

Els reptes per a l'emancipació dels joves a les comarques de Lleida

Joan Pere Enciso Rodríguez
Rafael Allepuz Capdevila
José Tomás Mateos García
Isarn Pardes Fuses
Otger Pardes Fuses

Els reptes per a l'emancipació dels joves a les comarques de Lleida

Joan Pere Enciso Rodríguez

Rafael Allepuz Capdevila

José Tomás Mateos García

Isarn Pardes Fuses

Otger Pardes Fuses

Edicions de la Universitat de Lleida

Lleida, 2024

Col·lecció Ruralitats 3

Càtedra d'Estudis Socioeconòmics i Despoblament del Territori Rural de Lleida, 2024

Edicions de la Universitat de Lleida, 2024

Maquetació: Edicions i Publicacions de la Universitat de Lleida

Fotografia de portada: Falles de Boí

ISBN 978-84-9144-486-2

DOI 10.21001/els_reptes_per_a_l.emancipacio.2024

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>.

Índex

Introducció	9
--------------------------	---

Resum executiu	13
-----------------------------	----

I. CONTEXT

1. La joventut	25
-----------------------------	----

1.1. Concepte.....	25
--------------------	----

1.2. Joventut com a construcció social.....	25
---	----

1.3. Les generacions dels joves d'ara: les generacions Y i Z.....	26
---	----

2. L'emancipació juvenil	35
---------------------------------------	----

2.1. Concepte.....	35
--------------------	----

2.2. La taxa d'emancipació	36
----------------------------------	----

3. La ruralitat	39
------------------------------	----

3.1. Concepte.....	39
--------------------	----

3.2. Món rural versus món urbà	40
--------------------------------------	----

3.3. Els micropobles.....	43
---------------------------	----

3.4. La mobilitat i el relleu generacional	44
--	----

4. Context social i econòmic	47
---	----

4.1. Població	47
---------------------	----

4.1.1. El creixement de la població	47
---	----

4.1.2. La distribució poblacional a la província i a les comarques de Lleida	48
--	----

4.1.3. La població jove	50
-------------------------------	----

4.1.4. La joventut a les comarques de Lleida	52
--	----

4.2. Dades econòmiques.....	53
-----------------------------	----

4.2.1. El valor afegit brut (VAB) a les comarques de Lleida	53
---	----

4.3. Treball.....	56
-------------------	----

4.3.1. Taxes d'activitat, ocupació i atur	56
---	----

4.3.2. Ocupació sectorial	57
---------------------------------	----

4.3.3. Ocupació i atur comarcals.....	58
---------------------------------------	----

4.3.4. Contractacions laborals	60
--------------------------------------	----

4.4. Indicadors socioeconòmics	62
--------------------------------------	----

II. ITINERARIS D'EMANCIPACIÓ JUVENIL

5. Trajectòries de vida	67
5.1. Com transiten les persones joves pels diversos itineraris en les seves trajectòries de vida	69
6. Itinerari educatiu	71
6.1. Infantil i primària a les zones rurals	73
6.2. L'educació secundària	74
6.3. Formació professional	75
6.4. L'educació universitària	77
7. Itinerari laboral	81
7.1. L'atur juvenil	85
7.2. Temporalitat i parcialitat	87
7.3. Sobrequalificació i treballs precaris	89
7.4. Salaris i ingressos	91
7.5. Primeres experiències laborals	92
8. Itinerari residencial	95
8.1. Les primeres experiències d'emancipació residencial	99
8.2. L'emancipació, més tard que mai	101
8.3. El preu i l'oferta d'habitatge	102
8.4. Els pisos turístics donen més rendiment	106
8.5. Petits propietaris i segones residències	108
8.6. La importància de les relacions socials a l'hora de trobar pis	108
8.7. La necessitat d'habitatge temporal	109
8.8. La recerca d'altres formes de convivència	111
8.9. El que pensa la joventut sobre les polítiques d'habitatge	113
9. Itinerari familiar i social	115
9.1. La importància del suport familiar	115
9.2. La colla i les relacions socials	117
9.3. Sentiment de pertinença i l'heterogeneïtat de grup	118
9.4. El bar com a punt de trobada	120
9.5. La vida comunitària com a alternativa	121
9.6. La joventut en la formació de la família	122
10. Mobilitat	125
10.1. Dinàmica de mobilitat a Lleida	125
10.2. Problemes amb el transport públic	125

10.3. Mobilitat privada	126
10.4. Alternatives de mobilitat ocasionals	127
11. Salut	129
11.1. Salut mental	130
11.1.1. Salut mental com a qüestió generacional	130
11.1.2. Emancipació juvenil i salut mental	131
11.1.3. Ruralitat i salut mental	132
Conclusions	135
Bibliografia	143

ANNEXOS

Annex 1. Metodologia	151
Annex 2. Històries de vida.....	155
Annex 3. Quadres estadístics	189

Introducció

Fa uns quants anys que sentim comentaris bastant negatius respecte als joves d'avui, amb un seguit d'adjectius que els desacrediten, i fins i tot se'ls culpabilitza de la situació en què es troben. Hi ha una minoria de joves que tenen bons salaris i un molt bon projecte de vida, i una gran majoria que intenten construir-se'n un com bonament poden. Al mateix temps, hi ha un grup, que s'ha incrementat en els darrers anys, que no pot construir-se cap projecte de vida decent a causa de la situació de precarietat i de risc d'exclusió social en què es troba. Mentrestant, les persones que gestionen els diferents àmbits de poder econòmic i social, que, majoritàriament, pertanyen a la generació dels boomers,¹ i, en una mesura inferior, a la generació X,² insisteixen a responsabilitzar les persones joves de la seva situació partint de la idea que "no s'esforcen prou" i que "no volen sacrificar-se". Ells, que van poder construir el seu projecte de vida en una etapa d'expansió econòmica o, si més no, amb molt bones expectatives econòmiques i socials...

Des de la dècada dels anys vuitanta del segle passat, la política econòmica que s'ha aplicat per gestionar el sistema capitalista s'ha basat en idees neoliberal, en la creença en un món imaginari, que no existeix, on "el mercat ens fa lliures" i on "més mercat i menys estat" vol dir millor funcionament de l'economia. De resultes d'això, els segments més rics de la societat han continuat augmentant el seu poder econòmic i social i el seu patrimoni. La liberalització del mercat de capitals (desregulació, reducció del control de l'Estat) ha estat la culminació d'un procés que es va iniciar amb la liberalització del comerç i va continuar amb la de la producció.

Paral·lelament, el procés de globalització ha comportat un model econòmic dominat per les finances, en què el volum de les operacions de l'economia financera internacional és cinquanta vegades superior al de l'economia real, i en què els principals actors, com els fons de pensions nord-americans, britànics i japonesos, dominen els mercats financers internacionals.

Aquest model ha generat un procés de deteriorament dels drets socials, com posa de manifest la precarització de les relacions laborals i del gaudi dels drets de les persones.

-
1. Generació de persones nascudes entre el 1945 i el 1964.
  2. Generació de persones nascudes entre el 1965 i el 1980.

Aquesta dinàmica es va aguditzar a partir de la crisi financera del 2008 i s'ha refermat amb la crisi sanitària de la covid-19 i la crisi inflacionista provocada pels oligopolis energètics i agroalimentaris, que han utilitzat la guerra a Ucraïna com a cortina de fum per aconseguir beneficis rècord.

Alhora, el mercat de treball viu des de fa temps un procés de transformació com a conseqüència dels grans avenços que es donen en l'àmbit tecnològic i, en concret, en la intel·ligència artificial (IA), un gran repte a què han de fer front les diferents societats i generacions. La IA competirà per llocs de treball que ocupen les persones i actuarà cada cop més en més àmbits i sectors, no tan sols en els de baixa qualificació i feines molt repetitives, sinó també en els d'alta qualificació, als quals s'haurien d'incorporar les noves generacions qualificades i que signifiquen nivells d'ingressos dignes. Tot plegat provocarà la disminució continuada de llocs de treball.

Com és ben sabut, accedir a una feina que estigui suficientment remunerada és fonamental per poder iniciar un procés d'emancipació, i per això és una de les principals preocupacions de les persones joves. L'edat d'emancipació es va retardant cada cop més.

Aquest estudi pretén comprendre la situació en què es troben les persones joves i les dificultats i limitacions que afronten a l'hora de construir-se un projecte de vida. També vol detectar possibles diferències significatives en el procés d'emancipació entre una persona jove d'una zona rural i una d'una zona urbana. El marc territorial utilitzat són les diferents comarques circumscrites a la província de Lleida.

El text es divideix en dos grans blocs: el primer, més conceptual i de contextualització, i el segon, en què es descriuen els diferents reptes per emancipar-se que tenen les persones joves de les comarques de Lleida.

Així, en el primer bloc s'especifica què s'entén per persones joves i s'explora si formen un grup homogeni (visió que a vegades mostren algunes polítiques públiques focalitzades en la joventut) o heterogeni. També s'aborden el concepte d'emancipació i els diferents itineraris que s'han de recórrer per aconseguir una veritable emancipació: l'educatiu, el laboral, el residencial i familiar i el social, tots quatre cabdals. A continuació, s'introdueix el concepte de ruralitat, ja que el treball es contextualitza, principalment, en l'entorn rural (com es mostra en els diferents grups focals i en les històries de vida realitzades). En el següent apartat s'inclou una anàlisi de la distribució de la població i del pes específic de les persones joves en els diferents intervals d'edat. I, per finalitzar, atès que el treball se centra en les comarques de Lleida —les de la plana i les del Pirineu i Aran—, es fa una aproximació a l'estructura poblacional, social i econò-

mica d'aquest territori a fi d'entendre'n millor les dinàmiques, les realitats i els reptes, i de determinar com poden limitar els projectes emancipadors de les persones joves.

El segon bloc tracta de la problemàtica de l'emancipació juvenil a les terres de Ponent i del trànsit de les persones joves pels diversos itineraris d'emancipació amb vista a construir un projecte de vida d'acord amb les expectatives generades i les capacitats adquirides. S'hi té molt present que totes les vides són importants: que no hi ha cap persona millor que una altra, i que totes tenen desitjos, il·lusions i somnis.

El tercer bloc el formen les conclusions més significatives que es desprenen dels blocs anteriors.

El treball es tanca amb un annex en què s'indica la metodologia utilitzada i s'exposen les històries de vida recollides al llarg de la recerca i alguns quadres estadístics que donen informació complementària a les anàlisis realitzades al llarg de l'estudi.

Aquest treball no s'hauria pogut dur a terme sense els ajuts de la Diputació provincial de Lleida i el suport explícit de la Càtedra d'Estudis Socioeconòmics i Despoblament del Territori Rural, dirigida pel catedràtic Jordi Garreta i Bochaca. Tampoc no hauria estat possible sense l'excel·lent feina de treball de camp realitzada per Isard Pardes (dels últims anys de la generació millennial) i Otger Pardes (dels primers anys de la generació Z): tots dos han estat un actiu molt valuós en la formació i els debats dels grups focals i en les converses mantingudes amb les persones joves per recollir-ne la història de vida.

No volem concloure aquesta introducció sense mostrar la nostra gratitud a totes les persones que han participat en els grups focals (una cinquantena), les quals van compartir amb nosaltres les seves vivències i inquietuds. També volem fer un esment especial de les quatre persones que van tenir la generositat d'exposar-nos de forma exhaustiva la seva trajectòria de vida. A totes, moltes gràcies.

Lleida, 15 de desembre de 2023

Resum executiu

La joventut

- Els humans som joves durant l'etapa de creixement que va de la infantesa a la vida adulta. A més de l'edat i unes característiques físiques o psíquiques, el fet de ser jove pressuposa un significat social que té una dimensió històrica.
- Ser jove avui no és el mateix que ser-ho en el passat, de la mateixa manera que ser jove en un espai rural no és el mateix que ser-ho en un espai urbà.
- La idea de ser jove ha de comprendre la complexitat d'experiències i la varietat de situacions existents: l'estatus, la identitat, el comportament social o les expectatives i les oportunitats poden ser molt diferents.
- Les dues generacions més recents, que es corresponen amb les persones actualment joves, són la millennial o Y i la Z. La primera inclou les persones nascudes entre el 1981 i el 1996, i la segona, les nascudes entre el 1997 i el 2012, i tenen trajectòries de vida diferents.
- Aquests dos grups generacionals han crescut en una societat que avança a un ritme frenètic i caracteritzada per l'ús intensiu i evolutiu de les tecnologies de la informació i la comunicació i la possibilitat il·limitada d'accés a la informació, que pot arribar a desbordar l'usuari. A tots dos els ha tocat entrar en el mercat laboral en època de recessió.

L'emancipació juvenil

- El concepte *emancipació juvenil* es refereix a persones joves que viuen fora de la llar familiar, dels seus progenitors, i que obtenen suficients ingressos per poder viure sense haver de demanar ajut familiar per fer front a les despeses que tenen.
- Els factors que més poden condicionar l'emancipació són: tenir un determinat nivell educatiu o de formació, treballar, rebre una remuneració i poder adquirir o llogar un habitatge o llogar una habitació.
- Les successives crisis han aprofundit les ferides de la població més vulnerable, entre la qual hi ha la jove. Les dificultats per entrar al mercat de treball, l'elevat per-

centatge d'atur juvenil, l'elevada temporalitat i parcialitat laboral i els elevats preus dels habitatges (de compra o de lloguer) dificulten l'emancipació juvenil.

- A Catalunya, la taxa d'emancipació juvenil l'any 2022 era del 19,2%

La ruralitat

- L'estructura econòmica i el desplegament tecnològic han atansat el món rural i l'urbà i han atenuat alguns dels inconvenients tradicionals associats a l'aïllament i a la dependència respecte a la mobilitat, alhora que han consolidat activitats terciàries en l'entorn rural. Les trajectòries vitals de les persones joves dels entorns urbans i dels entorns rurals s'han homogeneïtzat.
- Els avantatges de la ruralitat que destaquen les persones joves són la qualitat de vida i la tranquil·litat.
- Tot i la transformació socioeconòmica de les zones rurals, hi ha diferències entre els nuclis més poblats i els menys poblats i més apartats.
- Entre les persones joves de Ponent, alguns aspectes de les formes de vida clàssicament rurals es mantenen vius, de manera que la vida es continua associant a activitats del sector primari. Alhora, per efecte dels avenços tecnològics, la caiguda de la dedicació a aquestes activitats ha suposat una millora i una ampliació de les activitats de serveis.
- Són factors relatius al mercat de treball, a les oportunitats de desenvolupament laboral, a l'habitatge i a les expectatives socials i culturals, així com a l'accés als serveis públics i a la vida de poble, els que fan que la joventut surti dels entorns més rurals.

El context social i econòmic

Població i joventut

- Les comarques de Ponent tenen una densitat de 65,4 persones per km², i les de l'Alt Pirineu i Aran, de 12,8 persones.
- A la província de Lleida, la població jove (16-29 anys) representa el 15,8% de la població total. Per comarques, aquest percentatge varia entre el 17,4% de la Segarra i el 14,1% del Pallars Sobirà.

- Les comarques de muntanya aporten un percentatge molt reduït de població jove al conjunt de la província de Lleida, fet que suposa una distribució territorial de la joventut potencialment molt problemàtica pel que fa al relleu generacional de les diferents comarques (envelliment i despoblament).

Dades econòmiques

- Els sectors econòmics que concentren la major part de l'ocupació són vuit (el 78,5% del total). Destaquen el comerç a l'engròs i al detall, que representa el 18,7% de l'ocupació total, i les indústries manufactureres, que en representen el 14,4%. El primer sector és més o menys present arreu de la província de Lleida, mentre que el segon es concentra en determinades comarques.
- La taxa d'activitat a la província de Lleida és de les més baixes de Catalunya i lleugerament inferior a la mitjana catalana (59,8% i 60,9%, respectivament), igual que la d'ocupació (54,2% i 55%, respectivament) i la d'atur (9,2% i 9,7%, respectivament).
- Pel que fa a la creació de valor afegit brut (VAB), a la província de Lleida destaquen l'Administració pública i els serveis, responsables de prop d'una quarta part del total (23,1%). La incidència de les activitats d'aquests sectors es distribueix de forma molt desigual al llarg del territori: és més significativa a les capitals de comarca, l'extensió i població de les quals, però, són igualment desiguals. Les segueixen les activitats immobiliàries, tècniques i administratives (14,6%), el comerç (12,9%), l'alimentació, el tèxtil, la fusta, les arts gràfiques, la química i el cautxú (11,0%) i l'agricultura (10,9%), que concentren prop de la meitat de la creació del VAB. L'hostaleria, si bé és molt present a totes les comarques lleidatanes, representa un nivell de VAB poc rellevant (3,6%).
- La creació de VAB per comarques reflecteix una gran diversitat, la qual és deguda a les característiques del territori, cosa que dibuixa un panorama d'oportunitats de treball per a la gent jove molt desigual i dependent de la comarca i de la seva especificitat econòmica.

Treball

- El Segrià concentra més de la meitat de les persones ocupades de la demarcació (55,1%) i té el 48,2% de la població total i el 49,6% de la jove. Juntament amb el Segrià, hi ha dues comarques en què l'aportació d'ocupació al total de la província és superior a l'aportació de població al total provincial: la Segarra i l'Alta Ribagorça.

A la resta de comarques, el pes relatiu de l'ocupació és inferior al pes relatiu de la població.

- A la província de Lleida, el treball assalariat suposa el 78,5% del total de l'ocupació, i el d'autònoms, el 21,5%. La comarca del Segrià té un percentatge de treball autònom molt inferior, del 16,0%, mentre que comarques de muntanya com el Pallars Sobirà i l'Alta Ribagorça superen el 40,0%, i les Garrigues s'hi atansa, amb un 38,0%. L'hostaleria, el comerç i l'agricultura —per aquest ordre— són les activitats en què hi ha més treball autònom.
- Les persones joves aturades representaven el 15,6% del total de persones aturades registrades a Lleida, percentatge superior a la mitjana catalana (12,7%). L'interval que concentra més atur és el de persones 25 a 29 anys (53,9%); a més, les persones en atur d'aquesta edat suposen més del 50% de les persones joves aturades.
- Les comarques de la Noguera, el Solsonès, la Segarra, les Garrigues i el Segrià tenen nivells d'atur registrat de persones joves per sobre de la mitjana provincial. La resta de comarques, entre les quals les de muntanya, registren un percentatge inferior.
- Les activitats que generen nivells més elevats de VAB són les que contracten menys nombre de persones, sobretot de persones joves. En canvi, les activitats menys productives, com el comerç i l'hostaleria, són les que tenen nivells de contractació comparativament més elevats.
- A les comarques de muntanya, la major part de la contractació laboral de persones joves es concentra en les activitats d'hostaleria, activitats artístiques i d'entreteniment i comerç, que no són les que generen més VAB, mentre que les activitats industrials i la construcció hi tenen poc pes específic. En el cas concret de la construcció, la contractació se centra en persones de més edat, per contrast amb les activitats que més s'han expandit en els darrers anys, principalment les de serveis, en què es contracta població més jove.
- A les comarques de la plana de Lleida, l'agricultura és una de les principals generadores de VAB, amb diferents nivells de contractació laboral, i l'hostaleria i el comerç concentren el nombre més elevat de contractacions laborals. En general, la contractació laboral en l'agricultura es concentra més en persones de més edat que en persones joves.
- En algunes comarques de la plana, l'activitat industrial —per exemple, en els àmbits alimentari i tèxtil— supera l'agrícola, tant en generació de VAB com en nivells de contractació laboral.

Indicadors socioeconòmics

- La renda mitjana per persona de la província de Lleida és inferior a la mitjana catalana, i només en dues comarques, l'Aran i el Pallars Sobirà —totes dues de muntanya—, és superior.
- Entre la comarca de l'Aran, que té la renda mitjana per persona més elevada, i la de l'Alt Urgell, que té la renda més baixa, hi ha una diferència de 2.647 euros l'any (o d'un 18,45%).
- El 26,6% de la població jove catalana no té estudis postobligatoris. A les comarques de la plana de Lleida, aquest percentatge és molt més elevat —en algunes arriba a prop del 40%—, mentre que a les de muntanya és més baix.
- El percentatge de població estrangera procedent de països de renda baixa o mitjana és molt divers. Si la mitjana catalana és del 13,0%, la de la Segarra —un cas diferencial respecte a la resta de comarques— és del 27,2%.
- Les comarques que tenen un índex socioeconòmic territorial (IST) més elevat són el Pallars Sobirà, l'Aran i l'Alta Ribagorça, amb valors superiors a la mitjana catalana. Les que el tenen més baix són la Noguera, la Segarra i el Pla d'Urgell.

Itineraris

Problemes d'emancipació

- L'assoliment de la transició de la joventut a la vida adulta s'ordena d'una forma menys lineal, més variable, que dècades enrere. Alhora, es revela més reversible i acostuma a allargar-se més.
- En els últims vint anys s'ha viscut una successió de crisis que han afectat directament la joventut. L'alt nivell de precarietat laboral i l'elevat cost de la vida estan endarrerint l'emancipació juvenil, i fins i tot podrien ampliar-ne la forquilla d'edat.
- Des de la crisi econòmica del 2008, les trajectòries educatives dels joves han tendit a allargar-se. En els darrers deu anys, la proporció de joves que han decidit seguir estudiant ha augmentat un 10,4%.
- Per contrast amb el que passava en les generacions precedents, el fet de tenir estudis superiors no garanteix la possibilitat d'emancipar-se i comporta moltes situacions de sobrequalificació professional.

- Això no obstant, la taxa d'emancipació de les persones amb estudis superiors finalitzats dobla la de les persones que tenen nivells d'estudis baixos o mitjans.

Itineraris educatius

- En el desenvolupament de l'educació obligatòria hi ha diferents problemàtiques, que tenen a veure amb el lloc de residència i la ubicació dels cicles educatius. Així, es podria dir que les dificultats s'incrementen a mesura que ho fan l'edat i la distància entre el lloc de residència i el nucli on hi ha l'equipament formatiu —el temps de desplaçament es converteix en una preocupació diària.
- Tot i que les famílies prefereixen que els seus fills i filles vagin a la universitat, els joves creuen que fer un cicle formatiu és més útil i adequat a les demandes del món laboral.
- Així mateix, la poca oferta de titulacions arreu del territori i la rigidesa del sistema es plantegen com els principals obstacles per assolir una formació universitària.
- L'elevat cost dels estudis superiors ha exclòs de la universitat persones joves de classe treballadora, tot i que, en els darrers anys, el sistema d'ajuts ha augmentat —en qualsevol cas, sembla que aquests ajuts formen part d'unes polítiques assistencialistes que s'aniran esgotant.
- La dependència econòmica dels joves respecte a la seva família és molt important i té una gran influència sobre la seva trajectòria educativa.

Itinerari laboral

- Els nivells de precarietat i inestabilitat han canviat les possibilitats i les perspectives de les persones joves, ja que no els permeten tenir l'estabilitat laboral i la situació econòmica necessàries per afrontar els reptes que caracteritzaven les trajectòries de vida tradicionals.
- Si als condicionants propis de l'edat hi afegim els efectes de la crisi econòmica i social de les dues darreres dècades, el resultat és una situació negativa i perdurable quant a oportunitats i benestar, que pot tenir conseqüències de llarg abast sobre el desenvolupament personal i professional.
- La situació laboral de la persona jove depèn, en bona mesura, del seu estatus econòmic i social. L'atur afecta més la població jove que la més gran —i, dins la po-

blació més gran, afecta més les persones d'origen estranger i les que tenen baixos nivells educatius.

- A les comarques de Ponent i l'Alt Pirineu i Aran, la temporalitat és una de les principals característiques dels llocs de treball. Els contractes temporals hi representen gairebé la meitat del total, cosa que es relaciona amb el fet que les feines de temporada constitueixen la major part de les que s'hi generen.
- Els elevats nivells d'ocupació a temps parcial i de temporalitat dels contractes laborals dibuixen un panorama poc esperançador per a bona part de la població jove que aspira a una trajectòria laboral ascendent i continuada i, doncs, a uns ingressos que permetin satisfer les expectatives vitals.
- El tipus de feines del sector primari i les que s'ofereixen en el sector serveis acostumen a requerir molt poca especialització. Així, a Ponent, on, per raó d'estructura econòmica, hi ha poca demanda de mà d'obra qualificada, el jovent, tanmateix, continua estudiant, cosa que provoca sobrequalificació —que ja és característica del territori.
- Atesos els baixos nivells salarials, per a la població jove, tenir una feina no garanteix estar en una condicions idònies per assolir la qualitat de vida desitjada.
- Els joves d'entorns rurals saben que els nivells salarials a què poden optar al seu territori són inferiors als de les ciutats. Alhora, saben que la vida a la ciutat és més cara, de manera que, amb el mateix salari, poden viure millor al poble.
- Les primeres feines que fa el jovent als pobles petits i en entorns rurals orbiten al voltant del sector primari o del sector serveis. Una altra característica de l'entorn rural és que els joves comencen a treballar en els negocis familiars i de manera informal.

Itinerari residencial

- L'accés a l'habitatge és un dels factors clau per a l'emancipació de la llar dels progenitors. L'accés a un habitatge digne condiona, doncs, les possibilitats que la població jove s'emancipi.
- L'habitatge social té un cost significativament inferior que l'habitatge del mercat lliure, però, atès que l'oferta del primer és molt escassa, la majoria de persones joves han d'acudir al mercat lliure, en què bona part dels preus no són al seu abast.

- El lloguer de l'habitatge és l'opció més freqüent de les persones joves per emancipar-se, malgrat que el preu mitjà del lloguer representa un percentatge molt elevat dels seus ingressos mitjans.
- Les persones joves s'emancipen cada vegada més tard, si bé als municipis més petits i en àmbits rurals ho fan abans que a les ciutats.
- Comprar un habitatge de propietat ja no és la norma. Des del començament de la crisi del 2008 s'ha reduït el nombre de persones joves propietàries. Aquest canvi de tendència és degut, en bona part, a la incapacitat per afrontar l'entrada inicial o el pagament d'una hipoteca, que pot suposar més del 60% dels ingressos mensuals d'una persona jove.
- A les zones rurals, un dels problemes residencials és la falta d'oferta de lloguer. Hi ha diferents dinàmiques que convergeixen i determinen l'oferta d'habitatge, com: l'augment dels preus, la concentració de la propietat, les segones residències, els pisos turístics o la falta d'obra nova.
- L'actual model de turisme té conseqüències directes sobre l'itinerari residencial de les persones joves, ja que l'oferta de lloguer és molt escassa i cara. La problemàtica del preu —això és, si els lloguers són assequibles o no per a persones treballadores i per a estudiants— és àmpliament assenyalada.
- A Catalunya, més del 80% de les persones joves que lloguen un habitatge ho fan juntament amb altres persones perquè no poden afrontar l'emancipació domiciliar individualment.
- L'opció de compartir pis és molt comuna en els primers anys de la joventut, si bé s'està normalitzant entre persones d'edats més avançades. També està augmentant el nombre de persones joves treballadores que han de compartir habitatge, sigui amb persones conegudes o afins o bé amb persones desconegudes.

Itinerari familiar i social

- Si disposa de recursos econòmics, la família pot ser determinant perquè la persona jove es construeixi un bon projecte de vida. Alhora, les relacions socials de les famílies, singularment en els entorns rurals, són una font d'oportunitats.
- En el món rural, els cercles d'amistat són més intensos i perdurables. La colla del poble, o de pobles pròxims, habitualment es manté. En les relacions personals, es valora molt positivament la copertinença i l'ambient del lloc on es viu.

- Paral·lelament, hi ha la necessitat d'explorar noves relacions i expandir horitzons, cosa que influeix en la decisió de deixar l'àmbit rural i anar a grans ciutats.
- La falta de dinamisme d'alguns nuclis rurals fa que hi hagi una baixa participació juvenil en la vida social de la zona. Això té moltes implicacions en la realitat del territori; com el despoblament i la falta de relleu generacional.
- Les parelles joves tendeixen a conviure i a tenir fills sense haver contractat matrimoni. A més, els fills es tenen cada vegada més tard, cosa que s'explica pels canvis en les formes de convivència.
- La convivència en parella continua sent majoritària entre les persones joves, si bé cada vegada més s'adopten formes no tradicionals de convivència
- Les relacions que s'estableixen en els entorns rurals conviden a formar una família abans, tot i que els problemes relacionats amb l'habitatge i la feina ho dificulten.

Mobilitat

- La mobilitat: és un factor clau per a la gent jove per 1) trobar feina; 2) accedir als serveis públics, i 3) gaudir d'un entorn d'oci. Les persones joves constaten un dèficit en l'oferta i la disponibilitat de transport públic que les fa més dependents del transport privat.

Salut mental

- En els últims temps s'està posant de manifest que el model de societat i de relacions socials provoca un deteriorament de la salut mental, i el grup en què això es fa més evident és el de les persones joves. El malestar psicològic del jovent està estretament relacionat amb les barreres a què ha de fer front en el seu procés d'emancipació, i més encara en l'àmbit rural. Els desafiaments econòmics, educatius, laborals i culturals influeixen en la seva salut mental i poden donar lloc a trastorns d'ansietat i depressió.
- Abordar aquestes barreres requereix una atenció integral, que combini polítiques socials, suport emocional i oportunitats d'ocupació i habitatge, perquè els joves puguin transitar cap a l'edat adulta amb independència.

Conclusions

- El procés per construir un projecte de vida passa per l'emancipació.

- L'assoliment de la transició de la joventut a la vida adulta ja no s'ordena d'una forma lineal. Ara és més variable i reversible, i acostuma a durar més anys, de manera que el procés d'emancipació també s'allarga.
- L'emancipació de les persones joves està condicionada pel nivell d'ingressos disponibles (que depèn del fet de tenir una ocupació, del seu nivell retributiu i de la seva qualitat) i per la possibilitat d'accedir a un habitatge.
- Les persones que viuen en pobles allunyats dels nuclis urbans afronten unes dificultats afegides —que són rellevants— a l'hora de construir el seu projecte de vida, com el fet d'haver-se de desplaçar diàriament (per formar-se, treballar, comprar béns de primera necessitat, rebre atenció sanitària o gaudir de l'oci).
- El paper de la família i de les xarxes socials de la persona jove pot ser decisiu en el procés d'emancipació.
- Les conjuntures econòmiques i socials —de crisi— que s'estan succeint en els últims lustres dificulten que les persones joves puguin construir el seu projecte de vida. Les barreres que han de superar per realitzar-lo són múltiples.
- A les comarques de Ponent i l'Alt Pirineu i Aran, hi ha més estacionalitat de l'activitat productiva, menys requeriments formatius i més sobrequalificació professional. Alhora, les condicions laborals són pitjors que a les zones més urbanes.
- A les poblacions més petites, l'oferta d'habitatges de lloguer és més reduïda. Així mateix, el preu dels lloguers és, en general, cada cop menys assequible per a les persones treballadores.
- Les relacions socials i les condicions de vida —menys exigents— dels entorns rurals compensen moltes de les deficiències que presenten respecte a l'entorn urbà.
- El reconeixement dels desafiaments que generen els problemes de salut mental és fonamental per promoure el benestar psicològic i el desenvolupament saludable de la joventut.
- Si es vol avançar l'edat d'emancipació, és necessari que les diferents administracions —la local, l'autonòmica, l'estatal i la comunitària— elaborin polítiques focalitzades en les persones joves (formatives, laborals, residencials, transport...) i que en tinguin en compte l'heterogeneïtat (quant a gènere, origen, territori, habitatge, formació, etc.).

I. Context

1. La joventut

1.1. Concepte

Hi ha moltes i variades definicions de *jove*. La més àmplia de totes, segons creiem, és la de Jean Spence (2005: 46): “Anomenem *jove* una persona, animal o cosa perquè li conferim unes característiques pròpies d’una situació en desenvolupament, creixement o expansió. Ho fem valorant-ne les característiques físiques concretes en relació amb els temps de la seva existència. Els humans, avui dia, i des d’un punt de vista biològic, som joves durant l’etapa de creixement que va de la infantesa a la vida adulta. Tant l’edat com altres característiques físiques o psíquiques es poden relacionar amb aquest procés, però, a més d’aquest sentit biològic, ser jove comporta un significat social. Naixem i creixem en un context social únic i, alhora, les i els joves ocupen una determinada posició dins d’una societat. Aquest significat social també dota el concepte d’una dimensió històrica i espacial”. Ser jove avui no és el mateix que ser-ho en el passat, de la mateixa manera que ser jove en una part del món no és igual que ser-ho en una altra. O, com veurem més endavant, ser jove en un espai rural és diferent de ser-ho en un espai urbà.

1.2. Joventut com a construcció social

La idea de joventut és filla de l’intent de definir un grup social amb unes suposades característiques comunes. Però, a què respon la creació d’aquesta categoria? El concepte de joventut que avui utilitzem de manera quotidiana és modern. Si fem una mirada retrospectiva, veurem que, a l’edat mitjana, quan l’esperança de vida ben just rondava els trenta anys i el model productiu incloïa qualsevol persona i animal en edat i estat de treballar, la joventut no tenia raó de ser. Als inicis de la modernitat, les persones passen de ser nens i nenes a ser adults. Com explica Ballesté, I. et al. (2023: 22), “la primera vegada que sorgeix el concepte serà a finals del segle XVIII, en plena expansió del capitalisme, per les reformulacions en el format de la família, l’educació i el treball”. A Espanya, per exemple, a les zones rurals, la majoria dels besavis de les persones actualment joves no van tenir joventut, i molt justet infantesa, ja que, sent marrecs, els feien tenir cura del bestiar, si eren homes, o de la llar, si eren dones. Els homes, fins que no tornaven de complir les seves *obligacions* amb l’exèrcit (això és, de fer la *mili*), no es considerava que entraven a l’edat adulta, i les dones restaven en espera de trobar un marit per poder sortir de la llar familiar.

Així doncs, el canvi respon a la introducció de força de treball en edats primerenques dins un sistema productiu especialitzat. El canvi de necessitats productives genera també un canvi en l'organització social. A mesura que hi ha una especialització més gran del treball, es va plantejant una etapa de formació, que es presenta de formes molt diverses arreu del món, però que té una gran centralitat als països occidentals. Només en aquelles societats que han tingut la capacitat de protegir una part de la població (la més jove) de la necessitat urgent de treballar per sobreviure pot existir la joventut (Fernández, 2013). “La joventut és, per tant, una conquesta social” (Gali, 2022: 5).³

La joventut no és, doncs, només una resposta a les necessitats de producció, sinó també a les perspectives d'una classe treballadora que lluita per millorar les condicions de vida i que percep que l'educació és emancipadora i necessària per als seus fills i filles.

Quan parlem de la joventut, ho hem de fer, necessàriament, considerant-ne tota l'heterogeneïtat: “No la podem entendre com un cos homogeni, ni com una posició social específica que compleixin tots els joves pel fet de ser-ho a causa de l'edat o la generació” (Ballesté, I. et al. 2023: 26). Però, per no caure en investigacions estèrils, hi ha d'haver un eix vertebrador més enllà del grup etari que resulta de l'anàlisi de la relació de les persones en l'estructura social. Aquest eix és la classe social, ja que ens permet afrontar les contradiccions i els conflictes des d'una perspectiva emancipadora. El conflicte de classe és central, també, dins el que anomenem *joventut*, i hi convergeixen les heterogeneïtats que no permeten analitzar el jovent com un grup monolític. Altrament, tot recauria en el conflicte generacional i l'explicació tendria a ser moralista en lloc de científica.

Un exemple que pot semblar extrem —però que alhora és ben vigent en els nostres dies, cosa que estimem absurda— ens el dona Spence a *Concepts of youth* (2005) quan compara un jove príncep, de família reial, amb un jove de classe popular que cobra el salari mínim treballant en un hotel: tot i que comparteixen la condició de joves, no cal dir que l'estatus, la identitat, el comportament social o les expectatives i oportunitats de l'un i de l'altre són molt diferents. Així, el concepte *joventut* és una generalització que, com a tal, no pot representar la complexitat de les experiències de ser jove en totes les situacions existents.

1.3. Les generacions dels joves d'ara: les generacions Y i Z

En el transcurs de la història, diversos factors polítics, econòmics i socials han exercit una influència clau en les actituds i els comportaments de les persones, en la manera

---

3. Gali indica que, en la nostra societat, durant bona part del segle XX, el període durant el qual una persona era considerada jove era el comprès entre la fi de la infantesa i l'assoliment de la tríada *treball estable, matrimoni i casa pròpia*.

com interaccionen i es comuniquen. Si bé aquests factors no afecten igual totes les persones, generen vincles generacionals compartits. L'evolució de la manera com s'accedeix als productes i serveis i com es consumeixen (Dimock, M., 2019) permet definir cinc generacions de persones que coincideixen en aquests moments —per bé que amb totes les limitacions que implica establir un tipus ideal per a tota una generació:

1. Generació silenciosa (persones nascudes entre el 1928 i el 1944). També coneguda com a tradicionalista (Cilliers, E. J., 2017). Durant la infantesa i l'adolescència, els membres d'aquesta generació van patir les conseqüències de la Gran Depressió i la Segona Guerra Mundial, però també van viure el període en què la política econòmica que aplicaven els governs era keynesiana, és a dir, es potenciava l'estat de benestar i l'objectiu principal era la plena ocupació. L'estat participava en l'activitat econòmica i intervenia per aconseguir l'equilibri del mercat (ja que, per si mateix, tendeix al desequilibri). Es va establir un pacte social per distribuir la renda que generava el sistema, i on no arribava el mercat hi arribava l'estat oferint béns públics (educació, sanitat i pensions) a tota la població. S'ha de recordar que el món era dominat per dos blocs polítics enfrontats, el dels països de l'Est (sota la tutela de l'URSS) i el dels països de l'Oest (sota la tutela dels Estats Units), cosa que va obligar les elits d'Occident a ser més generoses que en altres moments històrics. Aquesta generació es caracteritza pel fet de tenir valors tradicionals i haver treballat en feines exigents (Cilliers, E. J., 2017). De mentalitat patriòtica, conservadora, respectava l'autoritat i s'adaptava a rols socials establerts (DeVaney, S.A., 2015). La seva relació amb la tecnologia va ser limitada per comparació a les generacions posteriors.

Si ens focalitzem a Espanya, aquesta generació va viure o va néixer durant la Guerra Civil o en anys posteriors. Alguns dels seus integrants van haver d'anar a l'exili, acompanyant els seus progenitors, i d'altres van viure uns anys d'escassetat de productes bàsics (els anys de les cartilles de racionament i de l'estraperlo). En les etapes de la joventut i l'adulthood, una part d'aquesta generació va formar part dels corrents migratoris de les zones rurals a les zones urbanes i industrials, i una altra part, també important, va emigrar a l'exterior, principalment als països de l'Europa occidental, que eren en l'etapa de reconstrucció. Les remeses de diners que enviaven els emigrants van servir a les famílies per complementar els minsos ingressos que obtenien a Espanya. A les autoritats, aquestes remeses —que eren divises— les ajudaven a pagar les importacions d'aliments i mercaderies fonamentals per al sector productiu espanyol. Aquesta generació també va ser la que va liderar la transició democràtica espanyola.

2. Baby boomers (persones nascudes entre el 1945 i el 1964). Aquesta generació va créixer en un període de prosperitat econòmica i d'ascens de la classe mitjana

(sobretot als Estats Units i als països de l'Europa Occidental). Es considera que és una generació materialista, idealista i competitiva (DeVaney, S.A., 2015), addicta al treball (Cilliers, E. J., 2017). Va viure l'expansió dels electrodomèstics, el toca-discos i la televisió (Dimock, M., 2019). Els seus mitjans preferits són el correu electrònic, la televisió i els mitjans impresos (Critikián, D. et al., 2022). Durant la joventut i l'edat adulta, va veure com les polítiques keynesianes començaven a ser substituïdes per les polítiques neoliberals. Va patir dues crisis energètiques (el 1973 i el 1979), que van servir de justificació per implementar les polítiques neoliberals al Regne Unit de Margaret Thatcher i als Estats Units de Ronald Reagan, polítiques que després s'expandirien a la resta de països, tant als desenvolupats com als que eren en vies de desenvolupament. La plena ocupació i el benestar de les persones van deixar de ser l'objectiu principal en prioritzar-se la maximització dels beneficis de les classes més acomodades. Així, es van disminuir els impostos, es van devaluar els salaris i es van empitjorar les condicions laborals. En definitiva, es va facilitar el procés d'acumulació dels segments de la població més acomodats.

A Espanya, aquesta generació va viure una infantesa d'escassetats, però aviat va gaudir d'un augment del consum d'aliments (a la dieta de les famílies hi entren els ous de forma regular, la llet, la carn de pollastre...) i va disposar d'electrodomèstics (cuina a gas, nevera elèctrica, televisor, rentadora...) i de cotxe (el Seat 600, aprofitant l'existència de la fàbrica a Barcelona). Són els anys del *desarrollismo* econòmic. Molts joves d'aquesta generació van poder accedir als estudis universitaris, que són clau per pujar en l'ascensor social. Juntament amb la generació silenciosa, van protagonitzar el procés de transformació política, econòmica i social d'Espanya a partir de la mort de Franco.

3. Generació X (persones nascudes entre el 1965 el 1980). Marcada en la infantesa, sobretot als Estats Units, per esdeveniments com la lluita pels drets civils, el moviment hippy, la guerra del Vietnam, la crisi energètica del petroli de la dècada dels setanta i la fi del model de creixement econòmic i de relacions comercials internacionals sorgit dels acords de Bretton Woods (1944). En la seva joventut s'apliquen les polítiques neoliberals, el nou model del capitalisme. És considerada una generació adaptable, cínica i emprenedora (DeVaney, S.A., 2015), que valora l'equilibri entre feina i vida. Se sent còmoda amb l'autoritat i treballa en feines dures (Cilliers, E. J., 2017). Ha viscut la revolució dels ordinadors i les consoles (Dimock, M., 2019). Pel que fa a la tecnologia, els seus mitjans preferits són el correu electrònic i les xarxes socials, com Facebook, Twitter i Instagram (Critikián, D. et al., 2022).

A Espanya, aquesta generació va néixer en una societat en plena transformació, que passava d'un dictadura a un règim que s'intentava assemblar a les democràcies europees. La transformació no sols es va circumscriure a l'àmbit polític, sinó que

també va afectar els àmbits econòmic, social i cultural. A finals dels setanta i durant la primera meitat dels vuitanta va tenir lloc una gran reconversió industrial, en què es van perdre milers i milers de llocs de treball. Era el preu a pagar per incorporar l'estructura productiva espanyola a l'economia europea i internacional —Espanya es va integrar a la Comunitat Econòmica Europea el 1986.

4. Millennials (persones nascudes entre el 1981 i el 1996). També anomenada generació Y (Cilliers, E. J., 2017), ha viscut la gran expansió de la globalització econòmica i, per tant, la consolidació de la financiarització de l'economia —és a dir, de la pèrdua de rellevància de l'activitat productiva, l'economia real, a favor de l'activitat financera—, la caiguda de les Torres Bessones i els conflictes d'Iraq i l'Afganistan, així com l'arribada del primer president afroamericà (Dimock, M. 2019). Ha crescut en un context de diversitat racial, té nivells educatius elevats i ha hagut de fer front a deutes estudiantils —sobretot en el cas dels estudiants nord-americans— i a una reducció significativa de les oportunitats laborals. La recessió n'ha retardat l'edat de casar-se i de comprar un habitatge, i n'ha atenuat les ganes de canvis socials (DeVaney, S.A., 2015). Ha viscut la revolució d'internet (Dimock, M., 2019) i és experta en tecnologia (Cilliers, E. J., 2017). Es relaciona, principalment, per mitjans digitals, d'entre els quals prefereix Facebook, YouTube i Instagram (Critikián, D. et al., 2022).

A Espanya, en el període de formació d'aquesta generació, l'educació ha arribat a tots els segments de la societat, s'han construït més centres de primària i secundària i ha augmentat de forma significativa el nombre de persones matriculades en centres universitaris. L'educació s'ha considerat cabdal per aconseguir una bona feina i construir un projecte de vida (més endavant s'aprofundeix en aquesta generació).

5. Generació Z (persones nascudes entre el 1997 i el 2012): És la primera generació que s'ha educat i socialitzat des de l'inici amb internet i les xarxes socials. Viu una dinàmica d'immediatesa i sobreinformació. Defensa la diversitat, la inclusió social i una economia cooperativa (Critikián, D. et al., 2022: 39). Té una relació íntima amb les pantalles i internet, que formen part del seu dia a dia, i de les quals té una certa dependència (Critikián, D. et al., 2022: 41). La seva tecnologia preferida és la televisió i les xarxes socials, com YouTube, TikTok i Instagram (Critikián, D. et al., 2022).

Els governs dels diferents països i els organismes internacionals han anat canviant les lleis i normatives per facilitar la mobilitat dels capitals als grans grups inversors i a les grans corporacions. Les condicions laborals es deterioren sense aturador, i s'ha desenvolupat un model productiu i de consum que comporta alts nivells de contaminació i esgotament de recursos naturals (no renovables), raó per qual el medi ambient és el principal problema de les persones a tot el planeta. Els governs

fan gestos de *preocupació* en les diverses cimeres internacionals sobre el clima —o sobreactuen—, els quals són òbviament insuficients per aturar el ritme de deteriorament mediambiental a què s’ha arribat.

És, doncs, la generació de les crisis permanents: n’enllaça una amb una altra. És la *norma* de la seva existència.

Aquesta generació, a Espanya, va néixer en ple procés d’expansió econòmica, però, ja en l’etapa de l’adolescència i la joventut, va viure la crisi financera, i, quan semblava que aquesta crisi començava a remetre, la sanitària de la covid-19, que també va tenir conseqüències econòmiques i socials. I, quan començava a recuperar-se la normalitat, va esclatar la guerra a Ucraïna, després de la invasió de la Rússia de Putin, i la consegüent crisi inflacionista, que les grans corporacions van aprofitar per maximitzar els seus beneficis. En aquests moments, torna a assistir a una guerra rellevant, la del Pròxim Orient (la invasió de l’exèrcit de l’estat d’Israel a Gaza i la repressió i persecució als palestins de Cisjordània). Tot plegat enmig de les grans tensions geopolítiques entre la Xina i els Estats Units dels últims anys.

Les dues generacions més recents (els millennials o generació Y i la generació Z) es corresponen amb les persones actualment joves, que tenen entre 16 i 29 anys, és a dir, amb la població nascuda entre el 1993 i el 2006. Observant l’interval d’anys, ens podem adonar que les trajectòries de vida d’aquestes dues generacions han estat ben diferents.

Els uns, els millennials, han viscut una infància i una adolescència amb un benestar econòmic i social important, i, sobretot, amb molt bones expectatives de vida: semblava que l’ascensor social continuava funcionant. Però aquestes expectatives es van esvaïr ben aviat. A més, han crescut escoltant un discurs dels adults que planteja una vida normalitzada i lineal, tal com ells l’han viscut, ja que han construït el seu projecte vital en la societat de la plena ocupació: “estudia, forma’t; troba una bona feina, per a tota la vida; emancipa’t; forma una família”. Complint aquests dictats, havien de poder ingressar a la classe mitjana benestant i, al final de la vida laboral, jubilar-se amb una pensió. Se’ls ha arribat a qualificar de “la generació més ben preparada de la història”, però el que s’han trobat ha estat precarització laboral, l’aturada de l’ascensor social, conseqüència de l’aturada del creixement de l’ocupació, i precarització del mercat laboral (que va començar en plena etapa expansiva, quan va sorgir el terme *mileurista* per designar les persones que percebien mil euros d’ingressos mensuals, quantitat que es considerava baixa, reveladora d’una situació d’explotació). Aquest estat de coses es va consolidar amb la crisi del 2008, arran de la qual molts millennials han vist com els seus ingressos i nivell de vida han caigut. A més, el preu de l’habitatge i el de l’energia estan arribant a nivells rècord. I cada vegada hi ha menys ocupacions intermèdies que proporcionin ingressos suficients (Pueyo, J., 2021).

Moltes persones d'aquesta generació no han trobat feina a Espanya i han optat per emigrar a altres països d'Europa, i fins i tot als Estats Units, per tenir ocupacions relacionades amb la seva formació, en el millor dels casos. És una generació que tindrà molt interioritzat el concepte *globalització laboral*: qualsevol país és vàlid si ofereix una feina atractiva. Valoren la flexibilitat del lloc de treball i cerquen l'equilibri entre la vida personal i la laboral. Accepten que l'aprenentatge ha de ser continu, i es formen en línia per actualitzar les seves habilitats i coneixements.

Però el més vergonyós de tot plegat és que, des dels nuclis de poder (formats per persones de la generació boomer i de la generació X, que van poder construir el seu projecte de vida en un context més favorable), es responsabilitza l'individu de la seva bona o mala situació, i no el context històric, econòmic i social que li ha tocat viure (construït i gestionat per les generacions boomers i X), que no és capaç de generar suficient ocupació de qualitat.

Els altres, els integrants de la generació Z, s'han fet grans en contextos de crisi i consideren normal viure en una societat inestable. Primer va ser la crisi econòmica i financera del 2008, que es va agreujar entre els anys 2011 i 2014 a causa de les polítiques econòmiques austericides que van aplicar els governs, aconsellats i/o pressionats pels organismes internacionals (Fons Monetari Internacional, Banc Mundial i Unió Europea). I, després, la crisi de la covid-19 (2020-2021) i la crisi de preus, de l'energia i de les matèries primeres i aliments (2021-2023), a les quals s'han sumat la guerra a Ucraïna i la crisi climàtica, que condicionarà el futur de la vida al planeta.⁴ És la primera generació que ha crescut amb un accés generalitzat a internet i a la tecnologia (dispositius mòbils, xarxes socials, etc.), raó per la qual se l'anomena "nadiua digital", i és veritablement global, ja que s'està desenvolupant "pel món digitalment interconnectat d'avui" (Conde-Ruiz, J. I. i Conde García, C., 2023), cosa que la fa diferent de les generacions anteriors.

El caràcter tecnològic d'aquesta generació es manifesta en el fet que el 90% dels qui en formen part tenen un telèfon mòbil intel·ligent; el 96% es connecten a la xarxa cinc dies a la setmana i són multipantalla —el 71% utilitzen quatre pantalles de mitjana (telèfon mòbil intel·ligent, televisor, ordinador portàtil/ordinador sobretaula i tauleta)—, i participen en múltiples xarxes socials (Ballester Guerra, J. C. i Picazo Sánchez, L., 2018).

---

4. Cimera COP28, realitzada entre el 7 i el 13 de desembre del 2023 a Dubai. Ha causat indignació per les tímides i ineficients mesures que, segons s'ha acordat, s'adoptaran en els pròxims anys, perquè no serviran per aturar l'escalfament del planeta, ja que els combustibles fòssils continuaran formant part del model de producció d'energia.

Una afirmació que s'ha introduït en el subconscient dels millennials i que va penetrant en el de les persones de la generació Z és que “viuran pitjor que els seus progenitors” i que “no cobriran pensió”. De forma incisiva, Azahara Palomeque (2022) reflexiona: “La meva generació, la dels millennials, i d'altres que han vingut i vindran més tard, mai no podrà viure millor que els seus pares (o avis). A pesar que hi ha qui segueix culpant Netflix o les canyes com a patró d'unes despeses que, si s'evitessin, ens permetrien, en teoria, comprar-nos un habitatge o tenir les facilitats de què van gaudir molts boomers, les dades macroeconòmiques hi són i no enganyen ningú: el creixement s'ha alentit a bona part del globus i, a més, s'ha produït un afebliment dels estats del benestar a la majoria dels països occidentals, vinculat a una rebaixa d'impostos per a les persones que més tenen, i d'això n'han resultat uns nivells de desigualtat sense precedents des de fa dècades”. El sentiment de derrota s'està instal·lant entre les persones d'aquesta generació.

Aquests dos grups generacionals han crescut en una societat que avança a un ritme frenètic i en què s'ha esdevingut l'ús evolutiu de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC). Tenen una possibilitat il·limitada d'accés a la informació, que els pot arribar a desbordar (Critikián, D. et al., 2022: 42). Entre els millennials i la generació Z també han canviat els hàbits pel que fa als mitjans digitals i de compra, així com els comportaments i els estils de vida. Les persones de la generació Z són les primeres cent per cent nadiues digitals, multipantalla i multitasca. Dediquen entre 1 i 3 hores diàries a les xarxes socials, que poden afectar les seves relacions personals, estat d'ànim i autoestima (Critikián, D. et al., 2022).

Una part dels millennials ha ben entrat a la vida adulta, però els del llindar inferior encara tenen menys de 30 anys. Al mateix temps, una part de la generació Z encara viu l'adolescència, però l'altra és en ple procés d'inserció en el món laboral. Als uns i als altres els ha tocat entrar al mercat laboral en una època de recessió econòmica (Dimock, M., 2019), quan els economistes neoliberals havien assegurat que, gràcies a les seves polítiques, era impossible que esclatés una crisi, i que, a més, era necessari un canvi en les relacions laborals —canvi pel qual s'han reduït els ingressos i els drets de les persones assalariades.

Les persones de la generació Z venen d'una crisi econòmica nacional i d'una pandèmia, i tenen al davant un món laboral complex, precari, de remuneracions i salaris desiguals. En aquest context, la feina ha deixat de ser una vocació i s'ha convertit en un instrument per obtenir ingressos i fer allò que realment és motivador: consum, oci i xarxes socials. El treball ja no és l'eix al voltant del qual pivota la vida. Quan les feines són de curta durada, les expectatives també ho són. No és una generació incapaç de comprometre's, o fins i tot dropa, o aliena a la cultura de l'esforç. Es tracta de la seva manera de reaccionar a la inestabilitat amb què els acull el mercat laboral. Els afectes,

el consum i el benestar mental substitueixen el treball en els primers llocs de la llista d'aspiracions de les persones joves d'aquesta generació.

Alhora, els joves d'aquesta generació traslladen els compromisos polítics, socials i ambientals a l'entorn laboral, on volen sentir-se valorats, integrats i empoderats. Valoren molt els salaris i, per pujar de categoria professional, decideixen formar-se, però també aprecien el temps lliure pagat, les dietes, els serveis de salut..., i la possibilitat d'atendre les necessitats personals i defensar les causes ambientals. Així mateix, busquen que les empreses on han de treballar tinguin valors afins als seus. Les diferències socials i polítiques o les pràctiques no ètiques i no sostenibles poden ser motius suficients per plegar de la feina. Se senten còmodes amb el teletreball, i el primer contacte amb les empreses acostuma a ser en línia. Aspiren a alguna cosa més que a una simple font d'ingressos: volen que la feina doni sentit a la seva vida, un propòsit, i que serveixi de forma positiva a la societat. Volen flexibilitat i oportunitats de creixement personal i professional. Els agrada treballar per projectes, i quan un projecte s'acaba, en busquen un altre, dins o fora de l'empresa on treballen. El compromís amb l'empresa no és per sempre, sinó pel temps que els atragui la feina que hi fan. Les empreses, si volen trobar treballadors i treballadores o reduir-ne la rotació, sobretot si es tracta de treballadors d'un cert nivell de qualificació, i si volen que se sentin més identificats i compromesos amb la feina, han d'adaptar les polítiques corporatives, les relacions laborals, els processos i les tecnologies a les demandes dels seus empleats i empleades, i també cal hi incrementin la comunicació real a fi de conèixer-ne les aspiracions i els projectes de vida.

El jovent de la generació Z té preferència per l'educació i l'aprenentatge digitals, i tendeix a ser autodidacte i a utilitzar recursos en línia de forma habitual. L'ensenyament ha de compaginar la informació instantània, l'aprenentatge visual i una evolució de la comunicació cap a la interacció. S'ha demostrat que el seu cervell és diferent del d'altres generacions, sobretot pel que fa a aspectes de captació visual [1] (Cilliers, E. J.; 2017).⁵. Són conscients que la formació i l'aprenentatge, una cop són fora del sistema educatiu, han de ser autodidactes i s'han d'estendre al llarg de tota la vida.

En el terreny comercial, les generacions més recents són molt sensibles a la influència —creixent— dels creadors de contingut, coneguts com a *influencers*. Aquests individus són un enllaç entre les marques i el públic, i tenen en Instagram i YouTube les princi-

---

5. El repte principal el tenen els docents, ja que, amb el tsunami de la intel·ligència artificial (IA), es veuen en la necessitat de canviar les metodologies d'aprenentatge i d'avaluació. Així, hauran de potenciar avaluacions consistents —per exemple— en el diàleg entre docent i estudiantat.

pals plataformes de promoció (Critikián, D. et al., 2022: 55). Tot i que la generació Z pot negar que les xarxes socials incentiven el consum, les seves decisions de compra sovint són influïdes pels *influencers*. El contingut que reproduïxen mostra un seguit de cànons de bellesa (pentinats, vestimenta, etc.) que, si més no, exerceixen pressió estètica sobre els joves consumidors i fins i tot poden ser a l'origen d'alguns problemes de salut mental.

Segons l'INE, a Lleida, l'1 de gener del 2023, les persones joves (de 16 a 29 anys) eren 67.190 (el 53,6% homes i el 46,4% dones), xifra que suposava el 15,0% de la població total de la província. D'aquestes, el 21,7% eren millennials i el 78,3%, de la generació Z (percentatges molt similars als de Catalunya i Espanya).

2. L'emancipació juvenil

2.1. Concepte

El concepte *emancipació juvenil* es refereix a persones joves (d'entre 16 i 29 anys) que viuen fora de la llar familiar, dels seus progenitors, i que obtenen suficients ingressos per no haver de demanar ajut a la família per fer front a les seves despeses. Els factors estructurals que poden afavorir l'avançament o l'endarreriment de l'edat de l'emancipació són múltiples, però hi ha un consens que els més rellevants són: tenir un cert nivell educatiu o de formació; poder treballar; rebre una retribució que permeti gaudir d'una vida digna, i poder adquirir o llogar un habitatge o llogar una habitació.

La carestia de la vida, dels béns més corrents i bàsics, va en augment, i les successives crisis agreugen la situació dels segments de la població més vulnerables a les oscil·lacions de la conjuntura econòmica. La joventut és un d'aquests segments, i la seva vulnerabilitat és causada per la posició relativa d'entrada al mercat laboral, l'elevat atur, l'alta temporalitat i parcialitat laboral, i la dependència dels recursos familiars. Per aquest motiu, l'estratègia de refugiar-se a la llar d'origen, a fi d'estalviar i endarrerir l'emancipació domiciliar, és comuna entre les persones joves.

La crisi del 2008 va incidir especialment en la destrucció de llocs de treball. "L'impacte de la crisi no només va suposar un augment en la precarietat i la desocupació del col·lectiu jove, sinó que també va afectar la capacitat de les seves llars d'origen d'actuar com a refugi". (Costas et al., 2022: 34). També va tenir impacte en els preus del sector immobiliari i, doncs, en la capacitat de les persones joves per anar a viure soles o en parella.

En un context econòmic d'augment de la inflació, la covid-19 va tenir efectes significatius, ja que els diversos confinaments van afectar més les persones en risc de pobresa i d'exclusió social, i, en particular, la joventut —les seves condicions materials i salut mental. Les dades mostren que cada vegada hi ha més joves catalans en situació de risc de pobresa. L'any 2020, un 18,6% es trobaven en situació de pobresa moderada, un percentatge 5 punts superior al de la població adulta, i un 15%, en situació de pobresa severa (Costas et al., 2022). I la invasió russa sobre Ucraïna, que va desfermar l'augment del preu de l'energia i dels cereals, va fer repuntar encara més els nivells inflacionaris que suporten les persones joves en el seu dia a dia.

La posició relativa de les persones joves davant la societat en general, i del mercat de treball en concret, implica més vulnerabilitat. És en l'edat juvenil que es tenen les primeres experiències autònomes en societat i els primers contactes amb el mercat de treball. Però convé analitzar aquestes experiències des d'una perspectiva de classe, això és, situar la posició de cada un dels perfils en l'estructura social i establir-ne les relacions. Com s'ha apuntat, no tenen els mateixos problemes, ni afronten les mateixes dificultats, un jove fill d'una família de classe treballadora que un jove fill d'una família aburgesada o d'una família adinerada. Tampoc una jove migrant i una jove filla d'una parella de funcionaris. És en la materialització diferenciada en funció de la situació social i dels recursos de cada xarxa que es reforça la reproducció de les desigualtats en el marc d'un règim de benestar.⁶ Així i tot, les dades de la majoria de joves, que són de classe treballadora, confereixen al grup algunes condicions sobre les quals es pot treballar independentment de la classe —per bé que, al final, tots els rius acabin al mar.

A Occident, l'emancipació residencial es concep com a central en el desenvolupament dels projectes vitals. Una persona s'ha de formar, ha d'aconseguir una feina i ascendir-hi, ha de trobar una parella, s'ha de comprar una casa i ha de formar una família. I, tot i que no sigui així per a tothom, l'habitatge continua sent una fita important per assolir una vida autònoma. Però, com assenyalen els principals estudis sobre joventut a Catalunya, “[l]a combinació entre preus ascendents de l'habitatge juntament amb alts nivells de precarització laboral entre la joventut i la manca de polítiques públiques que abordin aquestes problemàtiques explica en gran part la situació en què es troba actualment la joventut catalana en relació amb els processos d'emancipació” (*Estat de la joventut*, 2022: 31).

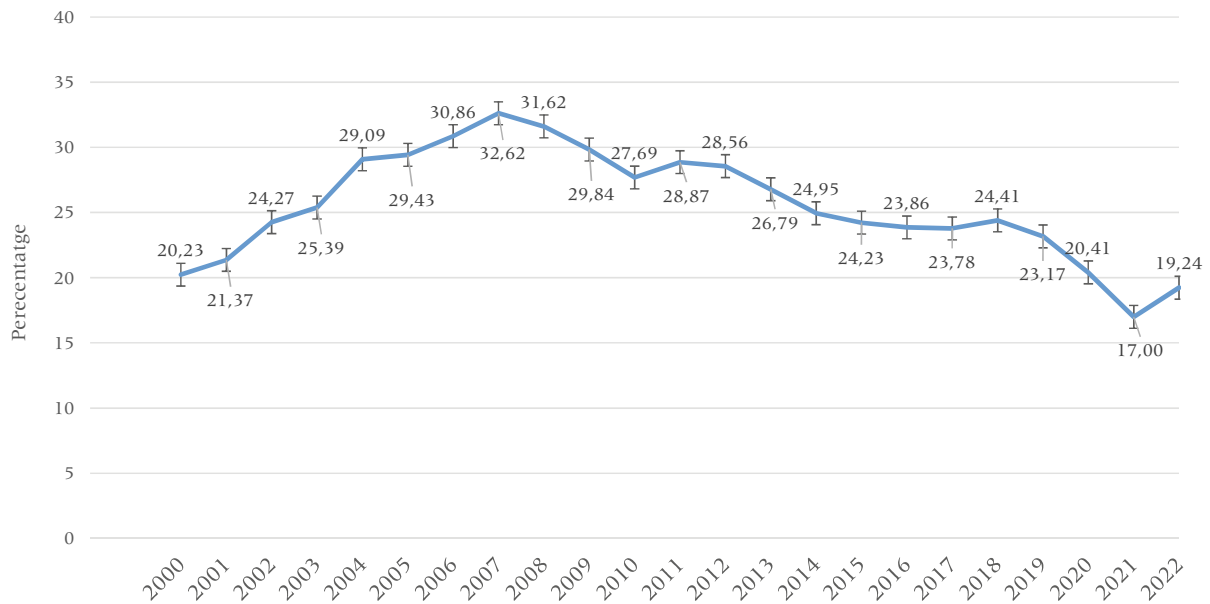
2.2. La taxa d'emancipació

L'emancipació ha estat una de les qüestions clau i que més han alertat de la situació de la joventut en els últims anys. De fet, al tercer trimestre del 2021 es va registrar el mínim històric —un 15,5%— de la taxa d'emancipació domiciliar entre els joves catalans (gràfica 1). Segons l'*Estat de la joventut* del 2022, l'evolució de la taxa d'emancipació de les persones joves (de 16 a 29 anys) de Catalunya des dels anys dos mil ha canviat molt, i ha tingut dues tendències molt marcades: una tendència ascendent fins a la crisi del 2008, quan, de manera abrupta, va iniciar-se la tendència descendent.

---

6. Serracant (2015): www.uab.cat/web/detalle-noticia/el-impacto-de-la-criisis-economica-en-las-trayectorias-juveniles-en-cataluna-1345680342040.html?noticiaid=1345685420699

GRÀFICA 1. TAXA D'EMANCIPACIÓ DOMICILIAR JOVES 16-29 ANYS CATALUNYA

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del SIJOVE.

L'informe de la situació laboral de la joventut del primer semestre del 2023 indica que l'emancipació domiciliar s'ha mantingut estable respecte al quart trimestre del 2022. Estable, això és, a nivells baixos, almenys per comparació a les dades de deu anys enrere, quan la taxa se situava en un 25-30%, o de l'any 2007, quan era del 32,5%, el registre màxim des de l'inici de segle. Des de l'any del pic, just abans de l'esclat de la crisi econòmica del 2008, la taxa d'emancipació ha registrat un descens progressiu, de més d'un 10% en total. Al final d'aquesta crisi, la taxa d'emancipació s'estabilitza, però, amb la pandèmia i l'esclat de la guerra d'Ucraïna i la consegüent inflació, cau fins als nivells més baixos de la sèrie.

3. La ruralitat

3.1. Concepte

Les concepcions sobre el món rural i el món urbà, igual que les relatives a la joventut, són “una construcció social permanentment canviant, influenciada per les percepcions culturals i utilitzada segons uns interessos d’un grup social sobre el conjunt de la societat” (Checa et al., 2019: 12).

A Europa, la industrialització va anar acompanyada de la divisió del treball, i la seva organització espacial va donar peu a “complexos processos socioeconòmics i culturals, com el despoblament rural, el neoliberalisme o la globalització” (Duarte i Peñafiel, 2020: 109). Al mateix temps, “la població rural ha fluctuat en resposta a aquests processos” (Hernández-Trejo, M. et al., 2022: 18). Així doncs, com en el cas de la categorització de la joventut, construïda des d’una mirada específica adulta (Ballesté, E. et al., 2023), la categoria *rural* s’ha construït a partir d’una visió urbana.

El procés d’industrialització del segle XIX va tenir lloc a les ciutats i va requerir grans volums de treballadors a les zones urbanes on proliferaven les fàbriques. Alhora, va generar una tecnificació del camp, que va reduir el nombre de mà d’obra necessària en l’agricultura i la ramaderia. Segons Hernández-Trejo, a l’Europa dels segles XIX i XX, “el sistema agrari basat en un mosaic multiregional de subsistemes complementats es transforma en una agroindústria i s’eliminen molts vincles directes entre productors i consumidors” (Hernández-Trejo, Mario, 2021: 18). Aquestes transformacions, més els serveis, la comoditat i l’oferta d’ocupació, més ben remunerada, de les ciutats van ser l’estímul de processos migratoris del camp a l’urbs, que es van convertir en un veritable èxode rural, si bé es van donar de manera desigual i en moments diferents segons el territori.

A Catalunya, la transformació industrial i econòmica va alterar significativament la distribució de la població. Durant la segona meitat del segle XIX i fins a la primera meitat del segle XX, la industrialització es va concentrar (Checa et al., 2019: 10) en uns pocs territoris i en algunes capitals de comarca. La urbanització va implicar l’assentament de població rural en zones urbanes i, com a conseqüència, les zones rurals es van veure abocades a diferents processos, com l’abandonament de terrenys i propietats, el canvi estructural de la piràmide poblacional, la pèrdua de talent i de la força de treball de la joventut, i —en alguns casos, com el d’Aramunt o el Perolet, al Pallars Jussà— la desaparició de pobles sencers (Hernández-Trejo et al., 2021: 63). Sobretot a les zones

de muntanya, va suposar un canvi radical pel que fa a l'estructura econòmica, social i cultural (Campillo et al., 1988: 21), i encara avui s'observen els efectes d'aquella regressió demogràfica.

En implantar-se una xarxa de comunicacions i energia, “les zones urbanes, inicialment tan denses i concentrades” (Checa, 2019: 10), van anar “articulant al voltant seu tota una sèrie d'infraestructures seguides per una difusió urbana” (Aldomà, 2023: 5), o “taca urbana (*urban sprawl*)” (Hernández-Trejo, M. et al., 2021: 23), cap a les zones perifèriques de les grans ciutats. Sense entrar en més detall, el que volem remarcar és que aquesta desconcentració de les zones urbanes cap a les zones perifèriques, o fins i tot cap a les antigues àrees rurals, ha provocat “la difusió d'activitats econòmiques, patrons de consum, formes de vida, trets culturals i hàbits que abans eren privatis dels entorns urbans” (Aldomà, 2015; Checa et al., 2019: 16). De fet, com assenyala Aldomà (2023), arran de la pandèmia, “la difusió urbana ha arribat fins a la quarta corona metropolitana i s'instal·la a l'entorn de les grans ciutats com Girona, Reus-Tarragona i Lleida, i ateny tota la costa i les ciutats interiors”.

Avui, l'estructura econòmica i el desplegament tecnològic han atansat els mons rural i urbà i han atenuat alguns dels inconvenients tradicionals associats a l'aïllament o a la dependència de la mobilitat, alhora que han consolidat activitats terciàries en l'entorn rural (Garcia, 2015). Com apunten diversos autors, actualment, la gent de poble i la de ciutat presenten grans similituds pel que fa als estils de vida (Checa et al., 2019; Aldomà, I., 2023), de manera que no es tracta tant de diferenciar entre àrees urbanes i rurals com d'analitzar el procés d'urbanització. En efecte, en els dos darrers segles, el procés d'urbanització ha estat un dels principals vectors de canvi de la societat catalana, juntament amb la transició demogràfica i les migracions, la industrialització i la subsegüent terciarització econòmica, la innovació tècnica i la pugna pels recursos, així com, a la fi, la lluita per la distribució de la riquesa i el control del poder polític (Nel·lo, 2001; Nel·lo i López, 2016).

3.2. Món rural versus món urbà

Assumint que la idea de ruralitat s'ha desenvolupat històricament per oposició a la d'urbanització, cal parar especial atenció en el que pensen les persones que viuen en el medi rural per entreveure, en l'abús que es fa del sistema de visions estereotipades, els motius i els condicionants reals de les decisions de les persones joves. Per fer-ho, s'han de relacionar la seva percepció i experiències viscudes amb les condicions objectives de la realitat del territori. Les transformacions socials, econòmiques i culturals han difuminat la comprensió tradicional dels entorns rurals i dels urbans (Atracció del camp, 2019), i alguns estudis (Domínguez, M., 2010) fan referència a l'homogeneïtzació de les trajectòries vitals dels joves i les joves amb independència del lloc on

viuen. És a dir, la influència de les diferències territorials sobre els estils de vida i les expectatives de la joventut tendeix a reduir-se. Per determinar si les característiques de la joventut són diferents segons el grau d'urbanització o de ruralitat del territori on resideixen, s'ha d'atendre a les qüestions objectives, però també a les subjectives.

Els trets que les persones joves fan valer en relació amb la ruralitat són la qualitat de vida i la tranquil·litat. “Estàs en ambients naturals, més calma... Amb la covid va ser un exemple flagrant. Tu, al poble, per molt que hi havia restriccions, tu sorties de casa i no passava res. No hi havia ni policia, ni ningú. Hi havia aire lliure, hi havia espai per a tothom... En canvi, en una ciutat hi havia molts problemes” (N/D/28/<1.000). “Jo, per començar, l'aire. Qualitat de vida en termes de salut. No hi ha tanta contaminació. El ritme també és diferent, perquè a mi se m'enganxava la mala llet dels de Barcelona. Vull dir: sortia de casa tranquil·la i quan me n'adonava estava corrent. O sigui, salut física i mental. A nivell de salut és totalment diferent” (N/D/28/<1.000). També consideren que l'entorn rural és un espai propici per al creixement dels fills, i que la vida comunitària o la proximitat en les relacions entre les persones són factors positius. Com apunten Gomà i Nel·lo (2018), la gent jove que viu en municipis de menys de 2.000 habitants percep que té menys angoixa o depressions i està més satisfeta de la seva vida.

Entre les persones joves de Ponent, alguns aspectes de la idea clàssica de ruralitat es mantenen vius, i la vida al territori es continua associant a les activitats primàries (“Treballar en àmbits molt més relacionats amb temes de granja i d'agricultura i coses d'aquest estil”) (PJ/H/25/<10.000), a les singulars densitats de població (“Jo crec que té a veure més amb terres apartades, no només sector primari. Al final, és un lloc allunyat d'on passen les coses”) (PJ/H/28/<10.000) i als ritmes de vida que se'n deriven (“A Barcelona, és una cosa molt frenètica, molt soroll, no hi ha tranquil·litat. En canvi, aquí és més a poc a poc, a foc lent, una cosa de xup-xup”) (AU/H/19/<1.000). Tot i així, la joventut és conscient que la realitat de la vida als pobles ha canviat molt respecte a anys enrere (“Rurals eren els meus padrins, que tenien una casa de pagès, una masia amb economia de subsistència: gallines, conills, fer hort... És que a mi em fas fer hort i... Crec que hi ha una herència rural que jo ja he perdut”) (PJ/D/29/<5.000), i que els canvis que s'hi han produït tenen a veure amb els avenços tecnològics, la caiguda de la dedicació al sector primari, a l'encop que hi han arribat altres sectors ocupacionals, i amb l'ampliació o la millora dels serveis bàsics (“Jo crec que aquí és un clar exemple. Per mi és una cosa rural, però al cap i a la fi és una ciutat de serveis. Aquí ens dediquem al servei. El servei i el turisme”) (PJ/H/23/<100); (“Vivim en un entorn eminentment rural, però les nostres vides no ho són. Jo visc a Pobla i si és la una de la nit i vull anar a comprar, hi ha un *paki*. La majoria de gent del meu entorn fem una vida urbana. Faig activitats aquí que podria fer a la ciutat; tenim les mateixes referències culturals... A la nostra època no passava”) (PJ/D/29/<5.000). La gent és

molt conscient de la transformació socioeconòmica de la zona, i tampoc no s'oblida de les diferències entre els nuclis més poblats i els menys poblats i més apartats. "Al final, jo visc en un poble on hi ha molts serveis. En pobles més petits, jo crec que potser sí que tens la sensació de fer una vida més rural, en el sentit que has de planificar més, perquè són molt més lluny dels serveis bàsics, del súper, del bar..." (PJ/D/29/<5.000).

Per altra banda, en els entorns rurals les persones joves desenvolupen un sentiment de pertinença al municipi que entra en contradicció amb la decisió de marxar, que prenen de manera generalitzada. Però s'ha detectat que el sentiment de pertinença al territori de les persones joves que hi han crescut genera una certa nostàlgia del camp, així com una atracció creixent per les característiques de la vida en entorns rurals (Checa, et al., 2019). Però la contradicció que es resol, a la pràctica, quan, majoritàriament, elegeixen viure en entorns urbans. "Odiar el poble o estar-ne enamorat. Hi ha pena aquí que, als divuit o setze anys, es pira d'aquí i diu 'No torno en ma puta vida o un cop a l'any'. I després també la pena que potser té més vincles aquí que al revés. Jo, per exemple, a Barna estic com peix a l'aigua, m'ho passo de puta mare, però jo, allà on vaig, jo no soc de Lleida, jo soc d'aquí. De poble! [...] Confio plenament en la gent, que com hi va haver l'èxode rural hi haurà un retorn de la pena" (PJ/H/23/<100). El que defineix l'entorn urbà, des de la perspectiva rural, són les aglomeracions, un ritme frenètic, l'accessibilitat de serveis i equipaments, l'oferta privada, la facilitat de desplaçament, però també, des d'un vessant negatiu, la contaminació, la saturació, el soroll. Trets que, tal vegada, són exagerats, d'acord amb una visió estereotipada de la ciutat, que no és aliena a la joventut que viu en entorns rurals.

La primera experiència d'emancipació, quan es marxa del poble per la raó que sigui, és el primer pas per no tornar-hi. Però són les qüestions relatives a la feina, l'habitatge, les expectatives socials i culturals, les dificultats d'accés als serveis públics, la manca d'oportunitats de desenvolupament laboral i, al final, la típica vida de poble allò que fa que la joventut marxi de Ponent. "M'imaginava més viure a Barcelona, però també per un tema que hi ha molta més oferta i ambient laboral del meu estil [...] No tenia cap mena d'esperit d'estar aquí" (PJ/H/25/<10.000). "La colla meva de joves, que són una mica més grans que jo, però que tots volien fer-se una casa perquè la seva família tenia solars i tal, però amb la llei d'urbanismes i el preu han acabat marxant aquí, a Balaguer, a Almenar, a Lleida, perquè al poble no s'han pogut fer la casa [...] El jovent més proper, ara que es volien fer cases, han marxat tots" (N/H/26/<500). "Vaig marxar del poble convençuda que mai a la vida tornaria a viure al Pallars. Era com 'necessito marxar, és un lloc molt petit, em coneix tothom'" (PJ/D/29/<10.000): "L'hivern al poble és més dur que l'estiu. A l'estiu, clar, sempre hi ha la típica gent de fora passant les vacances, piscines municipals, festes majors... Hi ha moviment, però a l'hivern, al poble, a vegades hi ha poca cosa a fer. En canvi, en una ciutat sí que tindràs més opcions" (N/D/28/<1.000). Les percepcions que l'entorn urbà té de la ruralitat tendeixen

a idealitzar la vida a la natura i a oblidar gran part dels inconvenients. Finalment, la decisió de quedar-se o marxar la motiven les condicions materials, laborals i d'habitatge, a més del capital social (Checa, et al., 2019: 59-62).

3.3. Els micropobles

La xarxa organitzativa més petita i descentralitzada de població són els municipis. A la província de Lleida solament hi ha un municipi, Lleida, que té més de 100.000 habitants (l'1,8% de la superfície i el 14,1% de la població), quatre amb una població d'entre 10.001 i 20.000 habitants (l'1,4% de la superfície i el 14,1% de la població) i 11 amb una població d'entre 5.001 i 10.000 habitants (el 7,9% de la superfície i el 17,5% de la població).

Amb una població de menys de 5.000 habitants hi ha 214 municipis, el 93% del total, que representen el 88,9% de la superfície de la província i el 36,5% de la població; la densitat poblacional és de 15 habitants per quilòmetre quadrat. Aquest grup, que constituïria la ruralitat, inclou un gran nombre de micropobles. Un micropoble és un municipi amb entitat pròpia i menys de 500 habitants. A la província de Lleida n'hi ha 122: suposen el 53,0% dels municipis de la província, gestionen el 45,5% de la seva superfície i acullen el 6,7% de la seva població. La densitat poblacional mitjana d'aquests municipis és de 5 habitants per quilòmetre quadrat (la mitjana provincial és de 36).

Les comarques on el 90% o més dels municipis tenen menys de 5.000 habitants són la Cerdanya (100%); el Pallars Sobirà (100%); la Noguera (96,7%); les Garrigues (95,8%); l'Alt Urgell (94,7%) i la Segarra (90,5%).

Tenir ben present com es distribueix la població en el territori pot ajudar a entendre per què, a Lleida, la idea de ruralitat és tan rellevant. Com escriu Ignasi Aldomà (2023: 75): "Vist des de la gran ciutat, sembla que la definició de la ruralitat presenta pocs dubtes: allí on s'acaben els edificis i la trama urbana dels barris perifèrics comença el camp, la ruralitat. Els qui no viuen a ciutat, viuen al camp; són els rurals". El procés de "desagrarització dels darrers cinquanta anys ha estimulat l'ús contemporani del terme *rural* en el llenguatge administratiu, les polítiques públiques i els discursos socials referits a les àrees poc poblades del país". A més, "[p]odem parlar encara d'una Catalunya urbana i d'una Catalunya urbana rural; però aquesta diferència té a veure més amb la densitat del poblament i les seves conseqüències en la mobilitat que no amb les maneres de viure i pensar".

En el nostre treball volem mostrar fins a quin punt les persones joves de les zones rurals del nostre territori, les comarques de Lleida, tenen els mateixos problemes per emancipar-se que les de les zones urbanes o d'àrees metropolitanes.

3.4. La mobilitat i el relleu generacional

Als països occidentals hi ha una tendència global a l'envelliment de la piràmide demogràfica. Ho podem veure en països de la Unió Europea, però també als Estats Units.

El procés d'envelliment de la població té lloc perquè convergeixen una dinàmica d'augment de l'esperança de vida, principalment a causa del desenvolupament de la ciència i la medicina; i el descens de la natalitat. D'aquesta dinàmica ens en podem fer fàcilment càrrec fent una ràpida mirada retrospectiva. Els mínims històrics de natalitat es donen als anys noranta, abans de la irrupció dels joves nascuts als anys setanta, és a dir, els fills del *baby boom*, que produeix una recuperació de la natalitat.

A l'Estat espanyol, la mitjana d'edat l'any 2000 era de 40 anys, i vint anys després ja havia augmentat als 43. Aquestes dades permeten començar a parlar de la joventut i de les problemàtiques concretes que l'afecten. L'estat espanyol és “el sisè país d'Europa amb menys percentatge de joves (darrere seu hi ha Bulgària, Eslovènia, Itàlia, Txèquia i Letònia), una classificació en què Catalunya ocuparia la novena posició” (Observatori Català de la Joventut, 2022: 5).

Segons la diagnosi de la situació actual (Checa et al., 2022), les persones joves són un grup decreixent respecte a altres grups d'edat. La proporció total de la població jove, de 16 a 29 anys, respecte al total poblacional és del 15%, mentre que, a principis de segle, era superior al 20%. Així i tot, hi ha hagut alguns repunts de joves —com, per exemple, el del 2017—, els quals, però, no han revertit la dinàmica.

Aquesta dinàmica d'envelliment encara hauria estat més acusada si no hi hagués hagut diverses onades migratòries, que han augmentat el nombre de persones joves i en edat de treballar. La migració juvenil és el que fa incrementar el nombre absolut de joves: el 2022 ha estat el sisè any consecutiu en què ha augmentat el nombre de persones de 15 a 29 anys, però aquest creixement no ha pogut contrarestar l'envelliment de la població. A més, el percentatge de persones joves és força més baix que al principi del segle.

La immigració s'apunta com un factor clau en les possibilitats de reversió de les dinàmiques de despoblament en entorns rurals, però aquesta reversió depèn de les oportunitats laborals, residencials i educatives que ofereixi el territori.

El volum de la migració es veu afectat pels moments de crisi, i un factor determinant és el constrenyiment del mercat laboral i, doncs, de les perspectives de millora de les condicions de vida. “Hi va haver una forta arribada d'immigrants fins a l'any 2009, seguida d'una reducció causada per l'esclat de la crisi financera, però que es torna a re-

cuperar moderadament a partir del 2015. Durant els darrers anys, els fluxos migratoris han tornat a contribuir a un augment de la proporció de persones joves estrangeres, alhora que s'ha incrementat la diversitat d'origen" (Observatori Català de la Joventut, 2022: 6).

El relleu generacional no pot venir d'un augment de la natalitat, però tampoc de la mobilitat interna del país. Es pot comprovar en les campanyes de treball temporal, en què és necessària més mà d'obra de la que hi ha disponible al territori, raó per la qual arriben treballadors i treballadores d'arreu del món. Ara bé, el relleu generacional no es pot plantejar mentre les persones migrants estiguin en una situació de precarietat com la que viuen actualment en un sector de baixa qualificació i alta temporalitat. Els mecanismes de control i d'ordenació establerts en la gestió d'aquestes campanyes, tant els formals com els informals, són un atac directe als drets de les persones migrades i també als seus drets com a treballadores. En concret, podem parlar de mecanismes com la contractació en origen en països de l'Est d'Europa o de Llatinoamèrica, que implica la contractació i el trasllat de comunitats senceres per als mesos d'estiu, amb dates d'entrada i sortida del país. O també de l'arribada de treballadors i treballadores del sud d'Espanya i del nord d'Àfrica en el que es coneix com a "ruta de la fruita".

El fenomen migratori no sols consisteix, òbviament, en la immigració, si bé la població entrant en representa el gruix principal. Les mateixes etapes de crisi fan augmentar els fluxos migratoris cap a l'exterior. Els joves catalans marxen, sobretot, a la recerca de noves i millors oportunitats laborals, és a dir, per motius econòmics i laborals (Costas et al., 2022). El punt àlgid de l'emigració a Catalunya es va donar el 2008, quan va omplir portades de diaris i va ser notícia rellevant als informatius de la televisió i la ràdio.

La covid-19 va frenar la migració, en particular la migració juvenil. Primer, per la decisió unilateral, que van prendre la majoria de països, de tancar les fronteres, i com a conseqüència de la qual es van reduir els fluxos de migració per les vies tradicionals, si bé se'n van obrir noves rutes, normalment més cares i/o perilloses. Més tard, per la política migratòria, conscient i unívoca, de la UE, que va delegar les accions repressives a països fronterers de règims autoritaris, com el Marroc, a la frontera sud de la UE, o Turquia, a la frontera est, que fan la *feina bruta* a canvi d'inversions multimilionàries,

Les mesures de confinament per la covid-19 també van tenir implicacions sobre la mobilitat interna, que va ser exclusiva de treballadors i treballadores de sectors concrets de l'economia, com l'agricultura, la logística, els serveis de salut i la policia, entre pocs d'altres.

L'angoixa pel tancament en els entorns urbans va millorar la percepció de la vida en els entorns rurals. A més, el grau d'imposició de les restriccions va ser superior en els

primers. Alhora, la novetat del teletreball massiu va obrir les portes a treballar des d'un entorn rural.

Pel que fa, específicament, a la joventut, la covid-19 va tenir un impacte directe sobre els fluxos migratoris externs i interns i va empitjorar les condicions de vida de molts joves (s'ha de tenir en compte que moltes famílies van veure reduïts dràsticament els ingressos): creixement de l'atur juvenil, suspensió de les relacions entre iguals, problemes en el seguiment del estudis....

L'anàlisi dels patrons de mobilitat interna en el territori català no és fàcil, atès que el gruix de la població que es mou, sigui per feina, per estudis o per bé motius personals, no canvia el seu padró. Aquesta mobilitat se suma a les dinàmiques de mobilitat assenyalades més amunt i afecta directament el despoblament de les zones rurals.

El col·lectiu que més abandona l'entorn rural és el dels joves, i el principal motiu pel qual ho fa és l'accés a serveis públics com els centres de formació superior (per fer cicles formatius o estudis universitaris). L'accés a serveis públics també genera mobilitat interna de les persones treballadores, algunes de les quals són joves, que marxen del camp i dels entorns rurals als nuclis urbans per tenir accés a una millor xarxa de transports o a les escoles bressol.

4. Context social i econòmic

4.1. Població

En aquest apartat es caracteritza la població jove de Lleida dins el context català. A aquest efecte, es fa un repàs de la demografia catalana i, més en concret, de la de la província de Lleida.

4.1.1. El creixement de la població

La població a Catalunya no ha deixat de créixer en els últims cinquanta anys. Hi ha una tendència general de creixement, la qual, però, es manifesta de forma desigual al llarg de tot el territori. Des del 1971, la població catalana ha crescut un 50,2% (INE). Aquest creixement contrasta fortament amb el de la mitjana espanyola, que ha estat d'un 39,2%. A la província de Lleida, però, ha estat d'un 25,9%, això és, força per sota de la mitjana espanyola i encara més de la catalana.

Aquesta dinàmica de creixement absolut s'ha de llegir prenent en consideració, d'una banda, el procés d'envelliment de la població, i, de l'altra, el despoblament que afecta sobretot les zones rurals.

A Catalunya hi viuen 7.747.709 persones (1 de gener 2022, Idescat), el 16,3% del conjunt de la població de l'Estat espanyol. El territori consta d'una superfície de 32.107 quilòmetres quadrats. Del total de la població catalana, un 49,2% són homes (3.813.746) i un 50,8% són dones (3.933.963).

La població catalana es distribueix en quatre províncies, i es concentra, en bona mesura, a l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB), a la província de Barcelona, on hi ha registrada la densitat poblacional més elevada d'Europa (en concret, en una zona de l'Hospitalet de Llobregat, on viuen 21.406,8 hab./km², Idescat). Això contrasta amb la distribució poblacional de la resta del territori —a les demarcacions de Lleida, Tarragona i Girona les densitats són molt més baixes.

La densitat de la població a la demarcació de Lleida se situa molt per sota de la mitjana catalana: 36 habitants per quilòmetre quadrat (hab./km²), davant dels gairebé 260 hab./km² del conjunt català, això és, 7,2 vegades inferior. La diferència amb Tarragona i Girona és de 95 hab./km², és a dir, a Lleida és 3,7 vegades més baixa. Però a les co-

marques tarragonines i gironines la densitat també és menys de la meitat que la mitjana catalana. A Barcelona és de 738 hab./km² (de 750 segons les dades provisionals del 2023 de l'Idescat).

QUADRE 1. POBLACIÓ I DENSITAT DE POBLACIÓ PER PROVÍNCIES

Província	Població 01/01/2022	% de població respecte a Catalunya	Superfície (km ²)	% de sup. respecte a Catalunya	Densitat (habitants/km ²)
Lleida	437.939	5,7	12.168	37,9	36,0
Girona	777.258	10,0	5.905	18,4	131,6
Tarragona	830.804	10,7	6.308	19,6	131,7
Barcelona	5.701.708	73,6	7.726	24,1	738,0
Total					259,3

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

La província de Lleida ocupa el 37,9% de la superfície territorial de Catalunya (12.167,7 km²). Però en aquest extens territori tan sols hi viu el 5,7% (437.939 habitants) del total de la població catalana. Aquesta tan desigual distribució territorial de la població de Catalunya s'ha de relacionar amb les conseqüències de les successives transformacions industrials i amb l'estructura econòmica de cada territori, és a dir, amb els sectors productius que hi són més importants.

4.1.2. La distribució poblacional a la província i a les comarques de Lleida

Alhora, també hi ha una clara diferència entre les vegueries que formen la demarcació. L'Alt Pirineu i Aran, que engloba les comarques de muntanya, presenta una densitat petita, de 12,8 hab./km², i a totes les comarques és inferior als 20 hab./km²: l'Aran registra la densitat més alta (16,1 hab./km²) i el Pallars Sobirà, la més baixa (5,2 hab./km²). En canvi, a les comarques de Ponent, més pròximes a la plana de Lleida, la xifra s'enfila als 65,4 hab./km². Les tres comarques de Lleida que tenen la densitat més alta són el Segrià (149,7 hab./km²), el Pla d'Urgell (123,8 hab./km²) i l'Urgell (64,4 hab./km²). A més, al Segrià hi ha gairebé la meitat de la població provincial (47,8%).

Aquestes dades posen en relleu que hi ha hagut una dinàmica històrica de concentració de la població als nodes més urbanitzats (Lleida, Mollerussa, Tàrrrega...), on les inversions en infraestructures i l'accessibilitat dels serveis públics, entre d'altres, han facilitat les condicions de vida.

Les dinàmiques poblacionals regressives queden ben il·lustrades en l'exemple de la comarca de la Noguera, la més extensa de Catalunya, on en els darrers 10 anys hi

ha hagut una forta pèrdua de població i on gairebé tots els municipis tenen un índex d'envelliment més alt que la mitjana catalana.

QUADRE 2. POBLACIÓ I DENSITAT DE POBLACIÓ EN L'ÀMBIT TERRITORIAL
I COMARQUES DE LA PROVÍNCIA DE LLEIDA. 01/01/2022.

Àmbit territorial	Habitants	% de població respecte a la província Lleida	Superfície (km²)	Densitat (hab./km²)	
Ponent	365.289	83,4	5.586	65,4	
Alt Pirineu i Aran	74.086	16,9	5.776	12,8	
Comarca	Habitants	% de població respecte a la província Lleida	Superfície (km²)	% de sup. respecte a la província Lleida	Densitat (hab./km²)
Alt Urgell	20.237	4,6	1.447	11,9	14,0
Alta Ribagorça	3.993	0,9	427	3,5	9,4
Garrigues	19.012	4,3	798	6,6	23,8
Noguera	38.802	8,9	1.784	14,7	21,8
Pallars Jussà	13.137	3	1.343	11,0	9,8
Pallars Sobirà	7.190	1,6	1.378	11,3	5,2
Pla d'Urgell	37.751	8,6	305	2,5	123,8
Segarra	23.209	5,3	723	5,9	32,1
Segrià	209.149	47,8	1.397	11,5	149,7
Solsonès	13.942	3,2	1.001	8,2	13,9
Urgell	37.366	8,5	580	4,8	64,4
Aran	10.194	2,3	634	5,2	16,1

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.

A cada comarca hi ha un nucli urbà important d'atracció de població, però també hi ha atracció de nuclis d'altres comarques que poden ser més pròxims.

El procés de despoblació ha estat acompanyat per l'abandonament agrícola. Als territoris abandonats hi creixen masses forestals i matolls, de manera que molts terrenys de conreu es perden o queden erms. Menys habitual, però no menys important, és el procés de desertització a què dona lloc l'erosió dels sòls. Tot això augmenta els riscos per a les persones i per al territori, com els de desastres naturals i incendis.

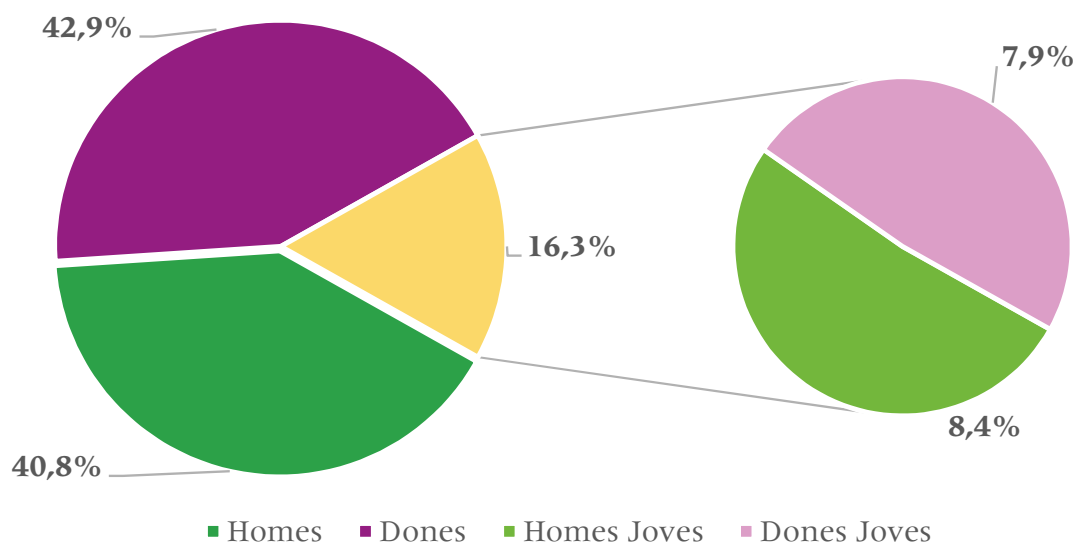
Les dinàmiques demogràfiques i econòmiques positives de la província de Lleida es concentren al llarg de l'autovia A2 entre Lleida i Barcelona. Una dinàmica semblant es dona al llarg de la carretera nacional N-240 que connecta amb Tarragona, en punts com les Borges Blanques, a les Garrigues.

Al nord de la província de Lleida, els nodes de població s'estableixen a les capitals de comarca: Tremp al Pallars Jussà, Sort al Pallars Sobirà o la Seu d'Urgell a l'Alt Urgell. També hi ha canvi d'intensitat poblacional al llarg del recorregut de la carretera que connecta l'Alta Ribagorça i l'Aran amb Lleida.

4.1.3. La població jove

L'any 2022, a Catalunya hi havia 1.265.584 persones joves d'entre 15 i 29 anys, que representaven el 16,2% de la població catalana, de les quals el 51,6% eren homes (653.041) i el 48,4%, dones (612.543).

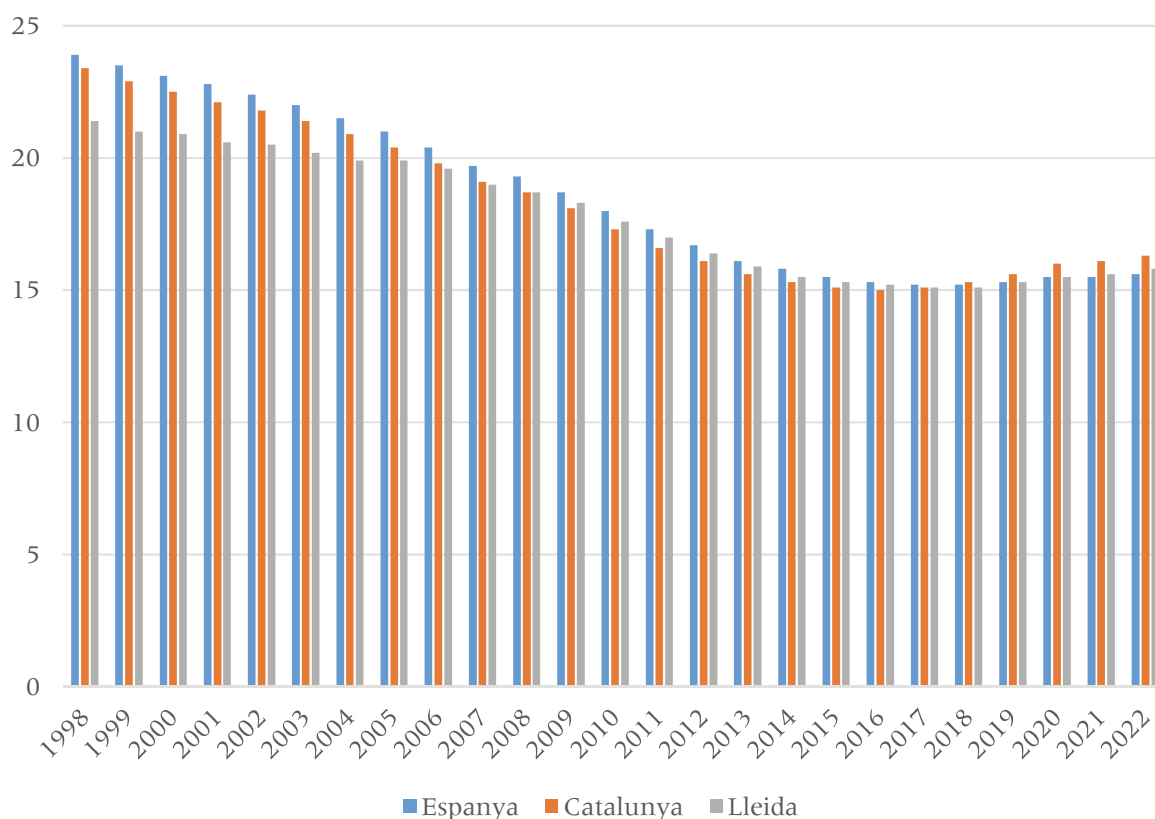
GRÀFIC 1. DISTRIBUCIÓ PERCENTUAL DE LA POBLACIÓ JOVE I RESTA DE LA POBLACIÓ A CATALUNYA (2022)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.

El percentatge que representaven les persones joves (de 15 a 29 anys) a Catalunya va ser inferior a l'espanyol fins al 2017, any en què es van igualar i la mitjana catalana va començar a superar l'espanyola. La situació actual a Catalunya contrasta amb la dels primers anys de la dècada del 2000, quan hi havia més d'1.400.000 joves, que representaven més del 20% del total de la població catalana. Segons l'*Estat de la joventut* del 2022, en aquells anys van coincidir la generació jove que provenia de l'explosió demogràfica de la dècada dels setanta i les persones provinents de les onades migratòries i d'edats compreses en la franja adulta de la joventut. Des d'aleshores i fins al 2015, la tendència del creixement de la joventut catalana ha estat negativa, a excepció de l'any 2002. L'any 2016, el creixement d'aquest grup d'edat va començar a recuperar-se. Actualment hi ha un 16,2% de joves, percentatge que contrasta amb el 22,5% de l'any 2000.

GRÀFIC 2. EVOLUCIÓ DEL PERCENTATGE DE POBLACIÓ JOVE RESPECTE A LA POBLACIÓ TOTAL. ESPANYA, CATALUNYA I LLEIDA (1998-2022)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Des del 1998, l'evolució del cycle poblacional a Lleida ha seguit la mateixa dinàmica que al conjunt de Catalunya. Ara bé, en els períodes recessius, el 1998-2001 i el 2003-2016, els percentatges de disminució de la demarcació de Lleida han estat inferiors als de Catalunya. Alhora, en els períodes de creixement poblacional, el 2001-2003 i el 2016-2022, la dinàmica de Lleida també ha estat positiva, però amb taxes inferiors a les del conjunt català, tal com queda reflectit en el quadre adjunt.

QUADRE 3. DINÀMICA POBLACIONAL 1998-2022.
POBLACIÓ JOVE DE 15 A 29 ANYS A CATALUNYA I LLEIDA

TMAA	Població jove Catalunya	Població jove Lleida
1998 - 2001	-0,77%	-0,60%
2001 - 2003	1,07%	0,72%
2003 - 2016	-1,82%	-1,12%
2016 - 2022	1,90%	0,99%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE.

4.1.4. La joventut a les comarques de Lleida

S'estima que, a Lleida, actualment, hi ha 69.194 joves d'entre 15 i 29 anys, que representen el 15,8% de la població de la província i el 5,5 % de la joventut catalana.

El pes relatiu de la joventut en el conjunt poblacional és, a Lleida, inferior que en l'àmbit català, però l'anàlisi per comarques mostra diferències en la distribució territorial de la gent jove que mereixen ser abordades.

Les comarques on el percentatge que representa la població jove sobre el conjunt de la població comarcal és més alt, superior a la mitjana de la província (15,8%), són: la Segarra (17,4%), el Segrià (16,4%) i l'Urgell (16,4%). El Pla d'Urgell registra un percentatge idèntic al provincial. La resta de comarques registren un percentatge inferior a la mitjana provincial. Són el Pallars Sobirà (14,1%), les Garrigues (14,2%), l'Alta Ribagorça (14,2%), el Pallars Jussà (14,6%), l'Aran (15,1%), l'Alt Urgell (15,2%) i el Solsonès (15,4%). En aquest grup hi ha totes les comarques pirinenques i prepirinenques.

Una segona anàlisi consistiria a observar la contribució de població jove de les diferents comarques a la població jove total. Així, hi ha un grup de comarques que hi aporten un percentatge molt minso: l'Alta Ribagorça (0,8%), el Pallars Sobirà (1,5%), l'Aran (2,2%) i el Pallars Jussà (2,8%) —que són, alhora, les menys habitades. Aquestes dades donen compte d'una distribució territorial de la joventut que pot ser molt problemàtica pel que fa al relleu generacional a les comarques de muntanya, i que pot reforçar els problemes de l'envelliment i el despoblament.

El cas de la Segarra, on hi ha el percentatge més elevat de joves de tota la província, s'explica per la migració. El municipi de Guissona, on el 53,11% de la població és d'origen estranger, presenta una taxa de creixement per mil habitants de 595 (2021, Idescat), quan a la resta de municipis de la comarca la taxa ronda el 0 o és negativa. Cervera encapçala el rang inferior, amb una taxa per mil habitants de -81. La comarca de la Segarra també és la que té el percentatge d'estrangers més elevat de tot Catalunya (28,13%).

Els percentatges més elevats de joves d'entre 15 i 19 anys es troben a les comarques del Solsonès (33,9%), l'Urgell (33,7%), les Garrigues (33,6%) i el Pla d'Urgell (33,6%), mentre que els més baixos es corresponen amb els del Pallars Sobirà (29,7%), el Pallars Jussà (30,6%), l'Alta Ribagorça (30,9%) (les comarques de muntanya) i la Noguera (31,5%). En el conjunt de les comarques lleidatanes, el grup d'edat de 15 a 19 anys té menys pes relatiu que els altres dos grups (d'un 32,4%, davant del 33,9% dels joves de 20 a 24 anys i del 33,8% dels joves de 25 a 29 anys).

Pel que fa al grup de 20 a 24 anys, les comarques amb menys pes poblacional són el Pallars Jussà (32,8%), les Garrigues (32,9%), l'Alt Urgell (32,9%), el Pallars Sobirà (35,5%) i el Solsonès (35,5%).

El percentatge poblacional de les persones joves de la franja d'edat de 25 a 29 anys l'encapçala el Pallars Jussà (36,6%), on, alhora, les taxes dels trams inferiors són comparativament més baixes. El segueixen els de l'Alt Urgell (35,4%) i l'Alta Ribagorça (35,3%). Així doncs, les comarques que presenten una proporció més elevada de joves d'entre 25 i 29 anys són també les més envellides. En aquest tram d'edat, els percentatges més baixos són els del Solsonès (30,6%) i l'Urgell (32,3%).

4.2. Dades econòmiques

4.2.1. El valor afegit brut (VAB) a les comarques de Lleida

En aquest apartat es reporten dades disponibles en diferents fonts estadístiques, com l'Idescat, l'Observatori del Treball i el Model Productiu de la Generalitat de Catalunya. En tots els casos s'ha utilitzat la informació més actualitzada disponible, raó per la qual algunes dades es refereixen al 2020 i d'altres, al 2022.

L'objectiu d'aquest apartat és descriure el context econòmic i social en què viuen els joves de la província de Lleida. Les diferències que s'observen per comarques ajuden a conèixer les oportunitats de treball i de projecció professional dels joves i, doncs, a entendre'n la presa de decisions al llarg de les trajectòries vitals.

La província de Lleida té una estructura productiva generadora de VAB (rendes del treball més rendes del capital per any) que es caracteritza per l'heterogeneïtat. En la generació de VAB s'han de destacar tres grups d'activitats.

En primer lloc, l'Administració pública i altres serveis. Aquesta activitat també és la principal a la comarca del Segrià (29,2%), on hi ha la capital de la província, i a les comarques del Pirineu. Completen aquest grup les activitats immobiliàries, tècniques i administratives (14,6%), el comerç (12,9%), la indústria d'alimentació, tèxtil, fusta, arts gràfiques, química i cautxú (11,0%) i l'agricultura (10,9%).

En segon lloc, hi ha el grup format per la construcció (6,4%), el transport, la informació i la comunicació (6,0%) i la metal·lúrgia, la maquinària i el material elèctric i de transport (5,5%).

Finalment, el grup format per tres activitats, que suposen menys del 5% del VAB total provincial: l'hostaleria (3,8%), les indústries extractives, l'energia, l'aigua i els residus (3,4%), i les activitats de finances i assegurances (2,5%).

La descripció per comarques dibuixa un panorama molt divers depenent del territori. Es poden identificar diferents grups segons la situació geogràfica, en els quals les activitats són similars.

Agricultura

L'agricultura és una de les activitats característiques de les terres de Lleida, com posa de manifest el seu pes sobre el conjunt de l'activitat productiva del territori (10,9% del VAB total), molt superior al de Catalunya (1,2% del total). Aquesta és la principal activitat a les comarques de les Garrigues i la Noguera, on concentra prop d'una quarta part de tot el VAB generat (24,2% i 24,6%, respectivament), mentre que representa menys d'un 5% del total a les comarques de muntanya, l'Aran, l'Alta Ribagorça i el Pallars Sobirà. L'agricultura també destaca a les comarques del Pla d'Urgell, el Solsonès, l'Urgell i el Pallars Jussà, que són més lluny de les zones de l'Alt Pirineu.

Activitats industrials

El pes relatiu de les activitats industrials a la província de Lleida és semblant al que tenen a tot Catalunya, si bé la distribució per activitats és diferent. D'entre les activitats industrials, que representen el 19,9% del VAB total generat a la província, destaquen l'alimentació, el tèxtil, la fusta, les arts gràfiques, la química i el cautxú (un 55,3% del total industrial). Es concentren a les comarques de la Segarra, el Pla d'Urgell i l'Urgell —situades al voltant de l'Autovia 2—, on representen un 43,3%, un 23,3% i un 18,2% del VAB comarcal, respectivament. Entre totes tres generen el 59,2% del total provincial. A les comarques de muntanya, si deixem de banda l'Alt Urgell (5,3% del total), aquestes activitats són molt poc representatives.

En segon lloc hi ha la metal·lúrgia, la maquinària i el material elèctric i de transport, activitats que creen un 16% del VAB del Solsonès, i la indústria extractiva, l'energia, l'aigua i els residus, responsables del 14,3% i de l'11,6% del VAB del Solsonès i l'Alta Ribagorça, respectivament.

Construcció

El sector de la construcció és el que es reparteix arreu de la província de manera més homogènia, malgrat algunes excepcions. La seva incidència a Lleida és superior a la que té en el conjunt català (6,4% i 5,2%, respectivament), ja que el pes de la cons-

trucció a les comarques de muntanya és important per la creació d'habitatges i equípaments vinculats al sector turístic: un 10,8% a l'Aran, un 9,4% al Pallars Sobirà, un 8,4% al Pallars Jussà i un 7,9% a l'Alta Ribagorça, davant el 6,4% provincial. Altres comarques on també té un pes significatiu són les Garrigues (8,2%) i el Solsonès (7,9%) —això no obstant, només a l'Aran supera el 10% del VAB comarcal.

Activitats de serveis

D'entre les activitats de serveis, la de l'Administració pública i altres serveis i les immobiliàries, tècniques i administratives són les que suposen un percentatge més alt del VAB a totes les comarques. Quant a les primeres, el percentatge de la província de Lleida és lleugerament superior al del conjunt de Catalunya (23,1% i 21,9%, respectivament). Destaquen a les comarques pirinenques, on les activitats de serveis a les persones —entre les quals hi ha les culturals i les de caire esportiu i d'entreteniment— són importants. Al Pallars Jussà representen el 31,2% del total; a l'Aran, el 27,8%; a l'Alt Urgell, el 26,3%; al Pallars Sobirà, el 25,1%, i a l'Alta Ribagorça, el 25,1%. A la comarca del Segrià, que compta amb la ciutat de Lleida, el centre de l'activitat administrativa pública de la província, també hi tenen una incidència important (29,2%).

A la demarcació de Lleida, les activitats immobiliàries, tècniques i administratives generen un VAB percentualment inferior al de Catalunya (14,6% i 23,4%, respectivament). Alhora, són les que es distribueixen de manera més homogènia per tota la província. Això no obstant, a les comarques pirinenques s'hi concentren en una mesura més important que a la resta: a l'Aran i l'Alt Urgell representen un 18,9% i 18,8% del VAB, respectivament, mentre que a les Garrigues, la Noguera, el Pla d'Urgell i la Segarra, els valors són d'un 11,3%, un 11,4%, un 11,7% i un 9,6%, respectivament.

El comerç té un percentatge similar a la província de Lleida i a tot Catalunya (12,9% i 13% del VAB, respectivament), i és l'activitat que, en conjunt, té més incidència en totes les comarques, per bé que amb diferències. Les comarques amb nuclis grans i més població generen un VAB més elevat. El Segrià, amb un 15,7%, és la comarca en què el sector genera més VAB respecte al total comarcal, atesa la capitalitat de la ciutat de Lleida. La segueixen l'Alt Urgell (14,4%), l'Urgell (13,3%), la Noguera (11,5%) i el Pla d'Urgell (11,1%). A les comarques de la plana, aquesta activitat suposa un percentatge comarcal més important perquè les respectives capitals (Tàrrrega, Balaguer i Mollerussa) concentren més població i, doncs, més atractiu comercial.

L'hostaleria, amb nivells de VAB gairebé idèntics a Lleida i Catalunya (3,8% i 3,6% respectivament), dibuixa un panorama molt divers, si bé és a les comarques de muntanya on té més pes específic: a l'Aran i el Pallars Sobirà representa un 19,9 i un 15,9% respectivament, i a l'Alta Ribagorça, un 12,7%. A l'Alt Urgell, el Pallars Jussà

i el Solsonès hi té un pes superior a la mitjana provincial, el qual, en qualsevol cas, és lluny del de les comarques esmentades abans.

4.3. Treball

4.3.1. Taxes d'activitat, ocupació i atur

La província de Lleida registra una taxa d'activitat (59,8%) inferior a la mitjana de Catalunya (60,9%), però superior a la mitjana d'Espanya (58,6%). La taxa d'activitat masculina (65,3%) és significativament més elevada que la femenina (54,1%), igual que a Catalunya i a Espanya. A la demarcació lleidatana hi ha una gran diferència entre la taxa d'ocupació femenina (48,3%) i la masculina (59,9%), d'11,6 punts percentuals (pp), superior a la que es registra a Catalunya (8,5 pp) i a Espanya (10,7 pp). La taxa d'atur, del 9,2% a Lleida, també presenta diferències significatives entre les dones (10,5%) i els homes (8,1%), de 2,4 pp —percentatge superior al de Catalunya (-1,2 pp) i inferior al d'Espanya (-3,7 pp).

QUADRE 4. MERCAT LABORAL. TAXES. 2022

Taxes laborals (%)	Total		
Mitjana any 2022	Espanya	Catalunya	Lleida
Taxa d'activitat	58,6	60,9	59,8
Taxa d'atur	12,9	9,7	9,2
Taxa d'ocupació	51,1	55,0	54,2
Taxes laborals (%)	Homes		
Mitjana any 2022	Espanya	Catalunya	Lleida
Taxa d'activitat	63,7	65,4	65,3
Taxa d'atur	11,3	9,1	8,1
Taxa d'ocupació	56,6	59,4	59,9
Taxes laborals (%)	Dones		
Mitjana any 2022	Espanya	Catalunya	Lleida
Taxa d'activitat	53,8	56,7	54,1
Taxa d'atur	14,8	10,3	10,5
Taxa d'ocupació	45,9	50,9	48,3

Font: Elaboració pròpia a partir de l'EPA de l'INE.

Per copsar la dinàmica que ha seguit la població activa a la província de Lleida per intervals d'edat i des del 2019 fins al 2022, és convenient utilitzar l'enquesta de població activa (EPA) que elabora l'Institut Nacional d'Estadística (INE).

QUADRE 5. POBLACIÓ ACTIVA PER INTERVALS D'EDAT. LLEIDA. 2022

Lleida: mitjana anual (milers)	Població activa	De 16 a 19 anys	De 20 a 24 anys	De 25 a 54 anys	55 i més anys
2019	221,4	3,4	13,3	165,4	39,3
2020	218,9	3,3	12,4	161,7	41,6
2021	224	2,8	13,7	163,4	44,1
2022	216,8	3,7	15,1	158,2	39,9
% variació 2022/2019	-2,10%	7,40%	13,30%	-4,40%	1,50%

Font: Elaboració pròpia a partir de l'EPA de l'INE.

D'una banda, s'ha de destacar la reducció (entre el 2019 i el 2022) del percentatge de persones actives de 16 a 19 anys respecte al total de població activa (-0,2 pp) i l'augment del de persones actives de 20 a 24 anys respecte al total (+1,8 pp). De l'altra, la reducció percentual (-1,7 pp) de la població activa en l'interval de 25 a 54 anys, que, per descomptat, és el més rellevant, i el lleuger augment (+0,7 pp) en l'interval de 55 i més anys.

L'impacte de la covid ha significat una reducció del 2,1% del conjunt de la població activa, i, més en concret, en l'interval de 25 a 54 anys, la disminució ha estat d'un 4,4%. La taxa d'activitat de les persones de menys de 25 anys és la que ha registrat un creixement més acusat: en l'interval de 20 a 24 anys, l'augment ha estat del 13,3%, i en el de 16 a 19 anys, del 7,4%. En l'interval de 55 anys i més, l'augment ha estat de només un 1,5%.

4.3.2. Ocupació sectorial

Segons el Departament d'Empresa i Treball de la Generalitat de Catalunya, el 2020, l'ocupació mitjana (afiliació al Règim General de la Seguretat Social, al Règim Especial de la Mineria i del Carbó i al Règim Especial de Treballadors Autònoms o RETA) a les comarques de Lleida era de 173.539 persones, de les quals el 78,5% eren persones assalariades i el 21,5%, autònomes. Aquesta ocupació representava el 5,4% del total de la registrada a Catalunya.

L'ocupació es concentra, sobretot, en vuit dels vint sectors econòmics que formen la classificació (i que suposen el 78,5% del total de l'ocupació). Aquests sectors són el comerç a l'engròs i al detall; les indústries manufactureres; l'Administració pública, Defensa i la Seguretat Social obligatòria; les activitats sanitàries i serveis socials; la construcció; l'agricultura, la ramaderia i la pesca; l'hostaleria, el transport i l'emmagatzematge.

D'entre el conjunt de sectors econòmics destaca l'agricultura, ramaderia i pesca, ja que és l'únic en què el pes de les persones treballadores autònomes (71,8%) supera, i de llarg, el de les persones assalariades (28,2%).

4.3.3 Ocupació i atur comarcals

La dimensió empresarial

A la província de Lleida hi predominen les microempreses: ho són el 85,8% de les empreses i donen feina al 27,0% de les persones assalariades. Les segueixen en rellevància la empreses petites (l'11,5% de les empreses i el 27,8% de les persones assalariades) i les empreses mitjanes (el 2,4% de les empreses i el 26,1% de les persones assalariades). La gran empresa és menys significativa quant a nombre, 47 (el 0,3%), i les persones assalariades que hi treballen representen el 19,1% del total provincial.

L'empresa que té més treballadors, un total de 3.253, pertany al sector econòmic dels productes alimentaris. Un grup de quatre empreses en tenen entre 1.001 i 2.000 i pertanyen als sectors següents: Administració pública (2 empreses i 3.320 persones assalariades); comerç al detall excepte vehicles a motor (1 empresa i 1.144 persones assalariades) i educació (1 empresa i 1.042 persones assalariades). Tres empreses en tenen entre 751 i 1.000 i estan vinculades al sector sanitari (sumen un total de 2.585 persones assalariades).

Ocupació

QUADRE 6. POBLACIÓ I OCUPACIÓ PER COMARQUES. APORTACIÓ DE CADA COMARCA AL CONJUNT DE LA PROVÍNCIA DE LLEIDA (%) 2020

Comarca	Població comarca sobre població província (%)	Població jove sobre població jove província (%)	Ocupació comarca sobre ocupació província (%)
Segrià	48,2	49,6	55,1
Pla d'Urgell	8,7	8,6	8,3
Urgell	8,6	8,9	7,4
Noguera	8,9	8,7	7,2
Segarra	5,3	5,8	6,4
Alt Urgell	4,6	4,4	3,4
Garrigues	4,4	3,9	3,1
Solsonès	3,2	3,1	3
Pallars Jussà	3	2,8	2,2
Aran	2,3	2,2	2,1
Pallars Sobirà	1,6	1,5	1,2
Alta Ribagorça	0,1	0,8	0,6

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del Departament d'Empresa i Treball i de l'Idescat.

La comarca del Segrià concentra prop de la meitat de la població de la província. El percentatge de població jove que hi viu respecte a la població jove de tota la província (49,6%) és superior al de la població que hi viu respecte a la població total provincial (48,2%). La resta de la població de la demarcació lleidatana es distribueix entre les diferents comarques de manera desigual: la contribució al total provincial de les comarques de muntanya és inferior.

Pel que fa a l'ocupació, el Segrià concentra més de la meitat de la total provincial, un 55,1%, valor superior al de la seva població relativa (48,2%). Així doncs, en el conjunt de la resta de comarques, la participació en el total de l'ocupació és inferior a la participació en el total de la població, per bé que hi ha dues excepcions: la Segarra i l'Alta Ribagorça.

Si es considera l'aportació de cada comarca a l'ocupació total, la més rellevant és la del Segrià (55,1%), ja que és on hi ha la ciutat de Lleida. La resta de comarques hi aporten un percentatge inferior al 10%, i destaquen el Pla d'Urgell (8,3%), l'Urgell (7,4%), la Noguera (7,2%) i la Segarra (6,4%).

El 78,5% de les persones ocupades a la província de Lleida són assalariades, mentre que la resta, el 21,5%, són treballadores per compte propi o autònoms. Aquesta distribució varia significativament per comarques, d'acord amb el tipus d'activitats econòmiques que hi predominen.

Només a la comarca del Segrià el percentatge d'autònoms (16,0%) és inferior al de la mitjana provincial. En canvi, les comarques del Pallars Sobirà i de l'Alta Ribagorça, totes dues de muntanya, tenen percentatges superiors al 40% (42,6% i 41,0% respectivament) —però no l'Alt Urgell i l'Aran, també de muntanya.

Les Garrigues, on l'activitat agrícola i ramadera és molt important, també té un percentatge d'autònoms elevat, d'un 38,0%.

Atur registrat

Les dades de l'atur registrat es refereixen a les persones que s'han apuntat a les oficines de treball de Catalunya.

L'any 2022, les persones joves aturades registrades (de menys de 29 anys) a la província de Lleida eren 2.998, això és, el 15,6% del total, percentatge superior a la mitjana catalana (12,7%). L'interval que concentra més persones joves aturades és el de 25 a 29 anys (53,9% de les persones joves aturades).

Les comarques on el percentatge de persones joves en situació d'atur és superior a la mitjana de la província de Lleida són la Noguera (18,0%), el Solsonès (17,9%), la Segarra (16,0%); les Garrigues (15,8%) i el Segrià (15,7%). A la resta de comarques, aquest percentatge és inferior a la mitjana lleidatana, però superior a la catalana. Així mateix, a la majoria de les comarques de muntanya, l'atur juvenil registrat és inferior a la mitjana provincial.

L'interval de 25 a 29 anys, a totes les comarques, aporta més del 50% de les persones joves aturades. La comarca en què aquest percentatge és més alt és el Pallars Jussà (60,0%), i aquella en què és més baix és l'Alt Urgell (52,6%).

La variació de l'atur registrat a la província de Lleida entre l'any precovid (2019) i l'any en què finalitza la pandèmia (2022) ha estat negativa, -2,2%. Aquesta disminució ha estat, però, inferior a la del conjunt de Catalunya. Així mateix, la disminució del percentatge de persones joves en situació d'atur ha estat superior a la disminució total (-7,4%), però significativament inferior a la registrada com a mitjana a Catalunya (-21,3%).

Les comarques en què la reducció del nombre de persones joves aturades ha estat més important que al conjunt de Catalunya i de Lleida han estat el Pallars Sobirà (-40,4%) i l'Aran (-39,9%).

Les comarques en què la reducció de persones joves aturades ha estat superior a la mitjana de la província de Lleida, però inferior a la mitjana catalana, han estat l'Urgell (-12,0%), l'Alt Urgell (-9,9%), el Segrià (-9,6%) i el Pallars Jussà (-9,1%).

A la resta de comarques, la dinàmica ocupacional ha estat pitjor que al conjunt de la província. A més, a les Garrigues, l'Alta Ribagorça, el Solsonès, la Noguera i la Segarra, el nombre de persones joves en situació d'atur ha augmentat, tal com queda reflectit en el quadre adjunt.

4.3.4. Contractacions laborals⁷

Les activitats que generen nivells més elevats de VAB són les que contracten menys persones, i menys joves. En canvi, les activitats menys productives (de menys valor afegit), com el comerç i l'hostaleria, són les que tenen nivells de contractació comparativament més elevats.

---

7. Les dades es poden consultar en els quadres de l'annex.

A les comarques de muntanya, la major part de la contractació laboral de persones joves es produeix en l'hostaleria, les activitats artístiques i d'entreteniment i el comerç. Tanmateix, aquestes no són les activitats que més VAB generen —són intensives en treball—, de manera hi ha un desajustament entre productivitat i contractació laboral. En aquestes comarques, l'hostaleria suposa uns nivells de contractació molt superiors als de la resta, però, malgrat l'estacionalitat d'aquesta activitat, els nivells de temporalitat són —excepte a l'Aran— assimilables als de la resta de la província.

Les activitats industrials i la construcció tenen poc pes específic a les comarques de muntanya, i en la construcció es contracten, majoritàriament, persones de més edat. A més, s'ha de tenir en compte que les activitats que més s'han expandit en els darrers anys donen feina, sobretot, a població jove.

A les Garrigues i la Noguera, l'agricultura és la principal generadora de VAB, amb diferents nivells de contractació laboral, mentre que l'hostaleria i el comerç concentren el nombre més important de contractacions laborals. En general, la contractació laboral en l'agricultura se centra en persones de més edat.

A la resta de comarques de la plana de Lleida, l'activitat industrial, particularment l'alimentació i el tèxtil, supera l'agrícola, tant en la generació de VAB com en els nivells de contractació laboral.

El comerç és una activitat molt present a les comarques de la plana i procliu a la contractació de població jove. Es tracta d'una activitat que genera poc VAB, raó per la qual, juntament amb l'hostaleria, és una font d'oportunitats laborals per a la gent jove per ser intensiva en treball, però en condicions laborals poc estables. El comerç és important en aquestes comarques perquè compten amb capitals molt poblades i, la majoria, localitzades al voltant de l'Autovia 2 en direcció a Barcelona.

Així mateix, a les comarques de la plana, la indústria manufacturera és l'activitat que protagonitza més contractacions laborals tant entre la població jove com entre la resta.

Les activitats de serveis com l'Administració pública i altres serveis i les immobiliàries, tècniques i administratives ocupen els primers llocs quant a la generació de VAB, i són més importants a la comarca del Segrià per raó de la capitalitat de la ciutat de Lleida. Els seus nivells de contractació laboral, però, tenen menys rellevància respecte a les contractacions totals.

A la província de Lleida, la contractació temporal suposa el 51,4% de totes les contractacions de població assalariada i el 47,1% de la contractació de població jove. El

fet que en l'agricultura es contracti població de més edat podria ajudar a explicar aquestes dades. Els joves són comparativament més contractats en activitats estacionals, com l'hostaleria i les activitats artístiques i d'entreteniment, més previsibles quant a necessitats d'ocupació. La transformació dels contractes temporals en fixos discontinus, arran de la darrera reforma laboral, també podria ajudar a explicar les dades.

El 60% de les contractacions de població es fa en dos sectors: en ocupacions elementals, d'una banda, i en restauració, serveis personals i comerç, de l'altra. Són activitats de poc valor afegit i baix nivell de qualificació.

A les comarques de Lleida, la contractació laboral de la població jove en aquests sectors és diferent de la del conjunt de la població. Les ocupacions elementals són principals per als joves, però, això no obstant, hi són contractats uns 10 pp menys que la població total. En la restauració, serveis personals i comerç, la situació és gairebé la inversa —en la contractació de tècnics i professionals de suport, la diferència entre població jove i població total també és del 10%.

4.4. Indicadors socioeconòmics

L'Idescat elabora l'índex socioeconòmic territorial (IST), un índex sintètic que es defineix com una ponderació de sis indicadors de situació laboral, nivell d'estudis, immigració i renda: 1) població ocupada; 2) treballadors de baixa qualificació; 3) població amb estudis baixos; 4) població jove sense estudis postobligatoris; 5) estrangers de països de renda baixa o mitjana, i 6) renda mitjana per persona. En el quadre 7 es pot veure el valor d'aquestes variables per a l'any 2020 (que s'expressa en percentatges, excepte en el cas de la renda mitjana per persona, que s'expressa en euros). Són dades de les comarques de Lleida determinades per referència a les de Catalunya.

Hi ha dues variables en què un percentatge superior a la mitjana de Catalunya significa que la comarca està més ben posicionada que el conjunt del país: *població ocupada* i *renda mitjana per persona*. En la resta de variables, un percentatge superior a la mitjana catalana significa el contrari.

En la variable *població ocupada*, vuit comarques tenen percentatges superiors a la mitjana catalana, a saber, la Segarra, el Solsonès, el Pla d'Urgell, el Pallars Sobirà, les Garrigues, l'Urgell i l'Alta Ribagorça, i quatre tenen percentatges inferiors, a saber, el Pallars Jussà, el Segrià, l'Aran i l'Alt Urgell (s'enumeren en ordre decreixent quant a valor percentual).

Pel que fa a la renda mitjana per persona, dues comarques, l'Aran i el Pallars Sobirà, superen la mitjana catalana, mentre que la resta hi estan per sota. La diferència entre la comarca més mal posicionada, l'Alt Urgell (11.698 €), i la més ben posicionada posició, l'Aran (14.345 €), és de 2.647 €, és a dir, d'un 18,45%.

En la variable *treballadors de baixa qualificació*, la mitjana de Catalunya se situa en l'11,8%, de manera que només hi queden per sota l'Aran (8,4%) i l'Alta Ribagorça (9,8%). D'entre les altres deu, destaca el Pla d'Urgell, on el 19,7% de les persones treballadores tenen baixa qualificació —la diferència entre els extrems és important, d'11,3 pp.

La mitjana catalana de *població amb estudis baixos* és d'un 14,0%. Només dues comarques, l'Aran (8,1%) i el Pallars Sobirà (12,0%), registren percentatges inferiors, i la comarca en què el percentatge és més elevat és les Garrigues, amb un 19,1% —la diferència amb l'Aran és, doncs, d'uns significatius d'11,0 pp.

Pel que fa a la variable *població jove sense estudis postobligatoris*, quatre comarques lleidatanes, el Pallars Sobirà (15,7%), l'Alta Ribagorça (23,5%), el Pallars Jussà (23,6%) i l'Aran (24,6%), presenten valors inferiors a la mitjana catalana (26,6%). La diferència entre la comarca que té el percentatge més alt, la Noguera (39,2%), i la que el té més baix, el Pallars Sobirà (15,7%), és de 15,5 pp.

Els *estrangers de països de renda baixa o mitjana* són, a Catalunya, el 13,0% del total. Hi ha cinc comarques a Lleida que tenen percentatges més baixos: el Pallars Sobirà (7,4%), l'Alt Urgell (8,2%), el Solsonès (10,0%), l'Alta Ribagorça (10,9%) i el Pallars Jussà (12,6%). La diferència entre les dues comarques amb els percentatges extrems, la Segarra (27,2%) i el Pallars Sobirà (7,4%), és de 19,8 pp.

L'índex socioeconòmic territorial (IST) que elabora l'Idescat amb aquestes sis variables aglutina informació de les persones que resideixen en cadascuna de les unitats territorials (en el nostre cas, les comarques). El que interessa són els territoris entesos com un conjunt de persones. L'IST és un índex relatiu sense unitats de mesura. "S'estableix un valor de referència per a Catalunya igual a 100 i un valor per a cada comarca en comparació amb el valor mitjà de Catalunya".

Les últimes dades disponibles corresponen a l'any 2020. En el quadre adjunt es pot veure que només tres comarques, el Pallars Sobirà (107,2), l'Aran (104,1) i l'Alta Ribagorça (101,8), tenen un IST superior a la mitjana de Catalunya.

QUADRE 7. INDICADORS SOCIOECONÒMICS ESTANDARITZATS. ÍNDEX CATALUNYA 100. ANY 2020

Comarques Any 2020	Índex socioeconòmic territorial	Població ocupada	Treballadors de baixa qualificació	Població amb estudis baixos	Població jove sense estudis postobligatoris	Estrangers de països de renda baixa o mitjana	Renda mitjana per persona
Pallars Sobirà	107,2	109,5	100,0	94,2	87,7	91,4	100,7
Aran	104,1	92,3	90,7	82,9	99,0	102,9	100,7
Alta Ribagorça	101,8	100,5	94,1	101,9	97,6	97,8	99,5
Catalunya	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Solsonès	96,8	113,6	111,9	109,7	101,8	96,2	94,4
Pallars Jussà	94,1	95,1	111,0	112,7	97,7	101,1	98,2
Alt Urgell	92,5	81,3	109,0	102,9	103,3	92,8	88,6
Garrigues	91,9	109,2	114,4	114,4	106,5	101,8	91,2
Urgell	91,3	105,8	113,8	105,0	108,1	111,4	91,2
Segrià	91,2	93,9	107,6	102,7	110,8	111,5	94,8
Pla d'Urgell	88,9	110,8	119,4	110,2	113,8	111,4	92,8
Segarra	87,4	115,1	113,6	110,4	116,9	128,3	94,1
Noguera	87,2	102,6	116,7	110,6	117,6	109,6	91,3

Font: Idescat, Gencat.⁸

8. <https://www.idescat.cat/pub/?id=ist&n=14036&by=com>

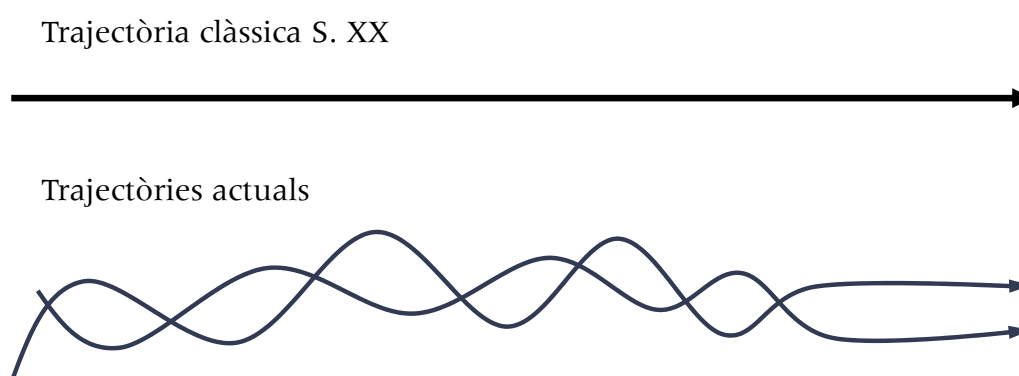
II. Itineraris d'emancipació juvenil

Explorar els itineraris i les trajectòries de les persones joves permet aprofundir en l'anàlisi multidimensional de la joventut. L'assoliment de la transició de la joventut a la vida adulta es relaciona amb esdeveniments vitals clau, com trobar feina, deixar la llar d'origen o formar una família. Aquests esdeveniments poden estar relacionats entre si, donar-se al mateix temps o no, mentre les persones joves transiten pels itineraris educatiu, econòmic, laboral, residencial, familiar i social. Però, a diferència d'anys enrere, actualment acostumen a ordenar-se d'una forma menys lineal, més variable, amb més reversibilitat, i acostumen a allargar-se més. Així, en aquest bloc, s'analitzen els problemes que tenen les persones joves per emancipar-se en el territori de les terres de Ponent.

5. Trajectòries de vida

La majoria de la població jove de Catalunya d'entre 16 i 29 anys ja no ha viscut un període continuat de bonança econòmica. Fins i tot es podria ampliar la forquilla d'edat, ja que, en els últims 25 anys, s'ha viscut una successió de crisis que han afectat directament la joventut, tant les seves condicions materials com molts altres aspectes de la seva vida. Primer, la crisi que s'inicia el 2008 i que dura almenys fins al 2014. Després, la que comença a entreveure's el 2019, esclata el 2020, a causa de la pandèmia, i és aprofundida globalment el 2021-2022 per la guerra a Ucraïna, amb uns nivells d'inflació molt elevats. Aquesta successió de crisis ha reduït progressivament el nivell de vida de la població i, de ben segur, ha modificat comportaments i perspectives en la joventut.

Com s'argumenta a *l'Estat de la joventut* (Observatori Català de la Joventut, 2022) i a *Les persones joves a Catalunya* (Costas et al., 2022), les trajectòries d'emancipació clàssiques del segle XX es caracteritzaven per la linealitat, ja que l'entrada al mercat laboral comportava l'autonomia econòmica i un període educatiu relativament curt, que majoritàriament coincidia amb l'etapa d'educació obligatòria. En l'àmbit residencial, la normalitat passava per la compra d'un habitatge, i en l'àmbit de les relacions socials i familiars, per la convivència en parella amb vista a constituir una família en el futur. Les trajectòries d'emancipació tradicionals eren, doncs, lineals i relativament curtes: no s'estenien en el temps i, generalment, no implicaven variabilitat ni grans girs de guió premeditats.

Font: Cascant, M. J.; Claver, A. (2022: 15)

Les trajectòries d'emancipació actuals s'han anat transformant des del punt de vista de la linealitat, l'extensió, la reversibilitat i la variabilitat (Serracant, 2015). Una jove explica que, al seu voltant, les trajectòries van ser molt més lineals, que ella va ser una

excepció en el seu cercle d'amistats i de relacions més pròximes. “Jo tinc 29 anys ara i vaig ser de les de la colla que em vaig desmarcar una mica. Elles van tindre superclar el que volien fer i ho van acabar fent” (PS/D/29/<5.000). La linealitat de les trajectòries ja no es considera dominant (si és que abans ho era), i treballar abans d'acabar els estudis, una formació continuada durant la trajectòria laboral, marxar de la llar d'origen sense tenir estabilitat econòmica real, o fins i tot tornar-hi si les coses no van com s'esperava, en espera de millors moments, cada cop és més corrent.

Des del punt de vista de l'extensió, les crisis econòmiques han allargat el període d'allò que s'entén per joventut i han endarrerit l'assoliment d'algunes metes. Sobretot, han fet augmentar la proporció de persones joves que estudien i disminuir la de les que treballen. Pel que fa a les trajectòries residencials, el 2015 no hi havia gaires diferències, perquè segurament les persones joves continuaven a la llar d'origen, independentment de la seva activitat.

De la reversibilitat de les trajectòries se'n constata l'augment. Reprendre els estudis un cop s'és en el mercat laboral o retornar a la llar d'origen un cop se n'ha marxat en són exemples típics. Responen a l'estratègia de millorar la posició dins el mercat laboral o a la impossibilitat d'assumir despeses econòmiques com les d'un lloguer, o simplement de sobreviure fora de casa.

La variabilitat o diversificació també s'han intensificat: les persones joves segueixen unes trajectòries molt variades segons les possibilitats que se'ls presenten, en pertànyer a una certa classe social o col·lectiu, o les expectatives de vida que tenen.

En altres paraules, avui, a les persones joves els costa més emancipar-se. Aquest és un element central de la vida de les persones joves, i, tal com recull el document *Les persones joves a Catalunya. Diagnosi de la situació actual i perspectives de futur*, l'abandonament de la llar d'origen, una fita característica de la transició a la vida adulta, cada vegada s'emprèn més tard. Fer-ho depèn directament del nivell educatiu de les persones i de les unitats familiars; de la seguretat econòmica, inassequible per a moltes persones joves a causa de la temporalitat i la parcialitat dels contractes laborals i dels baixos nivells d'ingressos; del preu de l'habitatge (encara més disparat pels pisos turístics i la concentració de la propietat), i de les relacions socials i familiars —molts joves depenen dels recursos familiars.

Les qüestions centrals que s'abordaran es resumeixen en el següent quadre, en què es diferencien els quatre itineraris de la joventut a Catalunya que es tenen en compte i els elements crucials per a l'emancipació de les persones joves.

5.1. Com transiten les persones joves pels diversos itineraris en les seves trajectòries de vida

Itinerari educatiu	<ul style="list-style-type: none"> Accessibilitat i mobilitat Oferta formativa Preu dels estudis Descorrelació entre estudis i món laboral Pública i privada
Itinerari econòmic i laboral	<ul style="list-style-type: none"> Atur Precarietat laboral: Temporalitat Parcialitat Sobrequalificació Salaris baixos Tipus de feines Expectatives i realitat
Itinerari residencial	<ul style="list-style-type: none"> Oferta i preu de l'habitatge Condicions de l'habitatge Habitatges turístics Concentració de la propietat Ser de poble o ser de fora Altres formes de convivència
Itinerari social i familiar	<ul style="list-style-type: none"> Dependència dels recursos familiars Tipus d'oci Relacions socials Participació política

Font: Elaboració pròpia.

Després d'haver fet referència a les quatre dimensions dels itineraris bàsics identificats que condicionen les trajectòries vitals dels joves, és important remarcar que hi ha persones que afronten dificultats *estructurals*, per exemple, per raó de gènere. Així, homes i dones segueixen un patró d'emancipació diferent: elles tendeixen a emancipar-se abans. La taxa d'emancipació de les dones joves, d'un 25%, és 9,2 punts superior a la dels homes joves (15,8%) (Situació laboral joventut, 2023: 4).

6. Itinerari educatiu

L'itinerari educatiu té una gran centralitat en la vida de les persones joves i, com explica Elena Costas (2022), en determina en bona mesura el futur professional i social i la salut. Alhora, manté una estreta relació amb els processos de transició al món del treball i l'emancipació domiciliària, i té a veure amb la ubicació de la classe social a la qual es pertany. La formació és un component del capital social que permet mantenir una posició dins la societat i, alhora, deixa obertes les possibilitats d'ascendir socialment. A més, els joves la perceben “com una alternativa a l'atur i com una estratègia a mitjà-llarg termini per situar-se més bé en el mercat laboral” (Observatori Català de la Joventut, 2023: 17). Des de la crisi econòmica del 2008, les trajectòries educatives han tendit a allargar-se, sigui aprofundint en la mateixa branca de coneixement, diversificant els estudis o bé en cerca d'una reinvençió professional. Entre els anys 2013 i 2023, la proporció de joves que han decidit seguir els estudis ha augmentat un 10,4%, dada que es relaciona amb el fet que, cada vegada més, l'oferta empresarial exigeix tenir formació —raó per la qual de vegades no es cobreix.

Tradicionalment, els pares i mares de les diferents generacions, especialment dels *baby boomers* i de la generació X, han estimulat molt els seus descendents a estudiar perquè poguessin accedir a una feina de més qualitat i ingressos. L'informe del CJE (2023) indica que el motiu pel qual nou de cada deu persones joves no treballen ni busquen feina és que estan estudiant, i que solament el 2,4% de la població inactiva és *ni-ni* (ni estudia ni treballa), és a dir, està disponible per treballar però no busca feina. També destaca que el 32,9% de la gent jove ocupada compagina la feina amb els estudis —són els anomenats *sí-sí*.

El mateix estudi indica que només el 22,9% de les persones joves que han completat estudis de formació professional superior o d'estudis universitaris s'han pogut emancipar. Aquestes dades emeten un missatge bastant diferent del que donaven les generacions precedents, “estudia i treballa fort, que ho aconseguiràs”. Ara el missatge és “tenir estudis superiors no garanteix poder emancipar-se” o —com passava anys enrere— “la taxa d'emancipació de les persones joves que tenen estudis superiors és similar a la de les que no en tenen”. A més, el 40% de les persones joves que han finalitzat estudis superiors fan una feina que requereix menys formació de la que tenen, és a dir, estan sobrequalificades.

El lloc on es resideix també condiona les oportunitats de què es gaudeixen, ja que hi ha diferències importants en “l'oferta formativa, la possibilitat d'accés a l'estructura

productiva, el dinamisme del mercat i les exigències de les feines pel que fa a les qualificacions i altres factors socioculturals” (Gomà, A. et al., 2018: 12). Es podria esperar que, a les zones menys densament poblades,⁹ el dinamisme del mercat laboral absorbís mà d’obra poc qualificada (Checa et al. 2019: 16) i que les trajectòries educatives dels joves fossin més curtes. Paradoxalment, Ponent és el segon àmbit territorial de Catalunya —el primer és el metropolità— amb un percentatge més elevat de joves que tenen formació universitària (Gomà, A. et al., 2018: 12).

En aquest context, Aina Gomà i Laura Soler (2018) mostraven que, des de fa uns anys, la taxa d’emancipació es correlaciona positivament amb el nivell d’estudis, fins al punt que, actualment, segons les dades de l’Observatori Català de la Joventut (2023), l’emancipació de les persones amb estudis superiors finalitzats dobla la d’aquelles que s’han quedat en un nivell d’estudis baix o mitjà. A més, les persones més actives laboralment o més predisposades a treballar són les que han cursat més estudis.

A partir d’aquesta realitat general, passem a mostrar l’opinió de les persones que han participat en la realització d’aquest estudi. L’anàlisi es fa sobre la situació de l’educació primària, secundària, universitària i els cicles formatius a les zones rurals. Cadascuna de les etapes forja els coneixements, les habilitats i les preferències per exercir, en el futur, una activitat o una altra.

El primer punt de l’anàlisi es relaciona amb l’inici de l’itinerari educatiu. Fins als 16 anys, edat en què es considera que comença la joventut, i en què, en aquest país, ja es pot treballar legalment, qualsevol persona que hagi seguit el cicle d’estudis prees-
tablert ha estat vuit hores durant cinc dies a la setmana en una escola i un institut,

---

9. En l’anàlisi dels resultats de l’EJ2017, Checa, J. (2019) classifica els municipis segons el grau d’urbanització en (1) zones escassament poblades, (2) zones intermèdies i (3) zones altament poblades. A les primeres s’espera que hi hagi unes oportunitats laborals i un accés als serveis pitjors que a les zones més poblades, però les condicions i el nivell vida fan que la satisfacció amb l’entorn sigui més gran. Aquestes zones també semblen haver estat menys colpejades per la crisi i presenten unes taxes de risc de pobresa més baixes. El mercat de treball d’aquestes zones ofereix menys oportunitats, cosa que es tradueix en l’allargament de les trajectòries educatives. També presenten unes taxes d’emancipació més altes i uns millors indicadors de salut i participació. (2) És a les zones intermèdies on, proporcionalment, hi ha menys joves amb formació superior. L’exigència d’una mà d’obra poc qualificada es tradueix en una capacitat de retenció del sistema educatiu baixa i, doncs, en una transició de l’educació a la feina més ràpida. Això comporta que hi hagi més naixements, però també més condicions de precarietat (3) Finalment, a les zones altament poblades, la majoria d’indicadors tenen valors superiors a la mitjana catalana, si bé són molt variables. És on hi ha més proporció de joves amb estudis superiors, on hi ha categories ocupacionals més altes i menys precarietat laboral, però, per la diversitat de situacions, és on hi ha les taxes més altes de risc de pobresa i més dificultats per emancipar-se.

formant-se i convivint amb la resta de persones de la seva edat. Aquest fet té una importància cabdal a les zones rurals, ja que, com afirmen Aldomà i Mòdol (2022: 17), “l’escola és un element clau dels municipis de cara al seu manteniment futur, atès que si la seva població jove no cursa ni tan sols els primers anys d’educació obligatòria al seu municipi, i comença ja la diàspora cap a centres urbans, disminueix l’esperança que acabin arrelant al municipi d’origen per desenvolupar el seu projecte vital”. Equipaments com les escoles són una atracció per a l’assentament de les famílies i les parelles joves i donen dinamisme a les poblacions.

6.1. Infantil i primària a les zones rurals

Per analitzar la continuïtat del cicle educatiu s’ha de començar per la primera etapa, les escoles bressol. En aquesta etapa ja trobem elements de discriminació entre persones en l’accés a les escoles públiques o privades. En els grups de discussió es fan referències a la dificultat d’accés a alguns serveis públics educatius. A les zones rurals de la província de Lleida hi ha 226¹⁰ centres de primer i segon cicle d’infantil, i els problemes s’hi donen més per la llunyania i les dificultats de mobilitat que per la falta de places —que és un dels grans problemes de les ciutats. “Vaig començar a l’escola bressol, aquí, i justament els nostres pares, entre d’altres, van ser els que van treballar perquè hi hagués una escola bressol aquí, al poble. La vam estrenar nosaltres” (S/D/28/<2000).

En l’educació primària es poden entreveure les diferències de classe a partir del perfil socioeconòmic de les persones que escolaritzen els fills i filles en col·legis públics o concertats i privats. A la província de Lleida, d’un total de 4.141 alumnes matriculats, el 23% estudien en centres privats i concertats i el 77% ho fan en centres públics.¹¹ En alguns nuclis urbans petits, la distinció de classe es difumina. “Aquí tens dos col·legis i, com aquell que diu, són iguals. Ni que un sigui concertat, el perfil de persona que hi va, rendes similars i ja tens tants immigrants en un lloc com en l’altre” (PJ/H/23/<100). En aquesta etapa es fa palesa l’evolució respecte a generacions anteriors i l’ampliació de la xarxa d’educació pública.¹² Valoren la millora i l’augment dels equipaments per

---

10. Estadística de l’ensenyament (centres i grups) del Departament d’Educació. <https://educacio.gencat.cat/ca/departament/estadistiques/estadistiques-ensenyament/>

11. Estadística de l’ensenyament (alumnes matriculats) del Departament d’Educació. <https://educacio.gencat.cat/ca/departament/estadistiques/estadistiques-ensenyament/>

12. A la província Lleida, l’any 2000, hi havia 308 centres d’infantil i primària (271 de públics i 58 de privats) i 2.552 professors (1.868 als centres públics i 684 als privats), mentre que l’any 2020 hi havia 435 centres d’infantil i primària (370 de públics i 65 de privats) i 4.700 professors (3.691 als centres públics, 1.039 als privats). Font: Idescat, a partir del cens de població i habitatges de l’INE. De: <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=aec&n=15743&t=202100>

comparació a les possibilitats que van tenir els seus familiars de més edat: “Ma mare va viure a Burguet fins a segon de primària, són vuit anys, i després va baixar interna a la Pobla [de Segur] perquè no hi havia ni transport escolar” (PJ/D/29/<5.000). Els canvis són evidents: dels camins de cabres a les carreteres asfaltades i un sistema de transport públic important. Això fa que la majoria de les participants coincideixin a valorar positivament el sistema d’escoles rurals i l’oferta i el nivell dels centres públics. A les zones escolars rurals (ZER) de les terres de Ponent hi estudien 3.383 alumnes.¹³ Les persones que han estudiat en escoles rurals reconeixen la importància d’aquests equipaments i en tenen una percepció molt bona. “Soc mestra i soc defensora total de l’escola rural, i per tant crec que sí, que una escola amb una ràtio petita pot funcionar millor, i té molts beneficis per als nens, que no pas tenir una ràtio molt alta. Jo vaig estudiar en una ZER” (S/D/28/<2.000).

6.2. L’educació secundària

En l’etapa d’educació obligatòria hi ha grans diferències segons el cicle educatiu. Els problemes són creixents a mesura que les persones es fan grans i que el lloc de residència s’allunya dels nuclis urbans, per la distància i el temps dels desplaçaments. “Jo penso que la principal dificultat que es té quan vius en un poble petit és, bàsicament, que hi ha una etapa de moure’t entre la primària i la secundària que implica començar a desplaçar-te amb el cotxe o amb el bus i haver d’anar a un altre lloc. És que tot comença a ser més lluny. L’altra part positiva de tot això és que tota la gent que ens trobem viu el mateix que nosaltres, i jo d’aquests mantinc moltes amistats per la comarca” (G/D/27/<5.000). Les dificultats d’accés augmenten i, per a algunes persones joves, el temps de desplaçament es converteix en una preocupació diària. “El meu poble és un poble petit i només tenim educació primària, i a l’educació secundària es passa a l’Institut d’Almenar” (N/H/26/<500). A la majoria de pobles no hi ha institut, de manera que entren en joc instituts públics de referència, com La Caparrella a Lleida. “Hi va gent de tots els pobles del voltant” (S/D/28/<2000). En una mateixa comarca hi ha diferències importants entre els pobles de l’interior i els que s’aproximen al límit de l’entitat territorial. Per a aquests darrers, el principal nucli d’atracció pot formar part d’una comarca diferent, cas en què els desplaçaments es compliquen encara més. “L’institut d’Almenar, que no és de la comarca de la Noguera, agafa gent d’Alfarràs, d’Ivars, inclús agafa gent de Castellonroi, que és un poblet de l’Aragó. El vincle directament de l’escola a l’institut és per tema de transport i proximitat” (N/H/26/<500). Els participants en els grups de discussió assenyalen com a problema

---

13. Estadística de l’ensenyament (alumnes ZER) del Departament d’Educació. <https://educacio.gencat.cat/ca/departament/estadistiques/estadistiques-ensenyament/>

els desplaçaments que van haver de fer en la seva etapa educativa i les traves que hi havia per accedir a un institut públic. “Per exemple, els que han d’anar a Torrebesses, han de passar per Alfés, Albatàrrec, Alcanó, em sembla que feien Sunyer també, i després l’últim poble, Sarroca, i llavors Torrebesses. Clar, pots estar una hora de viatge. Això ja complica molt la situació” (S/D/28/<2000). Els llargs desplaçaments afecten especialment, d’una banda, la despesa de temps i l’organització familiar, i, de l’altra, l’oci a què es pot accedir.

Com un aspecte positiu, destaquen la tranquil·litat amb què s’adapten al nou ambient fora de l’escola primària. “Sobretot primer i segon d’ESO, que encara no notes ni el canvi, com aquell que diu. Sí que és molt més gran i hi ha molta més gent, que ve de viure lo que has viscut tu. És a dir, d’escola rural, escola petita. Ho vaig viure com una transició molt planera” (S/D/28/<2000). I com la situació comuna els vincula: “Com que la majoria de gent anem al mateix institut també t’obre moltes portes perquè coneguis la gent dels altres pobles que potser fins llavors no havies conegut. I al final és un contacte que amb els anys es va mantenint. I entre les activitats, les festes majors i que tot i que les coses estan lluny ens anem veient, tenim un contacte que ara de joves per mi és bastant interessant” (G/H/25/<500).

6.3. Formació professional

L’educació secundària la formen els estudis de batxillerat, que, després de dos cursos, permeten accedir a la universitat, a un grau universitari, i també els cicles formatius, que, amb un ensenyament més concret, permeten adquirir habilitats pràctiques i accedir al mercat laboral abans, o bé accedir a la universitat per fer un grau.

Les famílies, en general, prefereixen que els seus fills i filles vagin a la universitat perquè puguin aspirar a un bon lloc de treball i guanyar diners, ja que consideren que el cicle formatiu és “poca cosa”.¹⁴ Però la realitat és que, segons el tipus d’estudis, fer un cicle formatiu de grau superior pot ser més viable. “A mi els graus superiors em sembla que estan com ficats en un rang inferior a les carreres i jo crec que hi hauria d’haver molts més graus superiors o menys batxillerats. Al cicle no t’hipoteques l’adolescència, joventut, saps? Són assequibles per a pràcticament qualsevol família, classe mitjana inclús baixa, gent de tota mena” (PJ/H/23/<100). A més de la durada i l’accessibilitat —sobretot dels preus—, també n’emfatitzen la relació amb les demandes del món

---

14. Una dada interessant d’aquest curs acadèmic (2023/2024) és que la formació professional ha guanyat 549 estudiants (un 6,5% més) a Lleida i ha arribat a la xifra rècord de 8.749 matriculats. Els cicles d’informàtica i sanitat són els que tenen més demanda. Al pla de Lleida hi ha 7.169 estudiants i a l’Alt Pirineu i Aran, 1.505, segons dades d’Educació. Segre (15/12/23). J. Martín i S. Espuña.

laboral. “Almenys et prepara més al moment de l’entrada al món laboral. A més, la gent que entra a la carrera havent fet un cicle relacionat crec que té molt avantatge. La feina de peó i de treballador sempre hi és. [...] La carrera és molt més abstracta” (N/H/26/<500). Actualment, es planteja la idea que la formació professional és una opció més plausible que estudiar un grau. “De fet, ara, si fas un cicle d’una professió, t’acabaràs guanyant millor la vida que depèn de quina carrera estudiïs, no? Crec que és una cosa que ha canviat molt, però sí que a casa meva hi ha hagut molt ‘a la universitat s’hi ha d’anar’” (PJ/D/29/<5.000). Del curs 2022-2023, un 58% d’alumnes de quart d’ESO van optar per cursar primer de batxillerat i un 25,9%, per fer cicles de formació professional. Dels alumnes de segon de batxillerat, gairebé un 17% van optar per cicles de formació professional de grau superior.¹⁵

En relació amb la formació professional, també es fa referència a una mala planificació dels estudis al territori. “Aquí fem un cicle d’esports i el poble del costat torna a fer el mateix cicle d’esports. Vull dir que hi hagi una oferta que sigui equilibrada. Aquí no podem tenir tots els cicles, evidentment, però que ens anem complementant” (PJ/D/29/<5.000). Això té impacte en altres esferes de la vida quotidiana. “L’altra gran dificultat és el transport. És a dir, jo ofereixo el d’esport i tu ofereixes al poble del costat un altre cicle, però els alumnes no poden desplaçar-se amb facilitat” (/PJ/D/29/<5.000).

Si parlem de la influència d’aquesta etapa del sistema educatiu en l’emancipació domiciliària a les terres de Ponent, cal dir que les primeres experiències d’emancipació conflueixen amb les dinàmiques del cicle educatiu. És comú marxar de casa en començar els estudis superiors, sobretot a l’àmbit de l’Alt Pirineu. “És superestandarditzat per a la gent d’aquí a la zona que, quan tu estàs estudiant batxillerat o cicle, ja tens com clar que si vols fer alguna cosa més que entrar a treballar en algun lloc aquí, has d’anar a fora” (PJ/H/25/<10.000). Les persones que volen estudiar a la universitat ho han de fer a Lleida o a Barcelona. “La majoria del meu entorn vam ser normatius i vam fer batxillerat i vam anar a la *uni*. Alguns a Lleida, però més a Barna que a Lleida” (PJ/D/29/<5.000). Les persones que es decanten pels cicles formatius tenen més oferta distribuïda per la província. Marxar de casa no és un efecte exclusiu de l’educació superior: si bé se sol fer als 18 anys, quan s’acaba el batxillerat o el cicle formatiu de grau mitjà, una petita part de la població ja ho fa als 16 anys per la reduïda oferta educativa que hi ha al territori en determinats cicles formatius o batxillerat. “Jo vaig marxar al batxillerat a Lleida. Va ser una decisió pròpia, però normalment viure aquí va lligat a

---

15. Estadística trajectòria educativa. Departament d’Educació <https://educacio.gencat.cat/ca/departament/estadistiques/trajectories-educatives/>

la necessitat de si vols fer estudis superiors. Aquí, al batxillerat, també hi ha molt poca gent i no hi ha tots els batxillerats que vols fer” (PS/D/23/<50).

6.4. L'educació universitària

A Catalunya, les trajectòries educatives tendeixen a la polarització. Hi ha un alt percentatge de població jove amb estudis superiors (51,8%), però el percentatge de població jove amb estudis bàsics també és important (28,5%). “Mentre uns s’enfronten al problema de la sobrequalificació, els altres tenen el problema contrari” (Costas et al., 11: 2022). En l'àmbit de Ponent i l'Alt Pirineu i Aran, el percentatge de joves amb formació universitària és força elevat, d'un 27,1%, un registre més propi de les regions urbanes (Gomà, A. et al., 2018: 12).

Pel que fa als estudis universitaris, les persones joves fan referència, principalment, a la poca oferta d'algunes titulacions a la província. “Jo vaig triar entre l'oferta que hi havia a Lleida perquè no podia pagar-me un pis a fora. No vaig estudiar el que vaig voler, sinó el que vaig poder” (S/D/28/<150.000). Però també al·ludeixen a la rigidesa del sistema —que no permet rectificar la decisió presa a una edat molt jove sense haver de tornar a començar els estudis de bell nou— com a principal obstacle per a l'assoliment de la formació universitària. “Jo és que amb 18 anys em vaig enterar que vaig fer un batxillerat que no em servia per a la carrera que jo volia fer. Llavors canviar de carrera és molt difícil si no vols perdre els anys estudiats i tornar a pagar. Per què no puc fer-ho? Perquè m'he equivocat amb 16 i 18 anys decidint?” (PJ/H/28/<10.000). Això no obstant, alguns també hi veuen, en la manca d'oferta, una oportunitat. “El que destacaria més és la idea del canvi de l'obertura social que implica anar a un lloc tan urbà com Barcelona. Perquè tot i que Borges no és un poble petit, sempre sortia amb la mateixa gent, sempre havia conegut les mateixes persones, i un cop vaig anar a estudiar a Barcelona, la veritat és que s'obria un món de possibilitats socials inimaginables, de conèixer gent d'arreu, conèixer gent molt diferent” (G/H/29/<10.000).

La proliferació dels estudis en línia, accentuada per la pandèmia, ha permès que hi hagi més mobilitat pel territori. “Vaig fer integració i em vaig quedar a fer les pràctiques a Manresa, i quan vaig acabar de Manresa, vaig pujar cap al Pallars, que ara estic estudiant en línia educació social” (PS/D/29/<5.000). Al mateix temps, tot plegat mostra que les trajectòries formatives ja no segueixen una dinàmica lineal i homogènia, sinó que són molt diverses. Les persones joves poden aturar els estudis i reprendre'ls al cap d'un temps, canviar de branca, estudiar per enfortir les capacitats que demanen al lloc de treball... “He estat un any sense estudiar, i ara m'estic traient educació social en línia. Perquè jo soc treballadora social i el meu curro és d'educadora” (PS/D/25/<500). Se segueix doncs el pla de formar-se al llarg de la vida.

A més, es detecta una tendència segons la qual les persones joves de classe treballadora són excloses de l'educació universitària. L'elevat cost dels graus i màsters universitaris respecte a altres punts de l'estat espanyol afecta un gran nombre de joves de famílies humils. Des del 2021, però, les taxes universitàries estan disminuint. "El 2017, el cost de matrícula universitària pública per alumne se situava en 2.000 euros i va anar baixant fins a situar-se en 1.225 l'any 2021" (Julià, A i Serracant, P., 2022: 19). En qualsevol cas, sembla que la reducció tendencial del cost de les matrícules universitàries forma part d'un paquet de polítiques assistencialistes que s'anirà esgotant.

Les persones joves veuen el seu pas per la universitat com una inversió més per obtenir un producte necessari. "Vas a la *uni* pel títol, és un altre negoci. Es passen quatre, o sis anys, o els que necessitis escurant-te la butxaca, perquè és caríssim, i quan surts, què? Un màster? Un postgrau? Més productes. Si no fots res més, amb el que aprens i tal com està el món, no fa bona pinta" (S/H/25/<2.000). Ara bé, a més de considerar que els preus de la universitat, tant dels graus com dels màsters, són exagerats, creuen que la formació que hi obtenen no té una vinculació estreta amb les necessitats reals del món laboral. "Si penses per treballar, a mi em fa la sensació que he perdut el temps. Allà vaig créixer personalment, però professionalment a mi no em van ensenyar a fer res. Sembla que hauria de ser al revés, saps? Que tu hagis de fer una carrera per adquirir coneixement, però que, per preparar-te per a la feina, has de passar per un... depèn de quina feina, també, però hagis de passar per un cicle. Perquè és més pràctic i útil, més tangible tot" (N/H/25/<1.000). En aquest punt es planteja un debat sobre la formació universitària: sobre si ha de servir per incorporar-se immediatament al món laboral o bé ha de donar les bases per adaptar-se més ràpidament a les necessitats del lloc de treball concret que s'ocupa.

Hi ha una certa confusió pel que fa al paper de la universitat com a formadora per a l'exercici d'un ofici, que és la funció pròpia dels cicles formatius. El desfasament entre la realitat laboral del territori i els estudis dels graduats es pot explicar per la falta de demanda de categories laborals superiors per part de les empreses que desenvolupen la seva activitat al territori. Ja s'ha assenyalat que a la província de Lleida hi predominen les microempreses i que això limita molt la demanda de qualificacions i categories professionals. De nou, la rigidesa del sistema educatiu i el desajustament respecte a les necessitats laborals reals fan aparèixer amb força el problema de la sobrequalificació i, com a conseqüència, l'intrusisme laboral. "Jo estic contractada com a educadora, però no... o sigui, estic fent intrusisme laboral al final. No res, i m'ho estic traient, m'agrada molt, i el que passa és que és molta pasta, perquè m'estan cobrant com el 30% més per cada crèdit" (PS/D/25/<500).

Tot i que han anat a la universitat, hi ha estudiants de grau que valoren positivament, o com a millor estratègia, cursar formació professional. "Ara me n'aniria a fer un cicle

superior i segurament sabia més que amb quatre anys de carrera. Perquè la decepció és acollonant. De cara a la feina és una mica inútil” (N/H/28/<1.000).

A totes les terres de Ponent, la família és un element determinant en les trajectòries educatives dels joves. L’aportació més important de la família, sempre que no es pugui accedir a beques o ajuts, són els diners que podrà i voldrà invertir en l’itinerari educatiu del fill/a. Alhora, les famílies poden ser decisives en la continuïtat, així com en la modalitat o l’especialitat, dels estudis del seus fills. “Estava perdut, jo crec. No sabia si estudiar, què estudiar, si treballar... I és que mons pares en cap moment preferien que treballés. Els meus pares el que volien era que marxés lluny a estudiar, mons pares em deien ‘vola, vola ja tornaràs. Fot el camp, no siguis ruc. Ves-te’n *por ai*’. M’incitaven a això” (N/H/25/<1.000). De manera conscient, es pot assessorar un fill/a en moments concrets i importants del cicle educatiu a partir de la coneixença de les seves preferències i qualitats. Ben diferent, i inconscient, però sòlida, és la premissa amb què la generació dels boomers ha criat els seus fills/es. “En el meu cas, estudiar sempre. No contemplaven ‘pots quedar-te a treballar aquí o buscar una feina’. A casa, la premissa d’estudiar estava davant del ‘no estudio i busco una feina’. El recolzament era més ‘tu estudia, ja t’ajudarem i tu ja treballaràs als estius o feines així que puguis anar combinant” (N/H/26/<500). La idea que els estudis són el més important de tot i que arriben fins a la universitat, i que s’ha de *volar* de casa, i si és a Europa o als Estats Units, millor que a la ciutat de Barcelona, ha arrelat entre bona part dels joves, o almenys això és el que mostra la visió majoritària.

El somni de la ciutat, on la vida no canvia tant, però hi ha una explosió consumista en tots els sentits, eclipsa el somni rural que tenen alguns joves. La idea de marxar de casa respon a una cultura i a una conscienciació arrelades des de fa temps.

La consideració que els estudis són el més important continua patent. “Ells tenien molt clar que l’ascensor social passava per l’educació. Tots els fills hem anat a la *uni* perquè era una cosa molt de ‘s’ha d’anar a la universitat, el progrés passa per anar a la universitat i vosaltres tindreu una vida millor que la nostra perquè tindreu uns estudis universitaris” (PJ/D/29/<5.000). Malgrat la percepció dels joves que els estudis ja no assegurin un futur laboral estable, l’extensió i reversibilitat de l’itinerari educatiu continuen anant a més. “Veient el drama que suposava acabar la carrera i que ningú s’interessés el més mínim per mi, vaig dir ‘o fas un màster o et quedaràs aquí enclotada’. L’objectiu de tornar a estudiar era tindre una excusa perquè m’agafessin en algun lloc de pràctiques” (N/D/28/<1.000).

7. Itinerari laboral

Una cop la persona jove ha completat una determinada formació, el següent pas és tenir una feina que li permeti obtenir ingressos i emancipar-se. La forma d'aconseguir-ne és treballar per a una altra persona com a assalariada, la més probable, o fer-se autònoma i muntar un negoci o projecte empresarial propi, la menys probable, a pesar dels esforços publicitaris de les diferents administracions públiques, que han adoptat el discurs neoliberal segons el qual les persones són les úniques responsables de la seva situació d'èxit o fracàs.

En els últims lustres, les feines a les quals poden accedir la majoria de les persones joves són precàries, amb contractes laborals temporals o a temps parcial, cosa que no els permet tenir estabilitat laboral ni, doncs, una situació econòmica prou còmoda per afrontar els reptes que caracteritzen les trajectòries de vida que fins ara eren considerades tradicionals.

Com indiquen Elena Costas et al. (2022), es consoliden les dinàmiques de crisi, sobretot en els sectors amb més mobilitat de personal contractat (fluxos d'entrada i sortida de treballadors i treballadores), en què acostuma a haver-hi més persones joves. La cronificació d'aquestes dinàmiques augmenta, doncs, la vulnerabilitat del jovent. La crisi del 2008 va suposar la destrucció d'un volum molt important de llocs de treball, de la qual l'economia espanyola encara no s'ha recuperat del tot (any 2022), sobretot pel que concerneix la població juvenil. Lluny d'aquesta recuperació, s'han intensificat —dèiem— les dinàmiques negatives, i les xarxes de protecció cada vegada són més febles a causa de la dilatació en el temps de la sortida de la crisi. Les conseqüències d'això han recaigut, principalment, en els sectors productius més afeblits i en la població més vulnerable, com posa de manifest el fet que la situació actual i les expectatives de futur de les persones joves han empitjorat respecte a les de les generacions anteriors.

S'ha de recordar que la posició relativa de les persones joves en el mercat laboral condiona les seves possibilitats d'emancipació. D'una banda, per les dificultats intrínseques d'entrar per primer cop al mercat laboral (inexperiència, desubicació...). De l'altra, per l'elevada temporalitat i parcialitat dels contractes laborals, pels baixos salaris i per la sobrequalificació. Si a aquests condicionants hi afegim situacions de crisi econòmica o social, es generen efectes negatius de caràcter perdurable sobre les oportunitats i el benestar de la població jove, que poden comprometre el seu desenvolupament personal i professional.

A més, actualment hi ha grans preocupacions, tant en l'àmbit local com en el global, sobre els canvis que la crisi climàtica està provocant en el mercat de treball i sobre l'impacte que estan tenint les noves tecnologies en les diferents esferes de la vida econòmica i social. Un dels principals efectes és la destrucció de llocs de treball i les dificultats per generar-ne de nous amb un cert nivell de qualificació. Això fa que l'atur, especialment el juvenil, s'hagi convertit en un dels màxims problemes del panorama sociolaboral.

Segons l'informe de la CJE (2023), l'any 2022, la taxa d'atur juvenil¹⁶ espanyola era del 23,0%,¹⁷ és a dir, continuava sent molt més elevada que la de la població total (12,9%), que era molt semblant a la del 2008 (11,3%) i significativament més baixa entre les persones que tenien estudis superiors. En aquest darrer cas, el problema més important era el de la sobrequalificació laboral, que afectava el 42,6% de les persones de menys de 30 anys, perquè, en general, les persones joves fan feines de nivells inferiors als de les seves qualificacions, cosa que és justificada amb l'argument que “encara estan en un procés d'aprenentatge”.

El mateix any, l'atur juvenil a la província de Lleida era de 2.998 persones, que representaven el 15,6% del total de les persones aturades registrades, un valor superior a la mitjana catalana (12,7%). L'interval que concentrava més persones joves aturades era el de 25 a 29 anys, amb un 53,9% (54,9% a Catalunya), seguit de l'interval de 20 a 24 anys, amb un 34,0% (32,9% a Catalunya), i de l'interval de les persones de menys de 20 anys, amb un 12,1% (12,2% a Catalunya).

Irene Gali Magallon (2022: 18)¹⁸ indica que, si bé s'ha demostrat que un augment de la taxa d'atur implica una disminució del nombre de persones joves emancipades, de la reducció de la taxa d'atur no se'n segueix, necessàriament, un augment del nombre de persones joves emancipades, perquè, “a Catalunya, tenir feina no és condició suficient per emancipar-se”.

---

16. Taxa d'atur de la població jove: Persones de 16 a 29 anys en atur dividit per la població aturada més l'ocupada d'aquest interval d'edat.

17. El 2008, la taxa d'atur de les persones joves era gairebé cinc punts inferior (18,2%), si bé hi havia 179,4 mil persones aturades més (1.012,1 milers de persones) que el 2022 (832,7 milers de persones). La raó d'això és que el 2008 hi havia 1.935,1 milers de persones joves actives més que el 2022 (font: EPA, INE).

18. Gali Magallon, Irene (2022): Joves i emancipació a Catalunya i Europa. Un estudi exploratori. Editat per CCOO. <https://www.ccoo.cat/wp-content/uploads/2022/12/joves-i-emancipacio-a-catalunya-i-europa.pdf>

Juntament amb l'atur, un altre indicador rellevant del mercat laboral és la tipologia dels contractes laborals: si són indefinits o temporals. Com més alta sigui la temporalitat, més ho seran la inestabilitat i la incertesa laborals de les persones contractades. L'any 2022, la contractació temporal a Espanya se situava en un 38,9%, un percentatge inferior al del 2021, quan era del 55,4%. Paral·lelament, hi va haver un important creixement del nombre de contractes fixos discontinus,¹⁹ que van passar de 23.569 anuals el 2021 a 233.828 el 2022 (CJE, 2022, 2n semestre).

El 2022, el nivell de temporalitat a la província de Lleida era més elevat, del 51,4% de la contractació, que el del conjunt de Catalunya (del 41,4%, això és, 10 punts percentuals més elevat). Es tracta d'un tret diferencial de les comarques de Lleida i que té la consideració de punt feble de l'estructura laboral del territori. La superior estacionalitat de les activitats econòmiques al conjunt de la província respecte a les de tot el territori català podria explicar aquest fet.

La contractació a temps parcial de persones joves que voldrien treballar a temps complet és un altre factor que redueix les possibilitats d'emancipar-se, ja que els ingressos que aconsegueixen són insuficients per fer-ho.

Una altra opció de les persones joves per incorporar-se al mercat laboral és el treball per compte propi o autònom. La de l'autònom és una figura per la qual s'ha fet una gran aposta en l'àmbit polític mitjançant la potenciació de l'emprenedoria, però el fet que l'ocupació autònoma entre les persones joves suposi un 5,2% del total evidencia a bastament que no s'han satisfet les expectatives generades, perquè l'emprenedoria necessita un teixit social i cultural amb tradició.²⁰ A més, els mitjans que es faciliten per tirar endavant un projecte empresarial autònom són limitats i poc accessibles, això és, no són prou incentivadors.

---

19. Persones que tenen un contracte indefinit, però que solament treballen, per les característiques de la seva ocupació, determinades setmanes o mesos a l'any.

20. El 28 de novembre, la Direcció General de Relacions Laborals, Treball Autònom, Seguretat i Salut Laboral del departament d'Empresa i Treball de la Generalitat de Catalunya comunicava que durant el 2023 havia destinat 1,8 milions d'euros a fomentar l'autoocupació de persones joves a la província de Lleida. Un total de 119 persones joves d'entre 18 i 29 anys de la província (9,6% del total català) s'han beneficiat d'aquesta ajuda i han iniciat una activitat professional com a autònoms i l'han mantingut durant almenys 18 mesos ininterromputs. Les subvencions que han rebut han estat de 15.120 euros per petició. Una novetat d'aquest any és que es van reservar 500.000 euros del pressupost per a persones joves amb domicili fiscal ubicat en un micropoble (municipis de menys de 500 habitants). L'objectiu de l'executiu és ajudar a combatre el despoblament de les zones rurals i evitar que moltes persones joves se'n vagin fora del municipi per cercar feina. A tot Catalunya, l'import ha estat de 18,6 milions i se n'ha beneficiat 1.236 persones joves (48,5% dones i 51,5% homes).

Els informes de *l'Estat de la joventut* (2022) i l'Observatori Català de la Joventut (2023) tracten de l'evolució de les taxes d'activitat,²¹ d'ocupació²² i d'atur juvenils i del seu comportament en els diferents grups socials.

La taxa d'activitat juvenil abans de la crisi se situava al voltant del 72% i era un 10% més elevada entre els nois que entre les noies. Arran de la crisi, aquesta taxa es va reduir fins a estabilitzar-se en el 60% l'any 2022 (Julià, A. i Serracant, P., 2022: 23). Al primer trimestre del 2023 era del 58%, del qual un 47,9% corresponia a les persones que treballaven i un 10,1%, a les que eren a l'atur (Observatori Català de la Joventut, 2023: 5).

Dins la població jove, aquesta taxa és més elevada entre la població de nacionalitat estrangera, “un col·lectiu sovint més encarat a l'activitat laboral” i en què, habitualment, “la motivació principal de projecte migratori és el treball” (Observatori Català de la Joventut, 2023: 7).

D'altra banda, “el nivell d'estudis també condiona la taxa d'activitat”: com més elevats són els estudis més rellevant és la propensió a treballar o a voler fer-ho. A més, “part de la població amb estudis baixos encara està estudiant i és laboralment inactiva” (Observatori Català de la Joventut, 2023: 7).

La mida dels municipis també condiona la taxa d'activitat: és més elevada en els que són més grans (Observatori Català de la Joventut, 2023: 4). El fet que a Lleida hi hagi una gran quantitat de municipis petits podria explicar, en part, per què la taxa d'activitat és més baixa que a Barcelona o Girona.

La taxa d'ocupació juvenil evoluciona en consonància amb la taxa d'activitat. Abans de la crisi era d'aproximadament un 65%, més d'un 15% superior a l'actual (Observatori Català de la Joventut, 2023: 8). L'any 2013, amb la destrucció de llocs de treball, havia caigut fins al 41%. La taxa d'ocupació de la població de més de 30 anys sempre ha estat més alta i estable que la de les persones joves (Observatori Català de la Joventut, 2023: 8). Així, actualment, atesos els efectes destructius de la pandèmia i la lenta recuperació, la taxa juvenil no arriba al 50% (Julià, A. i Serracant, P., 2022: 23).

Abans de la crisi financera del 2008, els nivells d'ocupació de la joventut catalana eren força superiors als de la mitjana europea (47%), però, un cop més, la recuperació econòmica no ha estat suficient per tornar als nivells d'abans de la crisi (Costas et al., 2022: 20).

---

21. Població activa (ocupada i aturada) juvenil (de 16 a 29 anys) respecte a la població juvenil total. És una taxa que indica el percentatge de població que manifesta la voluntat de treballar.

22. Població ocupada juvenil (de 16 a 29 anys) respecte al total de la població juvenil.

Pel que fa al gènere, quan la taxa d'ocupació és baixa, no hi ha gaires diferències entre homes i dones joves, però, quan registra augments, normalment en surten més beneficiats els nois. Les diferències són més evidents entre les generacions més grans (Observatori Català de la Joventut, 2023: 8). Així doncs, la taxa d'ocupació juvenil és més elevada com més gran és la mida del municipi, i està condicionada a l'edat o al nivell d'estudis (Observatori Català de la Joventut, 2023: 4 i 8).

7.1. L'atur juvenil

En l'informe de Costas et al. (2022) es mostra l'evolució de la taxa d'atur de les persones joves de 15 a 29 anys. Des de principis de segle i fins a la crisi econòmica del 2008, la taxa d'atur va oscil·lar entre el 10 i el 15%, però, en els anys de la gran recessió, va augmentar fins al 37% (2013), gairebé el triple que abans. A partir del 2013 va reduir-se gradualment, fins a situar-se en un 19,8%. Però l'esclat de la pandèmia de la covid-19, l'any 2020, la va fer repuntar fins al 24,6%.

La percepció de la situació d'atur de cada jove depèn molt de l'estatus socioeconòmic que deté, que, fonamentalment, és determinat per la família a què pertany. Així, la majoria de joves de famílies de classe treballadora assenyalen l'atur com una de les seves principals preocupacions i el relacionen directament amb l'estructura productiva del territori. Així mateix, a les comarques de muntanya es fa notar la següent contradicció: “És difícil fer una crítica al sector serveis al Pallars Sobirà, perquè mentre et destrueixen les oportunitats laborals, per una banda, és l'únic tipus de feina que et permet seguir vivint aquí a dalt, per l'altra” (PS/H/26/<100). A les terres del pla de Lleida, els segments poblacionals menys qualificats denuncien una situació semblant respecte a les feines del sector primari, temporals i mal remunerades.

D'altra banda, com explica l'*Estat de la joventut* (2022), en els darrers anys pràcticament no hi ha hagut diferències entre nois i noies. L'única època en què se'n detecten de significatives és la de la crisi econòmica (2008-2014), a repel de la reducció de la bretxa de gènere que hi va haver en els anys anteriors. Una de les explicacions que s'hi donen és que els nois van caure en l'atur en una proporció més gran perquè el sector de la construcció i les seves indústries auxiliars, altament masculinitzats, van ser els més afectats. Malgrat la recuperació del primer trimestre del 2023, “la taxa d'atur de les dones joves (16,8%) continua sent més baixa que la dels homes joves (18%)” (Observatori Català de la Joventut, 2023: 13).

Pel que fa a l'edat, la taxa d'atur juvenil és més elevada que la de la població de 30 anys o més. La joventut “sempre té una taxa d'atur vora 2 vegades més alta que la població adulta” (Costas et al., 2022: 20), i, actualment, encara se situa 10 punts per sobre de la d'abans de la crisi del 2008 (Julià, A. i Serracant, P., 2022: 23). Si separem

el col·lectiu jove en franges d'edat, la taxa d'atur disminueix a mesura que augmenta l'edat (Costas et al., 2022: 21 i Observatori Català de la Joventut, 2023: 14).

“La població estrangera és un dels col·lectius més afectats per l'atur”. Al primer trimestre del 2023, la taxa d'atur del col·lectiu jove estranger (30,1%) duplicava la dels joves de nacionalitat espanyola (14%). En els últims anys s'havia igualat, però amb “l'arribada de la pandèmia es van tornar a accentuar les diferències” (Observatori Català de la Joventut, 2023: 14).

“L'atur entre les persones joves sense estudis quadruplica el de les més formades. La taxa d'atur entre les persones joves amb estudis baixos és del 32,1%, per un 8,4% entre els i les joves amb estudis superiors” (Observatori Català de la Joventut, 2023: 4).

Quan la situació d'atur de la població activa desocupada s'allarga un any o més, es parla d'atur de llarga durada. “És un indicador clau de la vulnerabilitat social” (Julià, A. i Serracant, P., 2022: 60) i del risc “d'exclusió social i mostra les dificultats de les persones aturades a l'hora de trobar feina” (Observatori Català de la Joventut, 2023: 15). Segons les dades del SIJOVE, l'any 2022, l'atur de llarga durada dels joves de 16 a 29 a Catalunya era del 4,7%, més d'1 punt per sobre del de la població de més de 29 anys. Com més temps es passa en aquesta situació, “més difícil és reincorporar-se al mercat laboral, o fer-ho en condicions iguals o millors que les anteriors” (Julià, A. i Serracant, P., 2022: 60). L'atur de llarga durada pot afectar “tota la trajectòria laboral de l'individu” (Observatori Català de la Joventut, 2023: 15). Aquesta situació també pot conduir a “deixar de percebre la principal font d'ingressos, com poden ser les prestacions contributives per atur, [tot i que actualment] les rendes mínimes com la Renda Garantida de Ciutadania (autonòmica) o l'ingrés mínim vital (estatal)” (Julià, A. i Serracant, P., 2022: 60) ho poden compensar.

“Històricament, l'atur de llarga durada ha afectat més homes que dones i actualment continua aquesta tendència agrupant el 3% de les joves actives i el 8,4% dels joves actius” (Observatori Català de la Joventut, 2023: 15). Entre els anys 2014 i 2019 es va reduir significativament, i va tornar a augmentar durant la pandèmia, quan va afectar més la població jove. El 2022, any en què es van registrar dades d'ocupació força positives, l'atur de llarga durada es va reduir en els dos grups (Julià, A. i Serracant, P., 2022).

Als estats del benestar, “un dels mecanismes per pal·liar el risc d'exclusió social de les persones desocupades són els subsidis o les prestacions econòmiques” (Observatori Català de la Joventut, 2023: 16). Les persones joves acostumen a ser el col·lectiu que menys es beneficia de les prestacions contributives, més generoses que les no contributives, a les quals sovint tampoc no poden accedir.

Les persones joves aturades de 16 a 29 anys que rebien un subsidi o prestació econòmica eren el 12,3%, davant del 37,2% de les persones de 30 i més anys. El diferencial és molt significatiu, de 24,9 pp (Observatori Català de la Joventut, 2023: 16). L'impacte de l'atur en la joventut és molt important i en determina la inseguretat a l'hora de plantejar projectes de vida.

7.2. Temporalitat i parcialitat

En els anys posteriors a l'esclat de la crisi del 2008, la situació laboral de les llars a Espanya va anar empitjorant, sobretot a les llars més vulnerables: fins al 2012, el nombre de llars amb tots els membres a l'atur va augmentar en 1,2 milions, i va arribar als 1,7 milions (Rocha i Aragón, 2012: 80). Aquesta rèmor, que s'ha arrossegat fins avui (2023T4) (es comptabilitzen 1,05 milions de llars en aquesta situació, el 5,5% del total),²³ continua posant en perill moltes famílies. Com més limitada i feble és la xarxa de suport familiar, la situació laboral de les persones joves més sensible és a la inestabilitat dels cicles econòmics. Per entendre més bé la realitat de la joventut en relació amb el mercat laboral, és d'especial interès conèixer la qualitat de l'ocupació a què té accés, perquè la inestabilitat laboral, els nivells salarials baixos, el volum de contractes temporals, l'existència de jornades a temps parcial no voluntàries o la sobrequalificació són algunes de les variables que més hi incideixen. "S'acumulen les evidències que mostren que els i les joves que treballen en feines precàries (més temporals o jornades parcials) tenen més probabilitats d'estar en risc de pobresa monetària. Els treballadors en aquesta situació demostren que sovint la feina remunerada no és suficient per poder mantenir certs nivells de qualitat de vida" (Julià, A. i Serracant, P., 2022: 24).

A partir de la reforma laboral que es va aplicar a tot l'Estat espanyol a principis de l'any 2022, el nombre de joves ocupats en situació de temporalitat contractual ha disminuït substancialment. El canvi normatiu va servir per aconseguir un dels principals objectius que es perseguien, limitar la temporalitat i donar preferència als contractes indefinits en totes les seves modalitats.²⁴ Els efectes d'aquesta reforma i la bonança econòmica del 2022 (malgrat la crisi d'Ucraïna, els elevats preus de les matèries primeres i de l'energia i la inflació) van permetre reduir la temporalitat en 7,2 pp en un any, ja que es va passar del 49% el 2021 al 41,8% el 2022. Malgrat aquesta millora, la taxa encara era superior al nivell més baix de la sèrie analitzada: el 34,7% del 2009.

---

23. Al quart trimestre del 2007, segons l'EPA de l'INE, el nombre de llars amb tots els seus membres a l'atur era de 441,7 mil, que representaven el 2,7% del total de les llars. El diferencial respecte a la situació actual és molt rellevant.

24. Denisse López (15/12/23) *El País*. Avui, quatre de cada cinc persones treballadores joves tenen un contracte indefinit, davant de la proporció d'una de cada dues d'abans de la reforma.

Entre la població de més de 29 anys, la taxa era del 9,7%, percentatge que suposava una reducció important respecte a l'any anterior (14,3%).

A les comarques de Ponent i l'Alt Pirineu i Aran, la temporalitat és un dels trets distintius del mercat laboral. En aquests territoris, els contractes temporals gairebé arriben a la meitat del total (48%), dada que s'explica pel fet que les activitats de temporada generen la major part dels llocs de treball. D'una banda, a les comarques amb un sector agrícola important, com el Segrià, les Garrigues i el Pla d'Urgell, la temporalitat es relaciona amb els treballs de les campanyes de recollida de la fruita. De l'altra, a les comarques amb un sector terciari important associat al turisme, com l'Aran o el Pallars Sobirà, es relaciona amb les activitats esportives i l'hostaleria. "Per a aquesta gent que puja a fer cicles, acaben sent feines molt precàries, del ràfting a l'estiu i a l'hivern... És a dir, feines molt temporals" (PJ/D/29/<5.000). "És temporada esquí i temporada ràfting. Venen a treballar 5 mesos d'hivern, o els 3 mesos o dos d'estiu, i tornen l'estiu següent" (PS/H/26/<100).

Malgrat la tendència favorable, el 2022, pel que fa a la temporalitat, en els últims anys la majoria dels indicadors relacionats amb la precarietat laboral s'han mantingut estables. Es poden apreciar dinàmiques que convergeixen en elevats nivells de precarietat laboral del jovent, com l'ocupació a temps parcial. L'any 2022, la taxa d'ocupació a temps parcial de la població jove se situava en el 26,8% (un valor lleument inferior al del 2021), quan el 2000 era del 10%. Els elevats nivells d'ocupació a temps parcial i l'encara alta taxa de temporalitat laboral dibuixen un panorama poc esperançador per a bona part de la població jove que aspira a una trajectòria laboral regular i a ingressos suficients per satisfer les seves expectatives i desitjos vitals.

Des del 2008, la majoria de les persones que treballaven a temps parcial ho feien de forma no voluntària, i la precarietat del treball es va incrementar durant la crisi (Rocha i Aragón, 2012: 73).

Les dades varien força segons l'edat: "només el 9% de les persones més joves, d'entre 16 i 19 anys, voldrien treballar a temps complet, mentre que la proporció s'eleva al 44% per a la franja d'entre 20 i 24 anys i al 47% per a les de 25 a 29". Dit d'una altra manera: "a mesura que l'edat augmenta també ho fa la parcialitat involuntària, fins al punt en què s'estén fins a gairebé la meitat de les persones treballadores parcials". (Costas et al., 2022: 21).

La parcialitat involuntària té importants conseqüències en l'àmbit personal: "la literatura especialitzada mostra que treballar menys hores de les desitjades augmenta el risc de tenir depressió i una baixa autoestima" (Dooley et al., 2000), alhora que "demora

l'emancipació i afavoreix l'endarreriment de la maternitat" (Jacobs i Gerson, 2004; Chinchilla et al., 2017 i Costas et al., 2022).

Segons l'INJUVE (2020), els col·lectius més afectats per aquesta doble vulnerabilitat són les dones, les persones més joves i les que provenen de llars de classe treballadora.

7.3. Sobrequalificació i treballs precaris

És important ressaltar que "la sobrequalificació a Catalunya és més elevada que a la resta de l'Estat i també que a la majoria de països europeus, segons dades de l'OCDE" (Costas et al., 2022).

Entre la població de 25 a 34 anys,²⁵ la sobrequalificació es manté força constant després del creixement que va registrar a principis de segle. En els últims tres anys, ha estat per sobre del 34% de les persones joves ocupades amb titulacions superiors (34,3% l'any 2022), si bé no ha arribat al nivell del 2018, quan era del 38,6%. S'ha de tenir en compte que un elevat nombre de persones sobrequalificades implica un malbaratament de recursos en dos sentits. D'una banda, per a la societat en general, que ha invertit recursos en educació que no han acabat de traslladar-se al mercat laboral. De l'altra, per a les mateixes persones que han invertit temps i diners a assolir uns determinats nivells formatius i que no han trobat una feina que s'hi correspongui.

Bona part de les feines del sector primari i de les que s'ofereixen en el sector serveis requereixen molt poca especialització. A Ponent, on l'estructura econòmica no necessita mà d'obra qualificada, el jovent, tanmateix, continua estudiant, cosa que provoca la sobrequalificació característica del territori. "A nivell d'oportunitats, tant d'estudis com laboral, estem molt limitats. Crec que la joventut no té cap tipus de sortida si estudia carreres per poder desenvolupar a la Seu. Llavors estan obligats a marxar o a fer una vida fora de la Seu, ja que principalment estudien a Lleida o a Barcelona" (AU/H/29/<15.000). La decisió de continuar estudiant es relaciona amb el fet que les condicions laborals que s'ofereixen són deficientes i que les categories laborals demandades són baixes. "I també, sobretot, [amb] la dificultat de trobar, de buscar una feina, de tenir unes perspectives en una feina quan realment no tens res clar de la resta de la teva vida. És a dir, quan no... quan saps els preus que hi ha de lloguer, quan no saps si et podràs comprar una casa, quan la inestabilitat que tenim en les nostres relacions també, quan acabes d'estudiar i no saps ben bé què has de fer amb la teva vida... El fet de tindre totes aquestes situacions per decidir tampoc ajuda que tu prenguis la decisió

---

25. L'interval d'edat no és de 25 a 29 anys perquè l'Idescat treballa amb l'interval de 25 a 34 anys.

fàcilment, de dir ‘m’ho jugo a aquesta empresa o a aquest contracte perquè això és el que vull fer’. Si no és una feina de lo teu, del que has estudiat, que a vegades costa molt i normalment són precàries, és difícil, no? De prendre la decisió de quedar-se a viure aquí, buscar una feina..., jo què sé, al polígon del Segre o buscar una feina a l’agricultura. És complicat perquè no veus les perspectives, tampoc” (G/H/29/<10.000).

Les famílies que tenen mitjans per mantenir els fills i filles a casa aposten perquè allarguin la seva formació (graus i màsters) i millorin així les capacitats professionals que oferiran al mercat laboral. Sigui com sigui, s’ha de tenir present que molts llocs de treball, en especial els més remunerats i de millors condicions laborals, s’aconsegueixen a través de les relacions socials.

Un nombre important de joves que han participat en els grups de discussió tenen estudis superiors i les alternatives laborals que hi ha al seu territori no encaixen amb la seva formació. “No hi ha més, no hi ha empresa, aquí” (PJ/H/28/<1.000). “Si et quedes allí al poble, igual pots treballar a la fruita, que és una mica la feina que hi ha” (N/H/26/<1.000). Aquesta circumstància pot tenir conseqüències econòmiques i en termes de projecció personal. “Almenys que la categoria sigui d’una feina que estàs fent realment. Està complicat” (PS/D/26/<1.000). També és clau en la decisió de tornar o no al poble d’origen. “La sensació que laboralment podia tindre una feina... Vull dir, que no sé si hauria pujat a treballar de caixa del Plus” (PJ/D/29/<5.000). Molts joves plantegen sovint la necessitat de cercar nous horitzons. “Al final, viure al poble està molt bé si tu tens la vida muntada aquí, si hi tens les arrels, però sobretot si treballes a 5 minuts de casa. O sigui, la vida aquí és preciosa, o almenys a mi em sembla això. Vull dir: jo m’ho he passat superbé i estic superfeliç d’haver crescut on he crescut. Inclús de gran hi estic còmoda i no canviaria res, que n’hi ha molts que no pensen el mateix, però, al final, el tema laboral i el lloc on viure fan que tinguis ganes de marxar o t’hi obliga” (G/D/27/<5.000).

Ara bé, “el risc de sobrequalificació no és igual per a tots els àmbits d’estudis, sinó que tenen més risc les persones titulades en arts i humanitats, ciències de l’educació o ciències socials, alhora que el risc és molt menor en les enginyeries, l’arquitectura o les carreres de ciències naturals i de la salut” (Ortiz i Kucel, 2008; Barone i Ortiz, 2011; Marqués i Gil-Hernández, 2015; Observatori Social La Caixa, 2017). Així doncs, “l’evidència mostra com la quantitat de persones amb estudis superiors ha crescut més que la quantitat de llocs de treball qualificats. Alhora, també hi té un paper important l’origen socioeconòmic: el risc de sobrequalificació és més alt per als qui tenen pares amb un nivell educatiu baix, fins i tot amb la mateixa experiència laboral, carrera universitària i nota mitjana, i això es dona pel capital cultural i social que aporten i no tant pel capital econòmic” (Marqués i Gil-Hernández, 2015 i Costas et al., 2022: 22).

7.4. Salaris i ingressos

Per a la població jove, tenir feina no garanteix gaudir de la qualitat de vida desitjada ni seguir un procés emancipador. El tipus de contracte i els itineraris laborals condicionen molt l'estatus, així com —és clar— els ingressos que s'obtenen. El cas dels joves que treballen en el sector primari o en el de serveis en activitats que no exigeixen nivells elevats de qualificació és un exemple del fet que treballar pot no bastar per emancipar-se.

Les polítiques públiques poden corregir aquesta situació mitjançant reformes com la del salari mínim interprofessional (SMI), que ha millorat la mitjana de les rendes del treball en haver augmentat els salaris més baixos.

A Catalunya, segons l'Idescat, l'ingrés nominal mitjà de la població assalariada de 16 a 24 anys va passar de 14.118,39 euros anuals el 2010 a 13.218,66 euros anuals el 2021, és a dir, va caure un 6,4%, una reducció nominal superior a la registrada a Espanya (-1,7%), malgrat que a Catalunya aquests ingressos van ser un 2,2% més elevats (Idescat, 2021). A la reducció nominal s'hi ha de sumar l'impacte de l'augment de l'índex de preus al consum (IPC), que, en aquest període, va ser del 16,3% a Catalunya. D'aquest augment n'ha estat sobretot responsable el grup d'habitatge, aigua, electricitat, gas i altres combustibles, que ha crescut un 21,6%, segons l'INE.

Tot plegat ha suposat una pèrdua de poder adquisitiu i ha condicionat encara més la transició a l'emancipació de la població jove. La situació és tal que el 20,6% de les persones joves que treballen no arriben al llindar mínim de benestar. Segons l'informe del CEJ (2023), “una de cada cinc persones de menys de 30 anys amb una ocupació es trobava en una situació de pobresa o risc d'exclusió social”. A més, “la impossibilitat d'accedir a unes condicions que permetin viure de forma digna i independent causa no solament problemes materials a la joventut, sinó que també afecta la seva salut mental”.

Serà interessant analitzar en el futur com les previsible pujades de l'SMI afectaran els salaris i com aquesta circumstància, en combinació amb la baixada de la temporalitat deguda a la reforma laboral del 2022, afectarà les condicions de vida de la població jove.

Les persones joves saben que els nivells salarials als quals poden optar si treballen al poble són més baixos que els que s'ofereixen a les ciutats. “La feina... té a veure el salari d'aquestes feines. Hi ha les dos coses, eh (feina i habitatge), i inclús relacionades i tot, però el salari que et pot donar, per exemple, en un poble que hi ha molts pagesos, treballar de pagès, són moltes hores, per un salari, diguéssim, mínim, un salari mínim”

(N/H/26/<500). Això és conseqüència del tipus de contractes de treball en el sector primari i de serveis existents a les zones rurals, on els salaris poden ser més baixos pel tipus de jornada, la temporalitat i els baixos nivells de qualificacions que les empreses locals demanen. Alternativament, se sap que la vida a la ciutat és més cara i que amb el mateix salari es pot viure millor al poble. “Si vens aquí a treballar en un supermercat, tindràs una vida de puta mare, però a Barna hauràs de cascar-te quaranta-cinc minuts de transport públic per pagar un lloguer de merda, i si vols tirar la família endavant hauràs de fer enginyeria fiscal, saps?” (PJ/H/23/<100).

La crisi econòmica del 2008 va provocar una reducció important en els ingressos de les persones joves ocupades, de la qual encara no s’havien recuperat quan va arribar la pandèmia de la covid-19. Això va suposar un augment en la desigualtat salarial per edats i un empobriment de la població jove. A Catalunya, l’any 2008, el salari mitjà dels treballadors i treballadores joves era el 67,18% del salari mitjà total, mentre que el 2020 era el 49,42% (Gali Magallon, 2022). S’ha d’insistir en el fet que, a Espanya, la joventut és el segon col·lectiu amb més risc de caure en la pobresa o l’exclusió social (30,2%) (CEJ, 2023).

7.5. Primeres experiències laborals

Les primeres experiències laborals estan condicionades per la situació de classe i la tipologia de relacions socials, ja que totes dues determinen la posició de les persones joves respecte al món laboral.

Les persones joves, a més de les dificultats pròpies de la inexperiència, de vegades també han d’afrontar les derivades de la compaginació d’estudis i feina. Alhora, han de gestionar l’alta temporalitat, la inestabilitat i la consegüent precarietat. “Un dia estàs aquí i el següent potser canvies. És difícil agafar una feina fixa, i després també que la vulguis tenir. Jo, en el meu cas, potser tinc una feina ara bastant fixa, diguéssim, un any o dos, però potser no m’interessa ni estar-m’hi més d’un. Potser m’agradaria buscar noves experiències” (N/D/28/<1.000). A més, també són víctimes de les reformulacions de les categories laborals i de les estratègies empresarials que estratifiquen els treballadors per continuar ampliant beneficis a costa del seu benestar. “Posen aquestes etiquetes de júnior, si no tens no sé quants anys, no sé què... Però, *joder*, m’estic quedant calb, m’estan sortint canes” (PJ/H/23/<100).

A les terres de Ponent, hi ha situacions laborals que s’han d’analitzar des del punt de vista del grau d’urbanització del lloc de residència. Les primeres feines que fa el jovent als pobles petits i en entorns rurals orbiten al voltant del sector primari, siguin treballs al camp o amb animals. “Llavors, els caps de setmana em portaven al poble on vaig néixer, i me n’anava a cuidar bèsties. Havia estat treballant en granges de porcs, cui-

dava un parell d'eugues que tenia una veïna del poble, anava a arreglar trossos, ...” (PS/H/26/<100).

Al territori on hi ha un sector turístic important, com a les comarques de muntanya, comencen a treballar en el sector serveis, si bé això encara succeeix més als nuclis urbans més grans, com, per exemple, Tremp, la Pobla de Segur, Sort o la Seu d'Urgell, on hi ha més oferta d'hostaleria, restauració i esports de muntanya o d'aventura. “Em vaig passar l'adolescència servint taules i, mentre estudiava la carrera, ho feia de tant en tant, quan necessitava diners o quan pujava temporades llargues, com als estius” (S/D/28<2.000). Segons *l'Estat de la joventut* (2022), aquestes situacions es confirmen, i, de fet, s'ha intensificat la terciarització de l'ocupació juvenil. El sector serveis ha augmentat en detriment d'altres, com el primari i l'industrial.²⁶

Un altre tret de l'entorn rural són els negocis familiars com a àmbit en què les persones joves tenen la primera experiència laboral, siguin del sector primari o terciari, en granges o camps, bars, restaurants, pensions i hotels, o en petits comerços de poble o de barri.

Bona part dels joves comencen a treballar de manera informal, en moltes ocasions abans de l'edat legal, per ajudar a casa o guanyar els primers diners. La primera participació en el món del treball es produeix abans als pobles que als nuclis urbans. “Jo, des dels catorze anys que treballo” (PS/H/26/<100). “Vaig començar a cuidar nens als dotze o tretze anys” (S/D/28<2000). “Als estius, d'adolescent, feia de monitora” (PJ/D/29/<10000). I, si bé dona a les persones joves una sensació d'autonomia, continuen sent dependents dels vincles socials existents, personals o familiars, i de relacions de confiança mútua. “Si tu vols treballar i ets de fora, i no tens cap contacte, els teus pares no coneixen ningú, és molt difícil. Tampoc et fan entrar més fàcil, però tens més opcions” (PJ/H/25/<10.000).

Això no obstant, no és fàcil projectar una consolidació de la vida laboral en l'entorn rural. En el cas de la plana de Lleida, on el sector primari és important,²⁷ les rendes que

---

26. Per intentar potenciar altres activitats, a l'Alt Urgell, l'any 2023, en el marc d'un projecte de la Fundació Planes Corts d'Estamariu, que pretén afavorir la repoblació del Pirineu i evitar la marxa dels qui viuen a les comarques de muntanya, es van organitzar un conjunt de tallers per formar joves en diferents oficis: elaboració de formatges artesans, fabricació de cistelles, producció de conserves i licors tradicionals i modelatge de peces de ceràmica, entre d'altres. L'objectiu és crear microempreses als diferents municipis dels Pirineus.

27. Altres sectors econòmics demanen treballadors amb unes habilitats específiques. Per aquesta raó, l'Agrupació Empresarial del Pla d'Urgell (Agrupem), que té un any d'existència i un centenar d'empre-

s'hi generen no es reparteixen de forma equitativa. “Aquí tot són latifundis, pràcticament. De pagesos n'hi ha quatre i són els que tenen la pasta. Tu tens maquinària, tens terres i aquí pots viure molt bé, perquè al cap i a la fi... tens un tractorasso, una cossetxada de cinc-cents mil *pavos* i tens terres grans, allò es cultiva fàcil” (PJ/H/23/<100). Hi ha molt poques famílies que viuen bé exclusivament del sector primari. “Jo crec que si faig enquesta a la gent que anava amb mi al batxillerat, dos tindran terres. La resta ens dedicarem als serveis i al sector públic” (PJ/H/23/<100). “Però, en canvi, si vas a la Conca Dellà, que ja és a Abella, allà sí que és més sector primari” (PJ/H/28/<10.000).

En termes generals, en el moment d'accedir al món del treball, hi ha una gran incertesa, provocada pels factors econòmics de la conjuntura i per les condicions laborals. “Hi ha molta més càrrega i estrès laboral que abans” (PJ/H28/<10.000).

Davant d'aquestes dificultats, les famílies són les primeres que empenyen els joves a buscar-se la vida en un altre lloc. “Això ho tindràs sempre, però no et recomanem que ho facis tota la vida. Al poble sempre hi haurà terra; si no les tenim nosaltres, les tindrà algun veí o algú altre i sempre tindràs la feina per poder-t'hi dedicar”, diuen. Però saben que és una feina dura, no gaire ben pagada, que és costosa, no és una vida molt agradable segons la situació que hi pot haver. I llavors et diuen: ‘Intenta buscar la vida en un altre puesto i, si no, sempre tens aquest recurs de tornar-hi’ (N/H/26/<500). Els contactes, dels pares i dels mateixos joves, tornen a suposar un gran avantatge a l'hora de procurar-se mitjans de vida. “Una cosa que defineix les classes mitjanes... que no és només la renda que tingui la teva família, sinó les connexions que tinguis. Si ets el fill del tio d'aquell bar, trobaràs treball on vulguis, al Pallars” (PJ/H/23/<100). La família i les propietats tornen a ser un factor de seguretat laboral i econòmica. “Quan vaig marxar de Barcelona vaig estar sis mesos treballant amb els pares” (N/D/28/<1.000).

Al final, però, les persones joves adopten l'estratègia d'anar a les ciutats, o a països estrangers, a la recerca de millors ofertes laborals. “Al treballar lluny també estic fora de la comarca i estic vivint allí a Solsona” (N/H/26/<500).

---

ses adherides, organitza cursos en el marc del programa de formació professional Dual, del SOC, en què s'ensenya un ofici a persones joves a través de classes teòriques i pràctiques remunerades *in situ*, a les empreses (Segre, 26/04/2023, J.G.M.).

8. Itinerari residencial

L'accés a l'habitatge és un dels factors clau perquè les persones joves es puguin emancipar de la llar dels progenitors. Poder accedir a un habitatge digne ajuda a fer que l'emancipació sigui a l'abast. Però, des de fa uns quants lustres, la dinàmica que ha seguit el mercat de l'habitatge provoca inquietud i desànim entre la majoria de persones joves. Una primera opció per accedir a l'habitatge seria l'habitatge social, d'un cost significativament inferior al de l'habitatge del mercat lliure, però aquesta tipologia d'habitatge, tant a Catalunya com a Espanya, i per comparació a altres països de la Unió Europea, és molt escassa, cosa que obliga a anar al mercat lliure, fora de l'abast de la gran majoria de la població jove.

L'indicador de transmissions de dret de propietat i compravenda d'habitatges pot ajudar a entendre el comportament dels habitatges protegits. En l'últim lustre (2018-2022), a la província de Lleida es van fer 2.669 compravendes d'habitatges protegits, xifra que representa un augment del 54,5% respecte al quinquenni precedent (2013-2017), quan se'n van fer 1.727. El creixement, a Catalunya i a Espanya, va ser significativament inferior, del 15,9 i del 22,7%, respectivament.²⁸

A Espanya, solament un 2,5% del total dels habitatges llogats són habitatges socials, percentatge molt allunyat del de països com Dinamarca (20,9%), Àustria (24,0%) o els Països Baixos (30,0%). La construcció d'habitatge protegit a Espanya s'ha pràcticament paralitzat: 6.400 habitatges de mitjana anual durant els darrers cinc anys, dels quals només el 13% s'han destinat a lloguer. Només un 4% de les persones joves emancipades a Catalunya el 2017 vivien en habitatges protegits (Gali Magallon, 2022: 23).²⁹

El lloguer és el mitjà més freqüent del jovent per emancipar-se: més de la meitat de les persones joves espanyoles que s'han independitzat residencialment viuen en un habitatge de lloguer (soles o compartint-lo amb altres persones). Però la mitjana del preu del lloguer continua representant un percentatge molt elevat de la mitjana dels

---

28. Font. INE. <https://www.ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=6150>. A l'annex s'hi poden consultar diferents quadres estadístics relacionats amb aquest tema.

29. Al novembre del 2023, la Generalitat de Catalunya va presentar el Pla Nacional de Joventut de Catalunya 2030. En el document recull la proposta de l'obligatorietat de reservar el 25 per cent de l'habitatge nou de protecció oficial (HPO) a les persones joves, amb l'objectiu que se'ls redueixin les dificultats per accedir al lloguer o la compra d'un habitatge a les zones rurals i a les ciutats mitjanes.

ingressos de les persones joves, el 83,7%,³⁰ i si hi sumem els serveis vinculats a l'habitatge (rebutos d'aigua, llum, gas, etc.), el percentatge arriba al 96,6% (1.053 euros al mes). Així, només els quedarien 36,93 euros per cobrir les altres necessitats (aliments, roba, oci, etcètera). Quatre de cada deu persones joves que llogaven un habitatge ho feien juntament amb altres persones (a Catalunya, aproximadament un 80%)³¹ per reduir la despesa de l'habitatge fins a un 25,9% del seu salari (CEJ, 2023). La majoria dels treballs indiquen que és aconsellable no destinar més del 30% dels ingressos a sufragar les despeses de l'habitatge.³²

Si bé el Govern espanyol ha instaurat la política el Bo Lloguer Jove a fi de facilitar l'emancipació de les persones joves, a finals del 2022, la gran majoria de les que hi tenien dret no hi havien pogut accedir. Les estimacions del Govern espanyol eren que arribaria a unes 65.000 persones, quantitat que representa el 0,9% de tota la població jove d'Espanya (7.020.702 persones). A més, la concessió d'aquest ajut està subjecta al compliment d'un requisit, estar llogant un habitatge, que, certament, no facilita l'emancipació (CEJ, 2023).³³

La compra d'un habitatge és l'altre mitjà per emancipar-se, però les polítiques contra la inflació que s'estan aplicant des dels bancs centrals fan que el preu del diner (el tipus d'interès)³⁴ vagi pujant, cosa que augmenta les dificultats de les persones joves a l'hora de demanar una hipoteca.³⁵ Entre els anys 2021 i 2022, el cost d'accés a la compra d'un habitatge va augmentar 8,2 punts per a una persona jove (a Catalunya,

---

30. Durant l'any 2022, la mitjana salarial d'una persona jove va augmentar un 4,6% (13.079,19 euros nets anuals o 1.089,93 euros nets mensuals), mentre que el preu de l'habitatge de lloguer va augmentar un 7,55% de mitjana (912 euros mensuals).

31. Gali Magallon, Irene (2022).

32. El principal problema de l'existència de lloguers elevats és que provoca un creixement del risc d'exclusió social de les unitats familiars amb recursos escassos. A Espanya (2021), un 48,9% de les llars que residien en habitatges de lloguer es trobaven en risc de pobresa o d'exclusió social —el percentatge més alt de la Unió Europea— i un 40,9% dedicaven més del 40% de la renda disponible a l'habitatge —a la Unió Europea, un 21,2% (INE).

33. El Pla Nacional de Joventut de Catalunya 2030. Entre altres coses, va anunciar una nova convocatòria d'ajuts al lloguer, a la qual s'havien de destinar fins a 29 milions d'euros, perquè les persones de menys 35 anys amb ingressos inferiors a 23.775 euros poguessin fer front a les despeses de lloguer de l'habitatge. L'ajut havia de ser de fins a 250 euros al mes, depenent dels ingressos i la zona de residència.

34. L'euríbor, al gener del 2022, se situava en un -0,48%, i al juliol del 2023, en un 4,15% (Banc d'Espanya).

35. El tipus mitjà dels préstecs hipotecaris a més de tres anys per a l'adquisició d'un habitatge lliure va passar de l'1,485% al gener del 2022 al 3,116% al desembre del 2022 i al 4,045% al juny del 2023 (Banc d'Espanya).

10,6 punts), i el preu mitjà de l'entrada per a l'adquisició d'un habitatge va arribar als 49.852,20 euros, un import molt elevat (3,8 anys complets de salari mitjà d'una persona jove),³⁶ sobretot per als qui intenten estalviar per pagar l'entrada alhora que paguen lloguers molt elevats per una habitació o un habitatge. Si la persona jove arriba a complir els requisits i aconsegueix la hipoteca, l'import mitjà de la primera mensualitat superarà els 660 euros, que representen el 60,7% de la mitjana salarial d'una persona jove assalariada (CEJ, 2022).

El creixement mitjà del preu de l'habitatge a la província de Lleida ha estat superior al de Catalunya. Ara bé, cal precisar que, a les comarques lleidatanes, el preu de l'habitatge, tant d'obra nova com de segona mà, és significativament més baix que a l'àrea metropolitana de Barcelona (un 59% en habitatges d'obra nova i un 54% en habitatges de segona mà) o que el preu mitjà de Catalunya (gairebé un 50% en l'obra nova i poc més d'un 43% en els habitatges de segona mà), sense obviar, però, que els ingressos mitjans a Lleida són inferiors als de l'àrea metropolitana de Barcelona.

A la província de Lleida, el preu mitjà de l'habitatge d'obra nova per metre quadrat el 2022 va ser de 1.330,87 euros,³⁷ és a dir, un 43,6% més elevat que el 2018, creixement molt superior a la mitjana de Catalunya (24,4%). Així mateix, el preu de l'habitatge de segona mà per metre quadrat va ser de 1.342,57 euros, un 32,0% més elevat que el 2018, creixement que va doblar el de Catalunya (15,0%).

La Generalitat de Catalunya va elaborar un llista de municipis que havien de ser declarats, quant a l'accés a l'habitatge, "zones tensades".³⁸ La província de Lleida tenia deu

---

36. Segons el Banc Mundial i ONU-Habitat, l'habitatge no és assequible si per comprar-lo calen més de 3 anys d'ingressos de la unitat familiar (Observatori d'Habitatge i Sòl. Butlletí Anual 2022. Ministeri de Transports, Mobilitat i Agenda Urbana). El cost de l'habitatge representava el 37,8% la renda de les llars a mitjan 2023, un nivell al qual no s'arribava des del 2009. En aquests moments, les llars que s'endeuten per comprar un habitatge dediquen més d'una tercera part dels seus ingressos al pagament d'interessos i a l'amortització de la hipoteca.

37. La comarca amb el preu més elevat, l'any 2022, era la Val d'Aran: 3.022,47 €/m² l'obra nova i 3.175,27 €/m² la segona mà. En habitatges d'obra nova, un grup de cinc comarques, la Noguera, el Segrià, la Segarra, el Solsonès i el Pla d'Urgell, registraven valors d'entre 1.000 €/m² i 1.315 €/m². Dues comarques, l'Alt Urgell i les Garrigues, presentaven valors d'entre 840 €/m² i 955 €/m². Als dos Pallars no hi havia registres de preu. En habitatges de segona mà, sis comarques tenien valors mitjans inferiors als 1.000 €/m²: les Garrigues, el Pallars Jussà, la Segarra, el Pla d'Urgell, la Noguera i l'Urgell. I cinc comarques, el Segrià, l'Alt Urgell, el Solsonès, l'Alta Ribagorça i el Pallars Sobirà, registraven valors mitjans d'entre 1.100 €/m² i 1.525 €/m². (Idescat).

38. DOG 22/06/2023. Departament de Territori: Anunci pel qual se sotmet a informació pública el procediment per a la declaració de les zones del mercat residencial tensat. La llei estatal diu que, perquè

municipis en aquesta llista: Balaguer, Cervera, Guissona, Lleida, Mollerussa, la Seu d'Urgell, Solsona, Sort, Tàrraga i Tremp.³⁹ Si un municipi és declarat zona de mercat d'habitatge tens, el lloguer dels nous contractes no pot superar el preu del darrer contracte vigent els últims cinc anys un cop aplicada la clàusula d'actualització anual del contracte. A més, si es tracta d'un gran tenidor, el lloguer no pot ser superior a l'índex de referència del preu de lloguer.⁴⁰

Les dades mostren que hi ha un problema: l'oferta d'habitatges és inferior a la dinàmica de creixement de la demanda, és a dir, a les necessitats de la societat. En aquest sentit, destaca la situació de les persones joves, que, per poder emancipar-se i iniciar el seu projecte de vida, necessiten un sostre. Hi ha una correlació entre la densitat del parc d'habitatges de lloguer i el percentatge de persones joves que han aconseguit emancipar-se (Torres, Raymond, 2023).⁴¹ A Lleida i a la resta del territori espanyol hi ha una mancança real d'un parc d'habitatge de lloguer abundant i a preus proporcionals als ingressos mitjans de les persones —i més si tenim en compte les més joves.

A fi de fer front als reptes de les diferents comarques i municipis de la província de Lleida respecte a la problemàtica residencial, algunes entitats públiques han començat a dissenyar polítiques per impulsar la construcció d'habitatges protegits i accessibles per als segments de la població amb risc d'exclusió social, entre els quals hi ha un gran nombre de persones joves. N'és un exemple el municipi de Naut Aran, que vol transformar l'antiga casa per a mestres de Garòs perquè aculli una família en règim d'habitatge social de lloguer, i que té la previsió de construir sis pisos de nova planta,

---

una àrea sigui declarada tensa, ha de complir les següents condicions: que la càrrega mitjana de cost de lloguer o de la hipoteca en el pressupost personal o de la unitat de convivència més les despeses i subministraments bàsics superi el 30 % dels ingressos mitjans o de la renda mitjana de les llars, o que el preu del lloguer o compra de l'habitatge hagi experimentat en els cinc anys anteriors a la declaració com a àrea de mercat d'habitatge acumulat un augment almenys tres punts percentuals superior al percentatge de creixement acumulat de l'índex de preus al consum de la comunitat autònoma corresponent.

39. En declaracions en una visita a la Val d'Aran el 5 d'octubre del 2023, la consellera de Territori, Ester Capella, va dir que la Generalitat s'està plantejant incloure tota la comarca a la llista de zones amb mercat tensat. Amb el Conselh Generau, volen construir pisos socials i establir una regulació per posar límits als pisos de lloguer turístic a tota la comarca. Fins ara, només Vielha i Bossòst han promogut normes per limitar-los (redacció *Segre* 6/10/23).

40. El DOG /22/06/23) indica que un gran tenidor és una persona física o jurídica propietària de més de deu immobles urbans d'ús residencial o d'una superfície construïda de més de 1.500 metres quadrats d'ús residencial, excloent-ne garatges i trasters.

41. Torres, Ramon (2023): *El acceso de los jóvenes a la vivienda*. Edita Funcas. <https://www.funcas.es/articulos/el-acceso-de-los-jovenes-a-la-vivienda/>

també protegits i de lloguer.⁴² Un altre municipi, Lleida ciutat, ha posat a disposició de la Generalitat de Catalunya diferents solars perquè hi construeixi 400 habitatges de protecció oficial. Fa quinze anys que al municipi de Lleida no s'hi construeix cap habitatge social.⁴³ Granyena farà dos pisos socials de lloguer per frenar el despoblament del municipi.⁴⁴ La directora general de Polítiques Territorials, Roser Bombardó Bagaria, va anunciar el 6 d'octubre que es destinaran més de 5 milions d'euros a polítiques d'habitatge públic de lloguer assequible per a la zona del Pallars Sobirà.⁴⁵

L'itinerari residencial té un pes fonamental en el procés d'emancipació. Les persones joves vinculen necessàriament la idea d'emancipació al fet de trobar una residència fora del domicili familiar, com és lògic. El mercat de l'habitatge actual, amb els preus a l'alça, i la inestabilitat laboral de les persones joves fan que els projectes de vida evolucionin i es transformin. Davant d'aquest panorama, hi ha diverses opcions, com la recerca d'una emancipació compartida i l'endarreriment de la sortida del domicili familiar, que no exclouen la reversibilitat, això és, el retorn al domicili familiar després d'un intent d'emancipació personal.

8.1. Les primeres experiències d'emancipació residencial

Les primeres experiències d'emancipació residencial del jovent de Ponent es donen en situacions molt diverses. Per exemple, hi ha persones joves que van començar a treballar quan van acabar l'ESO i que es van emancipar llavors, soles o compartint pis. "Estic en un pis compartit amb tres persones més, però no és un pis d'estudiants. Tots treballem" (S/H/21/<200.000). Hi ha també les persones migrants que es van veure obligades a deixar la llar d'origen pel mateix procés migratori i que no tenen suport de la família. "Vivo aquí en Lleida desde hace 6 años. Puedo decir que me he emancipado tres veces. Antes de venir aquí a Lleida ya me había emancipado en mi país. Luego, cuando vine, me volví a emancipar y viví con mi hermana. Tuvimos algunos disenti-mientos y yo salí de casa. Estuve un año fuera de casa, luego volví y estuvimos un año,

---

42. D'aquesta manera, esperen rebre noves famílies i persones treballadores que venen, principalment, a l'hivern, quan comença la temporada d'esquí. Així mateix, a finals del 2022, el consistori va obrir un termini perquè els propietaris de locals comercials en baixos d'edificis poguessin fer un canvi de llicència per transformar-los en habitatges de lloguer social. Això havia d'augmentar de forma significativa el parc d'habitatge social i donar alternatives als propietaris que tenen locals buits sense obtenir-ne cap rendiment, és a dir, havia de resoldre dues problemàtiques alhora.

43. Marc Carbonell. *Segre* (09/09/23).

44. Albert González. *Segre* (14/09/23)

45. Dins les Jornades per a l'Excel·lència d'Esterrí d'Àneu, segons ha escrit al diari *Segre* Xavier Rodríguez (06/10/23).

volví a salir y ahora estoy... emancipado, porque ahora vivo solo" (S/H/27/<200.000). I hi ha les que han tractat d'emancipar-se unes quantes vegades i han hagut de tornar a casa. "He marxat de casa dos vegades i hi he hagut de tornar sempre quan m'he quedat sense feina" (S/D/29/<100.000). O les que continuen al domicili familiar després d'haver pres una decisió condicionada. "El meu germà va tornar a casa després de 5 anys compartint pis i jo no vull que em passi el mateix. Per això visc amb els pares" (PJ/H/23/<100).

Els primers intents d'emancipació fallits, i el fet d'haver de tornar al domicili familiar, generen molta frustració i rebuig entre les persones joves. Amb l'edat busquen alternatives al retorn al domicili dels pares, encara que siguin precàries. "Jo visc sola des dels 17-18. Què he de fotre, ara, amb vint-i-nou, vivint amb ma mare una altra vegada?" (PJ/D/29/<5.000). Hi ha joves que tenen la possibilitat de marxar de casa gràcies a la família i que, un cop ho proven, descobreixen nous horitzons als quals costa renunciar. "A mi, per la meua part, vaig decidir marxar coincidint amb els estudis. Dic 'coincidir' però era jo que tenia ganes de fer una mica més de vida de la que tenia aquí al poble, i des que he marxat m'ha anat tot molt bé, però sobretot gràcies al suport familiar, perquè quan m'ha faltat alguna cosa, com que m'han ajudat, i tenir aquest coixí, com que dona molta seguretat i et permet de fer coses que, si no, no podries... Ara mateix no tinc perspectives de tornar, perquè la vida que he tingut a la ciutat al final crec que m'ha enriquit, m'ha fet créixer personalment, hi ha un munt d'oportunitats, tant laborals com culturals, i... bé, ara mateix, tot i que tinc tota la nostàlgia del poble, seguiré... seguiré vivint i intentant muntar-me la vida a Barcelona o al lloc on sigui" (G/D/26/<500).

Per a la majoria de les persones joves que han participat en els grups de discussió, les primeres experiències d'emancipació es relacionen amb l'itinerari educatiu. En termes generals, tenen lloc entre els 16 i els 20 anys i coincideixen amb l'inici dels estudis superiors. "Vinc de Salou i la meua primera emancipació va ser el fet de venir a Lleida a estudiar. No considero que sigui una emancipació formal, és més un tràmit" (S/H/29/<30.000). Els i les joves no conceben aquesta primera situació d'emancipació com a real, ja que depenen econòmicament de la família, almenys mentre estudien o no troben una feina estable. "Vaig anar a viure a Lleida a un pis d'estudiants. Allà va ser quan em vaig emancipar... Bé, pagaven els pares" (PS/D/29/<5.000). "Perquè jo puc estar vivint a Barna, però si em paguen el pis no n'estic [d'emancipat]. La meua emancipació és mentida" (PJ/H/23/<100). Mentrestant, segueixen l'estratègia de compartir pis, viure en segones residències, en habitatges de familiars que van ser adquirits en una altra època o en habitatges d'amistats de la família que els lloguen a preus per sota de mercat. "Amb contactes paguem una misèria" (PJ/H/28/<10.000). I sempre amb el suport econòmic de la família. "La meua mare diu que tenir un fill estudiant a fora són mil euros al mes. És una animalada" (PJ/D/29/<5.000).

Poques persones joves troben la manera de fer front a les despeses econòmiques d'una vida independent fora del domicili familiar. "Vaig marxar a Tarragona per fer carrera. Porto vivint fora de casa des de llavors, des dels divuit. És a dir, que fa vuit anys que em pago el pis" (N/D/28/<1.000). I, mentre estudien, ho aconsegueixen al cap dels anys, després d'un periple laboral ple de dificultats. "Vinc d'un micropoble; per tant, als divuit anys vaig anar a estudiar a Lleida. Vaig estar cinc anys treballant de qualsevol feina, vaig fer dos formacions professionals i, en acabar, no m'agradava cap carrera. Tampoc tenia tants diners i ara vaig trobant diversos projectes per pagar-me el pis" (S/H/26/<200).

Les persones joves de la província de Lleida que han tingut la primera experiència d'emancipació a l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB) fan referència, en primer lloc, a la baixa qualitat dels habitatges de lloguer i a les dificultats de trobar pis en les condicions desitjades. "Els meus dos companys estaven malvivint en una habitació d'uns amics i vam decidir buscar pis. Teníem molt temps, però ens va costar. Vam estar buscant més de dos mesos, fins que vam trobar un pis que ens semblava raonable" (PJ/H/25/<10.000). I als elevats preus del lloguer, fins i tot per una sola habitació. "Vaig estar tres mesos: és que no baixava de quatre-cents, quatre-cents cinquanta, cinc-cents euros una habitació. Vaig estar uns quants mesos vivint en un sofà dels col·legues" (PJ/H/28/<10.000). Això es pot contraposar a les expectatives residencials fora de la gran ciutat, on es dona per descomptat que els habitatges seran més còmodes, grans i pròxims a la natura.

Per a les persones joves que han viscut la primera experiència d'emancipació en altres ciutats fora de l'àrea metropolitana, si bé el preu de l'educació pública i la dinàmica de l'encariment dels preus del lloguer han estat els mateixos, els problemes residencials han estat menys importants. Fins a la covid-19, en aquesta part del territori la despesa en habitatge no era tan elevada. Actualment, però, els preus del lloguer s'han encarat arreu i les persones joves ja ho constaten. "Ara no és tan fàcil trobar... Si jo volgués llogar un pis a Tàrraga, els que hi ha ara de lloguer no són tan assequibles... O sigui, per molt que no sigui una ciutat gran, els preus no són tan assequibles. El canvi no és tan gran respecte a l'AMB" (S/D/19/<50.000).

Les dinàmiques inflacionàries aguditzen les diferències socioeconòmiques entre persones joves i entre famílies, perquè n'hi ha que disposen de més recursos econòmics i que poden recórrer a relacions de cercles socials amplis i arrelats al territori. Així, algunes persones joves d'entorns rurals poden adoptar estratègies que no són a l'abast de molts d'altres.

8.2. L'emancipació, més tard que mai

En referència al retard de l'emancipació de la població jove a causa de la crisi econòmica continuada, Costas et al. (2022: 26) assenyalen el següent: "l'evidència mostra

que en els períodes de recessió econòmica, si un individu està desocupat, la probabilitat d'emancipar-se és 12-15% més baixa. És més, en un període de crisi econòmica, la probabilitat que un adult jove formi una llar independent cau, sigui quina sigui la seva situació laboral". Les mesures adoptades arran de la crisi sanitària, en especial el confinament, van dificultar encara més la possibilitat de marxar de la llar d'origen, però, en qualsevol cas, la caiguda de la proporció de persones joves emancipades ha estat constant des del 2008, llevat de dos petits repunts, el 2011 i el 2018, i malgrat un període de recuperació econòmica i de caiguda de l'atur (Barceló i Villanueva, 2018).

Atesos l'augment de preus i l'estancament dels salaris, les persones joves són conscients que, molt probablement, no disposaran de la capacitat adquisitiva que van tenir els seus familiars de generacions anteriors. Alguns ho manifesten explícitament: "Jo no tindrè mai, treballant de *profe*, la capacitat d'inversió i d'estalvi que ha tingut ma mare sent perruquera" (PJ/D/29/<5.000). Les causes són que les persones joves comencen a treballar més tard que els seus pares i mares; que les feines són més precàries i inestables, i que l'elevat preu dels habitatges, siguin de lloguer o de compra, suposa molt més que una tercera part del sou. Les expectatives d'emancipació d'una generació a l'altra s'han, doncs, modificat substancialment. Ara els joves utilitzen estratègies com endarrerir l'edat d'emancipació i adaptar-se a unes possibilitats materials més reduïdes. "Sé que anar a viure a un pis jo sola, per exemple, no podré, encara que trobi una feina" (S/D/21/<200.000).

La possibilitat d'una emancipació domiciliària real no existeix fins a més endavant. Actualment, l'edat d'emancipació de la joventut a l'estat espanyol són els 30 anys,⁴⁶ un màxim històric. És un problema generalitzat entre la joventut, i a les terres de Ponent té diverses expressions segons el territori. A les ciutats, les persones joves s'emancipen seguint una dinàmica igual a la de la mitjana catalana, cada vegada més tard, mentre que als municipis petits i àmbits rurals, l'emancipació residencial té lloc a edats més primerenques. A l'Alt Pirineu i Aran, gairebé la meitat dels joves s'emancipen residencialment entre els 20 i els 24 anys (Gomà, A.; Soler, L., 2018: 18).

8.3. El preu i l'oferta d'habitatge

Es fa evident una gran diferència en l'evolució de l'oferta i dels preus dels habitatges entre les zones rurals i les urbanes: a les primeres, on la demanda és més reduïda, l'oferta també ho és, i a les àrees urbanes, on la pressió de la demanda és més eleva-

---

46. CJE: "Las personas jóvenes se emancipan a los 30,3 años de media en España, la cifra más alta de los últimos veinte años". <https://www.cje.org/las-personas-jovenes-se-emancipan-a-los-303-anos-de-media-en-espana-la-cifra-mas-alta-de-los-ultimos-veinte-anos/>

da, els preus també ho són. Aquesta dualitat també té expressions diverses segons les característiques del territori, sigui a la plana, al Prepirineu o al Pirineu. Les zones més ben connectades no queden al marge de la dinàmica d'encariment de preus, encara que siguin zones eminentment rurals, ja que hi ha més demanda. "Ara, a la Pobla de Segur, han passat de tres-cents a cinc-cents així, clec. Del 2018 a ara, en cinc anys, s'ha duplicat el preu" (PJ/D/29/<5.000). Viure a les zones més aïllades no és atractiu per a la gent, tampoc per als joves, entre altres raons, perquè obliga a dedicar més temps de la vida quotidiana als desplaçaments. "No vull anar a viure a una masia a quaranta minuts del poble" (AU/D/23/<300).

Segons l'*Estat de la joventut* (2022), l'evolució dels preus de compra i de lloguer de l'habitatge a Catalunya constitueix un dels canvis més rellevants que s'han produït en l'àmbit dels béns de primera necessitat. En les dues darreres dècades, l'habitatge s'ha transformat en un bé d'inversió especulativa a les zones territorials més tensionades, de manera que ha quedat sotmès a fortes dinàmiques inflacionistes. Només així es pot entendre el ràpid creixement del cost mitjà del preu de lloguer i de compra a la majoria de localitats catalanes. En alguns territoris, com els que tenen un fort reclam turístic, l'evolució ha estat encara més intensa. Això s'observa a Barcelona: l'emergència i la multiplicació de pisos turístics han estimulat l'increment dels preus i la consegüent segregació de perfils poblacionals en alguns barris. Però hi ha dinàmiques similars en territoris de muntanya.

La majoria de la gent jove no pot afrontar el preu de l'habitatge de compra des de fa anys. Entre el 2000 i el 2006, el preu del metre quadrat va augmentar de 1.354 euros a 3.895. Aquest va ser el període en què els preus van ser més desorbitats. Després d'experimentar una petita davallada, conseqüència de l'esclat de la bombolla immobiliària, van tornar a pujar. Ja el 2022, les dades mostraven un preu mitjà pròxim als 2.575 euros el metre quadrat,⁴⁷ si bé aquest preu variava molt territorialment. A Lleida era el més baix, de 1.191 euros. A Tarragona era de 1.682 i a Girona, de 2.315. I a Barcelona ascendia als 4.413.

Comprar un habitatge de propietat ja no és la norma: és fora de l'abast de molta població. Des del començament de la crisi del 2008 s'ha reduït el nombre de persones joves propietàries. Tradicionalment, la via més comuna per independitzar-se era comprar un habitatge. Però des del 2008 s'està produint un descens accelerat del percentatge de joves propietaris (avui, només prop del 25% de les persones de menys de 29 anys

---

47. El preu de l'habitatge tanca el 2022 amb un augment del 2,04% a Catalunya, fins als 2.575 euros per metre quadrat. <https://www.ccma.cat/324/el-preu-de-lhabitatge-tanca-el-2022-amb-un-augment-del-2-04-a-catalunya-fins-als-2575-euros-per-metre-quadrat/noticia/3205422/>

tenen un pis en propietat, davant del 63% del 2007), malgrat que el preu de l'habitatge de nova oferta va baixar després de l'esclat de la bombolla immobiliària. Aquest canvi de tendència és degut a la incapacitat d'afrontar l'entrada inicial o el pagament d'una hipoteca, que suposa més d'un 60% dels ingressos mensuals d'una persona jove (Fernández, 2017) (Costas et al., 2022: 30).

Així doncs, s'ha produït un canvi de tendència en el règim de tinença. Segons les dades de l'Idescat, l'any 2017, ja només el 24,5% de les persones emancipades de 20 a 34 anys vivien en un habitatge en propietat, quan, fins al 2007, el percentatge era superior al 60%. Segons l'Idescat, el 2021 hi havia a Catalunya 26.100 habitatges de propietat en què la persona de referència era jove, d'entre 18 i 30 anys, mentre que, en el cas dels habitatges de lloguer, la xifra era gairebé el doble, 50.400.

Les persones joves també afronten problemes derivats de les gestions immobiliàries i bancàries, com els avals i l'augment dels interessos. "Jo em volia comprar una casa, i per la hipoteca et demanen d'entrada el 30% del preu de l'habitatge" (S/H/28/<2.000). I, en molts casos, no tenen suficients recursos per comprar un habitatge ni per pagar-ne l'entrada. "Una altra amiga que diu: 'és que jo això no ho podré fer mai perquè a casa no em podran donar l'entrada del pis. Un vint o un trenta per cent de tres-cents mil euros són seixanta o cent vint mil euros, són molts calés'" (PJ/D/29/<5.000).

També hi entren en joc factors subjectius, com la por, la inseguretat davant el compromís d'una hipoteca per molts anys i la falta de planificació del projecte de futur, ja que les feines a què accedeixen no garanteixen uns ingressos suficients i regulars per a aquest nivell d'obligació. "Clar, és que és vint, vint-i-cinc, trenta anys lligat de mans... Primer, l'opció no ens ve ni al cap, ni t'ho mires. Potser d'aquí a cinc anys sí, però, ara mateix, ni m'ho plantejo. Fot vertigen pensar a llarg termini..." (PJ/H/28/<10.000).

A la muntanya hi ha falta d'oferta d'habitatges en condicions. Hi ha cases i terrenys que estan quedant deshabitats i que, com que les persones joves no hi poden accedir, s'estan deteriorant. "Aquí s'estan venent terrenys urbanitzables per noranta, cent mil euros. O pallers derruïts, que tens un mes de feina a treure tota la runa de dins, que t'haurien de pagar per quedar-te'l, s'estan venent per cent mil euros" (PS/H/26/<500). A la plana, el preu dels habitatges de compra també ha seguit una dinàmica d'increment. "Almenys cent mil euros per quatre parets i dos habitacions" (S/H/<200.000). La inestabilitat econòmica i uns salaris baixos incapaciten les persones joves davant del mercat de l'habitatge de compra.

Al final, les persones joves de Lleida que poden comprar un habitatge són privilegiades. "Clar, és que, a part de tenir com un coixí, treballo a la Generalitat. Llavors, treballar a la Generalitat fa que tu vas al banc a demanar una hipoteca i t'avalà"

(PJ/D/29/<5.000). Les persones treballadores i estudiants, encara que hagin treballat durant anys, no tenen una capacitat d'estalvi tan gran. Així, els i les joves que estan en condicions d'adquirir un habitatge són una excepció; per exemple, els qui han estalviat una quantitat important de diners en haver començat a treballar més aviat i en feines ben remunerades, els qui han rebut una herència o els qui han pogut incórrer en endeutament bancari. "Per comprar el pis, tenia diners estalviats de treballar durant anys i vaig tenir una herència de la mort del meu pare" (PJ/D/29/<5.000). Sense oblidar que la disponibilitat de l'habitatge depèn del teixit social existent al territori. "L'habitatge és difícil perquè si no vols seguir vivint a casa dels teus pares en un poble petit és molt difícil trobar un lloguer. La gran majoria de cases, si és que es venen, no són de lloguer. I també estan en unes condicions que s'han de posar molts diners i molts esforços per poder quedar-t'hi a viure, en una casa antiga en un poble petit... Després hi ha pobles que no són tan petits on sí que es troben algunes alternatives de lloguer, però jo crec que aquí hi tenen un pes molt important els diners que demanem per aquest lloguer, que això també és important, però clar, hi tenen un pes molt important les despeses, perquè hi has de sumar gasoil i tot el que té una vida que potser mentre estaves a casa dels teus pares no ho tenies en compte" (G/H/25/<500).

Però la situació no tan sols ha canviat, en els últims anys, d'una generació a l'altra. A Lleida, abans de la covid-19, gairebé qualsevol persona jove podia trobar una habitació de lloguer, si rebaixava les expectatives i compartia pis, a preus molt assequibles. "Mentre estudiava a la UdL val a dir que els lloguers eren supertirats de preu. Pagàvem, no ho sé, noranta euros cadascú al mes i estava bé, a Ricardo Viñes" (PS/D/29/<5000). I no només a la capital de província: també als altres nuclis de població importants. "Vivia compartint pis a Tremp pagant molt poc. En total, pagava setanta euros de lloguer" (PS/D/25/<500).

L'any 2022, a la província de Lleida, la mitjana del lloguer es va situar en 452,74 euros al mes, segons l'INE. Hi havia tres comarques que superaven aquesta mitjana: l'Alt Urgell (471,09 euros/mes), el Segrià (490,63) i la Val d'Aran (617,29). La resta de comarques tenien valors inferiors, i el Pallars Jussà era la que registrava el lloguer més baix (366,62 euros/mes).

D'altra banda, és interessant observar l'evolució del lloguer entre els anys 2019 i 2022 (vegeu el quadre annex A3.16). Hi ha nou comarques on l'increment del preu del lloguer mensual ha estat superior a l'increment mitjà provincial (12,1%), de les quals les Garrigues ha estat la que ha registrat el màxim creixement (29,8%), i n'hi ha tres amb un increment per sota de l'increment mitjà provincial: l'Alta Ribagorça (6,6%), el Segrià (9,5%) i el Pallars Jussà (10,7%).

Els preus del lloguer s'han disparat. La situació de crisi i les previsions econòmiques fan que les persones joves no puguin fer front individualment al lloguer d'un pis i que el comparteixin amb més urgència i amb la perspectiva de continuar-ho fent fins a edats avançades. Tampoc no els és suficient assolir una certa estabilitat econòmica: els preus del lloguer haurien de ser més assequibles, proporcionals als seus ingressos. “Fa sis anys que soc aquí, però mon germà havia estat estudiant aquí i els pisos estaven molt bé i els preus eren molt baixos. I ara ens estem trobant justament amb el meu company de pis que estem vivint junts perquè no podem viure sols. És impossible, amb vint-i-nou anys que tinc, poder viure sola, perquè els preus són superdesorbitats” (PS/D/29/<5.000).

Als elevats preus del lloguer s'hi han de sumar les altes exigències de les immobiliàries. Com a requisits per accedir a un pis de lloguer, demanen uns quants mesos de fiança per avançat i avals familiars, a més de la certificació d'una certa estabilitat econòmica. Això imposa moltes dificultats a l'emancipació primerenca de les persones joves (moltes acaben demanant al pare o la mare que les avalin davant l'empresa immobiliària), i afecta molt més els nuclis urbans.

A les zones rurals, un altre problema és la falta d'oferta de lloguers. Hi ha diferents dinàmiques que convergeixen i hi donen lloc: l'augment dels preus, la concentració de la propietat, les segones residències, els pisos turístics, la falta d'obra nova... A les persones joves els costa, doncs, trobar pis. “No hi ha pisos lliures o no n'hi ha gaires. No són barats, tampoc: es paga com a Lleida o més. I és que no hi ha obra” (PJ/H/28/<10.000). I també tenen dificultats a l'hora d'accedir a cases. “Vam estar mesos buscant i no n'hi havia. Finalment ens hem hagut de conformar amb l'única opció que se'ns va presentar en un any sencer” (S/H/28/<2000).

8.4. Els pisos turístics donen més rendiment

Als territoris de Ponent on el sector del turisme té un pes econòmic important, sobretot a les zones de muntanya, la problemàtica dels pisos turístics afecta, sobretot, les persones joves. Els pisos turístics influeixen en l'encariment dels preus del lloguer de la zona. “Abans la gent d'aquí que es dedicava al turisme es guanyava bé la vida, però l'augment dels pisos turístics, de plataformes com Airbnb... i aquestes plataformes és el que s'ho està carregant” (PS/H/26/<100).

De fet, el nombre d'aquest tipus d'habitatges està augmentant a tot el territori. “Del parc d'habitatges que tenim al Pallars Sobirà, més del 50% estan destinats a ús turístic. A ús turístic o a segona residència. Tenim dades dels habitatges d'ús turístic que hi ha i és una barbaritat” (PS/H/26/<100). “Ara nosaltres a Castelló estem començant, vam començar que no hi havia cap allotjament turístic, i ara ja en tenim tres. I la

gent, quan s'arregla una casa, pensa a llogar-la així" (N/D/28/<1.000). La proliferació d'aquest tipus d'habitatges ajuda a consolidar la idea que no val la pena fer lloguers de llarga durada. "I a naltros se'ns està menjant els lloguers turístics. Al ser el poble una zona turística, que ara ve un escalador, gent a fer esport o a fer coses d'aventura, doncs la gent prefereix Airbnb... Van a setmanes, i el pis tancat tot l'any per cinc mesos, o l'estiu, o Setmana Santa..." (N/H/25/<1.000). Els joves ho relacionen amb la rendibilitat que en treuen els propietaris: un benefici econòmic molt més gran en un lapse de temps més curt. "Perquè, realment, si el tens llogat tot l'any tens menys maldecaps que si cada cap de setmana et ve una família diferent. Però, què passa? Si en un cap de setmana guanyen set-cents euros, i al mes tres-cents. Clar, és que..." (PS/H/26/<100).

Aquest model de turisme té conseqüències directes sobre l'itinerari residencial de la joventut, ja que contribueix a reduir la ja molt escassa oferta de lloguer residencial. Per aquesta raó, diferents consistoris municipals estan intentant aturar la proliferació d'habitatges turístics amb vista a evitar el procés de despoblament. Els fills i filles de les persones residents han de tenir a l'abast un habitatge per poder viure fora de la llar dels pares i mares.⁴⁸

---

48. A la província de Lleida hi ha actualment uns 4.300 pisos d'ús turístic (HUT). Els HUT es concentren a la Val d'Aran (1.600), sobretot a Naut Aran; al Pallars Sobirà (758); a l'Alta Ribagorça (472); al Pallars Jussà (295), i a la Noguera (233). La Vall de Boí, en el ple de l'ajuntament del 26 d'agost del 2023, va decidir establir una moratòria —de moment— d'un any en la concessió de llicències turístiques per a habitatges d'ús turístic, temps que esperen que sigui suficient per redactar la nova ordenança municipal que reguli aquesta activitat. El consistori busca fer front a la carència d'habitatge residencial i a la dificultat de les persones joves per establir-se al municipi. Altres consistoris que preparen moratòries i redacten noves ordenances municipals, com Cabó, Talarn, Àger i la Seu d'Urgell, i Bellver; Montellà, Prullans, Lles i Riu, treballen en una regulació conjunta. El municipi de Vielha, a finals de 2019, va aprovar unes normes per limitar el nombre d'HUT: només se'n permeten en cases unifamiliars i blocs en què tots els pisos estiguin destinats a aquesta finalitat. Rialp, Talarn i Àger també els han regulat (redacció de Segre, 30 d'agost del 2023). El ple municipal de Solsona del 28 de setembre del 2023 va suspendre les llicències per a HUT durant un any per tramitar una regulació i posar-hi límit, amb l'objectiu d'evitar que la pressió turística elevi el preu del lloguer i d'aconseguir controlar-ne el creixement (redacció de Segre, 29/09/23). El 14 de desembre del 2023 es va presentar el manifest En favor d'una regulació efectiva dels habitatges d'ús turístic <https://drive.google.com/file/d/1AL24R7r-rHxVsoIz6nopBENue2h3Ukplu/view>, al qual donen suport la Diputació provincial de Lleida, alcaldes, sindicats i entitats del sector turístic, i que insta la Generalitat a posar limitacions i restriccions als pisos turístics. Així mateix, insta el Parlament de Catalunya a ratificar el decret llei que pretén limitar els habitatges d'ús turístic. Si finalment fos aprovat, significaria tancar més de 1.500 d'aquests allotjaments a les comarques de Lleida, un de cada tres.

8.5. Petits propietaris i segones residències

La realitat de l'ús turístic dels habitatges conviu amb la de la concentració de pisos i cases en poques mans. "Oferta disparada [de preu], vull dir: la gent especula. La gent té una casa, té un lloc, però té un pis a Lleida, un pis a Barcelona..." (N/H/25/<1.000). Amb el temps, l'oferta de pisos disponibles s'ha acumulat en mans de petits i grans propietaris. Alguns resideixen al territori i d'altres hi tenen una propietat com a segona residència. "Vols pujar a viure aquí dalt i no trobes pis. [...] Hi ha molts pisos de gent de segona residència, moltíssims, i també hi ha blocs de pisos buits, de pisos construïts als anys setanta que no s'hi ha fet res i el propietari no el vol arreglar per llogar-lo perquè és una inversió enorme. És un tema de pisos buits: hi ha un parell de blocs que són de la Sareb, allà a l'àrea vacacional, i pisos buits de gent de segona residència. Llavors, qui té pisos, i hi ha gent, com aquesta amiga meva, la seva família tenen quatre pisos de lloguer, i jo tinc la sensació que marquen el preu de mercat" (PJ/D/29/<5.000).

Una part de propietaris de pisos eviten llogar per precaució i per evitar les gestions de fer-ho. "Jo conec gent que té pisos aquí, a Tremp, i no els lloga perquè literalment els fot mandra. Diuen 'no ho necessito, són maldecaps'" (PJ/H/23/<100). Però una majoria de gent sí que pren la decisió de llogar, per la rendibilitat que en poden treure. "El preu del lloguer són tres-cents euros, en sis mesos no has ingressat el que et costa arreglar tot el que t'han fet malbé. Llavors hi ha gent que diu 'jo, si no és amb algú que conec, no el llogo, perquè em porta més maldecaps que altra cosa, per tres-cents euros al mes'" (PJ/D/29/<5.000). Alhora, hi ha una realitat molt diferenciada, pel que fa als lloguers de llarga durada, entre Barcelona i les terres de Ponent. "Aquí, si et destrossen el pis i estaves cobrant tres-cents o tres-cents cinquanta euros al mes, no et surten els números" (PJ/D/29/<5.000).

A les zones rurals, els petits propietaris, sense ser grans tenidors, poden determinar a qui es lloga un pis i a qui no. "No lloguen a qualsevol: si no et coneixen, no se'n fien" (PJ/H/23/<100). Quan hi aprofundim, molts dels informadors expliquen que la realitat de la gent que ha crescut al territori és una altra: que qualsevol persona amb relacions socials estables a la zona no té dificultats per llogar pis o habitació de manera ràpida i a un preu assequible. "Si jo li dic que vull anar a viure allà, 'a tu et conec, va, sí, perquè sé que no me la fotràs'" (PJ/H/23/<100).

8.6. La importància de les relacions socials a l'hora de trobar pis

Malgrat la poca oferta d'habitatge en els entorns rurals, les dificultats per trobar-ne poden reduir-se enormement gràcies a les relacions socials, fins al punt que hi ha una sensació de seguretat, entre les persones joves locals, que difumina la problemàtica al voltant de l'habitatge. "Els pobles són la clau: no tens el problema de l'habitatge"

(PJ/H/23/<100). L'èxit dels joves a l'hora de trobar habitatge, sigui a la mateixa zona o en una altra, de lloguer o de compra, depèn sobre manera de les xarxes informals teixides al poble. "Tret que sàpigues, o que jo sé que tu tens un pis, i et vinc a tocar la porta a dir 'eh, tio, em llogues el pis?', busques ofertes però no n'hi ha" (PJ/H/23/<100). Fins i tot a l'hora de buscar habitatge fora de la província de Lleida. "Si algú té un pis a Barna d'aquí Tremp, que sol passar bastant, o sigui hi ha bastanta gent d'aquí que té un pis a Barna i el lloga, doncs prefereixes llogar-lo al fill de tal que ficar-ho a Idealista" (PJ/H/23/<100). Queda molt clar que ser del poble de tota la vida els situa en una posició d'avantatge. "El boca orella de 'ostres, sé que hi ha aquest pis, ostres, sé que hi ets tu. Que guai seria que una persona jove de Pobla vingués cap aquí i us arregleu els pisos, perquè, si no, només fan que vindre-hi els estrangers'" (PJ/D/29/<5.000).

La situació de les persones forasteres que busquen un lloc per viure al poble, però que no disposen d'aquest capital social local, siguin treballadores o estudiants, és, doncs, ben diferent. "Per trobar pis necessites uns avals, diguéssim. Hi ha molts professionals que també tenen problemes. La mestra del meu fill ha estat vivint en un càmping tot el curs, en una autocaravana que li van deixar els seus sogres. Ha trobat pis al final, però a través d'una altra mestra que coneix algú, que coneix un altre i que li ha dit que és de confiança, que potser en aquell pis que té buit s'hi podria estar, i finalment l'hi ha deixat com a favor entre dos persones d'aquí" (PS/H/29/<5000). Fins i tot en situacions en què medien les institucions, com l'escola o l'institut, s'evidencia la insuficiència de les relacions formals per facilitar l'accés a pisos disponibles.⁴⁹ "Tenim divuit alumnes, no es poden quedar a l'alberg, no troben pis, com coi ho fem? [...] Una de les coses que més tiren enrere la gent a l'hora de matricular-se al cicle és l'habitatge" (PJ/D/29/<5.000).

La principal explicació subjectiva d'aquesta falta d'oferta d'habitatges passa per l'alterització del foraster, no exclusivament del foraster en situació precària. "A l'escola del poble, que tenim una amiga que hi treballa, diuen 'ens estem quedant sense nens perquè venen famílies noves a intentar inscriure la seva canalla a l'escola, però no tenen on viure'. Llavors tornen a marxar. Hi ha un problema enorme" (PS/D/25/<500).

8.7. La necessitat d'habitatge temporal

A més de les desigualtats per raó d'edat, s'han de prendre en consideració les que tenen l'origen en el color de la pell o el lloc d'origen. Una de les dificultats que afecten concretament les persones joves migrants i les seves possibilitats d'emancipació és el

---

49. El lloguer turístic deixa els estudiants de Sort sense pisos per viure: <https://www.ccma.cat/324/el-lloguer-turistic-deixa-els-estudiants-de-sort-sense-pisos-on-viure/noticia/3251861/>

racisme que es troben en el mercat immobiliari. “Yo he llegado a llamar por teléfono, decirles que quiero ir a ver un piso, que estoy interesado y tal, y de repente me preguntan ‘¿de dónde eres?’. Y les digo ‘soy gambiano’. Y de repente ya no les interesaba para nada” (S/H/21/<200.000). “Yo fui a una inmobiliaria aquí, antes de este, y porque éramos negros no nos alquilaron el piso” (S/H/25/<200.000). “Eso también me pasó a mí. Porque soy moro... pues. Hasta cuando ha sabido que yo me llamo Suleiman y soy moro, me han dejado verlo, ya está” (S/H/26/<200.000). Però no sols s’hi troben amb les immobiliàries: també amb els petits propietaris. “A mi m’han arribat a dir, en converses al bar, ‘prefereixo tenir-ho buit i perdre-hi calés que ficar-hi un negre o un moro’” (PS/H/29/<500). Per una banda, s’invoca el temor per la relació de convivència entre locals i estrangers, quan, per l’altra, la relació entre uns i altres ja existeix, diàriament o habitualment, en l’àmbit laboral.

Una de les característiques específiques del territori de Ponent són els volums canviants de població segons la temporada. La necessitat d’habitatges en temporades curtes, quan hi ha més activitat, impera sobre les capes més empobrides i vulnerables de la joventut. En primer lloc, hi ha moltes persones que es desplacen per feina en el sector primari, sobretot a les zones rurals de la plana. “Yo trabajo en la fruta y hace unos meses trabajaba en la obra” (S/H/26/<200.000). Es tracta, majoritàriament, de joves i migrants, i normalment viuen en condicions pèssimes, en situació de vulnerabilitat residencial extrema, al marge de la legalitat: dormen en magatzems o sota teulada, ocupen masies, naus i espais abandonats, o viuen en allotjaments temporals facilitats pels ajuntaments, si és que existeixen. “Estábamos durmiendo 20 personas en un almacén con colchones en el suelo. Muchos venimos de países distintos” (S/H/26/<200.000).

En segon lloc, hi ha la mobilitat d’estudiants en període lectiu cap als principals nuclis urbans de la plana, el Prepirineu i el Pirineu, per la proximitat de l’oferta educativa. “Jo vaig venir a estudiar el ciclo d’esports de neu. No va ser fàcil trobar pis, però, com que tinc amics que han estudiat aquí, al final ho he aconseguit” (AR/D/27/<400). Són, principalment, joves i estudiants els qui viuen a prop dels centres universitaris o de formació professional, compartint pis o en domicilis de familiars.

I, en tercer lloc, la mobilitat de treballadors del sector terciari, a l’estiu i a l’hivern, per les activitats a la natura i de turisme, que també són temporals i impliquen moltes dificultats logístiques als territoris de muntanya. “Trebollo al ràfting i comparteixo pis” (PS/H/26/<100). Són, en bona part, persones joves precàries les que treballen en l’hoteleria i els esports de natura durant les temporades d’hivern i d’estiu, i han d’afrontar lloguers turístics o estades en càmpings, caravanes o fins i tot als seus vehicles d’ús personal.

8.8. La recerca d'altres formes de convivència

Atès que les persones joves no poden emprendre l'emancipació domiciliar individualment, busquen formes de convivència fora dels patrons de les trajectòries clàssiques i adequades a les seves circumstàncies i projectes de vida. L'emancipació a una edat primerenca, en solitari o en parella, amb feina estable i el propòsit de formar una família, és un fenomen minvant. Hi ha persones que cada vegada valoren més el fet de compartir pis com una experiència valuosa i desitjable per si mateixa. "Jo, encara que pugués viure sol en un pis, prefereixo compartir pis i tenir la convivència amb altres persones" (S/H/25/<2.000). Compartir pis és molt comú en els primers anys de joventut, però cada vegada ho és més en edats avançades. Ja no és, doncs, una opció exclusiva dels estudiants: cada vegada hi ha més persones joves treballadores que han de compartir l'habitatge. En alguns casos, es comparteix pis amb coneguts o persones afins, però, sobretot als nuclis urbans, on coincideixen àmplies ofertes educatives i laborals, ja és molt habitual que es comparteixi amb desconeguts.

Per tot el territori hi ha diverses iniciatives de cooperatives d'habitatge. Les que fa més temps que funcionen es concentren en nuclis urbans com la ciutat de Lleida o la Seu d'Urgell. En els entorns rurals, en canvi, encara són una anomalia. "Ara estan començant a sortir cooperatives d'habitatge. El problema és que tenim una idea de cooperatives d'habitatge que està molt bé, però enfocar-la a l'entorn rural és més complex" (PS/H/26/<500). Algunes persones joves que n'han tingut l'experiència remarquen les diferències entre les cooperatives en entorns rurals i les cooperatives en ciutats, per la dificultat a l'hora d'accedir a serveis públics en alguns pobles i els possibles problemes de convivència en zones aïllades o amb poques possibilitats de socialització fora del nucli de convivència. "Perquè si tu fas una cooperativa d'habitatge amb gent que no coneixes, en un poble de mala mort que tens vint-i-cinc o trenta minuts fins al poble més gran, i vas amb gent que no és del teu cercle o així, la convivència és una mica complicada. En un entorn urbà, dius 'estic angoixat i baixo de casa, agafo el metro i me'n vaig a veure els meus col·legues que viuen al barri del costat'" (PS/H/26/<500). També s'han intentat impulsar iniciatives semblants a l'interior de nuclis urbans més petits, com Sort, però han topat amb les reticències i el desconeixement de la gent. De moment, no han reeixit.

Pel que fa a la masoveria urbana,⁵⁰ els informants al·ludeixen a les dificultats perquè propietaris d'edificis i terrenys entenguin una forma d'aprofitament que no implica

---

50. *Masoveria* "és un concepte molt utilitzat en la història del món rural a Catalunya. Oficialment, una persona masovera era qui tenia una cessió temporal d'un mas del qual ell no tenia la propietat. Entre les persones masoveres i la propietat s'estableix un contracte en què la part masovera s'encarregava

una compensació econòmica monetària. Tot i que “la gent està començant a fer un canvi de xip” (PS/H/26/<100), no hi ha gaires casos de masoveria urbana entre les experiències reportades. Ara bé, els casos de què s’ha donat compte són positius. “Jo coneixia un noi. Algú que té terres l’havia contractat i vivia en un pis a Balaguer. No pagaven res de lloguer, treballava per ell i aquest noi es comprometia cada x temps a arreglar la cuina, el lavabo... Clar, això els va sortir rodó, un *win-win*” (N/H/25/<1.000). Un exemple de masoveria urbana el trobem en l’acord entre l’Empresa Municipal d’Agenda Urbana, que depèn de l’Ajuntament de Lleida, i la Cooperativa Obrint Portes, pel qual es va facilitar l’accés a l’habitatge a tres persones joves (d’entre 20 i 22 anys), que van executar diferents obres al pis a canvi de la commutació del lloguer d’uns mesos (14/03/23).⁵¹

L’ocupació d’habitatges és una forma de tenir domicili, i de recuperar espais, perseguida per la justícia, però només si no tenen un propietari únic particular pot tenir un cert èxit —el temps va a favor de les persones que ocupen. Hi ha ocupacions reivindicatives que poden funcionar. Acostumen a ser impulsades per joves i a anar acompanyades de projectes socials col·lectius. Altres ocupacions, que es fan més d’amagat, són protagonitzades per persones molt vulnerables, no necessàriament joves. “La majoria de gent que ocupa són famílies, moltes d’elles amb criatures. Almenys les que he conegut a les plataformes d’afectats per la hipoteca i als grups d’habitatge” (S/H/27/<5000).

Malgrat l’existència, i l’increment, de formes de convivència alternatives, la convivència en parella continua sent la principal, per la voluntat de formar una família, però també perquè confereix més capacitat per fer front als problemes econòmics plantejats pel sector immobiliari.

---

del manteniment del mas i l’explotació de les terres pertanyents a la finca, a canvi de no pagar lloguer monetari i de quedar-se amb una part de la collita. El fet que hi hagi cases o pisos buits a la ciutat, normalment es deu al fet que estan en mal estat i per aquest motiu no es poden llogar ni vendre. Per tant, per què no ajuntar persones amb dificultats d’accés a l’habitatge, amb cases que necessiten reformes o manteniment? La masoveria urbana trasllada aquest antic sistema d’intercanvi al present i a les ciutats: és un acord entre persones propietàries i masoveres on es marquen uns temps determinats de contracte que justifiquen certa inversió de temps, material i recursos humans. I és també un acord entre necessitats: persones que necessiten casa, i persones propietàries amb cases que necessiten persones que les mantinguin. Un dels discursos que emfatitzen l’ideari de la masoveria urbana és que un habitatge és un bé d’ús, i per tant ha d’estar habitat” (MULA, <https://masoveriaurbana.wordpress.com/la-masoveria-urbana/>; informació obtinguda el 24/09/23)

51. La Cooperativa Obrint Portes rep les claus del cinquè edifici de masoveria urbana a Lleida: <https://www.territoris.cat/articulo/lleida/lliuren-claus-cinque-habitatge-amb-projecte-masoveria-urbana-lleida/20230315122239089457.html>

8.9. El que pensa la joventut sobre les polítiques d'habitatge

L'accés a l'habitatge és una de les preocupacions del present i del futur de les persones joves. Per això, una de les formes d'implicació política de la joventut són els moviments socials, els col·lectius, les assemblees o els grups que lluiten pel dret a l'habitatge. D'una banda, el jovent organitzat busca alternatives fora dels canals institucionals: les cooperatives d'habitatge, la masoveria urbana o, directament, l'ocupació d'habitatges buits. De l'altra, entén que la dimensió de la crisi de l'habitatge va més enllà de les problemàtiques de la població jove, i lluita contra les polítiques de l'administració a fi d'aturar els desnonaments i revertir la falta d'habitatges, però també per crear parc públic d'habitatge de lloguer i altres fórmules de propietat.

Les persones joves constaten una dificultat molt clara a l'hora de trobar ajudes públiques, o d'accedir-hi, que facilitin l'accés a l'habitatge, i tenen la impressió que les administracions públiques, també els ajuntaments, no fan prou en aquest àmbit. Moltes de les persones joves entrevistades acusen l'Administració de no fer tot el que és a les seves mans, ja que entenen que resoldre alguns dels principals problemes materials de la joventut només és qüestió de voluntat política. "Des de l'ajuntament no està regulat. És com 'tio, que la gent d'aquí, que treballa aquí, no pot treballar aquí perquè no pot viure'. No té cap sentit" (PS/H/26/<100). Especialment pel que fa a la regulació dels usos dels habitatges. "Hi ha molt mala gestió per part dels ajuntaments" (PS/H/26/<100).

Hi ha un gran nombre d'exemples d'aquesta mala gestió, o de la manca de voluntat política per fer front a la problemàtica dels habitatges de lloguer turístic. "A principis d'any l'ajuntament va limitar les llicències d'ús turístic a setanta-set, quan en tenia cinquanta-vuit. L'altre dia, actualitzant dades al sindicat, resulta que ara en tenen vuitanta-tres. Setanta-set era el deu per cent del parc d'habitatge de tot el municipi, que és un municipi gran i té molts pobles adjacents. I era un deu per cent, i ara, a principis de juny, ho superen amb sis. També molts ajuntaments es penegen la medalla i surten al diari, i com que no ho controla ningú o ho controlen els qui tenen la propietat..." (PS/H/26/<100). També hi ha moltes al·lusions a la necessitat d'un parc d'habitatge públic o d'una regulació del preu dels lloguers i dels drets dels llogaters. "Perquè hi hagi un control real. Després, una altra cosa, les cases buides que hi ha. Per què no hi ha una llei que els penalitzi? Per què no hi ha una llei que els apugi l'IBI? Tens la casa tancada quan hi ha alta demanda de gent que s'hi vol quedar a viure, doncs sablasso" (N/D/28/<1.000).

I també crítiques al règim de propietat de la terra. "El que s'ha de fer és repartir les terres entre les persones que les vulguin treballar" (PS/H/26/<100). I fins i tot crides a abolir el sistema bancari, assenyalant-lo com el principal culpable de l'especulació. "S'ha d'acabar amb els bancs" (S/H/19/<10.000). "Són tots uns especuladors" (S/D/23/<20.000).

9. Itinerari familiar i social

Hi ha aspectes socials, culturals i geogràfics que impliquen una sèrie de condicionants que impacten sobre la vida de les persones joves, però, en última instància, és la classe social el que determina les oportunitats de la persona. La família és un dels pilars bàsics de la trajectòria de vida dels i les joves, tot i que les amistats també influeixen en les relacions que acaben establint i en les decisions que prenen.

La trajectòria individual de la població jove es caracteritza per una dependència familiar decreixent a mesura que s'acosta a l'emancipació. És a dir, a mesura que l'individu creix, passa de la total dependència econòmica —“demanava diners als meus pares per anar a comprar amb les amigues” (S/D/23/<10.000)—, quant a mobilitat —“el pare i la mare t'han de portar fins que no et pots treure el carnet de moto o de cotxe (N/H/25<1.000)— i emocional —“jo sempre ho explico tot a la meua mare i ella m'aconsella” (S/H/27/<2.000)— a la consolidació de la independència en la presa de decisions. També les relacions d'amistat canvien com a conseqüència del procés de maduració personal inherent a l'emancipació personal.

9.1. La importància del suport familiar

A Catalunya, el mercat laboral dels joves es caracteritza per l'alta desocupació, la temporalitat, els salaris baixos, la sobrequalificació... i la manca de polítiques públiques que ho compensin. Per això la família és clau en la formació de les oportunitats i les trajectòries dels joves (Serracant, 2015: 42,43). Els suports econòmics i socials que proporciona l'entorn familiar són molt importants i ofereixen un ventall més ampli d'oportunitats a l'hora de prendre decisions en relació amb el propi projecte de vida. “Tinc un suport familiar que jo, personalment, no me n'hauria anat si no hagués tingut un coixí familiar que em pot ajudar en qualsevol moment” (PS/D/23/<50). “Hi ha un temps que estàs fora, però que ets econòmicament molt dependent dels pares” (PJ/H/25/<10.000). En la majoria de casos, la família també constitueix una xarxa de seguretat per si les coses no surten com s'esperava: “Econòmicament, estic bastant independent ara mateix, però si en algun moment necessités tornar o el que sigui, no hi hauria cap problema. Ho tinc com a *backup*, per si passés alguna cosa” (PJ/H/23/<100). Amb les successives crisis, la dependència respecte a la família ha augmentat, si bé els mecanismes de què disposa són cada vegada més limitats.

Els joves relacionen l'emancipació amb “tenir un curro estable i viure fora de casa”, però, sobretot, amb “deixar de ser dependents dels pares” o amb el fet “que deixin de

pagar-te la forma de vida”. Sigui com sigui, l’emancipació implica deixar la llar familiar d’origen. “Si vius a casa no acabes d’estar emancipat cent per cent. Tens un cert vincle, relació, més de casa, de les explicacions” (PJ/H/28/<10.000). Algunes veus creuen que una persona jove només està emancipada quan és “independent, tant físicament com econòmicament, dels pares” (PJ/H/25/<10.000).

Però, fins i tot en el moment en què ja no se’n depèn econòmicament, la família pot representar una eina per consolidar l’estabilitat o millorar els recursos disponibles, ja que, en alguns casos, dona cobertura per prendre decisions més arriscades. Un dels participants va mencionar la tranquil·litat que li dona la predisposició familiar a ajudar-lo a l’hora d’estudiar: “Vaig fer els càlculs, i li vaig dir a ma mare: ‘Jo em puc pagar el pis, si vols me’l pago jo’. I em va dir: ‘Al cap i a la fi, també estàs a la *uni*; tot el que guanyis de més, queda-t’ho tu...’” (PJ/H/23/<100).

Inicialment, les persones joves necessiten tot el suport econòmic que la família pugui oferir-los, sigui per continuar estudiant, per pagar el lloguer, per viure al domicili familiar i poder estalviar o per fer front a despeses imprevistes, entre d’altres. Si disposa de recursos, la família és un bon puntal perquè la persona jove pugui construir el seu projecte de vida. Però les relacions amb persones externes a l’entorn familiar directe també poden constituir un suport decisiu. Destaca la importància que les persones joves donen a les relacions socials que tenen dins dels pobles i en diversos punts del territori. “Al poble, la gent està molt lligada. Aquí, quatre famílies són propietàries de tot i estan emparentades amb tothom” (S/H/27/<2.000). Als entorns rurals, la família exerceix el paper d’intermediari en les primeres experiències laborals —“amb setze anys ningú et contracta pel currículum, et contracta perquè ets el fill de... o l’amic de... Per començar i per treballar tota la vida. Aquí dalt, el nom és bastant important” (PJ/H/28/<10.000)— i en la cerca d’habitatge —“jo he anat a viure a la ciutat per estudis i visc en un pis dels amics dels meus pares” (PJ/H/23/<10.000). En els grups de discussió es remarquen les possibilitats que ofereixen l’arrelament familiar al territori i la xarxa que s’hi ha teixit de generació en generació. “Però, quan et coneixen, també hi ha coses que surten pel simple fet que et coneixen i saben qui ets. Això a Barna potser és més complicat” (PJ/D/29/<5.000). Disposar de *referències* és fonamental en les dinàmiques socioeconòmiques de les zones rurals i de les poblacions amb pocs habitants.

L’arrelament i l’extensió de la família al territori podria explicar el perquè d’algunes de les decisions de les persones joves a l’hora d’establir-se en un lloc o en un altre. La possibilitat de rebre ajuda, la proximitat dels vincles familiars i les condicions que permeten disposar de més capital social són factors que es valoren en el moment en què es decideix romandre al territori o marxar-ne i estan vinculats a les relacions familiars.

9.2. La colla i les relacions socials

Quan es creix en un ambient rural, com passa sovint a la província de Lleida, on més del 90% dels municipis són de menys de 5.000 habitants, les persones joves estableixen relacions de proximitat amb persones de la mateixa edat a les escoles, en els grups de classe reduïts, però també amb persones d'edats molt diferents, com els familiars de les amistats més pròximes, o altres persones amb qui comparteixen activitats quotidianes. El nombre de relacions amb persones diferents segurament és inferior que a la ciutat, però són més intenses i més constants. Per al jovent, la sensació és que els vincles que es forgen amb la gent de l'entorn perduren i són equiparables amb els familiars. "Aquí, per exemple, quan tu ets amic amb alguna persona, ets amic durant molt temps amb aquella persona. I és que això s'escampa" (PJ/H/25/<10.000). En definitiva, les relacions s'estenen més enllà de les unitats familiars i impliquen la gent jove amb el seu entorn social i físic, cosa que, molts cops, significa avantatges i condiciona els itineraris.

Als pobles, l'estructura poblacional i el nombre de persones fan que hi hagi una barreja d'edats en un grup comú, la colla. "Que és un poble, al final. Les colles es formen i existeixen encara que vagin rodant" (PS/H/29/<5.000). Tenir una colla és una característica idiosincràtica de la gent dels pobles, conseqüència de viure en zones més o menys aïllades i poc poblades. "Jo, si vaig a Barna, si no quedo amb una persona, no me la trobaré, però aquí, jo potser soc supercol·lega de tal, potser si visquéssim a Barna potser no quedariem, però aquí ens veurem perquè compartirem espais" (PJ/H/23/<100). La colla es comença a formar en les relacions de l'escola. "Al poble, de cada curs, en el meu cas, són dos, quatre, cinc, i llavors ja t'ajuntes amb tots" (N/H/26/<500). Després, als espais de socialització del poble, principalment als carrers, en llocs com els parcs i les piscines municipals. "Coincideixen dos coses, que són el factor espais —com aquell que diu, per força, comparteixes espais i et trobes amb la gent— i, a part, que has fet tota l'educació amb la mateixa penya" (PJ/H/23/<100). I la colla de la gent del nucli rural es mantindrà, encara que s'ampliïn els cercles d'amistat durant els anys d'educació secundària i els primers anys de joventut.

La participació en activitats lúdiques o extraescolars implica una ampliació dels cercles de relacions socials. Per exemple, practicar un esport federat suposa desplaçaments fora dels pobles i compartir estones i espais amb joves d'altres llocs. "Al meu poble, l'equip de futbol és intercomarcal: venia gent de tres comarques diferents que estan a la vora" (S/H/26/<2.000). "Jo jugava a bàsquet a Lleida i allí vaig conèixer gent amb la qual vam anar junts molts anys. Anàvem de torneig, quedàvem per la ciutat, sortíem de festa. Els vaig conèixer als tretze anys i vam estar junts, amb molts d'ells fins als divuit" (S/H/27/<2.000).

La relació amb l'itinerari educatiu també es posa de manifest. Quan una persona jove rural inicia l'educació secundària, normalment ho fa en un institut fora del seu poble, o, en els casos dels nuclis urbans de referència, en un institut on s'ajunten els joves dels pobles del voltant o de les comarques adjacents. A mesura que els i les joves es fan grans, l'espai de les seves relacions s'expandeix i s'obre una vida més enllà del poble. En aquests moments, els cercles d'amistats poden canviar, se substitueixen. "Al meu poble, tema amistats és una mica ja a partir que vas a l'institut, ja et desvincules una mica més del poble. La vida del poble es perd bastant, com més gran et fas" (N/H/26/<500). O s'amplien i es compaginen.

9.3. Sentiment de pertinença i l'heterogeneïtat de grup

Ens interessa la idea que ha aparegut en els grups i les entrevistes segons la qual la població jove defensa amb orgull el sentiment de copertenença en els lligams interpersonals i en l'ambient on viuen. "Al poble també ets algú i tens la sensació que tens companys de tota la vida" (N/H/25/<500). "La familiaritat no és lo mateix. A la ciutat, ser com un número més... a mi em provoca pànic, com angoixa, al final" (N/H/25/<1.000). Però, a mesura que les exigències, pel que fa a oci, cultura, educació, etc., creixen, són difícils de cobrir, i es busquen alternatives fora dels municipis.

La decisió de marxar fora, principalment a una gran ciutat, pot entrar en contradicció amb aquest sentiment de pertinença. "Barna ara mateix em dona el que necessito. Aquí, a Tremp, jo crec que moriria una mica de fàstic durant l'any, però a mitjà, llarg termini, m'encantaria tornar" (PJ/H/23/<100). I, tot i que algunes persones joves pensin a tornar, hi ha la necessitat d'explorar noves relacions i expandir horitzons. "L'endogàmia és grossa. El Pallars és un lloc molt petit, les dinàmiques són les que són... i al final t'hi cries i t'impregnes d'això, no? Però, com a experiència vital, crec que és important marxar, veure que hi ha altres coses, obrir mirada, conèixer altra gent, créixer" (PJ/D/29/<5.000).

Alhora, n'hi ha que s'han quedat al poble i que destaquen, per oposició a l'individualisme urbà, les bondats de la vida rural: l'estabilitat de les relacions i la pausa. "Clar, és que viure a la ciutat crec que hi ha molt de món salvatge. Els ritmes frenètics, la complexitat de mantenir una xarxa o de teixir-la... Per mi va ser complex, encara que per altra gent no" (PJ/D/29/<5.000). "A Barcelona jo crec que és superfàcil que conequis una persona que potser et cau bé o te'n fas amic, però, per qualsevol cosa, perds la relació molt ràpid amb la gent" (PJ/H/25/<10.000).

Així mateix, es percep que aquest sentiment de pertinença és exclusiu de l'espai rural i dels municipis petits. "Jo vaig a Barna, que fan les festes de Sants, que la gent ho viu molt, però després molts se'n van. Aquí s'organitza alguna cosa i tinc la sensació que

estem fent alguna cosa important. Després a qui viu a deu quilòmetres no li importa una merda, però...” (N/H/25/<1.000).

I perdura al llarg de la vida. “Tenir aquest sentiment de pertinença amb els teus col·legues, a mi a vegades em genera felicitat. Vinc del poble content, saps? Hòstia, avui quedarem, faré això, portem setmanes preparant-ho... a mi m’agrada” (N/H/25/<1.000). Alhora, alimenta la nostàlgia dels qui han marxat del poble i que, anys després, poden voler tornar-hi. “Vaig començar a trobar a faltar molt aquest viure una mica més en comunitat, que és com es viu aquí dalt, amb lo bo i amb lo dolent, eh, que et conegui tothom i tal... Però sí que volia tornar i pensava ‘no m’agrada, no m’agrada el ritme’” (PJ/D/29/<5.000). Però, en la franja de joves de més edat, de 24 a 29 anys, tot i que es valori positivament la relació amb la colla, en molts casos ja s’ha pres la decisió de marxar del territori i es dona un procés de desvinculació: “Creixes i cadascú està al seu rotllo. Ara la colla que vas fer durant l’institut és virtual, està en un grup de WhatsApp. Ens trobem aquí per festa major, o per Nadal o així, i poca cosa més” (H/S/29/<50).

Les persones joves remarquen que, en ser d’un lloc petit, on viu poca gent, les opcions a l’hora de formar grups d’afinitats es redueixen. Una característica dels grups és la barreja d’edats, fins i tot de diferents generacions, que pot avançar situacions vitals als més joves o endarrerir-les als més grans. “Tens quinze anys i l’altre de la colla en té quasi trenta. Fas una vida diferent de la que faria la gent d’una ciutat o d’un poble gran. Tu tens una adolescència bastant diferent” (N/H/26/<500). Les persones joves, doncs, poden viure situacions o estar exposades a problemàtiques que no els tocarien per edat. “A vegades cremes etapes a pas de gegant, que no hauries, o a vegades hi ha coses que et perds, saps?” (N/H/25/<1.000). Això, però, depèn de la idiosincràsia de cada municipi i de cada generació. I als nuclis urbans més grans no és tan habitual com als micropobles o municipis amb poca densitat de població. “Clar, depèn de les colles. En el meu cas, jo era la gran de la colla. Si tu caus, que ets del mig o del final, dels més petits, doncs és normal que vegis coses que no et tocarien veure i/o viure. Poder vas a festes majors quan encara no et toca sortir” (N/D/28/<1.000).

Algunes de les persones viuen aquestes situacions de manera constructiva. “Aquí dalt és que els grups són més heterogenis. Trobo que també és molt enriquidor poder-me asseure un dia a sopar amb aquesta gent i discutir i no estar d’acord sobre algunes coses, perquè igual després penso ‘hòstia...’. Et fa tenir una visió menys esbiaixada del món” (PJ/D/29/<5.000). D’altres expliquen: “Aquí no tries els amics, van menjats. Jo al meu grup d’amics tinc penya racialitzada, LGTB, i penya que vota Vox, i ens portem tots de puta mare. Perquè cadascú ha crescut d’una manera o de l’altra, però al cap i la fi, tornes al poble i dius ‘aquí fem les paus perquè som quatre’. És que tant és la ideologia i l’edat, perquè t’acabaràs portant bé” (PJ/H/23/<100). Però d’altres hi detecten un monolitisme que resulta determinant per voler marxar fora. “Jo crec que el proble-

ma que hi ha aquí, sobretot, no és la gent... però sí. Vull dir, és que la gent que hi ha aquí, en aquesta comarca... Sempre quan pugés és la mateixa gent, està tot igual, tens una mentalitat més tancada..." (PS/H/23/<5.000). En les relacions socials als pobles, i també a les colles d'amistat, s'hi reproduïxen rols de poder que a les ciutats potser queden distorsionats per una multiplicitat de factors. "Sí que penso que hi ha rols de poder dins dels pobles, amb la gent, amb les amistats, que potser en una ciutat no es donen tant" (PJ/D/29/<5.000).

El sentiment de pertinença —acusat— i la mida —reduïda— dels grups d'afinitat poden afavorir el sorgiment de dinàmiques sectàries que dificultin les relacions socials i condicionin el tipus de vincle. "És que molta gent, per exemple, hi ha espais que no hi participa pel qui hi va, allà, i el què diran. 'Els que participen d'això, qui són? Són aquests o aquells? O és que no sé què o no sé quants'. Segons qui ho munta, hi vaig o no" (PS/H/29/5.000). Aquesta manera de fer encara complica més la integració de les persones novingudes. "Ara els joves d'aquí, de tota la vida, i els joves que han vingut de fora a treballar i volen viure aquí. Moltes vegades no es toquen" (H/S/29/<50). En l'entorn rural, la limitació de l'àmbit de socialització i el manteniment i la reproducció de certs costums i tradicions afecten especialment grups de persones dissidents i tenen incidència dins el col·lectiu de joves. "Si no torno no serà pel tema de serveis, sinó per l'ambient i tot el que hi ha aquí. O sigui, jo aquí trobo a faltar una manca de serveis, sí, però és que al final la gent amb què et relaciones és... No sé, jo amb els meus companys de la universitat parlo d'altres coses, m'agrada parlar de física fent una cervesa. I una altra cosa! Us heu fixat que soc l'única noia jugant a cartes, no?" (PS/D/23/<50). L'opressió dels entorns petits i tancats afecta, en general, la joventut, que sovint busca maneres de marxar. I afecta més les dones, les persones racialitzades i LGTBIQ+, que poden ser fortament estereotipades.

9.4. El bar com a punt de trobada

A les zones rurals es troben a faltar equipaments per a la joventut. "El fet de tenir un espai on puguin passar coses, i si tu tens una iniciativa la puguis canalitzar més o menys, això, jo penso que ja facilita molt les coses" (PS/H/26/<100). En absència de locals per a la joventut, com ateneus o casals, el centre neuràlgic de les relacions socials als pobles és el bar. "El punt de trobada és el bar, sempre. Visc en aquest poble des de fa sis anys, i sis anys que cada tarda estem allí. Encara que vulguis fer una excursió, a tal hora al bar" (PS/D/29/<5000). Entre els joves, el bar acaba sent un mecanisme social per relacionar-se que sovint substitueix —o traeix— les expectatives inicials vinculades a l'entorn. "Aquí el jove que ja té els amics, quan ve, queda amb els seus quatre amics, però el jove que no, que ve a fer un cicle formatiu, s'ajunta amb els que va trobant al bar. I el bar és un lloc de socialització, on l'activitat és bàsicament el consum d'alcohol, entre altres. Jo he conegut gent que diu 'no, no, és que jo no m'he

sentit a gust, a Sort, vivint aquí, perquè no hi havia el tipus de relacions i de vida que a mi m'agradaria. Vaig venir a veure la muntanya i no la vaig veure. Havia d'esgarrapar la gent per anar un dia a esquiar" (PS/H/29/<50).

Això es repeteix independentment de la zona de la província, i més intensament com més gran és el municipi i més a prop és dels nodes urbans del territori. Suposa un model de relacions socials i té conseqüències en les activitats d'oci de la joventut. "El bar, al final és bar i consegüentment addicció" (PS/H/29/<5.000). Algunes persones reivindiquen un model d'oci alternatiu. "Per salut mental, que hi hagi un espai o espais on el jovent pugui socialitzar, que hi puguin passar coses a nivell cultural, tot això no existeix, aquí. Aquí, fora del bar, hi ha un desert, no existeix" (PS/H/29/<50). El bar és present i molt important en tots els municipis de l'àmbit rural, excepte en aquells nuclis que són tan petits que no en tenen —ni tampoc restaurant ni altres establiments d'oci.

9.5. La vida comunitària com a alternativa

Algunes persones joves que viuen en zones rurals també hi troben a faltar l'efervescència i el dinamisme dels nuclis urbans. "La Seu és un lloc molt més obrer, hi ha molta gent que treballa a Andorra, a la construcció, o hi ha polígons industrials. S'assembla més a una ciutat normal. La Seu té vint mil habitants! Hi ha gent de tot arreu, llatinoamericans, romanesos, però tots són obrers. Tens més caldo de cultiu, allà" (PS/H/26/<100).

La falta de dinamisme explicaria que hi hagi baixos nivells de participació juvenil, cosa que té moltes implicacions sobre la realitat social del territori, atesos el despoblament i la falta de relleu generacional de moltes zones. "Quan s'engeguen projectes així, nous, la gent que ho engega sol ser gent entre els divuit i els vint i pico. Perquè hi ha ganes, perquè a vegades no hi ha tantes responsabilitats. Igual que no els tenim per muntar un esplai, perquè són de la franja d'edat que els tindríem de monitors, són la franja d'edat que la gent comença a militar i comença a participar associativament..." (PS/H/29/<5000).

Així i tot, davant la desmobilització general de la joventut, i més enllà de l'oci nocturn, hi ha altres formes d'organització, com els caus, les associacions populars de diables, musicals i esportives, que ofereixen una alternativa o s'alternen amb el bar. "Jo formo part dels diables des que tinc catorze anys" (S/N/27/<2.000). I, si bé de vegades no atreuen les persones més joves, poden escaure força a la realitat dels més grans que han tornat a viure al municipi. "Hòstia, m'he tornat a vincular amb el poble, estic com descobrint espais que durant la meva adolescència no havia descobert, que estic molt a gust, que estic connectant amb gent..." (PJ/D/29/<5.000). Moltes d'aquestes persones s'han implicat a millorar l'oferta cultural per dinamitzar el territori i estan comprome-

ses a potenciar el sentiment d'identitat de poble. Sembla una tendència que, als pobles més petits, igual que a les zones menys poblades, hi hagi una xarxa social que implica les persones de l'entorn. "Som tan pocs i els pocs que hi ha fan tan poc soroll que dic 'hòstia, doncs potser he de fer el soroll de tres persones'" (PJ/H/28/<10.000). "Els municipis de menys de 2.000 habitants són els que presenten el percentatge més alt de població jove que participa en alguna entitat (34%), i les zones menys densament poblades són les que tenen també xifres més altes de participació (31,8%)" (Gomà, A.; Solé, L., 2018: 23). Per això la participació en entitats a la província Lleida és més elevada que la mitjana catalana. Està "molt relacionada amb l'origen social i la categoria professional, així com amb el nivell d'estudis" (Gomà, A; Solé, L., 2018: 23-25).

La implicació política en el moviment feminista atreu moltes joves. Per bé que a un ritme diferent que a les grans ciutats, una part de la joventut s'està polititzant. "Penso que les coses aquí van més lentes [...], aquí no vam aconseguir engregar un col·lectiu, almenys al Jussà, fins al 2018. [...] Vull dir que segueix havent-hi unes actituds que fa que les coses vagin més lentes, potser" (PJ/D/29/<5.000).

La implicació política de les persones joves en els moviments en defensa de l'habitatge és una constant en els últims anys, com ho proven la importància de la PAH i la proliferació de grups d'habitatge o sindicats de llogateres.

Els moviments ecologistes i en contra del canvi climàtic també es nodreixen de la participació de les persones joves. Campanyes com les de No a les Línies de Molt Alta Tensió i No als Macroparcs Solars en Camps de Conreu i plataformes com Salvem lo Pallars reclamen un replantejament del model econòmic, energètic i social.

9.6. La joventut en la formació de la família

Les dades de les enquestes sobre joventut apunten a un canvi en la percepció social de la utilitat de certes convencions o tradicions, com, per exemple, el matrimoni. Així, cada vegada més, es conviu i es tenen fills fora d'aquesta convenció. Els principals motius que s'assenyalen a l'*Estat de la joventut* del 2022 són la pèrdua del sentit del matrimoni entre les persones joves, els canvis en les formes de convivència i les famílies monoparentals. "L'alta inestabilitat laboral influeix directament en el retard a l'hora de tenir el primer fill, ja que l'atur i els contractes temporals o parcials afecten en major mesura la joventut, i són un factor important per prendre la decisió de ser mare o pare" (Costas, E. coord.; Ferrer, C.; Taberner, P.; Cots, J., 2022).

Així, els nivells actuals de naixements en mares joves no casades, que s'acosten al 60%, són força més elevats que a principis del segle XXI. L'any 2000, el percentatge se situava en el 26,5% entre les mares joves de 15 a 29 anys.

Com apunten diversos estudis (Costas et al., 2022; *Estat de la Joventut*, 2022), tots aquests canvis en les dinàmiques objectives també es manifesten en canvis en les formes de convivència, i, per descomptat, afecten la formació de les famílies de les persones joves a Catalunya. La forma de convivència en parella continua sent majoritària, però ara els joves abandonen la llar familiar d'origen més tard que anys enrere, i, quan s'emancipen, ho fan cada cop més sota formes no tradicionals de convivència (menys amb parella i més amb familiars o persones que no són parents). Els i les joves cada cop opten menys pel matrimoni, que constitueix la forma tradicional d'unió entre persones. La reducció del temps de convivència en parella és un dels factors que podrien haver motivat l'endarreriment de la criança. Actualment, les dones tenen el primer fill, de mitjana, passats els trenta anys. En el cas de les terres de Ponent, l'edat d'emancipació se situa per sota de la mitjana catalana, però els joves tenen fills una mica més tard que en altres zones. Així doncs, s'estén la trajectòria formativa, la inserció laboral és tardana i la criança s'endarrereix.

La majoria de participants ni es plantegen formar una família. "Suposo que per l'estil de vida que encara portem, no veig per tindre una família ara, i assentar-me en un lloc, i canviar les responsabilitats de vida" (N/H/26/<500). I d'altres no ho han pogut fer per alguns impediments. "Perquè o formava una família o creixia professionalment. Les dues coses en el meu cas no eren compatibles" (N/D/28/<1.000). Hi ha, però, alguna participant que té la voluntat de ser mare en els anys vinents. "La meva germana ha tingut una filla i jo penso que en vull tenir d'aquí a uns anys" (S/D/28/<2.000). Les relacions que s'estableixen en els entorns rurals conviden a formar-hi una família, però les problemàtiques associades a l'habitatge o a la feina ho dificulten.

10. Mobilitat

10.1. Dinàmica de mobilitat a Lleida

La dinàmica de mobilitat quotidiana a les terres de Ponent és diferent de la de la resta de Catalunya. Si, pel que fa als desplaçaments personals, la mobilitat és, en general, menys intensa que en altres territoris, pel que fa als desplaçaments laborals, residencials o acadèmics, és més important. Això s'explica per les necessitats quotidianes de desplaçar-se del lloc de residència a un altre per anar a la feina, a comprar, als centres educatius o a fer activitats lúdiques.

Per aprofundir en les dinàmiques internes, cal fixar-se primer en l'autocontenció, això és, en la relació que s'estableix entre els desplaçaments que fan les persones que treballen o estudien dins un municipi o la comarca en què resideixen i el total de la població ocupada del territori. En l'àmbit de Ponent, és més elevada que a la resta de Catalunya, tant en dies feiners com en dies festius (Bellet, C.; Llop, J. M., 2008). La mobilitat intracomarcal és molt gran per les característiques del territori i per les relacions que hi estableixen les persones, ja que els motius del transport "marquen les agendes personals, però també les agendes d'altri i l'ús de l'espai (2008: 89)". També hi ha un alt volum de mobilitat entre comarques, principalment de poblacions situades als marges administratius. Això no obstant, els desplaçaments intercomarcals de magnituds més importants es donen entre el Segrià i la Noguera, en primer lloc, i el Segrià i el Pla d'Urgell, en segon, tant en dies feiners com en dies festius. La resta dels fluxos de mobilitat, atesa la concentració de població, són menys intensos.

Si bé la casuística de la mobilitat és, a la província de Lleida, molt àmplia, podem definir, bàsicament, tres àmbits de problemes que afecten la joventut (Bellet, C.; Llop, J. M., 2008): la mobilitat com a factor clau per trobar feina i per desplaçar-se fins al lloc de treball; la mobilitat per accedir a serveis públics com l'educació i els centres de salut, o a altres serveis bàsics com l'alimentació, i la mobilitat per accedir de l'oci, per exemple, a activitats esportives, i que en molts casos es veu forçada per la inexistència de programacions culturals atractives o diverses i per la poca oferta de sales de cinema i de teatre, o bé d'oci nocturn.

10.2. Problemes amb el transport públic

Els joves constaten un dèficit en l'oferta i la disponibilitat de transport públic, que comporta un augment de la dependència respecte al transport privat. "No tens ser-

veis públics de transport, o sí que n'hi ha, però són molt puntuals i és impossible. Estàs fent una jornada partida i no pots agafar transport públic, necessites vehicle" (PS/H//). La infraestructura del transport públic ha millorat en els últims anys, però, en la majoria de casos, es redueix a línies d'autobusos que no cobreixen les necessitats dels joves. "El transport d'Ivars a Lleida és complicat: hi ha un bus al dia de primera hora i última hora. Sí que es fa difícil poder combinar la vida si no tens cotxe propi" (N/H/26/<500). "No estem especialment ben connectats. A la mínima que hakis de fer qualsevol cosa, si no tens cotxe, és complicat, bastant complicat" (AU/H/29/<15.000). Les millores, però, han estat desiguals segons el territori, ja que s'han afavorit els desplaçaments als nuclis de població més importants, sobretot a Lleida i Barcelona. "La connexió ha millorat molt, sobretot amb Barna, més que amb Lleida, però aquí ens han deixat tirats. Aquí es nota molt que lo públic vol que la gent del Pallars vagi a Lleida" (PJ/H/23/<100). Així, els problemes de mobilitat s'aguditzen depenent del lloc de residència: de si les persones viuen en entorns urbans o rurals, en nuclis de població més gran o més petita. "Hi ha gent que viu en pobles petits i no pot baixar durant el dia perquè no hi ha transport" (PS/D/29/5.000). "Si necessites transport públic a Llimiana, ja està, està acabat, eh!" (PJ/H/25/<10.000).

Les problemàtiques es presenten de maneres diferents segons el tram d'edat: no són iguals per a les persones de 16 anys que per a les de 29. En les primeres etapes de la joventut, la dependència del transport i de l'organització familiar, sigui per anar a l'institut o per consumir oci, és el que més preocupa. Quan obtenen el carnet de conduir i disposen de vehicle, a més dels desplaçaments per raó d'estudis i oci, hi ha la mobilitat per feina. Això sí, tots coincideixen a dir que la mobilitat constitueix una problemàtica central.

10.3. Mobilitat privada

La relació del jove amb el poble canvia radicalment quan accedeix al transport privat. El fet de disposar de cotxe facilita que *s'escapi* a cercar noves activitats que el municipi no ofereix i vagi a la capital de comarca o a altres entorns urbans. Això contribueix a reduir la participació i la implicació en el municipi d'origen. S'evidencia un dèficit de transport públic i, en correlació, una alta dependència del transport privat (Domínguez, 2010).

Davant dels problemes del transport públic i les necessitats canviants de la joventut, la mobilitat privada és el primer —i en alguns casos l'únic— recurs de mobilitat de les persones joves. "És que és impossible. No, no, o sigui, impossible viure sense cotxe" (PJ/D/29/<10.000). Com s'ha vist, les raons per desplaçar-se són diverses: laborals —"per baixar al polígon de la Seu no hi ha cap tipus de transport. Hi pots arribar amb bicicleta o cotxe particular" (AU/H/29/<15.000)—, relacionals —"és que, si no,

al final perds relació, no tens la relació que podries tindre” (N/H/26/<500)—, d’oci —“sempre has d’anar al poble gran, com t’ho fas amb la merda de connexió de busos?” (N/H/26/<500)— o d’accés a serveis bàsics —“el súper més o menys gran el tens a quaranta-cinc quilòmetres de corbes i desnivell” (PS/H/26/<100).

Sense transport privat, l’àmbit de relacions socials es limita a l’interior del municipi de residència, i s’estableix una dependència respecte als adults, o als joves de més edat de la colla, per desplaçar-se i planificar les activitats socials. Per això, són moltes les persones joves d’entorns rurals que, animades i sostingudes per la família, es treuen el carnet de conduir tan aviat com poden. Primer el carnet de ciclomotor, als 16 anys, i després els carnets de cotxe (B2) i de moto (A1), als 18. “Quan vaig fer 16 anys, vaig treure’m el carnet de moto. Al mateix moment vaig fer la teòrica de cotxe i així avançava temps” (S/H/27/<2.000). “Jo vaig fer els 18 i crec que no vaig tardar ni un mes a treure’m el carnet” (PJ/H/25/<10.000). Els qui voluntàriament prenen la decisió de no treure’s el carnet de cotxe o moto, o els qui no ho poden fer, destaquen la importància dels contactes pròxims. “Qui no té cotxe està mort. O aconsegueix algun xofer i es passa el dia de copilot de l’altre o té les coses difícils” (N/H/25/<1.000). Sobretot en les edats més joves, a part de la família, s’aprofiten les amistats de més edat de la colla que ja disposen de transport privat.

Disposar de transport privat independent vol dir poder marxar del municipi i fins i tot de la comarca. “La gent que s’avançava a treure’s el carnet era per poder baixar del poble i moure’s per aquí. És que, si no, què coi fas?” (PS/D/23/<50).

La necessitat de comprar un vehicle també és motivada per la de tenir feina i desplaçar-se al punt de treball. L’adquisició del vehicle, majoritàriament, recau en els recursos familiars, cosa que estableix oportunitats desiguals entre els joves depenent de si el nucli familiar disposa o no de recursos per fer-ho. “És imprescindible. Donen ajudes per transport públic, i a nosaltres, què? Qui ens paga el cotxe? Qui ens paga el carnet? Qui ens paga la gasolina? Qui ens paga l’assegurança?” (N/D/28/<1.000).

10.4. Alternatives de mobilitat ocasionals

Hi ha diverses propostes per reduir l’impacte dels desplaçaments sobre les persones joves, però la majoria s’enfoquen en els desplaçaments ocasionals i no a resoldre els problemes de mobilitat quotidiana.

Hi ha una xarxa per compartir cotxe sorgida d’una experiència autoorganitzativa en l’àmbit de les xarxes socials: grups de Facebook i aplicacions de mòbil. “El que ha funcionat molt aquí són grups de WhatsApp, Telegram” (PJ/H/23/<100). I també hi ha els serveis de l’economia privada, com BlaBlaCar i Uber, que tenen infraestructura —per

exemple, assegurances per als viatgers. La xarxa d'aquests serveis funciona de manera activa per als trajectes entre nuclis urbans i fins a Lleida i Barcelona, i acostuma a ser més econòmica que el transport públic. "Vint-i-dos euros per anar de Trep a Barcelona crec que no els he pagat mai al BlaBlaCar" (PJ/H/23/<100). Però, com és obvi, no ofereixen garanties suficients perquè les persones joves els puguin utilitzar amb seguretat. "A vegades és una aventura, perquè no tens el transport quan tu vols i no tens clar qui t'hi trobaràs" (AU/D/22/<500). Això afecta més directament les dones i les persones immigrades, que, en alguns casos, són reticents a utilitzar-los.

També hi ha propostes des de les administracions públiques locals, com la xarxa de transports Bus de la Festa, destinades a l'oci nocturn que s'ofereix a les zones del Prepirineu i del Pirineu, perquè les persones joves puguin participar en les festes majors dels pobles de la seva zona. "Dels 16 als 20 és molt important, t'assegura quan ets xic i és un plus perquè la teva família et deixi sortir. Saps que tornes de tal hora a tal hora, el conductor és professional..." (PJ/H/28/<10.000).

I serveis de minibusos o taxis a demanda per als pobles petits als municipis amb més dificultats de comunicació. "Per als pobles perduts hi ha uns servei de taxistes de la zona que subvenciona l'administració" (PS/H/29<50). En altres municipis és qüestió del nombre d'habitants. "Som tan pocs que, si hi vols anar amb bus, has de trucar i demanar-ho" (PJ/H/25/<10.000). Igual que en connexions entre diversos punts de muntanya situats en valls o comarques diferents. "No hi ha cap transport públic que et creui el Cantó. No, al Cantó un, que és un taxi a demanda, però tu no pots anar de Pobra a Pont amb transport públic, no hi ha servei, per exemple" (PJ/D/29/<5.000).

Malgrat les alternatives que es plantegen, la comoditat, les dificultats de coordinació i l'individualisme fan que els joves continuïn apostant pel transport privat. "Jo no ho faig perquè tinc cotxe i m'agrada anar sola, però hi ha molta gent que comparteix" (PS/D/29/<5.000).

11. Salut

L'adolescència i la joventut són etapes clau en el cicle vital, caracteritzades per la transició de la infància a l'adulthood, en les quals s'estableixen hàbits i comportaments que poden impactar en la salut al llarg de tota la vida (World Health Organization, 2014). A més, en aquestes etapes, la salut és influïda per una sèrie de factors multidimensionals, que inclouen aspectes biològics, psicològics, socials, econòmics i ambientals. En aquest sentit, els determinants socials de la salut tenen un paper fonamental en el benestar de les persones joves, en la seva salut física i mental (Patton et al., 2016). Aquests determinants abasten un conjunt de factors estructurals mediatos per eixos de desigualtat com la classe social, el gènere, l'origen, el territori o l'edat. Els factors estructurals expliquen les condicions materials i les oportunitats de joves quant a l'accés a l'ocupació, l'habitatge i l'educació, clau per a la prevenció de riscos per a la salut i amb impacte en l'edat adulta (Marmot et al., 2012). A més, els determinants socials de la salut també influeixen en les conductes i les decisions relacionades amb els estils de vida, igualment fonamentals per a la prevenció de problemes de salut. Els hàbits alimentaris, l'activitat física, el consum de substàncies, les interaccions socials i l'ús de la tecnologia són decisius en la salut dels joves (Schillinger, 2020). Aquests determinants transcendeixen les generacions i es retroalimenten; per exemple, una baixa capacitat financera dels progenitors pot limitar l'accés a oportunitats educatives, i per tant laborals, que són condició de possibilitat per a una bona salut (de la falta d'accés a l'educació en pot resultar una pobra interiorització de les pràctiques saludables, que pot impactar negativament en l'estil de vida).

D'altra banda, el context social i comunitari pot afectar la salut de les persones joves. En primer lloc, les experiències de discriminació tenen un paper important en la seva salut. Els qui són objecte de discriminació de classe, territorial, racial, ètnica, afectivosexual o de gènere s'enfronten a més barreres en l'accés a condicions materials saludables i a una pressió emocional que afecta la seva salut física i mental (Hagell et al., 2018). En segon lloc, hi ha factors relacionats amb el context cultural, que és variable i singular per a cada generació (Hartas, 2021), i que influeixen, principalment, en la percepció de la pròpia salut i de les pràctiques i les conductes que s'hi relacionen. Aquest component és fonamental en problemes de salut mental, d'addiccions a substàncies, de trastorns de la conducta alimentària o d'accidents. Finalment, hi ha altres factors, com la pressió acadèmica i laboral, la cerca d'identitat, les expectatives pròpies i externes, la influència dels mitjans de comunicació i les dinàmiques familiars, que poden contribuir a generar més problemes de salut (Jiang et al., 2022).

11.1. Salut mental

L'adolescència i la transició a l'edat adulta són períodes d'especial vulnerabilitat psicològica, que pot ser agreujada per factors socials, econòmics i contextuals (Sánchez-Ledesma, 2023). Especialment després de la pandèmia de la covid-19, la salut mental de les persones joves i adolescents ha estat motiu de preocupació arreu del món (Thapar, 2022). Abans de la pandèmia, l'Organització Mundial de la Salut estimava que al voltant del 14% de la població d'entre 10 i 19 anys tenia problemes de salut mental (World Health Organization, 2022).

Sota el concepte *problemes de salut mental* es recull un ampli ventall de problemes, cadascun amb les seves especificitats i impacte en la població jove. Un dels principals són els trastorns emocionals, com la depressió i l'ansietat, que suposen la quarta causa de morbiditat en les persones joves (World Health Organization, 2022). D'altra banda, hi ha els trastorns del comportament, que són la segona causa de morbiditat en la preadolescència, i de la conducta alimentària, també més freqüents en aquesta etapa. A més, el suïcidi és la quarta causa de mort en persones d'entre 15 i 29 anys (World Health Organization, 2021). Els problemes mentals exerceixen un paper clau en l'aparició de conductes suïcides, i la depressió i la desesperança s'associen a nou de cada deu casos de suïcidi (Bilsen, 2018). En aquestes edats, els problemes de salut mental comporten pitjors oportunitats de desenvolupament i més vulnerabilitat econòmica i social, i també s'han associat a una prevalença més elevada de consum addictiu o d'addiccions comportamentals.

A Catalunya, s'estima que aproximadament el 14% dels individus joves experimenten algun trastorn de salut mental. Els centres de salut mental infantil i juvenil (CSMIJ) van proporcionar atenció a un total de 72.005 persones en el transcurs de l'any 2022, xifra que equival al 5,7% de la població de menys de 18 anys del territori català (Consell Nacional de la Joventut de Catalunya, 2023) i suposa un increment del 9% respecte a l'any 2020, quan es van atendre 66.059 joves (Consell Nacional de la Joventut de Catalunya, 2023). A més, es va observar que el 38,2% de les persones d'aquest grup específic havien estat diagnosticades com a pacients amb condicions cròniques, proporció que igualava l'observada als centres de salut mental destinats a persones adultes (Consell Nacional de la Joventut de Catalunya, 2023).

11.1.1. Salut mental com a qüestió generacional

S'ha identificat un component generacional rellevant en l'auge dels problemes de salut mental. La successió de crisis que hi ha hagut en els darrers anys ha marcat no sols l'etapa de desenvolupament personal que suposa l'adolescència, sinó també la transició a l'edat adulta, quan té lloc la inserció en el mercat laboral. Com assenyala un edi-

torial de *The Lancet* (2022) sobre la salut mental de la joventut, una persona nascuda entre els anys noranta i dos mil “ha viscut la gran recessió i les consegüents mesures d’austeritat, una pandèmia amb interrupció de l’escolarització i aïllament social, una crisi del cost de la vida, la guerra a Europa i un món que s’enfronta a la magnitud del canvi climàtic”. Això pot comportar problemes de benestar emocional i salut mental, derivats de la incertesa i les expectatives sobre el futur, cosa que és especialment aclaparadora en la incorporació al mercat de treball i l’emancipació del domicili parental (Schweizer, 2023).

D’altra banda, sobretot a partir de la pandèmia de la covid-19, hi ha hagut un augment del debat públic sobre la salut mental. Tot i que tradicionalment ha estat un tabú, en aquests anys s’hi ha posat el focus, arran del relat de figures públiques, de l’atenció periodística i dels senyals d’alarma que han emès l’administració sanitària i institucions internacionals (Eurofound, 2021). Això ha repercutit en un augment de la conscienciació de la població, que a hores d’ara demana una millora no sols en els serveis públics per a l’atenció de la salut mental, sinó també en el coneixement dels signes d’alerta per a la cerca d’ajuda. En aquest context social, s’aprecia en les persones joves més sensibilitat i preocupació cap als problemes de la salut mental, cosa que facilita la identificació i el diagnòstic de possibles patologies. “Jo crec que entre els que són més joves que jo, entre els adolescents d’ara o els encara més joves, ja no hi ha tabú, eh? Jo crec que ara dius que vas al psicòleg i és com si vas al dentista, saps? En canvi, la generació dels pares vas al psicòleg és ‘hòstia, estàs boig?’” (N/D/28/<1.000).

11.1.2. Emancipació juvenil i salut mental

La salut mental és una qüestió intrínsecament lligada al procés d’emancipació. L’emancipació suposa la transició de la dependència econòmica i social respecte als pares a la independència, cosa que implica una sèrie de desafiaments que poden tenir un impacte profund en el benestar psicològic dels joves. L’augment tendencial dels problemes de salut mental podria estar vinculat a les tensions inherents al procés d’emancipació, que inclouen:

1. Ocupació i precarietat laboral

La desocupació juvenil a Catalunya, com ja s’ha indicat, és notablement alta. Els joves sovint s’enfronten a dificultats per trobar ocupació estable i ben remunerada. La precarietat laboral, els contractes temporals i la falta d’oportunitats de desenvolupament professional poden generar ansietat i estrès. La incertesa sobre el futur laboral i econòmic és una càrrega psicològica significativa que afecta negativament la salut mental dels joves. “Jo vaig haver de prendre’m unes pastilles per ansietat quan estava a Barcelona. Però va ser més per la feina. Per la feina... I el sentir-me sola, saps? Es-

tic aquí, vivint aquí, treballant de vuit a sis de la tarda, surto... hòstia, no puc parlar amb ningú, tio. Surto al carrer i ningú em pregunta 'què tal?'. Al poble et diuen 'què tal' per xafarderies, no? Però és igual, ja notes que hi ha algú que s'interessa per tu" (N/D/28/<1.000).

2. Accés a l'habitatge

L'accés a un habitatge adequat és un altre gran desafiament, i cada vegada més, tal com s'ha exposat en un epígraf anterior. A causa dels alts preus del mercat immobiliari, els joves han de lluitar per trobar opcions d'habitatge assequibles. Molts es veuen obligats a viure amb els pares durant períodes prolongats, o a compartir habitatge amb amics o companys d'estudi. La falta d'independència residencial pot comportar tensions familiars i emocionals, cosa que, al seu torn, pot tenir un impacte en la salut mental.

3. Factors culturals i socials

Els joves també s'enfronten a pressions culturals i socials. Les expectatives de la família i la societat, com les relatives al manteniment dels llaços familiars, poden dificultar la presa de decisions que impliquin allunyar-se de casa. El temor a decebre la família o la sensació d'estar atrapat entre les tradicions culturals i la cerca d'independència poden causar conflicte intern i contribuir a problemes de salut mental. "I detectem una problemàtica vinculada a temes de salut mental i tal, sobretot ho treballem amb cicles formatius, que venen amb una idea i tal, i que van una mica més perduts perquè no han vingut aquí a fer el que els agrada sinó que 'hòstia, jo no sé què vull fer amb la vida, tinc 20 anys o no sé què, estic tot el dia al bar, jo no venia aquí amb aquesta idea', i amb frustracions supergrans d'expectatives, amb temes de depressions de gent, i tot perquè pensaven que viure a la muntanya i que viure a dalt seria una altra cosa" (PS/H/29/<50).

11.1.3. Ruralitat i salut mental

Alguns estudis suggereixen que residir en entorns rurals pot repercutir positivament en la salut mental dels joves, atès que, en aquests entorns, el capital social, la xarxa de suport i la cohesió social són més robustos. S'ha demostrat que aquests factors són protectors davant de patologies com l'estrès i l'ansietat. "El contacte amb la natura mateix, bo, almenys a mi em dona... jo és que el necessito" (N/D/28/<1.000).

Això no obstant, altres factors de l'àmbit rural, com la discriminació territorial, que pot comportar limitacions en l'accés als serveis d'atenció en salut mental, suposen barreres per a la cerca d'ajuda. Altres factors que hi poden influir negativament són

les barreres de tipus social i cultural, que tenen peculiaritats en el medi rural. “És com que aquí, al poble, tot arriba amb una mica de retard. Tipo, aquí la salut mental, en els entorns del meu poble, és un tema més tabú, cada dia menys, per això. A Barna, em mogui amb qui em mogui, és com que tothom, el tema de salut mental el té a la boca. Aquí puc veure conductes que foten por, però no els ha arribat ni la idea que potser no estan lo millor possible, saps? I a Barna potser sí, perquè les coses es comencen a moure per allí” (PJ/H/23/<100).

En definitiva, es pot afirmar que la salut mental dels joves es relaciona estretament amb les barreres a les quals s'enfronten en el procés de maduració i, doncs, d'emancipació, i més encara en l'àmbit rural. Els desafiaments econòmics, educatius, laborals i culturals influeixen en el benestar psicològic i poden donar lloc a trastorns d'ansietat i depressió. Abordar aquestes barreres requereix una atenció integral, que combini polítiques socials, suport emocional i oportunitats d'ocupació i d'habitatge assequible, perquè els joves puguin transitar cap a l'edat adulta amb independència. El reconeixement d'aquests desafiaments és fonamental per promoure el benestar psicològic i el desenvolupament saludable de la joventut.

Conclusions

L'estudi de la situació de la joventut i de les seves problemàtiques hauria de ser prioritari per a qualsevol societat, ja que les persones joves han de recollir el relleu generacional i fer que la societat sigui harmoniosa i pròspera.

Per a l'estudi s'ha considerat que les persones joves són les que tenen entre 16 i 29 anys. Es tracta d'un grup heterogeni, amb problemàtiques diferents segons l'interval d'edat. El de 16 a 18 correspon a un període formatiu, per als uns, i d'entrada al mercat laboral, per als altres; el de 19 a 24, a un període encara formatiu, per als uns, i d'ocupació o desocupació, per als altres, i el de 25 a 29, a un d'encara formatiu, per a una minoria, i d'accés al mercat laboral, per a la gran majoria. També s'encaren a problemàtiques i reptes diferents segons el gènere, el nivell econòmic i relacional i el lloc d'origen de la família, el color de la pell, la zona del territori de residència (zona rural o zona urbana), etc. En bona mesura, com la resta de la societat.

Les persones joves, l'any 2022, són les anomenades generació millennial i generació Z. Cada generació ha crescut i s'ha desenvolupat en contextos diferents, però amb trets socioeconòmics comuns, si bé les diferents problemàtiques i reptes no són identificats i viscuts de la mateixa manera per l'una i l'altra.

Els millennials són realment la primera generació que veu el món com a global i al seu abast. El seu mercat laboral és planetari: no tenen por de viatjar, parlen diferents idiomes. Se'ls ha arribat a anomenar "la generació més ben preparada de la història", per bé que, en incorporar-se al mercat de treball, el que es van trobar va ser precarietat laboral. Alguns van optar per emigrar al Regne Unit, Alemanya, els Estats Units, etc. La generació dels millennials se sent enganyada, estafada per les promeses realitzades i no complertes. En l'etapa de la infància i l'adolescència va viure en un context d'abundància, expansió econòmica. Però en el moment en què van finalitzar els estudis i/o es van incorporar al mercat laboral, la conjuntura econòmica es va ensorrar, i l'ocupació a què van poder accedir va ser escassa i, en la majoria de casos, precària. També és la primera generació que accepta que viu i viurà pitjor que els seus progenitors. L'ascensor social està avariats i s'hi han resignat.

La generació Z s'ha fet gran en contextos de crisi, i la seva normalitat és viure en societats inestables: la crisi econòmica del 2008, agreujada entre els anys 2011 i 2014 per les polítiques econòmiques austericides; la crisi de la covid-19 (2020-2021) i el rebrot inflacionista (la crisi de preus de l'energia i de les matèries primeres i aliments entre

el 2021 i el 2023); la guerra a Ucraïna i les noves tensions geoestratègiques (al Pròxim Orient o entre els Estats Units i la Xina).

És la primera generació que ha crescut amb un accés generalitzat a internet i a la tecnologia, raó per la qual se l'anomena “nadiua digital” (la generació millennial és considerada migrant digital), i és la primera veritablement global, ja que es desenvolupa en el “món digitalment interconnectat d'avui”, cosa que la fa diferent de les generacions anteriors. Els seus hàbits de consum i d'estudi també estan molt estretament lligats a la tecnologia. Però, alhora, serà la primera generació que competirà, des de l'inici de la seva incorporació al mercat laboral, amb la intel·ligència artificial, que a hores d'ara ja està destruint llocs de treball, no tan sols de coll blau —poc qualificats— sinó també de coll blanc —qualificats.

La població jove representa el 15,8% (2022) de la població total de la província de Lleida, un percentatge molt semblant al dels conjunts català i espanyol. A les comarques de Lleida hi predominen els micropobles, d'on els joves es veuen obligats a sortir per formar-se i trobar feina i fins i tot habitatge.

Partint de la idea que emancipar-se vol dir viure fora de la llar familiar, dels progenitors, i obtenir suficients ingressos per no haver de demanar ajut a la família per poder fer-ho, s'ha d'assenyalar que els factors que més condicionen l'emancipació són: tenir un determinat nivell educatiu o de formació, treballar, rebre una remuneració i poder adquirir un habitatge o poder llogar un habitatge o una habitació. A més, les persones joves que viuen en pobles allunyats dels nuclis urbans d'una certa dimensió, on hi ha una oferta important de serveis fonamentals, tenen la dificultat afegida d'haver de desplaçar-se cada dia per formar-se o treballar, o bé per anar a comprar béns de primera necessitat, rebre atenció sanitària o simplement gaudir de l'oci. Són dificultats rellevants a l'hora de construir un projecte de vida.

Les successives crisis han agreujat la situació de la població més vulnerable, entre la qual hi ha la jove. Les dificultats per entrar al mercat del treball, l'elevat percentatge d'atur juvenil, l'elevada temporalitat i parcialitat laboral i els elevats preus dels habitatges (de compra o de lloguer) dificulten la desitjada emancipació juvenil. A Catalunya, la taxa d'emancipació juvenil, l'any 2022, era del 19,2%.

Actualment, la transició de la joventut a la vida adulta ja no s'ordena de manera lineal (com passava en les generacions anteriors als millennials), sinó que és més variable, més reversible (les persones joves poden reprendre els estudis, retornar a la llar familiar o tornar a compartir habitatge) i més llarga. Tenir estudis superiors i un lloc de treball no significa disposar d'estabilitat econòmica. La idea de la meritocràcia ha quedat esquincada. La joventut s'esforça però només pot afrontar el futur immediat amb

incertesa. La promesa que ha sentit durant dècades, que formar-se i treballar de valent té com a resultat, a la llarga, l'estabilitat econòmica, pujar a l'ascensor social i arribar més amunt que els progenitors, ha resultat una falla.

La reducció de la taxa d'emancipació és deguda, fonamentalment, a dos factors: la pèrdua de poder adquisitiu de les persones joves, que tenen ingressos reals (salarials o professionals) baixos, i l'augment dels costos que suposa comprar o llogar un habitatge i mantenir-lo: viure és cada cop més car. Ni tan sols completar els estudis superiors i treballar garanteix poder accedir a un habitatge i no estar en situació de risc de pobresa o d'exclusió social. Som davant d'un procés de deteriorament creixent de les condicions materials de vida, i del benestar físic i emocional, de les persones joves.

Des de la crisi econòmica del 2008, les trajectòries educatives dels joves s'han anat dilatant cada cop més. En els darrers deu anys, la proporció de joves que han decidit continuar estudiant ha augmentat un 10,4%. A més, presenten un tret diferencial respecte a les generacions precedents: tenir estudis superiors no els garanteix emancipar-se i pot sobrequalificar-los, sobretot a les zones considerades rurals. Tot amb tot, la taxa d'emancipació de les persones amb estudis superiors finalitzats dobla la de les persones que tenen estudis baixos o mitjans.

En el cas concret de Lleida, l'accés a la formació es complica a mesura que els joves creixen. En alguns casos, a les zones rurals, el lloc de residència s'allunya dels nuclis on són els equipaments educatius. Així, el temps que es dedica als desplaçaments diaris és temps no disponible per a altres activitats més satisfactòries i profitoses.

Tot i que les famílies prefereixen que els seus fills i filles passin per la universitat, els joves creuen cada cop més que fer un cicle formatiu pot ser més útil, perquè els dotarà d'una formació més ajustada a les demandes del món laboral, i fins i tot més satisfactori, perquè estudiar durant llargs períodes pot no ser la seva primera preferència. L'accés als estudis universitaris es veu limitat per la disponibilitat de recursos econòmics de la família, pel cost afegit del transport o per l'eventual obligació de viure al municipi on s'estudia. A més, es detecta rigidesa en el sistema educatiu a l'hora de canviar de titulació o per la condicionalitat dels graus que es poden cursar respecte a l'itinerari de batxillerat que s'ha seguit.

Les persones joves són conscients que l'aportació econòmica de la família és clau per poder formar-se, i que, en molts casos, la família les orienta i condiona a l'hora de decidir quins estudis cursaran, siguin universitaris o de cicles formatius.

Un cop han superat l'etapa formativa, les persones joves que es volen incorporar al mercat laboral es troben, des de fa anys, una realitat canviant, *líquida*. Un mercat la-

boral precari i inestable, que va modificant les seves possibilitats i perspectives i que els nega l'estabilitat laboral i els ingressos econòmics necessaris per afrontar el reptes que caracteritzen les trajectòries de vida tradicionals.

Si als condicionants propis de l'edat s'hi afegeixen les situacions de crisi, econòmica i social, de les dues darreres dècades, el resultat és un soscavament de les oportunitats i del benestar de les persones joves que podria tenir efectes perdurables i condicionar el seu desenvolupament personal i professional.

La situació d'atur depèn, en bona mesura, de l'estatus econòmic i social, i afecta més la població jove i, dins d'aquesta, les persones d'origen estranger i de baixos nivells educatius. La taxa d'atur a la demarcació de Lleida és superior a la mitjana catalana.

A les comarques de Ponent, Alt Pirineu i Aran, la temporalitat és una de les principals característiques del mercat laboral. Els contractes temporals suposen gairebé la meitat del tots els que s'hi formalitzen, dada que es relaciona amb el fet que els treballs de temporada constitueixen la major part dels que s'hi ofereixen.

Els elevats nivells d'ocupació a temps parcial i de temporalitat laboral dibuixen un panorama poc esperançador per a molta població jove que aspira a una trajectòria laboral regular i a uns ingressos estables i suficients per satisfer les seves expectatives i desitjos vitals.

La majoria de les feines que s'ofereixen en el sector primari i el sector serveis requereixen molt poca especialització, i, a Ponent, on l'estructura productiva es caracteritza pel predomini de la microempresa i l'escassa demanda de mà d'obra qualificada, la gent jove opta per continuar estudiant, cosa que provoca *sobrequalificació*, si es vol romandre al territori, o *emigració*, si es vol fer una feina que es correspongui amb el nivell formatiu. La sobrequalificació implica malbaratament de recursos des de dos punts de vista: 1) per a la societat en general, perquè ha invertit recursos en educació que no reverteixen en el mercat laboral, i 2) per a les persones que han dedicat temps i diners a obtenir uns nivells formatius i acreditatius, perquè la seva feina i ingressos no hi concorden.

Els baixos nivells salarials de la població jove comprometen el seu estatus econòmic i el seu projecte de vida. A les zones rurals, on les xarxes relacionals són més denses, el primer contacte amb el treball té lloc abans que a les zones urbanes. A més, moltes persones joves comencen a treballar en els negocis familiars i de manera informal.

La decisió de continuar vivint al poble, que cada cop prenen més joves, és motivada pel benestar vital que hi troben i pel sentiment de pertinença —hi tenen la família,

les amistats, la xarxa social...—, i també pel cost de la vida a la ciutat —amb el mateix salari, viuen millor al poble.

Tan aviat com es té feina i, doncs, es perceben ingressos, el següent pas cap a l'emancipació és accedir a un habitatge. Actualment, això suposa, en molts casos, una *operació impossible*, ja que els salaris o ingressos regulars són insuficients. L'habitatge social, que podria ser una primera opció per a les persones joves en el seu procés d'emancipació —perquè té un cost significativament inferior al de l'habitatge del mercat lliure—, resulta inaccessible per escàs, ja que, des de fa lustres, les diferents administracions han deixat de construir habitatge públic per no perjudicar la dinàmica especulativa del sector immobiliari privat. Així doncs, la majoria de persones joves han de recórrer a l'habitatge del mercat lliure, que, en molts casos, és fora del seu abast. Llogar un pis és la forma més freqüent d'emancipar-se, però la mitjana del preu de lloguer cada cop representa un percentatge més elevat de la mitjana d'ingressos.

Als municipis més petits de les zones rurals, les persones joves s'emancipen residencialment a edats més primerenques que a les ciutats. Comprar un habitatge de propietat ja no és una pràctica majoritària. Així, des de la crisi del 2008, el nombre de persones joves propietàries s'ha reduït.

Tanmateix, a les zones rurals hi manca oferta de lloguer. Hi ha diferents dinàmiques que convergeixen i determinen aquest dèficit: l'augment dels preus, la concentració de la propietat, les segones residències, els pisos turístics i la falta d'obra nova. L'actual model de turisme té conseqüències directes sobre l'itinerari residencial de la joventut pel fet que l'oferta de lloguer residencial és molt escassa, i apareix amb força la problemàtica del preu —de si els lloguers són o no assequibles per a les persones treballadores.

Per encarar el repte de l'emancipació residencial, les persones joves, i cada cop més les menys joves, opten per compartir l'habitatge. A Catalunya, més del 80% de les persones joves que lloguen un habitatge ho fan amb altres persones, atès que no ho poden fer individualment. Es tracta d'un recurs per afrontar les dificultats econòmiques i el propi projecte d'emancipació. Cada vegada hi ha més persones joves treballadores que comparteixen habitatge, sigui amb persones conegudes o afins o bé amb persones desconegudes, en algunes ocasions d'edats molt diferents.

Un pilar important de l'emancipació juvenil és la família. Si disposa de recursos econòmics, pot donar suport a la persona jove perquè construeixi el seu projecte de vida. Alhora, les relacions socials que proporciona el nucli familiar —cosa més habitual en els entorns rurals— també són una font d'oportunitats.

En el món rural, els cercles d'amistat són més intensos i perdurables: la colla es manté amb gent del nucli rural i dels pobles més pròxims. En les relacions personals es valora molt positivament el sentiment de copertinença i l'ambient del lloc on es viu. Paral·lelament, existeix la necessitat d'explorar noves relacions i expandir horitzons, cosa que influeix en la decisió de marxar de casa i de l'àmbit rural per anar a les grans ciutats.

Viure en parella continua sent la forma de convivència preferent, si bé la majoria de persones joves que s'emancipen no ho fan d'acord amb els patrons tradicionals. Cada vegada més opten per no casar-se, cosa que endarrereix la maternitat/paternitat i la criança. Ara bé, en els entorns rurals, per la mena de relacions que s'hi estableixen, les famílies es formen abans, tot i que les problemàtiques relacionades amb l'habitatge o la feina ho dificulten.

El procés de construir-se un projecte de vida passa per l'emancipació, la qual és condicionada pel nivell d'ingressos disponibles (que depèn del fet d'estar ocupat, del nivell retributiu i de la qualitat del treball) i per la possibilitat d'accedir a un habitatge. El paper de la família i de les xarxes socials de la persona jove poden facilitar molt aquest procés.

Un altre condicionant que cada cop adquireix més rellevància és la salut mental. La salut mental dels joves es relaciona estretament amb les barreres a què s'enfronten en el procés de construcció del seu projecte de vida i, doncs, d'emancipació, més encara en l'àmbit rural. Els desafiaments econòmics, educatius, laborals i culturals influeixen en el benestar psicològic de les persones joves i poden donar lloc a trastorns d'ansietat i depressió. Abordar aquestes barreres requereix una atenció integral que combini polítiques socials, suport emocional i oportunitats d'ocupació i habitatge assequible perquè els joves puguin transitar cap a l'edat adulta amb independència. El reconeixement d'aquests desafiaments és fonamental per promoure el benestar psicològic i el desenvolupament saludable de la joventut.

Atenent a tot el que s'ha exposat, és necessari, si es vol avançar l'edat d'emancipació, que les diferents administracions —la local, l'autonòmica, l'estatal i fins i tot la comunitària— elaborin polítiques focalitzades en les persones joves (formatives, laborals, residencials, de transport...) que tinguin en compte l'heterogeneïtat d'aquest col·lectiu (pel que fa al gènere, l'origen social, el territori, el lloc de residència, la formació, etc.).

Totes les persones tenen dret a construir-se un projecte de vida que els permeti gaudir-ne dia a dia: a viure una vida que valgui la pena de ser viscuda. Les estratègies que despleguen les persones joves en el procés de construcció d'aquest projecte, emancipador, es poden sintetitzar en el quadre següent.

QUADRE DE LES ESTRATÈGIES QUE UTILITZEN LES PERSONES JOVES

Itinerari educatiu	<p>Estudiar abans de treballar</p> <p>Estudiar i treballar</p> <p>Ni estudiar ni treballar</p> <p>Allargar l'etapa d'estudis</p> <p>Augmentar el nivell formatiu</p> <p>Anar a estudiar a la ciutat o a l'estranger</p>
Itinerari econòmic i laboral	<p>Treballar en feines precàries</p> <p>Temporalitat</p> <p>Sobrequalificació</p> <p>Marxar a buscar feina a les ciutats o a l'estranger.</p>
Itinerari residencial	<p>Quedar-se més temps al domicili familiar</p> <p>Buscar alternatives domiciliàries de familiars i amistats</p> <p>Llogar en lloc de comprar</p>
Itinerari social i familiar	<p>Dependència dels recursos econòmics familiars</p> <p>Més temps a casa</p> <p>Implicació política i participativa en el poble</p> <p>Boca-orella (contactes)</p>

Bibliografia

- Aldomà, I. (2023). De neorurals a neourbans: recrear l'Arcàdia rural. *Qüestions de vida cristiana*, 1-8.
- Aldomà, I. i Mòdol, J. R. (2022). Atlas del món rural 2022. Despoblament o revitalització? *Departament de Geografia i Sociologia*. Universitat de Lleida.
- Ballesté, E. i Soler, R. (2023). Adultocentrisme i polítiques públiques locals: percepcions i propostes juvenils. *Sindicatura de Greuges de Barcelona*. 168 p. <https://ddd.uab.cat/record/274422>.
- Ballester Guerra, J. C. i Picazo Sánchez, L. (2018). *Las TIC y la influencia en la socialización de adolescentes*. Fundación de Ayuda contra la Drogadicción (FAD). https://www.fad.es/wp-content/uploads/2019/05/investigacion_conectados_2018.pdf.
- Barcelona, A. D. (2011). Treballant per al retorn i la inserció laboral dels i les joves al medi rural. *Papers de Joventut: Informatiu*, 120(11).
- Bellet, C. i Llop, J. M. (2008). La mobilitat quotidiana a les terres de Ponent. *Papers. Regió Metropolitana de Barcelona: Territori, Estratègies, Planejament*, 48, 86-99.
- Beruete, A. I. (2021). Vivienda: la revolución más urgente. *Alternativas Económicas*, 94, 50-51.
- Bilsen, J. (2018). Suicide and youth: risk factors. *Frontiers in Psychiatry*, 9, 540.
- Càtedra d'Estudis Socioeconòmics i Despoblament del Territori de Lleida. (2021). *Les ruralitats. Els micropobles de Lleida*. Edicions de la Universitat de Lleida, Càtedra d'Estudis Socioeconòmics i Despoblament del Territori de Lleida de la Universitat de Lleida, Diputació de Lleida.
- Campillo, X.; Sanclimens, X. i Villaró, A. (1988). El despoblament i l'evolució de l'estructura socioeconòmica muntanyenca. Una proposta de desenvolupament de muntanya a partir de les capitals de vall. *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 12, 21-37.
- Cascant, M. J. i Claver, A. (2022). *El somni de volar del niu*. Oxfam Intermón i Universitat de Lleida, Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament de la Generalitat de Catalunya, 1-63.
- Checa, J.; Soler, L. i Nel·lo, O. (2019). *L'atracció del camp. La percepció i l'atractiu de l'entorn rural en la joventut catalana resident en àrees urbanes*. Col·lecció "Aportacions", (62). Direcció General de Joventut del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies i la Direcció General de Desenvolupament Rural del Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació de la Generalitat de Catalunya.
- Checa, J. i Soler, L. (2017). *Els itineraris residencials de la població jove en la transició cap a la vida adulta*, Direcció General de Joventut del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya.
- Conde-Ruiz, J. I. i Conde García, C. (2023). *La juventud atracada*. Editorial Península.

- Consell Nacional de la Joventut de Catalunya. (2023). *La situació de la salut mental en el jovent català: una radiografia*. Consell Nacional de la Joventut de Catalunya. <https://cnjc.cat/ca/blog/presentacio-de-la-radiografia-la-situacio-de-la-salut-mental-en-el-jovent-catala>.
- Costas, E. (coord.); Ferrer, C.; Taberner, P. i Cots, J. (2022). *Les persones joves a Catalunya. Diagnosi de la situació actual i escenaris futurs*. Col·lecció "Anàlisis", (6). Observatori Català de la Joventut. Departament de Drets Socials. Generalitat de Catalunya.
- Domínguez, M. (2010). *Món rural i joves. Realitat juvenil i polítiques de joventut als municipis rurals de Catalunya*. Col·lecció "Estudis", (31). Secretaria de Joventut. Departament d'Acció Social i Ciutadania de la Generalitat de Catalunya.
- Duarte, G. R. i Peñafiel, L. D. (2020). La identitat rural com a element d'arrelament i revitalització territorial: primers resultats de la història de vida d'un jove pirinenc. *Temps d'Educació*, 59, 109-124.
- Eurofound. (2021). *Impact of COVID-19 on young people in the EU*. Publications Office of the European Union.
- Feixa, I. P. C. (1994). *Cultures juvenils, hegemonia i transició social: Una història oral de la joventut a Lleida (1936-1989)*.
- Fernández, A. (2023). Breve historia de la juventud. *Letras Libres*, juliol.
- Gali Magallón, I. (2022). *Joves i emancipació. Catalunya i Europa*. Comissions Obreres. <https://www.ccoo.cat/wp-content/uploads/2022/12/joves-i-emancipacio-a-catalunya-i-europa.pdf>.
- García González, M. i Aldomà, I. (dir.). (2015). L'actualitat del món rural. Els anys de la gran crisi a la Catalunya rural, 2008-2015. *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2016, (62)3, 683-684.
- Gomà, A. i Soler, L. (2018). *Situació i necessitats de la joventut a Ponent i l'Alt Pirineu i Aran. Anàlisi a partir de les dades de l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2017*. Grup d'Estudis sobre Energia, Territori i Societat de la Universitat de Barcelona, Agència Catalana de la Joventut, Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya.
- González-Páramo, J. M. (2012). La gestión del Banco Central Europeo ante la crisis. *Revista de Economía Mundial*, 30, 83-102.
- Hagell, A; Shah, R.; Viner, R.; Hargreaves, D.; Varnes, L. i Heys, M. (2018). The social determinants of young people's health: Identifying the key issues and assessing how young people are doing in the 2010s. Health Foundation Working Paper. Health Foundation.
- Hartas, D. (2021). The social context of adolescent mental health and wellbeing: Parents, friends and social media. *Research Papers in Education*, 36(5), 542-560.
- Hernández-Trejo, M.; Andrés, S.; Garreta, J.; Domingo, J.; Ganau, J.; Carol, J.; Guerrero, C.; Llop, J. M.; Enciso, J. P.; Sala, M.; Torres, T.; Pelegrí, X.; González, J. A.; Miranda, X.; Bernad, O.; Llevot, N.; López, M. P. i Marín, R. (2021). *Les ruralitats*.

- Els micropobles de Lleida*. Edicions de la Universitat de Lleida. Càtedra d'Estudis Socioeconòmics i Despoblament del Territori de Lleida.
- Hernández-Trejo, M. (2021). Despoblament rural a Europa. Trajectòries històriques i polítiques públiques actuals. A Càtedra d'Estudis Socioeconòmics i Despoblament del Territori de Lleida (Ed.), *Les ruralitats. Els micropobles de Lleida*. Edicions de la Universitat de Lleida.
- Jiang, M. M.; Gao, K.; Wu, Z. Y. I Guo, P. P. (2022). The influence of academic pressure on adolescents' problem behavior: Chain mediating effects of self-control, parent-child conflict, and subjective well-being. *Frontiers in psychology*, 13, 954330.
- Julià, A. i Serracant, P. (2022). *Estat de la joventut 2022*. Informe anual elaborat a partir de les darreres dades del Sistema d'indicadors de l'Observatori Català de la Joventut. Observatori Català de la Joventut. Direcció General de Joventut. Departament de Drets Socials. Generalitat de Catalunya.
- Leal, C. S.; De Zulueta, B. M. i Alcántara, M. M. (2010). La respuesta de la Unión Europea ante la crisis económica. El Plan Europeo de Recuperación Económica. *Boletín Económico de ICE*, 2988.
- Marmot, M.; Allen, J.; Bell, R.; Bloomer, E. i Goldblatt, P. (2012). WHO European review of social determinants of health and the health divide. *The Lancet*, 380(9846), 1011-1029.
- Monllor, N. (2012). *La nova pagesia: Relleu generacional en el marc d'un nou paradigma agrosocial*. Col·lecció "Aportacions", (53).
- Noguera, C. S. (2008). *Les transicions a la vida adulta en el context de la globalització*. Departament d'Acció Social i Ciutadania, Secretaria de Joventut.
- Observatori Català de la Joventut. (2022). Les persones joves a Catalunya. Diagnosi de la situació actual, escenaris de futur. *Anàlisi*, 6, febrer. Departament de Drets Socials de la Generalitat de Catalunya.
- Observatori Català de la Joventut. (2023). *Situació laboral de la joventut. Informe trimestral elaborat a partir de les darreres dades de l'enquesta de la població activa*. Observatori Català de la Joventut. Agència Catalana de la Joventut. Generalitat de Catalunya, primer trimestre de 2023. <https://embed.sis.net/ver.php?id=es&Ncodigo=573798&Ntipo=>.
- Observatori del Treball i Model Productiu. (2023). *Treball i model productiu. Comarques catalanes: Indicadors bàsics de producció, ocupació i atur*. Observatori del Treball i Model Productiu, Departament d'Empresa i Treball de la Generalitat de Catalunya.
- Palomeque, A. (2022). Vivir peor que nuestros padres. *La Marea*, 12 d'agost. <https://www.lamarea.com/2022/08/12/vivir-peor-que-nuestros-padres/>
- Patton, G. C.; Sawyer, S. M.; Santelli, J. S.; Ross, D. A.; Afifi, R.; Allen, N. B. i Viner, R. M. (2016). Our future: a Lancet commission on adolescent health and wellbeing. *The Lancet*, 387(10036), 2423-2478.
- Pericàs, J. M. V. (2008). La fuerza explicativa de los métodos mixtos. Una ejemplificación a partir de las diferencias territoriales en la emancipación familiar en Catalunya. *Papers: Revista de Sociologia*, 11-31.

- Pericàs, J. M. V. (2010). La variabilitat geogràfica en l'emancipació del jovent català: alguns elements d'anàlisi. *Revista Catalana de Sociologia*, 43-54.
- Pericàs, J. M. V. i López-Andreu, M. (2016). Crisis del empleo y polarización de las trayectorias laborales. El caso de los adultos jóvenes en Cataluña. *Papers: Revista de Sociología*, 101(1), 5-30.
- Pueyo, J. (2021). Vidas low cost: ser joven entre dos crisis. *Vidas Low Cost*, 1-174.
- Rocha, F. i Aragón, J. (2012). La crisis económica y sus efectos sobre el empleo en España. *Gaceta Sindical*, 19, 67-90.
- Rius, J. C.; Rodríguez, L. S. i Nel, O. (2019). *L'atracció del camp. La percepció i l'atractiu de l'entorn rural en la joventut catalana resident en àrees urbanes*.
- Sánchez-Ledesma, E.; Serral, G.; Pérez, K. i López, M. J. (2023). *Salut mental en adolescents a Barcelona. Enquesta FRESC 2021*. Agència de Salut Pública de Barcelona.
- Schillinger, D. (2020). The Intersections Between Social Determinants of Health, Health Literacy, and Health Disparities. *Studies in Health Technology and Informatics*, 269, 22-41.
- Schweizer, S.; Lawson, R. P. i Blakemore, S. J. (2023). Uncertainty as a driver of the youth mental health crisis. *Current Opinion in Psychology*, 53, 101657.
- Serracant, P. (2015). The impact of the economic crisis on youth trajectories: A case study from southern Europe. *Young*, 23(1), 39-58. <https://doi.org/10.1177/1103308814557398>.
- Serracant Melendres, P. (2014). *Canvis i continuïtats en les trajectòries de transició de la joventut catalana*. Universitat Autònoma de Barcelona.
- Serracant, P. (2015). L'impacte de la crisi econòmica en les trajectòries juvenils a Catalunya. *UAB Divulga*, 0001-2.
- Spence, J. (2005). Concepts of youth. *SAGE Open University*, 46-56.
- Thapar, A.; Eyre, O.; Patel, V. i Brent, D. (2022). Depression in young people. *The Lancet*, 400(10352), 617-631.
- The Lancet. (2022). An age of uncertainty: mental health in young people. *The Lancet*, 400(10352), 539.
- Tulla, A. F. i Pallares-Blanch, M. (2008). La mobilitat quotidiana a l'Alt Pirineu i Aran. *Papers: Regió Metropolitana de Barcelona: Territori, Estratègies, Planejament*, 48, 100-113.
- World Health Organization. (2022). *World mental health report: transforming mental health for all*. World Health Organization. Gènova. ISBN 978-92-4-004933-8
- World Health Organization. (2021). *Suicide worldwide in 2019: global health estimates*. World Health Organization. Gènova. ISBN: 9789240026643.
- World Health Organization. (2014). *Health for the world's adolescents: a second chance in the second decade: summary*. World Health Organization. Gènova, n. WHO/FWC/MCA/14.05.
- (2023). Enquesta de Població Activa
- (2023). Situació laboral de la joventut. Informe trimestral elaborat a partir de les dades de l'Enquesta a la Població Activa.

(2023). Jóvenes y mercado de trabajo.

(2023). Butlletí Joves i Mercat de treball. <https://observatoritreball.gencat.cat/web/.content/generic/documents/treball/estudis/joves/2023/arxius/Butlleti-de-joves-i-mercat-de-treball-1t23.pdf>.

Annexos

Annex 1. Metodologia

En aquest treball s'ha intentat ubicar la joventut de les terres de Lleida, primer, en un context econòmic i social global; després, en el context de Catalunya, i, finalment, en el mateix context de terres de Ponent, a partir de les anàlisis dels conceptes de joventut i emancipació.

Hi ha un eix vertebrador de l'anàlisi segons el qual una perspectiva de classe és l'única que permet abordar un grup tan heterogeni com la joventut. I és a partir d'aquesta premissa que hem desplegat una metodologia d'anàlisi mixta, que inclou mètodes quantitius i qualitius, per estudiar la joventut.

Quant a les metodologies quantitatives, en primer lloc s'han analitzat les dades i els indicadors disponibles sobre joventut a Catalunya, tant els que ja estan sistematitzats al Sistema d'Indicadors de la Joventut de Catalunya (SIJove) com els que es poden consultar a l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) i a l'Institut Nacional de Estadística (INE).

En segon lloc, s'ha dut a terme una revisió bibliogràfica per sintetitzar l'evidència disponible sobre joventut en l'àmbit rural. S'han prioritzat els estudis duts a terme a Catalunya, en especial els de l'Observatori Català de la Joventut, que fa informes periòdics, com l'*Estat de la joventut*, entre molts d'altres. També s'han considerat altres estudis científics que versen sobre aspectes de la joventut, de l'emancipació i de l'espai rural, siguin d'àmbit estatal o internacional. A més de les publicacions científiques, s'inclou literatura grisa d'organitzacions polítiques i sindicals i d'organitzacions del tercer sector que treballen directament sobre algunes de les qüestions tractades en l'estudi.

D'altra banda, per a la consecució dels objectius específics marcats, s'ha dut a terme una recerca-acció participativa de caràcter qualitatiu a partir de l'organització de grups de discussió i de la tècnica de les històries de vida i de les entrevistes en profunditat.

Hipòtesi, objectiu general, objectius específics

Hem treballat sobre quatre aspectes centrals en els itineraris de la joventut de Catalunya: l'àmbit econòmic o laboral, l'àmbit de l'habitatge, l'àmbit familiar i personal i l'àmbit educatiu. Aquests quatre àmbits s'analitzen partir de quatre dimensions: la linealitat, la reversibilitat, la variabilitat i l'extensió.

Per donar continuïtat al projecte ja iniciat, i sobre la base de la informació obtinguda a partir d'estadístiques oficials i metodologies qualitatives, hem suggerit la següent hipòtesi i els següents objectius del projecte.

Hipòtesi

Els joves de l'àmbit rural enfronten condicionants específics per dur a terme la seva emancipació.

Objectiu general

Conèixer les dificultats particulars que afecten els joves residents en zones rurals a l'hora de dur a terme la seva emancipació.

Objectius específics

Identificar la manera com operen les dificultats sobre els projectes de vida dels joves residents en zones rurals.

Descriure les estratègies que segueixen els joves residents en zones rurals per afrontar els problemes derivats de la consecució dels quatre itineraris de vida.

Sobre els grups de discussió

En els grups de discussió han estat les mateixes persones joves les qui han generat les evidències sobre els factors que els faciliten o els dificulten el dia a dia en les seves trajectòries d'emancipació. Amb diverses tècniques de dinamització de grups, hem creat debat al voltant d'aquells temes o indicadors que teníem interès a seguir i sobre els quals volíem generar coneixement o dades. Posteriorment, hem analitzat i comparat la informació recollida en els diversos grups de discussió per extreure'n conclusions generals i també concretes de cada territori.

Sobre les històries de vida

En uns temps d'immediatesa i de dinamisme constant com els actuals, les fotografies fixes, les dades estables o els indicadors són necessaris, però, sense una perspectiva més allunyada, de seguida queden obsolets. Més que mai, hem de tractar d'escapar de les presons del pensament i dels embalatges teòrics que constreixen la mirada de la realitat política i social. Per això fem valer la recerca qualitativa, perquè qualsevol perspectiva d'anàlisi que pretengui ser emancipadora ha de col·locar les persones al centre, defensant una identitat més enllà dels números que engreixen les estadís-

tiques. L'objectiu és treure l'entrellat del conjunt de relacions de l'estructura social que som capaços de veure a partir de les dades. En definitiva, reivindicuem, com feia Antonio Gramsci a *Quaderns des de la presó* (1971), el paper de les autobiografies per reconstruir la història popular: "Falta l'interès per l'home viu, per la història viscuda" (Gramsci, 1971: 91). És a partir d'aquest interès, i de la comprensió d'una necessitat metodològica, que utilitzem les històries de vida. D'acord amb els autors italians (Ferrarotti, 1981), les històries de vida no tan sols proposen elements il·lustratius de les dades quantitatives, sinó que també presenten una síntesi vertical de la història social, i cada comportament com una síntesi horitzontal de l'estructura social. "El nostre sistema social es troba tot ell en cada un dels nostres actes, somnis, deliris, obres, comportaments, i la història d'aquest sistema es troba tota ella en la història de la nostra vida individual" (Ferrarotti, 1981: 41). I hi afegiríem *col·lectiva*.

La metodologia d'aquestes particulars històries de vida implica aprofundir en el coneixement dels elements objectius i subjectius de la vida de les persones joves entrevistades. Per aquest motiu, l'equip de recerca ha fet un seguiment del dia a dia d'aquestes persones i hi ha mantingut un diàleg continuat sobre la seva vida. També s'han fet entrevistes en profunditat per acabar de perfilar els detalls de les seves històries. Els perfils dels joves s'han elegit per destacar alguns elements de la realitat rural de les terres de Ponent de Catalunya.

Annex 2. Històries de vida

Una jove compromesa amb el seu poble

Hem entrevistat una jove de 28 anys (generació millennial) que és d'un poble del Segrià, de més o menys 1.500 habitants i situat a 10 quilòmetres de la ciutat de Lleida. Té estudis superiors i fins fa poc treballava de personal d'administració i serveis (PAS) en diversos centres educatius. Actualment, ocupa un càrrec públic al seu poble de tota la vida. Està molt contenta i il·lusionada amb la seva situació actual, a la qual ha arribat després de grans esforços: "Ho hem suat!", afirma, en al·lusió a la seva família i a la seva parella, en l'aspecte personal, i al seu grup polític, en l'aspecte més públic.

És una jove sociable, que dedica el seu temps d'oci a fer activitats amb els amics, en trobades als bars del poble i de la ciutat de Lleida o al gimnàs per fer exercici. Té diversos cercles d'amistat, que han anat creixent a mesura que s'ha anat fent gran. Primer, els amics de la mateixa edat, i, ja des de ben petita, els d'una colla intergeneracional de gent jove del poble. Després ha anat ampliant el cercle amb els amics de la seva parella, d'un municipi de la província de Tarragona, o amb un grup de persones amb qui ha anat coincidint a Lleida, mescla de diversos ambients.

Itinerari personal i familiar. La seva família ja fa generacions que és al territori, principalment al Segrià i les Garrigues. L'origen de la família paterna és a les Garrigues; es dedicaven a la pagesia. Els seus padrins van néixer als anys vint. El padrí va deixar les seves terres quan es va casar. Va ser com un matrimoni de pubilla i no d'hereu. Van tenir tres criatures, dues filles i un fill. En la família materna hi ha hagut més mobilitat. Ella era d'un poble de la Vall Ferrera, al Pallars Sobirà. El van abandonar per l'aïllament: avui encara s'ha de caminar una hora per arribar-hi. La gran majoria de gent de la zona va baixar a Ainet de Besant, que és el poble de la vall que toca a la carretera, o a Àreu, entre d'altres més ben comunicats. Però, pels tómbos que fa la vida, la família de la seva padrina va fer cap, no se sap ben bé per què, a una torre del municipi on es van quedar definitivament. El padrí per part de mare era d'aquesta localitat i era el propietari de les terres del costat de la torre on va anar a viure la que seria la seva dona. Es van casar joves, més o menys amb 20 anys, i van tenir quatre filles. Es van dedicar principalment a la ramaderia: tenien vaques i en venien la llet.

Manté un vincle estret amb la família de la seva mare. De les quatre germanes maternes, dues es van casar al mateix poble, la mare i la seva germana mitjana, mentre que la gran i la petita es van casar a uns 20 quilòmetres. La família de les Garrigues

continua a la comarca per les dues branques de l'arbre genealògic. El familiar amb qui manté relació que viu més lluny és a Sant Cugat del Vallès, però s'hi comunica de manera esporàdica, atès que és difícil seguir relacions a distància.

El seu pare i la seva mare tan sols es porten un any de diferència i estan casats des de fa 40 anys. El seu pare va néixer als seixanta i va viure tota la joventut a les Garrigues, fins que es va casar amb la seva mare, que sempre havia viscut en una torre al Segrià. Els seus padrins no havien estudiat i els seus pares només van cursar els estudis primaris. El pare, a l'escola rural, i la mare, a Lleida, en una escola de monges. El seu padrí va fer plegar de treballar la seva mare perquè treballés a casa, i de les quatre germanes va ser qui més va fer aquesta feina, també a la granja i a les terres. El seu pare s'ha quedat tota la terra de la família i la casa pairal en herència. Però ell no treballa només de pagès; de fet, és la seva mare qui s'hi dedica exclusivament. Els principals motius pels quals els seus pares s'han quedat al poble són l'arrelament i els recursos que han anat acumulant. Els encanta la feina i són del parer que s'ha de treballar com un objectiu vital. Ella se'n queixa irònicament: "Per mi no hi ha hagut mai vacances. Als estius sempre tocava anar a collir, estar al tros, estar a la torre amb els animals". La seva vida és la feina. Així i tot, tenen una vida social molt activa. "Els envejo, que tenen seixanta anys i segueixen sortint a sopar els caps de setmana, marxen un cap de setmana aquí o allí, queden amb la seva colla d'amics. Tenen una vida molt activa per l'edat que tenen i segueixen treballant com els que més". El seu pare treballa 10 hores en un taller cada dia i després se'n va a carregar, descarregar, ensulfatar, i la seva mare, ara mateix, està collint fins a les quatre de la tarda.

Aprofundint en la família, té una germana gran, de 36 anys. S'ha quedat a viure a la torre de la família materna i se l'està arreglant. Després de marxar de casa, va viure una temporada a la casa del pare, casa, però, que es van vendre, perquè no hi havia una perspectiva clara de donar-hi ús. Va estudiar cicles de formació professional relacionats amb el món forestal i amb l'agricultura. Actualment, treballa en el sector, tot i que compagina la feina amb els estudis. Fa el mateix grau que va fer la seva germana, educació infantil. Sempre ha viscut en cases propietat de la família, i la seva germana ens comenta: "Ha tingut la sort de ser la gran i tenir cases de la família". Ara mateix té una filla petita amb la seva parella de fa bastants anys; per tant, la jove entrevistada és tieta.

Itinerari educatiu. Va començar a l'escola bressol pública del poble. La seva família, entre d'altres del poble, va lluitar perquè hi hagués una escola bressol i la seva quinta la va poder estrenar. Va passar la primària també a l'escola rural del poble. En té un molt bon record. "Jo no canvio la meva infància per res. Si mai he de ser mare o vull formar una família, vull que sigui aquí. Vull que els meus fills puguin viure la infantesa que he viscut jo. Poder sortir a jugar tranquil·lament, conèixer tothom, anar a

casa dels amiguets". Sobretot emfatitza el sentiment de comunitat del poble, que li va permetre tenir una infància més autònoma del que hauria estat a la ciutat. "Quan ets un nen fas de tot. Fas cabanes, pots anar a l'estiu a la piscina, fèiem teatre, o jo feia patinatge i música". Però el que destaca amb més vehemència és això: "Comences abans a fer les coses, això no és un benefici, però sí que els teus pares et poden deixar fer. Vas sol abans i els teus pares et poden deixar dir: 'Jo vaig amb bici'. 'Amb qui vas?'. 'Amb aquest, amb aquest...'. Això en una ciutat no pot ser. No és tant com fer-ho abans, créixer abans, com deixar-te més autonomia i més llibertat".

Sobre l'escola rural, creu que ha estat molt important. A l'escola, les ràtios baixes d'alumnes- professora permetien una educació personalitzada. "Soc mestra i soc defensora total de l'escola rural, i per tant crec que sí, que una escola amb una ràtio petita pot funcionar molt més i té molts més beneficis per als nens". Així i tot, recalca que hi ha certes limitacions, sobretot en les activitats extraescolars i algun tipus de serveis, pels quals s'han de desplaçar a Lleida, tot i que, per la situació del poble, tot és troba molt a l'abast. "Tenim la sort de viure en un poble que és a vuit quilòmetres de Lleida, llavors... Tens possibilitats d'anar a Lleida a fer qualsevol cosa en un moment. No és com Juncosa, que és al cor de les Garrigues, des d'on és molt més complicat".

L'ESO ja no la va poder fer al poble, i va haver d'anar a l'institut públic de referència per a molts pobles del Segrià i de les Garrigues, La Caparrella. Un centre que és als afores de la ciutat de Lleida. No hi ha gaires més opcions, ja que l'oferta educativa per a la zona és reduïda i una part molt gran dels joves dels pobles fa cap a aquests instituts. Per als joves dels pobles, aquest canvi és molt transicional, i es viu de manera suau i acompanyada, segons la seva experiència. "Al final no notes un gran canvi, quan ets allà, sobretot a primer i segon d'ESO, que encara no notes ni el canvi, com aquell que diu. És molt més gran i hi ha molta més gent, però que ve de viure lo que has viscut tu. És a dir, d'escola rural, escola petita. Ho vaig viure com una transició molt planera. A més a més, hi ha un servei d'autocar que cada matí recull els estudiants de tots els pobles i els porta a La Caparrella, i el mateix a la tarda, quan acaben les classes".

L'adolescència i els primers anys de joventut els va viure com una etapa de rebel·lia i de curiositat pel que l'envoltava, i, en part, oposa la realitat dels pobles petits a la de la ciutat: "Comences molt abans a fer-ho tot. També per la facilitat de dir, com que vas amb edats més barrejades, moltes vegades si vas amb gent que té dos anys més que tu, començaran les coses dos anys abans. Llavors jo crec que això és beneficiós i no. Per a nosaltres, sí, mirar-nos-ho de cara al jovent, poder fer coses amb catorze que es fan dos anys més tard. Però és que anaves a la festa major del poble de la vora i al poble de la vora també hi havia la gent del meu poble que et vigilava. La tranquil·litat dels pares de dir 'bé, sé que va allà, però allà també la coneix tothom o pot trobar-hi molta gent". El coneixement del territori i dels vincles socials entre els joves del territori

l'adquireix, en bona part, a l'institut. El fet d'anar a la Caparrella permetia relacionar-se amb gent de tota la comarca. Però, fora d'aquestes activitats concretes, la seva adolescència va ser molt centrada en el poble. "Sempre hem hagut de dependre dels pares i mares, que ens han hagut de portar. Sort en tenim, que ho vulguin fer. El meu pare està cansat de venir a les set del matí a buscar-nos i després anar-se'n a collir".

És a partir de l'adolescència que comencen a viure una de les problemàtiques centrals de l'entorn rural, la mobilitat. "Molts dies potser aniries a Lleida a fer un beure i no ho pots fer i aquí no tens ni bar ni un local on anar. Vull dir: la nostra adolescència ha fet cabanes i fogueres. I lluitant per tenir un local, que ara com ara encara no ha arribat. Vull dir que és dolent, però jo crec que això també et dona una experiència i un bagatge que és molt guai, no?".

La necessitat de tenir carnet de conduir i cotxe propi, o de disposar d'un cotxe familiar, sorgeix, doncs, de seguida. "Jo marcava al calendari els dies per treure'm el carnet de conduir, fins i tot abans dels divuit ja vaig fer la teòrica per 'corre, corre, cotxe, cotxe' i fer la meva, no?". L'autonomia de mobilitat pot arribar a ser molt important per a una persona jove que viu en un poble, ja que el transport públic no cobreix les seves necessitats ni les de les persones joves en general. "Passen poc i en unes hores. Vull dir que, si vols, no pots anar a Lleida al vespre i tornar. Vull dir: l'últim bus que torna, jo crec que és a les vuit i mitja de la tarda, a dos quarts de nou, llavors. L'últim que va del poble cap a Lleida crec que és a un quart de vuit. No hi ha manera de compaginar-ho. És molt complicat, cosa que s'agreuja a mesura que t'allunyes del nucli urbà".

Les relacions amb la família marquen molt el desenvolupament del projecte vital dels joves, sobretot en un moment en què es forgen tantes coses i es dubta de tot. "És una època de canvi, de conèixer-te tu i de conèixer el món i de voler-ho canviar tot". L'entrevistada reflexiona sobre la dificultat de mantenir el fràgil equilibri entre l'autoritat familiar i l'autonomia personal. "M'han deixat fer bastant el que he volgut, sincerament. Tinc una germana que té vuit anys més, també, i et deixa el camí obert, és veritat. I bé, jo crec que les discussions de casa eren més les típiques de l'edat, de 'm'enfado i no sé per què', però vull enfadar-me i canviar-ho tot. Clar. Ja et dic: des de casa m'han deixat bastant fer-ho tot, no s'han ficat molt forts en el sortir, en el beure i així. Tot el contrari, m'han intentat entendre... Jo crec que el fet que m'hagin deixat fer i de no amagar-me ha fet que encara controlés més o ho pogués fer més tranquil·lament i, per tant, no tingués tant les ganes de fer-ho com per allò que 'vaig en contra vostre, doncs encara vull fer més', no?". Explica que l'acompanyament familiar l'ha ajudat a fer relacions d'amistat i a gestionar situacions en l'adolescència i la joventut que són difícils de gestionar, però per les quals passen tots els joves.

Les relacions amb els cercles d'amistat esdevenen preponderants en aquesta etapa. Ella destaca la importància, al llarg de la seva vida, de les amistats del poble, fins i tot en oposició al tipus de relacions que es tenen a les ciutats. "Es fa més pinya. Jo crec que es manté més fàcilment el contacte. Quan era adolescent anava molt més amb la colla del poble. Però ara continuo dient 'els del poble', no? Són com aquells, la família, diguéssim, no? Que pots fer i desfer, però ells sempre són aquí. Hi ha un grupet que dius 'ostres, els del poble', no? I jo crec que això, segurament a les ciutats també passa, però no exactament de la mateixa manera".

Sobre les relacions als pobles hi ha una doble visió, que de vegades coexisteix i en d'altres és absolutament contradictòria: un espai de tranquil·litat, aïllat de la resta, d'una banda, i un espai de control i tensió, de l'altra. "Penso que també al poble vius en una bombolla. I no veus el que passa enlloc, tret que passi i tinguis la mala sort que passi el teu entorn proper, que llavors es converteix en l'infern, perquè no hi ha res més, cap altre tema de conversa. Te'n fas superconscient, però, en general, és viure com en un globus, en aquest sentit". Això pot ser molt angoixant i pot marcar moltes decisions de les persones joves, com quedar-se al poble o marxar-ne.

També ens comenta que, en la vida als pobles petits, hi ha un problema social afegit, el del consum de drogues, especialment important durant la joventut. "Penso que en un poble encara n'hi ha més que a la ciutat. Es comença molt abans a beure, es comença molt abans a provar drogues... I aquest és un factor que marca la joventut rural".

Es mostra convençuda de les decisions que ha pres en la vida, i les expectatives que tenia en els primers anys de joventut de moment no han estat defraudades, tot i que potser sí que n'ha adaptat algunes a la realitat, "Quan era petita, a vegades deia que volia ser forense, però quan vaig saber tot el que s'havia d'estudiar, vaig dir 'això ho obviam i anem a allò que també ens agrada, que és ser mestra'. Des de ben petita que he volgut ser mestra, sempre m'ha agradat molt relacionar-me amb els més petits i ajudar-los a créixer. Sí, en l'àmbit educatiu he tingut molt clar sempre el que volia fer, i ho he aconseguit". No va fer el batxillerat. "M'hi vaig negar rotundament. Això va ser una mica de crisi a casa meva. Sort de la meva germana, que tenia vuit anys més i sabia de què anava la cosa, i va convèncer la meva mare perquè no m'obligués a fer batxillerat". En alguns casos, les creences familiars sobre la trajectòria educativa òptima, que conduiria directament a la universitat, obvien la formació professional, de manera que pot ser difícil que les joves se la plantegin si no tenen un interès molt concret o un acompanyament. Va fer un cicle mitjà d'atenció socio sanitària i, en acabar, va fer el curs pont. "Que per sort l'han eliminat". I després el cicle d'educació infantil. Sembla clar que la trajectòria d'èxit o esperada, segons una visió molt estesa entre els adults, és el batxillerat i la universitat, i totes les fórmules diferents desperten rebuig i un sentiment de fracàs a les famílies i les persones joves. Alhora, la seva voluntat

d'estudiar i treballar al mateix temps també va generar una situació de tensió familiar. "Jo he treballat tots els estius des que tinc dos o tres anys cuidant nens i després al bar, com fos, perquè sempre m'ha agradat tenir la meua independència econòmica. Tot i que he hagut de demanar molts diners. Llavors, clar, van dir 'ostres, ara que tocarà diners, no, no voldrà estudiar'. Que els fills no hagin de treballar durant l'etapa de formació sembla que forma part d'aquesta visió compartida sobre les condicions òptimes per procurar-se un bon futur.

En cap cas no considera que la seva etapa formativa s'hagi acabat. "Segueixo formant-me. De màster, la veritat, no en vaig fer cap, perquè no m'interessava cap dels que hi havia en aquell moment. El que sí que segueixo fent és obrir perfils professionals. Això es fa amb cursos que tu vas fent, i ara mateix n'estic fent algun". L'educació ha marcat una part immensa de la seva vida: de l'escola bressol a la universitat, i ara, en la seva etapa professional. Per aquest motiu té una postura política molt clara respecte a l'educació. "Jo és que soc defensora de l'escola pública. Penso que no haurien d'existir les altres. Tampoc no puc criticar el que fan els pares i mares, perquè tampoc no sé què faria jo si tingués un fill en una ciutat, per exemple, no? Però sí que... doncs jo estic molt contenta de tot el que he fet i que els meus pares m'hagin posat a l'escola pública, i penso que tots els recursos haurien d'anar cap a l'escola pública".

Itinerari laboral. La seva primera feina, com la de la gran majoria de joves, va ser informal, però, en el seu cas, a una edat molt primerenca. "La veïna em deixava cuidar el seu fill quan ella treballava a l'estiu i em donava uns diners a canvi. Ajudava a casa a collir i també, sobretot, feia de dona de fer feines, i els feia el dinar i el sopar perquè, quan arribessin de collir, s'ho trobessin tot fet". I explica que, per aquest motiu, valora molt l'esforç i el treball. "Sempre m'ha agradat treballar i sempre hi he donat importància perquè, des de ben petita, els meus pares m'han fet treballar, és a dir, m'han fet ser responsable de les meves coses, que si visc en una casa no m'estic allà com en un hotel. M'han fet treballar en les tasques de la llar, i també si un dia s'ha d'anar a collir... Per exemple, ahir a la tarda hi vaig anar perquè s'havia d'acabar de collir. S'hi va i no passa res".

La primera vegada que va treballar amb contracte va ser en feines parcials, com al bar de les piscines del poble i en altres establiments de pobles dels voltants. Aquestes experiències les entén com a aprenentatges en el món laboral, però sobretot destaca el primer contracte que va tenir d'un any, per bé que era parcial, en una escola bressol de Lleida. Mentre estudiava la carrera va treballar al menjador de l'escola bressol del seu poble, i d'aquesta experiència li'n sorgeix una reflexió. "Al sistema no li sembla bé que estudiïs i treballis. M'han posat molts problemes. Crec fermament que si estudies quan tens una edat també has de treballar. Per tant, m'era igual el que em diguessin i jo m'ho vaig arreglar. O sigui, per molt que des de dins de la facultat em diguessin que no podia fer-ho

per l'obligatorietat d'assistència a classe, jo anava a parlar amb els professors de forma individualitzada i la veritat és que al final sempre més o menys m'entenien”.

Reconeix el valor de tot el capital econòmic i social de què ha pogut fer ús. “Tinc la sort que m'ho han pagat tot, a casa: treballava perquè volia”. Adverteix un problema estructural més enllà de la cosmovisió de molts joves i de la idea que la joventut no té una cultura de l'esforç. “A molts països, pel fet de treballar i estudiar tens molts beneficis, i aquí no, aquí es posen pals a les rodes”.

També ha treballat en alguna residència de padrins o de teleoperadora. En el passat més immediat ha estat apuntada a llistes de mestra, però ja feia tres anys que treballava de PAS en diferents centres, i semblava que tenia estabilitat des de feia un any, i la perspectiva de dos més, en un centre de secundària a Lleida. Valora la qualitat de vida, no només la remuneració econòmica. “Treballar de subalterna, que dintre el que hi ha no és el que he estudiat, ni molt menys, però et permet tenir una solvència econòmica, que al final és el que necessitem per viure. A més, relativament a prop de casa, amb un bon horari, amb bones vacances. En l'àmbit de feina no em puc queixar”.

Itinerari residencial. En aquests moments viu amb la seva parella en una casa de lloguer al poble. Sempre ha viscut a casa dels pares, excepte els últims anys. La covid-19 va canviar moltes dinàmiques generals, i va marcar un abans i un després en la seva vida i en la de la seva parella pel que fa a l'habitatge. Fins al confinament vivien separats i cadascú havia tingut experiències de vida molt diferents. A més, el confinament també el van viure de manera molt diferent, l'un en una zona urbana i l'altra en una zona rural. “La meva parella és d'un municipi de Tarragona i vam viure la pandèmia jo a casa meva i ell a casa seva, una vegada més, al poble o a la ciutat. Ell la va viure..., vivien cinc persones (els seus pares i els seus dos germans) en un pis al mig del municipi, sense ni un balcó, com aquell que diu desquiciats. Jo vaig viure a casa els meus pares, però anant a treballar al tros, anava a treballar perquè era el més divertit que podia fer, o anar a la torre amb la germana i el meu cunyat, o fins i tot amb amics que quedàvem per anar a treure el gos o el que sigui. Llavors la meva concepció no és la mateixa. Potser el pitjor que vaig tenir era tenir la meva parella lluny. Tota la resta no ho vaig viure tan malament”. I a partir d'aquesta experiència es van decidir a anar a viure junts. “Ell em deia 'jo no marxaré mai del meu municipi'. I en això teníem un problema, perquè jo no marxaré del meu poble. Ens vam plantejar si lo de la covid podia tornar a passar, i cap dels dos volem que ens agafi en un pis en una ciutat. Ho va viure molt malament, fins i tot atacs d'ansietat i de tot, a dintre casa, i és normal, perquè hi havia dies que jo agafava el cotxe i me n'anava allà on fos”.

Després del confinament estricte va marxar a viure al municipi de la seva parella, tot i que sempre tenia al cap el retorn al poble. Però s'ho podia muntar, ja que la seva

parella tenia feina fixa allí i ella podia fer la carrera a distància. Tot amb tot, no s'hi van estar ni un any, principalment a causa d'un lloguer massa elevat i d'unes condicions de vida molt pitjors que les que tenien els seus amics i familiars en un entorn més rural. I llavors van prendre la decisió de tornar al poble. "Ell ja tenia amics de Lleida. Llavors, un company de Lleida deixava la seva feina i l'hi va oferir a ell i el va esperar durant sis mesos, que es van portar superbé, i al cap de sis mesos ell va venir cap aquí i jo vaig venir una mica abans, perquè ja em van agafar de subalterna. Va venir a la seva feina, però sense casa aquí. Als pobles, els contactes que tu puguis tenir, i el que puguis llaurar-te de relacions personals i familiars, no és més important, però té un pes estratègic a l'hora de trobar feines o poder-te moure en l'àmbit laboral i residencial".

Les decisions al voltant del lloc de residència les han pres prioritant la feina més que el mateix lloc, fins que han pogut conciliar l'aspecte econòmic i el residencial amb les seves expectatives. Al poble no hi havia oferta de lloguer i van haver de viure 10 mesos a casa dels pares, mentre buscaven activament un lloc on anar a viure. Finalment van trobar el seu domicili actual, pel qual paguen al voltant de 450 € al mes amb garatge inclòs. A final de mes, les seves despeses poden arribar a ser una mica menys del doble. És a dir, que l'habitatge és la seva despesa principal. De moment estan de lloguer, tot i que, en vista de la situació econòmica actual i del punt en què es troba el seu projecte de vida, cada vegada agafa més pes l'alternativa de comprar una casa. A l'hora de fer els comptes, no inclouen les despeses relacionades amb el cotxe. "No, a part, a part. Ara hem hagut de canviar un cotxe, tenim clar el problema d'estar en un poble, que l'has de tindre". Deixant de banda els desplaçament per oci, només per feina fan entre 30 i 60 quilòmetres diaris.

Les seves **expectatives de futur** no inclouen grans canvis, com tampoc no n'ha tingut el seu projecte de vida fins al moment. "Jo m'imagino i em vull imaginar aquí. Tal qual estic ara, amb una casa amb millores econòmiques". Això no obstant, considera que, en el moment de l'entrevista, viu un parèntesi per una oportunitat laboral que ha aparegut i que no havia previst.

L'entrevistada formava part de la candidatura a l'alcaldia del poble que va guanyar les eleccions i ara és la primera alcaldessa. Sempre ha estat implicada en el territori i el poble. "Jo crec que als municipis petits la política és intentar fer que el poble creixi, avanci, i que la gent estigui bé i il·lusionada, i que s'hi vulgui quedar. Llavors, jo crec que això sempre ho he fet". De joveneta va ser impulsora de l'Associació de Joves del seu poble; ben just després, i en paral·lel, es va vincular amb el grup de diables que fan el correfoc i l'encesa de les bèsties. I, des de la seva activitat a l'escola de música, va passar al grup de percussió de la joventut dels pobles pròxims.

Fa quatre anys li van proposar formar part d'un nou grup polític i va entrar com a regidora a l'ajuntament. Ja havia format part d'una candidatura i també havia acudit als plens com a oient. Va ser llavors que es va adonar que li agradava molt la política municipal i va decidir que s'hi volia implicar més. "Em vull quedar aquí perquè millori l'habitatge, perquè millori l'oferta cultural i perquè la gent tingui un sentiment d'identitat del poble". Distingeix la política municipal de la política general assenyalant que en la segona abunden els "aprofitats de la política", gent que viu sense treballar o que no treballa a favor dels interessos del territori. Aquesta és una de les principals crítiques que fa a les alternatives polítiques i a espais de poder com el consell comarcal o la Diputació. Era la segona vegada que es presentava a les eleccions i volia engegar el projecte de nou.

El feminisme ha estat la seva principal bandera. "Va sortir la idea de posar dones davant, concretament hi ha quatre dones al capdamunt de la llista, i llavors el problema era qui posàvem de primera. Cap de les quatre ho veiem clar: jo, per jove; una altra, perquè té la feina; l'altra, perquè té canalla... Però ningú es volia posar davant. En aquell moment, un home es va proposar com a cap de llista i en el meu cap vaig veure-ho de cara a la galeria, no? L'home al mig i les dones que l'acompanyen al voltant, la foto. Això és una qüestió de gènere i a mi em grinyolava tant... De fet, a les quatre ens semblava malament. I quan dues d'elles ja van dir que no s'hi podien comprometre, jo m'hi vaig decidir. Ho vam presentar a la resta, ho vaig parlar també amb la família i al final vaig fer el pas de posar-me de primera. Al principi ens van dir de tot: 'On aneu, quatre dones, i tu, tan jove?'. Però finalment els va sortir bé, i, tot i que sense majoria absoluta, han pogut formar govern. S'ha pogut agafar una excedència i treballa amb una disponibilitat de 24 hores 7 dies a la setmana. Va cada dia a l'ajuntament i, de moment, el suport i el retorn de la gent és molt positiu: "Sobretot, amb els treballadors de l'ajuntament, que estaven molt descontents i molt enfadats".

Emigrar per poder viure

Hem entrevistat un jove de 26 anys (generació millennial) que és originari d'un poble molt petit de l'est de Gàmbia i que viu a Lleida des de fa dos anys. Té estudis primaris, que van ser intermitents fins als 9 o 10 anys, i sempre ha treballat del que ha pogut per sobreviure. Va deixar l'escola per treballar al camp, en l'agricultura, igual que la majoria de la seva família. Va decidir marxar del seu país amb 17 anys a la recerca d'oportunitats formatives i laborals. No tenia expectatives de futur per culpa de la pobresa en què vivia i en què continua vivint la seva gent. Primer va anar a Itàlia, travessant la ruta de la mort dels últims anys al mar Mediterrani. S'hi va estar quatre anys, fins que finalment va decidir viatjar a l'Estat espanyol. Fa dos anys que viu a Catalunya, i principalment s'ha dedicat a intentar aconseguir els papers, sigui per poder estudiar o bé per tenir alguna opció de treballar amb un contracte legal. Actualment treballa en

la recollida de la fruita, sabent que s'acaba la temporada, i esporàdicament ho fa en la construcció, sempre que no hi hagi problemes amb la inspecció de treball.

Itinerari personal i familiar. La seva família ha viscut sempre a Gàmbia. Els seus padrins no tenien estudis i sempre es van dedicar a l'agricultura. No ho identifica com un negoci; explica que es treballa per poder menjar i que el que sobra es ven per guanyar una mica de diners. "Nosaltres som camperols, no som propietaris d'una empresa".

Els seus padrins van estar casats durant molts anys i van tenir molts fills —no en sap la quantitat exacta. Els seus pares van néixer a Gàmbia i de joves van viure un temps a Sierra Leone per intentar guanyar diners. Durant aquell temps, ell es va quedar a Gàmbia amb uns familiars. Van heretar les terres dels padrins per seguir treballant en l'agricultura, principalment en el conreu de cacauets. Creu que als seus pares els agrada la seva feina, però que han viscut en la misèria i, lògicament, sempre han volgut tenir millors condicions de vida; per exemple, voldrien disposar de maquinària per treballar la terra, ja que tota la feina la fan amb la seva força física i, a vegades, amb animals. De fet, viuen en una casa autoconstruïda. "Vivim de la terra i de quatre animals; sempre ha estat així i no canviarà. Bé, potser algun dia ja no en tenim prou ni per sobreviure. No sembla que mai s'hagin plantejat una altra cosa o hagin pogut imaginar res millor. Van sobreviure i ara mateix estan bé, però demà no sé sap".

Desconeix les edats dels seus pares. Explica que, normalment, els fills no pregunten sobre alguns aspectes de la vida dels seus pares, ni en tenen cap dada; per exemple, no saben quin dia van néixer (en general, no celebren els aniversaris). Estan casats i van tenir tres fills més. El seu pare està casat amb una altra dona, amb qui té set fills. "A Gàmbia, els homes poden casar-se amb més d'una dona". Cada germà es porta dos anys amb l'anterior, aproximadament, cosa que implica un gran canvi en l'estructura familiar respecte a les generacions anteriors. "No és una família gran". A Gàmbia, els pares cuiden els seus fills i filles fins a l'edat en què són autosuficients. Explica que els fills s'espavilen ràpidament. "Aquí els pares estan molts més anys cuidant i protegint els seus fills". Sigui com sigui, no té una mala consideració de la seva família i creu que l'han cuidat i estimat.

Si compara l'educació que va rebre amb la que reben els joves d'aquí, troba moltes contradiccions. Una de les situacions que més el sorprenen del nostre país és la falta de respecte cap a la gent gran, que veu generalitzada. "Nosaltres tenim molt respecte per la gent gran; tenen una història i coneixen el món millor que nosaltres".

El procés migratori s'ha intensificat en les noves generacions: marxen més persones del país. Un dels germans viu a Itàlia i amb un altre comparteix pis a Lleida. Dos dels

germans van migrar, però la majoria continuen vivint amb els pares a Gàmbia. Els seus pares es relacionen, principalment, amb altres agricultors de la zona i amb els veïns i veïnes del poble. El seu oncle és l'alcalde del seu poble.

Als 17 anys va decidir emigrar a Europa. La situació econòmica familiar, així com la misèria i la corrupció política de Gàmbia, va ser el que el va empènyer a prendre la decisió. També insisteix en el fet que la gent a l'Àfrica creu que anar a Europa és la millor opció i que és fàcil trobar-hi una feina i enviar diners a la família. "El nostre dia a dia és molt dur, i per això pensem que a Europa ho tindrem més fàcil". Ara bé, si hagués sabut com era la vida a Europa —afirma—, s'hauria quedat allà. "Si no ets blanc, no vius com veus que ho fa la gent per la tele".

Un matí va llevar-se, va dir a la seva mare que marxava uns dies i ja no va tornar més. Aquesta decisió, gens fàcil, la va prendre sent plenament conscient que podia no tornar a veure la seva família ni aconseguir arribar a Europa. Diu que en cada etapa de la ruta pensava que podia morir en qualsevol moment.

El primer pas va ser anar a Banjul, la capital de Gàmbia, durant sis mesos, per aconseguir el màxim de diners possible per fer la ruta. El trajecte fins al nord d'Àfrica va ser en autobusos i cotxes particulars, fent parades al Senegal, Mali, Burkina Faso, Nigèria i Líbia. Les parades podien ser de dies o de setmanes, depenent dels diners que havia d'aconseguir per a la següent etapa. "A Líbia m'hi vaig estar tres mesos". Aquesta etapa va ser la més dura, ja que, entre altres coses, va arribar a estar sense menjar uns quants dies i podia sentir tirotejos a prop d'on dormia. L'única cosa bona que en recorda és un home a qui va conèixer quan feia uns dies que era allà i que el deixava dormir al seu llit, al campament, mentre ell feia guàrdia. Explica que si no arribava a temps al campament, es quedava sense llit i havia de dormir fora, amb el perill que això suposava. Amb aquest home va seguir el viatge fins a Europa. "Ens vam fer amics, tot i que després no l'he vist més ni hem mantingut el contacte".

La ruta pel desert de Líbia la va fer de nit al maleter d'una furgoneta amb cinc persones més. Aquest és un dels trams més perillosos, ja que han de confiar en les màfies que s'encarreguen de portar-los i que l'exèrcit no els pari.

Un cop va ser al nord d'Àfrica, va arribar el moment de creuar el mar Mediterrani per anar al sud d'Itàlia. Aquest tram va suposar una nit sencera en una pastera. "Aquesta última part em feia molta por, perquè la barca semblava que es podia enfonsar en qualsevol moment i, a més, jo no sé nadar".

En arribar a Itàlia ja era major d'edat, però va dir que era menor amb vista a rebre el tracte que es dispensa als menors no acompanyats, una mica menys inhumà que l'es-

tablert per als majors d'edat. A Itàlia va viure a Nàpols i a Florència. Durant els anys que hi va ser es va sentir molt discriminat per la gent del país. Quan demanava qualsevol indicació a persones del carrer, l'ignoraven, continuaven caminant. La policia el parava i era violenta.

A Espanya ha viscut a Blanes (el va acollir un familiar durant un mes), Huelva (per la temporada de la fruita) i al País Basc, i ara viu a Lleida (el va acollir el seu germà). Continua veient que la gent es comporta amb ell de manera diferent, amb poc respecte, però troba que no és res si ho compara amb Itàlia. Concretament, a Lleida, diu que està més tranquil, fins i tot pel que fa a la policia: que no el molesten ni l'increpen.

En relació amb el cost de la vida, diu que era més elevat a Itàlia que a Espanya. A Nàpols i a Florència, durant la major part del temps, va poder viure a casa d'amics, i, si treballava, podia pagar les despeses i el lloguer. Això no obstant, durant dues setmanes va haver de dormir al carrer, ja que no tenia feina i no va trobar cap amic que el pogués acollir.

A Itàlia va estar a punt d'aconseguir el permís temporal de treball, però va haver de buscar feina ràpidament, per enviar diners a la seva mare, que es trobava en una situació desesperada, i la va trobar a Espanya, per un període curt de temps. Així, en marxar d'Itàlia durant aquell temps, va perdre l'oportunitat d'aconseguir els papers. Després de 3-4 anys sobrevivint a Itàlia, va haver de tornar a començar el procediment, i va decidir venir a Espanya a fer-ho.

Els seus germans han estat presents en la seva vida, però molt més quan vivia a Gàmbia, ja que, un cop va haver marxat del país, no hi va mantenir la relació de la mateixa manera. Actualment hi té una relació poc intensa, si bé s'hi comunica quotidianament a través del mòbil. "Puc fer videotrucades i estem connectats".

A casa l'han educat en l'islam, que és la religió majoritària a Gàmbia, si bé la practica de manera poc dogmàtica, és a dir, la té força present i moltes de les seves idees parteixen de la vinculació amb la religió del seu país, però, pel fet d'haver migrat a Europa, n'ha deixat de banda alguns plantejaments, o el xoc cultural li n'ha fet repensar molts preceptes. "Soc creient, però ara hi ha coses de la religió que em semblen menys transcendents".

És un jove que es relaciona amb facilitat i passa el temps lliure amb els amics, escoltant música o practicant esports, com el futbol i el bàsquet. "Normalment anem a jugar a les pistes que hi ha al costat de les vies del tren". Principalment, la seva vida social és a la ciutat de Lleida, amb els seus companys de pis o amb els amics de la xarxa que ha format amb la gent de la seva comunitat. A Gàmbia era diferent, ja que es relacionava

amb gent dels pobles dels voltants. Creu que ha aconseguit ampliar el seu cercle més enllà dels companys i companyes migrants, però explica que és difícil establir relacions en situació d'instabilitat laboral, perquè sempre està preocupat per trobar feina, i també pel sectarisme i el racisme de la gent d'aquí.

És un jove que s'interessa per la política. A Gàmbia votava un partit que anomenen "els verds", perquè li semblava que podia canviar les coses i que el seu plantejament ajudaria la gent. Més tard es va adonar que no era el que ell creia, ja que és un partit conservador i autoritari, fundat per un militar. Ara, però, no té possibilitat de participar en la política institucional, tot i que en un futur potser voldria vincular-se a moviments polítics i socials del territori i de la ciutat de Lleida. "He anat a la PAH alguna vegada i m'agrada el que fan. Ajuden la gent com jo, la gent que no té casa o que no pot pagar el lloguer o la hipoteca".

Fins ara no s'ha plantejat mai què vol ser. El seu objectiu ha estat, simplement, sobreviure.

Itinerari educatiu. Va començar l'educació primària en una escola rural pública. Recorda les dificultats que tenien per accedir-hi, tot i que els primers anys era gratuïta. En els entorns rurals i més pobres, els problemes al voltant de l'escolarització encara són més importants: les famílies necessiten que els seus fills i filles treballin, fins i tot els més petits, i hi falta material escolar. "Als pobles tots hem de treballar i no podem anar sempre a l'escola. A més, no tenim llibres i no els podem comprar". Tampoc no va rebre cap mena d'ajut o subvenció. De fet, no té constància que al seu país hi hagi beques per estudiar, cosa que atribueix a la corrupció política i burocràtica de les institucions. Va estudiar de manera intermitent fins als nou anys, mentre treballava al camp amb la seva família algunes temporades, sobretot quan no vivia amb els seus pares i l'enviaven a casa de familiars. A Gàmbia, els estudis poden fer-se en una escola musulmana i principalment en àrab —a càrrec d'organitzacions religioses— o, com els que ell va fer, en anglès. "La gent que va a escoles musulmanes ho té complicat per relacionar-se a Europa a causa de l'idioma". No ha estudiat mai la seva llengua materna; només l'ha après a casa, oralment, escoltant i parlant amb els seus familiars i amics, i, doncs, és incapaç d'escriure-la. "És molt important estudiar la teva pròpia llengua per poder transmetre-la a les següents generacions". A més, a Gàmbia es parlen 10 idiomes diferents, i cap no s'ensenya a l'escola. Les dues llengües oficials d'aquest país africà són l'anglès i l'àrab, i cap de les dues no és la que majoritàriament s'hi parla.

Quan tenia 16 anys, les seves expectatives passaven per poder estudiar i tenir una bona feina, però no en va poder complir cap per la situació econòmica de la seva família, si bé alguns dels seus germans van poder estudiar medicina i altres professions.

A Catalunya s'ha apuntat a un curs de castellà, però no l'ha pogut seguir durant gaire temps per la seva inestabilitat laboral. Pensa que, quan pugui regularitzar la seva situació a Catalunya, estudiarà per millorar les seves condicions de vida. "Un cop disposi dels papers, vull estudiar per poder fer una feina que no sigui esclava". També vol aprendre català perquè creu que l'ajudarà en els estudis i la recerca de feina, així com a socialitzar amb les persones qui té més a prop. Li agrada molt ensenyar i aprèn idiomes amb molta facilitat. Actualment parla gairebé tots els idiomes de Gàmbia, anglès, italià i espanyol.

Itinerari laboral. La seva trajectòria laboral és ben diferent de la dels joves nascuts a Catalunya, atès l'alt grau d'informalitat de les ocupacions que ha tingut, no sols de les primeres. S'ha de tenir en compte que a Gàmbia gairebé no hi ha mercat laboral institucionalitzat. Va començar a treballar al camp quan era un nen, ajudant la família: "Mai no vaig tenir contracte, a Gàmbia". I el període més llarg en què ha estat treballant al mateix lloc es correspon amb el temps en què va treballar amb la família, fins als 17 anys. "Jo no guanyava diners: era per menjar i per a la meva família".

Avui, el seu principal problema per treballar són els documents d'estrangeria. "Hi ha moltes feines en què podria treballar si tingués papers, perquè, quan he preguntat si em podien agafar, és el que m'han demanat". Sempre ha buscat feina en sectors precaris, temporals o d'alts nivells d'informalitat, com la construcció i la recollida de la fruita. Són feines eminentment físiques, que requereixen baixos nivells de qualificació i que, en moments determinants, impliquen un gran nombre de treballadors i treballadores, motiu pel qual hi poden accedir les persones en situació irregular i no estan tan subjectes a inspeccions de treball.

Ha treballat en la construcció, en diverses empreses quan necessitaven mà d'obra. També ha treballat en una pastisseria, a l'obrador, gràcies als bons oficis d'un amic seu, que el va recomanar. Reconeix, doncs, la importància de les relacions socials, d'amistat, de camaraderia, entre les persones joves de la seva comunitat per superar les dificultats en els diferents itineraris de la vida. "La meva família és lluny; per tant, els amics són els meus germans".

La diferència entre les experiències en els treballs formals i en els informals al seu país d'origen i a Catalunya són abismals. Avui, però, la seva única sortida és treballar sense contracte o amb els documents d'una altra persona. Si la feina li agrada, fa tots els possibles per fer-la bé, però ha deixat força feines per les condicions inhumanes en què havia de treballar o per la falta de papers. "Jo treballo i m'esforço, però hi ha situacions que no es poden aguantar".

A més d'informals i temporals, les úniques feines a què pot optar són de jornada parcial i condicions abusives. "Molts dies no sé si treballo fins a una hora abans d'entrar.

Tampoc no sé de quantes hores serà el meu torn”. De fet, cada dia viu amb la incertesa de si haurà de tornar a casa, sigui perquè no hi ha feina, perquè hi ha una inspecció o perquè el nou encarregat li demana informació que no pot aportar. “En l’última feina, quan l’encarregat es va posar malalt, va venir una altra persona i em va demanar que portés els papers. Jo no en tinc. Vaig començar a treballar amb els documents del meu amic i en aquell moment ell era a Itàlia. Com que no vaig poder entregar el carnet, vaig haver de deixar la feina”.

Itinerari residencial. S’ha trobat més dificultats de les que esperava per viure sota un sostre. Va tenir la sort que el seu germà, que vivia en un pis a Lleida, l’acollís. El seu germà se’n va anar, però ell s’hi va quedar i va poder posar el pis al seu nom. Ara mateix viu de lloguer i comparteix l’habitatge amb cinc persones més. El pis és en un edifici molt antic i no té aigua calenta —no poden assumir la despesa de la reparació. Explica que és conscient que les condicions no són bones, però que, des que va marxar de Gàmbia, és el lloc on ha estat més temps i ja no té por d’haver de dormir al carrer. Diu que el pis és gran i que, si bé el lloguer s’està encarint, de moment se’l pot permetre. “Compartint pis a Lleida encara puc pagar el lloguer. A Barcelona o en altres ciutats seria impossible”. Però es queixa que, si no fos per les persones de la seva comunitat, mai no hauria trobat casa. “Sent negre, no pots ni trucar a una immobiliària. Et penen directament el telèfon”.

Sempre ha pogut pagar el lloguer i les despeses del pis. Durant la temporada de fruita s’omple de temporers, de manera que, com que hi viuen més persones, se’n redueix el preu. Les feines que fa no li permeten tenir ingressos fixos. Així, durant uns mesos, no va poder pagar la llum i la companyia els en va tallar el subministrament dues setmanes (fins que va pagar tot el deute). En aquell moment, el seu germà no hi era i ho va haver de pagar tot ell —per sort, treballava en l’obra i va poder costejar la despesa juntament amb dos companys de pis.

En el futur, quan hagi pogut millorar la seva situació, s’imagina vivint en una casa de la seva propietat, tot i que sap que no serà en un futur pròxim. “M’agradaria tenir una casa, però tot és molt car i ara mateix no puc estalviar de cap manera”.

Guanyar-se la vida de forma alternativa

L’entrevistada és una jove de 24 anys (generació Z) que viu en una masia dedicada a usos turístics en una localitat del Pallars Jussà a 5 quilòmetres d’un poble de menys de 50 persones. La noia no hi ha viscut sempre. Va estudiar un grau mitjà de tècnica esportiva en equitació i medi natural de cavall a Barcelona, on va viure fins que, l’any 2020, el seu pare va morir i la masia va passar a la seva propietat.

Ara fa tres anys que hi viu, i continua el negoci turístic que havia muntat el seu pare. A més, cuida els animals que hi té estatjats: tres cavalls, tres gossos i cinc gats. Des d'aquest any, és regidora de l'ajuntament de la població més pròxima. "Crec que és necessari que hi hagi algú jove que doni la seva visió i que porti idees noves en l'àmbit de turisme, de gestió, d'atreure més un públic jove". També participa en moviments que reivindiquen una transició energètica digna i que es posicionen en contra dels macroprojectes eòlics i solars. En aquest sentit, creu que l'organització popular és necessària per construir un futur millor, però troba que hi ha poca participació. "Com a ciutadà, si no t'organitzes i dediques molt temps i esforç, no podem aportar gaire. Hi ha bastanta gent que ja té la vida arreglada i que, de moment, com que encara no nota prou els problemes, es manté neutra, no es mulla. Però, per exemple, la gran majoria de jovent ara mateix som conscients que hi ha un problema real al planeta i que s'està anant tot a la merda, però poca gent hi fa res".

No té gaires estones lliures, però, alhora, passa molt temps sola. El dedica a ella mateixa: fa manualitats, escriu, camina i treballa en alguns projectes de futur, però també queda amb gent. "Estic començant a dedicar-me al que a mi m'agrada, que són els cavalls. Ara estic fent tota la infraestructura i gestió sola, amb l'esperança que, *més endavant*, podré tenir més cavalls i podré fer rutes, classes d'iniciació i cursos de caps de setmana de doma natural". Com molts joves, gaudeix de l'oci nocturn, si bé no té una gran centralitat en la seva vida: es redueix als caps de setmana dels estius.

A la muntanya manté contactes que hi va fer de petita pels amics dels seus pares. "Jo, els caps de setmana, gairebé sempre pujava a la masia, i els que no pujava m'estava amb la meva mare, perquè, com que treballava molt, la veia dues hores al dia, pràcticament". Se sent socialment vinculada al lloc on viu, on té una xarxa activa i "sana": "Sempre quedem per fer coses diferents: anem a escalar, al bar, al llac, organitzem coses, juguem a jocs de taula, etc.". Tot i així, troba a faltar espais als quals estava acostumada quan vivia a Barcelona: ateneus, el barri en general, associacions culturals... Al Pallars també n'hi ha, però no hi va amb tanta freqüència ni s'hi fan tantes activitats. És conscient de la situació d'aïllament o llunyania en què viu. "Al final, assumeixes que no hi ha transport públic, però tens el teu cotxe, que sí, ha de ser quatre per quatre. Si fas trenta minuts per fer vida social, és perfecte. Que en fas trenta per buscar ajuda o demanar a algú que et faci alguna feina, doncs és perfecte, i ho acabes assumint com pots".

Per contrarestar les dificultats de viure en un lloc apartat, a casa hi té una instal·lació elèctrica amb plaques solars, un servei d'aigua que li ve directament d'una font, i una fosa sèptica, entre altres elements. Això no obstant, viure en un lloc així implica suportar unes determinades condicions meteorològiques, d'aïllament o desconexió de la xarxa, i de mobilitat, que dificulten i encareixen la vida. "No ho tens tot

a deu minuts, com ho tindria en un barri de l'Eixample de Barcelona, i has de ser més previsor. L'hivern és duríssim: has d'assumir que, si neva fort, et pots arribar a quedar aïllada una o dues setmanes. Per més sol que faci, si la temperatura no augmenta, et quedes sense aigua. Que hi hagi menys hores de sol fa que les bateries durin el que duren, i has de minimitzar la despesa energètica". Però, sigui com sigui, l'entrevistada està molt satisfeta de viure on viu i s'identifica amb aquesta forma de vida. "Aquí, el turisme que fem és per mostrar un *modus* de vida més en consonància amb l'entorn i la natura, una vida més ecosostenible. És un sacrifici, o digues-ne com vulguis, que m'agrada assumir, perquè et posa a prova el dia a dia i ho acabes estimant, tot lo bo i lo dolent que té cada estació de l'any, que al final és la manera com ens regim aquí dalt".

Itinerari personal i familiar. Els quatre padrins de l'entrevistada van néixer entre els anys 1930-1935. Els dos senyors són de Barcelona i les dues senyores van venir de fora de Catalunya per motius laborals. Per la part de mare, la padrina és de València i es va mudar amb tota la família a Barcelona, d'on era el padrí. La parella es va conèixer als 18 anys, la mateixa edat tots dos, mentre l'una treballava de costurera i l'altre gaudia del temps lliure de la *mili*. Van mantenir el contacte a partir de cartes, fins que, un any més tard, es van casar i van tenir dues filles. Avui encara estan junts. El padrí, autòcton de Barcelona fins on se sap, treballava en una fàbrica de cromos de Panini gràcies a contactes de la família. Per la part del pare, la padrina és nascuda a Castellote, Aragó, i el padrí, ja mort, era de Barcelona. Es van conèixer per amics comuns a la platja de Sitges i es van casar quan ella tenia 20 anys i ell 25. Van tenir dos fills i, més tard, al cap d'uns 8 anys, es van divorciar. L'home va formar una nova família, que es va instal·lar a la costa. El senyor es va dedicar a un negoci familiar de venda de paper i fotocopiadores, fins que es va vendre l'empresa perquè cap familiar no volia donar-hi continuïtat. "Es va quedar penjat". La padrina va treballar de secretària a la fàbrica de Gallina Blanca fins que va tenir el primer fill. A partir de llavors es va dedicar a la cura de la família i la llar. Les dues famílies van animar els seus fills/es a estudiar i a buscar-se la vida a la ciutat.

El pare i la mare de l'entrevistada van néixer a Barcelona, als anys 1965 i 1970, respectivament. Tots dos han treballat a Barcelona en feines relacionades amb la publicitat, i durant uns anys van treballar a la mateixa empresa. La mare va estudiar fins a BUP i, gràcies a un contacte del padrí, es va posar a treballar d'aprenent en l'empresa de publicitat Scacs. Al cap d'us anys va anar a una altra empresa, on actualment encara treballa d'administradora de mitjans de publicitat a la televisió. "És la que posa l'anunci i t'arruïna la pel·lícula". El pare va poder estudiar una mica més: a més del BUP, va fer uns cursos d'informàtica i de gestió empresarial amb publicitat. Va treballar d'informàtic a Barcelona, a la mateixa empresa que la mare, i després va passar a una altra.

Es van conèixer per amics comuns, amb 19 anys la mare i 24 el pare, i, dos anys després, el 1991, es van casar i van viure de lloguer a Barcelona. Amb sis anys de matrimoni, el 1997, quan tenien 27 i 32 anys, van decidir comprar un habitatge, inicialment de segona residència, en una localitat del Pallars Sobirà. “La decisió era que a ells els agradava molt la muntanya, els agradava molt aquest lloc i portar una vida rural. Volien que els seus fills estiguessin a la muntanya i així poder fugir de la ciutat perquè no els agradava, encara que sabien que la ciutat és on, en certa manera, hi ha més oportunitats, tant laborals com d’estudis. És més fàcil, al final”. Aquesta motivació en part els venia d’uns amics que, en aquell moment, ja tenien un habitatge de segona residència en aquella zona. La masia que van comprar era un antic molí enrunat enmig d’un entorn natural. Van decidir comprar-la amb dos nuclis familiars més que feia poc que coneixien i amb qui, al començament, s’avenien. Per repartir-se la masia, van dividir-la en quatre sectors, i com que els seus pares hi havien aportat més diners (uns 40.000 € per la compra i uns 50.000 per la reforma), se’n van quedar dos.

Els seus pares continuaven vivint i treballant a Barcelona, però dedicaven tot el temps que podien a reformar la masia. Les altres dues famílies amb qui van comprar l’habitatge vivien regularment a la muntanya, però, per discrepàncies relacionades, sobretot, amb el manteniment de la casa (de les plaques solars i de la font d’on recollien l’aigua, o pel desbrossament del terreny), la relació es va malmetre. “Jo crec que en comprar-ho junts van cometre el gran error, perquè després es van adonar que era una gent bastant descuidada, amb qui no congeniaven, i que les coses no estaven sortint com s’esperaven. O sigui, ells venien els caps de setmana i tenien el triple de feina de manteniment”. Les altres famílies van afrontar complicacions econòmiques i personals, i, a poc a poc, les tensions interfamiliars, però també intrafamiliars, van anar augmentant, fins que els únics que van quedar a la masia van ser els seus pares. Els uns es van separar, i com que la parella no es volia quedar sola, van acabar marxant tots dos: l’una, a Menorca, i l’altre, a la llar d’origen, per motius econòmics. Els altres, amb una filla de dos anys a càrrec, no tenien possibilitats laborals ni les buscaven, de manera que no van poder assumir la reforma i també van marxar. Totes dues famílies van abandonar la seva part de terreny, però avui estem pagant a una de les famílies per adquirir el seu espai.

Dos anys després d’haver-se comprat la casa, el 1999, quan els pares de la noia tenien 29 i 34 anys, va néixer ella. La idea era anar a viure amb la filla a la muntanya, però la mare volia esperar que fos més gran. “A ella li feia por criar-me aquí dalt. Sabia que a la ciutat tindria més facilitats per estudiar o anar a l’escola i també hi havia la part de l’aïllament. Creia que a la ciutat faria més vincles”. Finalment van criar la filla a Barcelona.

Recorda haver tingut una infantesa força desestructurada pel que fa a les relacions familiars. Parla d’un pare amb addicions, que no era present en el seu dia a dia, i amb

qui la relació no va ser bona fins que es va fer gran, i d'una mare referent, que feia tots els possibles per tirar la família endavant. "Ma mare és un àngel. Ha sigut la meva confident, la meva millor amiga i ho segueix sent. Sempre m'ha ajudat i sostingut amb tot. Si ma mare no fos com és, jo no seria com soc, és així". El 2005, quan tenia sis anys, els seus pares es van separar. Gairebé un any després van intentar tornar a ajuntar-se, però el 2006 es van acabar divorciant. Un cop divorciats, el seu pare va perdre la feina de Barcelona i va decidir instal·lar-se a la casa de la muntanya per muntar un negoci de turisme rural. No es va tornar a casar, però sí que va tenir diferents parelles. La seva mare va mantenir la feina que tenia a Barcelona i va seguir vivint al pis que encara conservaven. El 2016, la mare es va tornar a casar amb un home de nacionalitat argentina que té dues filles més grans que l'entrevistada i que resideixen a l'Argentina.

Així doncs, quan els pares es van divorciar, l'entrevistada va quedar-se a viure amb sa mare a Barcelona, i tret dels dies lliures que pujava a la casa de la muntanya, va continuar la vida a la ciutat. En aquestes escapades, va començar a forjar la seva passió per la natura i els animals. "Quan no estava acompanyada, jugava amb animals o caminava pels voltants de la casa rural, que és bosc. De vegades coincidia amb altres nens, i també recordo visitar cavalls d'amics dels meus pares". El 2010, quan tenia 11 anys, després de demanar-ho insistentment a son pare, van adoptar tres cavalls d'un conegut que els regalava. Avui encara els tenen.

L'últim any abans de finalitzar la seva trajectòria formativa, el seu pare va emmalaltir. Enmig del curs, va haver de viure entre Barcelona i els Pirineus per ajudar-lo. El 2020 va acabar els estudis i son pare va morir de càncer. La seva vida va canviar substancialment: va cancel·lar els plans que tenia i va decidir pujar a viure a la muntanya i cuidar la masia, que va heretar de son pare. Actualment és un habitatge d'ús turístic i la seva activitat principal.

Des que hi està instal·lada, troba a faltar els contactes que es poden fer al territori quan s'hi té més arrelament o més suport familiar. Però s'ha espavilat. "Quant a família jo aquí no tinc cap familiar, i sí que és veritat que els sento bastant lluny, i que també des de sempre no hem tingut una relació gaire propera. Sempre hem sigut molt independents cadascú". Amb la seva mare hi manté el vincle. Treballa a Barcelona esperant complir els 13 anys que li queden per jubilar-se. "Viu amargada a la ciutat. El seu somni és poder viure a la muntanya, segueix sent aquest somni, i està molt cremada en general. Viu amb molt estrès, amb molta feina. No té temps per a ella, pràcticament. Els únics moments en què desconnecta són els caps de setmana, que pot pujar aquí a la muntanya. Per a la resta, ella ja ho diu: 'a mi la ciutat em consumeix'". Ja ho tenen parlat i, quan es jubili, la idea és que vagi a viure a la casa de la muntanya on es cuidaran mútuament.

“Els viatges m’han servit per connectar amb mi mateixa, per aclarir-me les idees. És una cosa que necessito per poder evadir-me, perquè m’agrada conèixer llocs nous i modes de vida diferents dels que porto jo. Però no és una necessitat plena: trobo que viatjar no és una prioritat. L’impacte que té generalment viatjar no és una cosa que em faci sentir còmoda”.

“Generalment, en el cercle d’amistats que tinc sí que ens ajudem molt i ens recolzem molt quan tenim un problema de pes, psicològic o de gestió emocional. Però, generalment, trobo que entre dones es parla molt més d’això que entre homes. Entre homes, és com que s’evita molt explicar que s’està malament, mostrar emocions, demanar ajut, que avui no estic bé perquè m’ha passat això, no”.

“Ningú es preocupa d’autoconèixer-se, ningú està connectat realment amb si mateix. Jo medito molt, o sigui, m’escolto i m’he mogut moltes vegades per impulsos, però, generalment, estant-te aquí sola, tens molt de temps per conèixer com ets realment i què és el que necessites, el que t’agrada i el que no”.

“Vaig anar a psicòlegs durant tres anys. Crec que tothom ho hauria de fer per molt bé que cregui que està. Hi ha molts tipus de teràpies i teràpies molt alternatives. Et dona eines per gestionar i per autoconèixer-te, i per dir ‘m’està passant això? Perquè fa un any vaig tenir aquest *traumita* o vaig viure certa experiència que em va generar x”.

Itinerari educatiu. Sempre ha anat a l’escola pública, fins que va decidir especialitzar-se en cavalls. Recorda haver anat a una escola bressol a prop de casa, perquè els seus pares treballaven, i, quan va anar a l’escola, com que el seu pare ja vivia a la muntanya i la seva mare continuava treballant, va passar moltes hores amb els seus padrins, que li feien de cangurs. Més tard va arribar a tenir cinc mainaderes, amb dues de les quals encara manté contacte. De l’escola i l’institut de la ciutat no en té grans records, ja que, segons explica, pel mer fet de tenir pares separats, fer visites constants a la muntanya i expressar el seu gust per la natura, va ser víctima d’assetjament escolar.

En acabar l’etapa de primària, es va canviar d’escola perquè no hi havia institut, i quan va acabar l’ESO, també es va canviar d’institut perquè no hi havia el batxillerat que volia fer. “Els vaig engegar a tots, a la directora, al cap d’estudis, a tots. L’únic que feien era ‘doneu-vos la mà i demaneu-vos perdó’. I els vaig dir ‘a mi no em veieu més, em piro a fer l’artístic, així que, si em queda alguna assignatura, m’aproveu, que esteu afavorint que hi hagi *bullying* i mal tracte, i a sobre protegint els agressors”.

Del seu institut va passar a l’escola d’art La Industrial, on sí que feien el batxillerat artístic. La decisió la va prendre, en part, per disponibilitat d’oferta i com a excusa per canviar de centre.

En aquest punt ja feia una vida més independent i, després d'haver conegut gent més afí, va tenir més vida social: anava al bar o al MACBA, per exemple. En acabat, va fer la selectivitat amb intencions d'estudiar una carrera universitària, il·lustració o disseny de moda, però, finalment, en lloc d'això, va marxar a treballar tres mesos als Estats Units com a *au-pair* i en l'obra. “No vaig ni provar-ho [anar a la universitat], no em vaig decantar per fer-ho, i vaig decidir fer un any sabàtic als divuit, quan havia acabat el batxillerat”. El mateix any, en tornar, es va posar a treballar a l'hostaleria i va treure's el carnet de conduir —es va haver d'examinar cinc cops. L'any següent, el 2018, va continuar treballant en l'hostaleria, però en una altra feina, i, seguint els consells de sa mare (“busquem alguna cosa que t'agradi”), va fer uns cicles formatius d'especialització relacionats amb cavalls: entrenament de cavalls d'alta competició i auxiliar en teràpies eqüestres i equinoteràpia. Sa mare prioritzava els estudis i volia que la filla es formés, però no va rebre pressió perquè fes una carrera universitària.

El 2019 va començar un grau mitjà de tècnics en equitació, d'un cost, però, molt elevat. En ser un grau relacionat amb cavalls i en un centre privat, encara s'inflava més. “Eren entre cinc mil i set mil euros l'any, però, en haver treballat, ho vam pagar entre jo i els meus pares”. Eren dos cursos en dos anys, però el va haver de fer en tres per la pandèmia. El curs era a Viladecans, a Les Tanques, unes instal·lacions de l'escola Joviat en què s'havia inscrit. El primer curs el va compaginar amb la feina, a la qual acudia cada dia amb transport públic. El segon curs, el 2020, va coincidir amb la pandèmia, i, quan van aturar classes, també va deixar de treballar. L'any següent, quan ja havia reprès els estudis, va ser quan son pare es va posar malalt. L'últim curs ja anava a classe amb cotxe, perquè alternava la vida a Barcelona amb les estades a la masia. “Jo vivia aquí a la masia, cuidant de tot, i quan tenia classe, baixava a Barcelona amb ma mare, em menjava el viatge. Era allà tres dies i després tornava aquí”. Un cop va acabar el grau mitjà, la van agafar per treballar a les hípiques on havia estudiat, però, dos mesos després, son pare va morir i la seva vida va canviar.

Està molt satisfeta del seu nivell d'estudis i explica la idea que té sobre la formació professional. “Crec que si estudies un grau mitjà, et serveix molt més a vegades que posar-te a estudiar una carrera. O sigui, l'exemple que puc posar és quan vaig estar fent pràctiques d'equinoteràpia a Collserola amb una psicòloga. Ella em va dir ‘en un any tens els mateixos coneixements que jo en quatre anys de carrera de psicologia i dos anys de màster en equinoteràpia’. És important perquè a tot arreu et demanen el paper, però no per la formació que et puguin donar o que després puguis aplicar, sinó pel títol. Això, almenys en el meu sector. O sigui, en el sector de l'equitació un llibre no t'ensenyarà a muntar a cavall, és pràctica”. Ara per ara no té previst tornar a estudiar. Si ha de continuar la seva formació relacionada amb els èquids, prefereix fer-ho directament treballant i coneixent altres professionals. “M'agradaria seguir for-

mant-me en coses del món del cavall, però, de moment, aquestes formacions les estic fent a través de conèixer gent amb experiència i treballar amb ells”.

Itinerari laboral. Les primeres experiències les va tenir als 15 i 16 anys, de manera informal, fent de cangur i classes de reforç a nens de l'escola. “Quan era més petita, ma mare em donava una paga de la pensió de mon pare, que no sempre arribava, però als quinze setze em va dir que m'espavilés per buscar feina”. El primer contracte laboral el va signar als 18 anys. Quan va acabar el batxillerat, va marxar tres mesos a treballar a l'estranger, d'*au-pair* i en la construcció, i ho recorda com una molt bona experiència. “Brutal. Vaig aprendre anglès que flipes; la gent, supersimpàtica: et pagaven bé i quan tocava... També bastant dur, perquè vaig estar currant en l'obra, que era una cosa molt física, i jo tenia divuit anys, però molt bé. És que, a part, quan marxés i trobes millors condicions o estàs més còmoda, encara t'hi quedaries més”. En tornar va decidir provar la feina de cambrera en el món de l'hostaleria.

En més d'una ocasió, la falta d'experiència li va dificultar trobar feina, però, així i tot, va començar a treballar a jornada sencera sense gaires complicacions, concretament, en la cadena de restaurants Udon. En aquesta feina hi va estar uns set mesos. L'any 2018, com que va decidir tornar a estudiar, va canviar de feina: treballava els caps de setmana al Milfulles, una cafeteria *brunch* d'una coneguda cadena, i alguna nit també en un restaurant mexicà de Gràcia. Quan va començar el grau mitjà (2019), va mantenir aquestes feines, i, com que estudiava a la tarda, els matins que podia es dedicava a passejar gossos. Aquests sous li permetien pagar-se les activitats d'oci que feia en el poc temps lliure que li quedava, i també ajudar a pagar els estudis del cicle mitjà. El 2020, amb l'aturada de classes per la pandèmia i el diagnòstic de son pare, va deixar de treballar.

Aquell estiu va anar a treballar a un restaurant de la Cerdanya, i aquesta ha estat l'única feina que ha deixat perquè no s'hi ha sentit a gust. “Estava contractada de cambrera i feia el pop. Era encarregada de sala, a vegades a la terrassa, a la cuina... Es van aprofitar de la meva bona fe i que era un cadellet. A més, jo vivia amb els *jefes* perquè eren col·legues. Va ser una feina entre col·legues i jo vaig anar allà pensant que ens fèiem un favor mutu i van abusar”. Creu que aquesta situació no s'hauria donat si no hagués estat tan jove.

L'any 2021, quan tenia 22 anys, va acabar el grau mitjà i la van agafar per treballar de professora d'equitació a les mateixes hípiques on havia estudiat. Aquesta situació només va durar dos mesos. El seu projecte de vida, en aquell moment, era intentar independitzar-se a Barcelona compartint pis amb una amiga i estrènyer el contacte que havia fet amb una hípica d'Alemanya durant una temporada a l'estranger, “per anar a entrenar cavalls durant dos anys”. Va ser llavors que el seu pare va morir, i va canviar

de plans. La decisió no va ser fàcil, però finalment es va decantar per donar continuïtat al negoci familiar que havia heretat.

Avui es dedica al turisme i dona relleu al negoci que va començar el seu pare. Fa tres anys que manté i dona a conèixer el seu habitatge turístic, que, com aclareix, no és una casa rural. “Estic donada d’alta d’activitat econòmica, però d’autònoma com a tal no en puc ser, perquè jo no dono un servei de restauració dintre del turisme rural. Perquè el que tinc és un habitatge d’ús turístic, no és una casa rural. No faig esmorzars, no faig sopars, no faig una neteja diària. Si fes tot aquest servei, llavors sí que m’hauria de declarar autònoma, perquè sí que hauria de declarar un IVA de totes les despeses de servei que estic fent. Però com que només faig una neteja i dono les claus, doncs és habitatge d’ús turístic, que està donat d’alta com a activitat econòmica. O sigui, he de fer la declaració de la renda i tot, però no he de pagar autònoms, perquè no compleixo els requisits per fer-ho. I, de fet, millor, perquè, si no...”. Es considera treballadora i resolutiva, i li agrada implicar-se en les feines que fa, sobretot quan es tracta del seu propi projecte. “Valoro molt no dependre d’un cap o superior i marcar-me els meus horaris i rutines. Això m’ha ajudat a tirar endavant i a sentir que, igualment, dins d’aquest aïllament, puc comptar amb gent al voltant que m’ajuda i em fa sentir més connectada”. Li agradaria muntar el seu propi negoci d’equitació i mantenir l’habitatge d’ús turístic com un a més a més econòmic.

El negoci heretat “ja té una mica d’història” i, aquests últims anys que l’ha portat ella, la tecnologia li ha estat mol útil per donar-se a conèixer. “La casa ha estat sempre a l’Airbnb i al Google Maps. I ara a l’Instagram. La gent truca directament i és més fàcil, arribo a més gent”. Un factor important és que té connexió a internet, que li arriba per satèl·lit, i confia en l’ús de la tecnologia per potenciar el seu negoci actual, de turisme, i el futur, de cavalls. “És la meva eina de treball per a la casa rural i per fer publicitat d’això”. En termes més generals, considera la tecnologia i el teletreball com unes eines més per escapar de la ciutat, “on no es pot estar, i menys econòmicament”, i per “guanyar en qualitat de vida i tranquil·litat”.

Sobre les possibilitats laborals de la zona on viu, explica: “N’hi ha, però diguéssim que no hi ha un ventall molt obert d’opcions. Feines més lligades a la pagesia, agricultura, ramaderia, esports, hostaleria, serveis”. Des d’una perspectiva positiva, menciona la temporalitat i l’estacionalitat de les feines, que creu que encaixen amb la mentalitat dels joves, però no s’oblida de la part més negativa. “És com que no sempre estàs fent el mateix, ja que crec que hi ha una motivació més gran. Després això també genera molta inseguretat i, al final, mai saps com aniràs i si podràs treballar, si cobraràs bé. Però, mentre siguem joves i no tinguem les coses molt clares o vulguem viure com més moguts...”. Creu que, com ella, hi ha molts joves que han decidit anar de la ciutat a la muntanya, i que els qui marxen són els locals enganyats per la idea de la ciutat.

“La vida a la ciutat està obsoleta i volen venir aquí a fer arrels i a crear vida a la muntanya. En canvi, aquí la majoria se’n van a la ciutat a viure. Cada cop tenim menys agricultors i ramaders, perquè les condicions són una merda. Les feines, al camp, *són molt dures*, i hi ha un seguit de normatives autoritàries que encara ho compliquen més. Dona per sobreviure com a màxim, i clar, els nens veuen tota la seva vida, els seus padrins, els seus pares fastiguejats i fatal, i se’n van a Barcelona, amb la mentalitat de canviar d’aires. Però, després dels tres, quatre anys passats vivint a la ciutat, s’adonen que aquí, al poble, s’està molt bé. I n’hi ha molts que tornen, però n’hi ha d’altres que s’hi queden”. El seu grup de coneguts pensa que la gent que fa tres anys que viu a la muntanya ja no se’n va. “L’altre dia vam fer un sopar i va ser com *‘hòstia, tots els qui som aquí portem més de tres anys al Pallars, i aquests ens quedarem’*. Tots ho teníem clar”.

Itinerari residencial. Va viure amb sa mare en un pis de lloguer fins als 21 anys. Es van canviar un cop de pis, però dins el mateix edifici, del quart al cinquè, i, gràcies a un contracte antic d’un conegut de l’escala, que era bastant familiar, pagaven 800 €, un preu que, als seus ulls, estava força bé per ser Barcelona. Quan es començava a plantejar compartir un pis a prop de Barcelona, va morir el seu pare i va heretar la masia de la muntanya. Allí hi tenien animals, que havien de continuar menjant, i va decidir anar-hi. “Va ser una putada i una sort. Hi va haver zero suport de la família de mon pare, i ma mare currava i tampoc podia ajudar. I jo, sent supersocial i venint de Barcelona, de cop aquí, cada dia sola. Va ser difícil. La masia és un antic molí reformat i situat a prop d’un punt d’interès natural. És un lloc molt tranquil, amb un paisatge magnífic: Unes bones roques al fons, un riu que passa just per sota la casa i bosc. Realment, sembla un bon lloc per fer turisme, i la família és el que hi va muntar: un habitatge d’ús turístic”.

El primer any a l’habitatge turístic el va compartir amb la seva parella i dos amics, que l’ajudaven a mantenir la finca i els animals. El segon any hi va viure sola, i aquesta situació la va saturar. “Viure en una casa tan aïllada moltes vegades et dona molts moments per pensar massa sobre si ho fas bé, si pots donar l’abast amb tot o no, i en el meu cas els primers anys van ser molt durs, perquè d’estar acostumada a viure en un ambient molt mogut com és Barcelona a venir aquí i estar aïllada, i *l’única companyia que tens són els animals, et fa una mica la sensació de tornar-te una mica boja*. Però finalment aprens a valorar l’estil de vida. Guanyes coses i en perds d’altres. Però, en el meu cas, sento que he guanyat aprenentatge, qualitat de vida, pau mental i poder gestionar la meva feina per mi mateixa”. Va dubtar entre llogar-la i anar a viatjar o arrelar-se al territori. Es va decantar per la segona opció, però, abans d’instal·lar-s’hi definitivament, va fer un viatge a l’Argentina, per visitar un col·lectiu que tenia 40 cavalls i que feia doma *india scarpata* —el coneixia de Barcelona. Tenia clar que, en tornar, volia continuar a la casa i així ho va fer.

Considera que el turisme és important per donar a conèixer la zona i revitalitzar el territori, i estableix una clara diferència entre l'habitatge turístic que ofereix ella i altres pisos o habitatges de la zona que dificulten l'accés dels joves a l'habitatge. "Primer de tot, el tens aquí a la muntanya, apartat i en un paratge natural característic. La imatge i la vivència de venir a passar un cap de setmana aquí, o els dies que siguin, és molt diferent en comparació a un pis turístic que podria ser a Barcelona o en una ciutat o poble com Tremp. Al final, la filosofia de vida que tenim aquí és viure d'una manera diferent i poder mostrar això a la gent que ve. Sempre que ve gent, doncs acaba connectant, posant-se a la pell de la persona que porta això, que soc jo, i entén una mica l'estil de vida, el *modus operandi* que hi ha. La responsabilitat cap als animals, de cuidar l'espai, de fer un manteniment perquè sigui una casa al màxim d'autosostenible i eficient, propera al medi".

Autogestionar-se, però, té un cost. Inicialment, quan es va instal·lar a la casa, va tenir problemes de llum, ja que la instal·lació de plaques solars era molt antiga. "Al principi havia d'estar depenent d'un generador de llum, despeses de gasolina..., perquè tot té un cost, perquè tot té un manteniment i les coses es deterioren". Va decidir renovar la instal·lació, però, en aquest punt, va topar amb una de les limitacions de la zona: a la comarca només va trobar una petita empresa que ho fes, i va estar "mig any lluitant contra les baixades d'energia elèctrica, i potser a les 10 de la nit no tenia llum". Parla de la calefacció i del que suposa procurar-se un mateix el combustible. "Fer-te tu la llenya, doncs és un desgast físic, preveient i pensant constantment 'vale, aquesta setmana et dediques a fer llenya, a anar-la a buscar al bosc i a generar-te-la tu mateix...', i no és tan fàcil com posar-te la calefacció en un pis, d'encenc el termòstat i ja està, no. Aquí, al final, t'ho fas tot tu".

Com a reflexió final, i amb certa satisfacció, comenta que es considera emancipada. "No depenc de la meva mare des de fa tres anys, des que va morir mon pare, quan jo tenia vint-i-un anys". I les seves expectatives de futur són al lloc on resideix actualment. "Jo estic fent arrels aquí i vull tenir fills aquí... Ho vull fer tot aquí". S'imagina vivint en parella i, a llarg termini, a més del negoci dels cavalls, potser li agradaria muntar una masoveria. En qualsevol cas, aquesta és una vida que no tenia planificada, un projecte sobrevingut per la situació familiar. "Jo tenia molt clar que, quan fos gran, amb trenta o així, vindria a viure aquí al Pallars. Ho tenia molt clar, que volia viure a la muntanya, però amb setze anys m'imaginava la meva vida a Barcelona cent per cent. No m'imaginava la vida aquí".

Nomadisme entre cabres

L'entrevistat és un jove de 27 anys (generació millennial) d'un micropoble de menys de 50 persones del Pallars Jussà. Ha estudiat un grau superior d'esports i d'entrenador

de piragüisme, i actualment treballa al Pallars Sobirà. “Soc guia de riu, però, en ser una feina estacionària, a l’hivern em dedico a qualsevol altra cosa, sigui a la construcció, a l’hoteleria, al camp... Això em permet passar l’hivern per poder tornar a començar al riu a la primavera”. Fa anys que es considera emancipat econòmicament, i va alternant la feina estacional amb d’altres d’iguals o temporals.

Sempre ha intentat fer vida a la muntanya, i, per raons familiars i laborals, ha estat vivint i treballant en diferents comarques de l’Alt Pirineu. El temps lliure li agrada dedicar-lo a compartir moments amb els seus amics i familiars, a ajudar en les feines de casa, a entrenar-se o, simplement, a fer oci al bar, a casa d’algú o on es pugui. Bona part del temps lliure també el dedica a col·laborar amb moviments socials, “intentant fer d’aquesta merda de societat un espai millor per a totes”.

Itinerari personal i familiar. La seva família “no és d’aquí, són neorurals arribats a finals dels vuitanta”. Al poble on es van instal·lar, i on els seus pares continuen vivint, ara hi resideixen unes vint-i-cinc o trenta persones. “Quan els meus pares van arribar al poble no hi arribava llum, només hi havia un telèfon”. El poble no sempre ha estat tan despoblat i, segons els arxius, als anys seixanta hi van arribar a viure tres-centes seixanta persones. “El poble va rebre un nucli de gent, de neorurals i d’altres països, que també van revolucionar una part de la comarca pel perfil de població que arribava”.

Els pares dels seus pares eren de fora de Barcelona i els seus pares van fer bona part de la seva vida a la ciutat, fins que van decidir pujar a la muntanya, a la Seu d’Urgell, i, igual que l’entrevistat, s’han anat movent per l’Alt Pirineu, sobretot per motius laborals.

El seu germà és set anys més gran que ell i ha seguit una trajectòria diferent de la seva. “Ha marxat a estudiar a fora, ha viatjat, ha treballat molt, ha continuat estudiant per tenir una millor posició i ha aconseguit arribar a tenir una bona feina, molts coneixements, treure’s un doctorat, ensenyar idiomes a l’EOI i tenir un fill preciós. El seu projecte de vida és molt diferent del meu, però tots dos seguim els mateixos passos per arribar allà on volem estar, que són, principalment, la dedicació i les ganes que posem en tot el que fem”. S’observa que créixer i criar-se a la mateixa casa no implica unes mateixes trajectòries, i que les circumstàncies familiars, econòmiques o les que siguin condicionen els passos dels joves. “A casa, lo d’ajustar-se el cinturó sempre ha estat present. Sí que és veritat que ma mare va poder ajudar el meu germà a anar-se’n a estudiar fora, però, un cop va entrar la crisi, es feia un fart de pensar per poder ajudar-lo. Quan jo volia marxar a estudiar, vaig decidir independitzar-me completament i no vaig permetre que ma mare tornés a treballar tant per ajudar-me”.

L’entrevistat va viure al poble on va néixer fins als nou anys. Aquella va ser una etapa de fer amistats i de gaudir de la vida de poble, que té unes característiques, pel que fa a

la mobilitat, que condicionen el tipus de relacions. “A l’escola fèiem horari intensiu, i com que jo era dels pocs que vivien al nucli urbà, molts dies agafava el transport escolar per anar a passar la tarda i nit a casa d’algun amic. Aleshores ens entreteníem amb qualsevol cosa, des de fer punteria amb rocs a les pomeres del veí fins a anar a baixar pel barrancs congelats a l’hivern, passant per anar a buscar búnquers de la Guerra Civil o anar amb els tractors dels veïns mentre treballaven la terra”. A més, recorda que al poble eren tots fills de neorurals i considera que tenien una ment molt oberta per la zona i el moment en què vivien. Quan tenia nou anys, els seus pares es van mudar per feina a l’Alt Urgell, i ell amb ells. Al principi li va costar establir-hi relacions socials, i veia molt poc els seus pares, que treballaven. Per això, la presència del seu germà va suposar-li un gran acompanyament, almenys fins que va marxar a estudiar a Barcelona. A l’Alt Urgell va estudiar un grau mitjà de mecànica, i, amb 18 anys, va marxar de casa per treballar a la Cerdanya.

Després d’aquesta primera experiència d’emancipació, quan se li va acabar el contracte, va tornar a viure a la llar familiar, on es va estar uns mesos, per estalviar i estudiar un cicle d’esports, que va fer al Pallars Sobirà, on ara treballa i viu. “Ja tenia molt clar que volia venir aquí perquè la vida del riu em motivava molt. Soc piragüista des de xic. Lo de venir a estudiar era una mica l’excusa, com de dir als meus pares el que venia a fer, però venia a currar igualment. Tota la vida currant”. A més del grau superior, va fer diferents cursos de formació relacionats amb l’activitat esportiva al riu. Després de treballar a l’aigua durant anys, i d’alternar la feina estacional amb moltes altres, aquest estiu va tenir una lesió que li va fer replantejar-se la trajectòria de vida. “Després de tretze temporades treballant al riu, després d’una lesió greu aquest estiu, he decidit deixar la feina, i quan estigui recuperat, buscar una feina més estable i tranquil·la”.

Viure en diferents llocs de la muntanya li ha permès observar, de primera mà, la tendència del jovent a moure’s cap a la ciutat. “Sent d’aquí dalt, he vist que molts dels meus amics van marxar i no els he tornat a veure. Van marxar a estudiar fora, a Barcelona, o han anat a altres països a estudiar, a fer un Erasmus, i ja no han tornat. Molta gent d’aquí dalt marxen a les ciutats a estudiar i ja et tires deu anys sense veure’ls. Algun acaba tornant, però pocs”. Això ho relaciona tant amb els estudis com amb la feina i l’habitatge, i també amb les complexes dinàmiques de viure en indrets tan petits. Argumenta que les dificultats per construir-se un projecte de vida augmenten si no s’ha viscut sempre al territori o pel fet de ser dona. “Aquí dalt la gent no és molt oberta de ment, i no cal que siguis d’un altre país: només per ser de ciutat o una dona ja et tracten com si no fossis vàlid per fer una feina. Jo ho he vist molt, sovint quan he començat a treballar. Fins que no els he dit d’on soc, m’han tractat d’una forma que ha canviat en saber que soc pallarès”. Continuant amb les dinàmiques socials, confirma que les relacions de veïnatge són més pròximes que a la ciutat, però matisa que, entre el jovent, les coses han canviat molt. “Els veïns ens coneixem tots, tal i qual, però no hi

ha la mateixa camaraderia. Penso que s'estan perdent molts valors. Potser amb la gent gran no ho notes tant, perquè fa molts anys, però amb la gent jove sí que ho notes. Et pots creuar amb la mateixa persona vint-i-cinc vegades i viure en un poble de trenta habitants i no et saludarà”.

Pel que fa a la participació i el dinamisme socials de la zona, creu que, tot i que hi ha algunes iniciatives socials i solidàries en marxa, en general falta predisposició a esforçar-se i compromís, cosa que dificulta encara més l'arrencada i la continuïtat de projectes socials en una zona de muntanya. “A l'ateneu que es volia fer aquí potser hi havia vint-i-cinc o trenta persones quan hi vaig anar jo. Quan els vaig dir d'augmentar la freqüència assembleària, em van mirar tots com si m'hagués tornat boig. Es reunien un cop al mes i juny, juliol i agost, no res. Clar, no pots iniciar un projecte així. Aviam, perquè perdís dos hores cada dos setmanes tampoc no et passa res. I és que jo he estat en diferents assemblees d'aquí la comarca, i és això, falta una hora per a l'assemblea i la penya 'no, al final no puc venir'. Saps que és el primer i el tercer dilluns de cada mes, o sigui, ho saps. Portem sis mesos fent assemblees aquests dies, ho saps, doncs t'ho muntés com puguis. Sempre hi pot haver un imprevist i no puc venir, vale, però arriba un moment que es fa habitual, i acabes fent el *primo*, com a militant, tu, que dius 'hòstia, que la militància és com una feina més, ho fas sense res, jo m'estic esforçant aquí'. Sempre entenent que molta de la gent que viu tot l'any en una zona així és perquè també els agrada gaudir de la muntanya i prioritzen la dedicació a passar el temps fent activitats esportives o al medi natural”.

L'entrevistat parla d'alguns dels perills derivats de la transformació de l'estructura social i productiva del territori. “Abans eren tot masies, i a les masies hi havia bestiar, que corria pels boscos i els netejava. Però ara, des de fa anys, hi ha masies abandonades i bosc, que allà és que tires un cigarro encès i ho cremes tot”. O de les diferències i dificultats vinculades al relleu, tant pel que fa a algunes feines com a la mobilitat, que varien d'una comarca a una altra. “I amb el tema agrícola, com és que no funciona? Aquí doncs lo mateix: els prats són així [inclinats], i a veure qui ve d'allà a aquí amb el tractor. En canvi, el Pallars Jussà sí que té extensió de terres més planes i allà sí que es fa més producció agrària”. I es refereix, així mateix, a la manca de serveis o d'inversió social en transport. “Clar, i és que amb el tema social està fatal. Problemes mentals o de mobilitat, i els del consell comarcal l'únic que fan és ficar-te pals a les rodes. O sigui, no ajuden, i a la gent gran els tenen abandonadíssims”.

Pel que fa a la part administrativa (ajuntaments, consells comarcals, etc.), també considera que hi ha molts impediments, sigui a l'hora d'empadronar-se o d'aconseguir-ne qualsevol cosa. “Vas allà i si no tens un lloc o has entrat i has ocupat una casa d'un fons voltor, per dir-te alguna cosa, et posaran pals a les rodes tant com puguin. Si no t'informes primer abans, et passes dues setmanes llegint-te lleis i vas amb amenaces, no

faran res. Has d'anar amb amenaces i vint-i-cinc persones a darrere, que facin soroll. Això ho parlem molt amb la PAH de Tremp, que per aconseguir qualsevol cosa amb els serveis socials, als ajuntaments, has d'anar amb amenaces. Si no, no vas enlloc". I identifica una gran problemàtica en els projectes energètics que hi ha en marxa al territori. "Entre lo de la MAT i lo dels parcs solars es carregaran la comarca. A aquesta comarca li queden 20 dies i es quedarà buida, amb tot això".

Itinerari educatiu. Va començar al micropoble on va néixer. Des de P3 fins a tercer de primària va anar a un centre d'una zona d'escoles rurals (ZER) del Pallars Jussà. Aquesta escola pública es va obrir a principis dels noranta, però, després de 16 anys, cap al 2006 o el 2007, va tancar. "Els primers anys érem uns quinze nens a l'escola en total, de tots els cursos. Aquesta xifra va anar baixant fins a l'últim any que hi vaig ser jo, el 2005, que érem set, i després de dos anys la van tancar per falta de canalla". Va marxar de l'escola abans que la tanquessin, perquè els seus pares es van haver de desplaçar per feina, i, finalment, l'etapa de primària la va acabar a l'escola Albert Vives de la Seu d'Urgell. "Un cop arribat el 2004, els meus pares van haver de marxar a una ciutat més gran a treballar, van trobar tots dos feina a l'Alt Urgell. Aquell any, el 2005, el meu germà gran acabava l'ESO a Tremp i volia fer un batxillerat que no es feia a l'institut de Tremp, però sí al de la Seu. Així que, tan bon punt es va acabar el curs escolar, ens vam mudar a viure a la Seu". Com es pot veure, l'oferta educativa és un condicionant important. Si es viu en un micropoble, el més probable és que s'hagi d'anar a fer la secundària a un nucli més important, amb els problemes logístics, de transport i/o d'horaris i de coordinació amb els familiars que això implica, i, a més, en funció del recorregut educatiu, hi ha la possibilitat que ni en aquest nucli puguin satisfer les necessitats i aspiracions que es tenen. Un punt a favor dels pobles més grans i de les ciutats petites o mitjanes és, doncs, l'oferta de formació, així com el ventall més ampli d'activitats, moviments o iniciatives.

A l'entrevistat, la mudança li va suposar un canvi complicat, tant pel distanciament amb els amics com per la diferència en la ràtio d'alumnes de l'escola, de 20 alumnes a 500. "Després de mesos, vaig aconseguir adaptar-m'hi, provant diferents esports i fent nous amics, fins que vaig provar el piragüisme, i allà vaig trobar el meu lloc i la meva gent". L'ESO la va continuar a la Seu, a l'institut Joan Brudieu. En l'adolescència, les coses li van anar pràcticament igual. Com és habitual, va ser un moment de la vida marcat per la rebel·lia i, al mateix temps, per les moltes realitats que es poden descobrir. "Continuava sent l'inadaptat de la classe, que s'ajuntava amb nens més grans i fèiem malifetes, bronca amb els pares a l'hora de sopar i anar fent, però amb el piragüisme vaig començar a despuntar, i els meus pares em motivaven molt a entrenar-me". Als 14 anys, quan ja feia un parell d'anys que s'entrenava, va entrar al centre d'alt rendiment de piragüisme de la Federació Catalana. Això va suposar un punt d'inflexió en la seva vida, tant per l'esforç i el temps que hi va haver de dedicar

com per l'impacte que tindria en la seva trajectòria posterior. I també, és clar, per les despeses que suposava entrenar-se a un nivell tan alt. Tant és així que, en no poder assumir-les la família, va començar a treballar els caps de setmana a una edat que es podria considerar prematura.

En aquell moment, en què, pels estudis, la feina i l'esport, la seva era una vida ben activa, va tenir el primer contacte amb la militància. Va ser amb els sindicats estudiantils, seguint una tradició que li venia de casa. "Anava a l'institut i després a entrenar-me. Sortíem a les set o a les vuit alguns dies, a casa a fer deures, i el dia que no en tenies, al carrer amb els amics a fer de les nostres, i els caps de setmana, a treballar. Llavors, el poc que em quedava de temps lliure l'invertia en el sindicat d'estudiants i l'ateneu popular, on fèiem molta pinya amb veïnes i gent de totes les edats per fer del poble un lloc millor. Cosa que també em va portar problemes a l'institut, perquè no em deixaven saltar-me classe per anar a les assemblees del sindicat d'estudiants, tot i que jo hi anava igual, i a casa, perquè tenien por que m'agafés la policia penjant pancartes o fent pintades, però a mi no m'atrapaven mai. També va ser una època en què hi havia prou agitació per Barcelona, i jo, en tenir família i alguns amics allà, baixava tot sovint a les manifestacions amb el meu tiet, que m'ensenyava tot el món de la militància i la solidaritat, deixant de banda tots els valors que m'han ensenyat des que vaig néixer".

Als 16 anys, en acabar l'ESO, va entrar a la Federació Espanyola de Piragüisme, però també havia escollit estudiar un grau mitjà de mecànica concertat, i els horaris no eren compatibles. Des de la Federació volien que seguís el camí batxillerat-universitat, i ell critica la falta de cooperació perquè pogués compatibilitzar estudis, esport i feina. L'altra cara era que, en entrenar-se al nivell en què ho feia, li feien un seguiment intensiu. "Als quatre mesos de començar el curs, vaig deixar la Federació i vaig deixar d'anar a entrenar-me. Estava fart que ho controlessin tot de mi després de tres anys i necessitava deixar-ho". Es va centrar en el curs, i li hauria agradat encarar els estudis cap a l'aeronàutica, però no va aconseguir entrar a l'escola pública, i la privada era "impen-sable!". En el marc d'aquest grau va fer unes pràctiques en un taller de mecànica industrial i, en acabar, se'n va anar a un altre, a Puigcerdà. Com molts altres, aprofitant la connexió dels estudis amb el món laboral, es va independitzar i es va estar uns sis mesos vivint fora de casa. Després d'aquesta experiència, va retornar a la llar familiar i va buscar feina a les comarques limítrofs amb l'Alt Urgell, sense èxit. Llavors va ser quan va decidir que volia tornar a estudiar i, gràcies al suport familiar, se'n va sortir. "Anava fent feines amb el meu pare o de soldador en algunes granges de la vora del poble mentre em treia el curs d'accés al grau superior d'esports".

El seu itinerari educatiu, ara com ara, s'acaba en un grau superior en activitats físico-esportives i d'entrenador nacional en piragüisme d'aigües braves a l'institut públic de Sort; en alguns cursos específics a l'institut públic de muntanya de la Pobla de Segur,

i en alguns cursos internacionals de rescat i guiatge de rius en empreses privades de formació. “Un cop al Pallars, amb dinou anys, vaig tornar a remar i a entrenar-me una mica. Ensenyava als meus companys de classe i donava algunes classes per a un club de Sort. Em vaig formar en guiatge i rescat de rius d’aigües braves, feina que portava fent tots els estius des que tenia catorze anys, i vaig començar a treballar per la zona. Els últims vuit anys han estat uns anys de treballar al riu quan es podia, per l’estacionalitat, i d’anar cap aquí i cap allà buscant-me la vida”.

Està satisfet de la seva trajectòria educativa, i considera que “ha estat molt útil en general”, ja que els cursos que ha fet són molt pràctics i permeten aprendre ràpidament i aplicar el que s’ha après tot seguit. “Dins de les meves possibilitats econòmiques, he estudiat el que he volgut, com he volgut i quan he volgut. Ara no estic cursant cap estudi, però suposo que algun dia tornaré a estudiar alguna cosa que em pugui motivar. A més, depèn d’allò a què et vulguis dedicar. Suposo que hi ha feines que requereixen tenir un nivell de coneixements teòrics que només s’adquireix estudiant molt, però, per a les feines que he fet jo, se n’aprèn més amb cursos pràctics o treballant”. Reconeix que l’oferta educativa del territori no és gaire àmplia, i creu que “l’oferta s’ha d’ajustar a les necessitats del territori, és a dir, si en una zona es viu de l’agricultura i la ramaderia, principalment, està bé que l’oferta d’ensenyament estigui enfocada a tots els sectors directes i indirectes que fan que això funcioni”.

Itinerari laboral. Va començar als 14 anys, de manera informal, per poder continuar entrenant-se, ja que a casa no podien pagar-li els costos d’un entrenament d’alt nivell. Les feines les feia els caps de setmana al poble on va néixer i en un ràfting de l’Alt Urgell. “La primera vegada que vaig treballar, amb 14 anys, treballava només cuidant uns cavalls els caps de setmana. Em pagaven prou bé i estava tranquil, ja que no tenia l’amo al damunt tot el dia i em deixaven fer molt la meva. Després treballava també al parc del Segre, baixant barques de ràfting, cobrant molt poc i amb moltes exigències”. Com que ja s’havia mudat, per anar a treballar a l’altre poble va arribar a un acord amb la Federació: la mateixa Federació el traslladaria d’una localitat a l’altra amb transport privat.

La primera feina formal la va fer als 17-18 anys, quan va anar a la Cerdanya a treballar de mecànic després d’haver fet unes pràctiques en un altre taller. “Vaig començar de mecànic i a treballar de manera legal, també cobrant poc, i després a Correus de manera eventual, aquí ja cobrant més”. Durant aquella experiència es va independitzar del tot i des de llavors ha estat treballant en diverses feines. “Feia la feina que fes falta per arribar a finals de mes, passant de cambrer d’habitacions a cambrer de bars i restaurants, de *maitre* en bodes i càterings, de cambrer i gestor d’un bar a la construcció, fent de tot, compaginant-ho tot amb la feina al riu, cuidant animals, el que sigui”. En bona part dels casos, eren feines estacionals, temporals, amb sous baixos i, a vegades,

d'unes condicions molt dures i, doncs, precàries, però que, segons assegura, també l'han enriquit molt en termes d'aprenentatge i recorregut vital. Aquestes feines les ha fet tant en l'economia formal com en la informal. Ara, però, arran d'una lesió, es planteja deixar la feina al riu i buscar-ne una de més estable i tranquil·la.

L'oferta laboral del territori és, principalment, turística i precària, però, com a jove amb experiència, creu que si té ganes de treballar i una bona actitud es pot fer valer en una feina i millorar les condicions. “Està clar que aquí dalt les feines són el que són. Al Pallars Sobirà, per exemple, es viu principalment del turisme i al final acabes treballant, directament o indirectament, per al turisme, i en ser un sector precari ja de per si, doncs les feines acaben sent precàries, sobretot si comences de zero, sense experiència. Tot i això, crec que els joves tenim accés a totes les feines que vulguem, precàries, sí, però, si demostres que vals per fer-la, normalment les condicions canvien: tot és les ganes que hi posis. Molts joves d'avui no tenen ganes de treballar, jo tampoc, però, ja que ho faig, procuro fer-ho el millor i més ràpid possible, per guanyar-me el respecte i un bon sou. Així ho he fet sempre, i mai m'ha faltat de res”. En aquest punt també fa una crítica al tipus de contractes que els fan, ja que són idèntics als de les ciutats quan, a les zones rurals, no disposen dels mateixos serveis. “Tens els mateixos contractes que tindries en una ciutat, però, alhora, no tens serveis públics de transport, o sí que n'hi ha però són molt puntuals i és impossible. Estàs fent una jornada partida i no pots agafar transport públic, necessites vehicle, i a l'hivern es fa molt més llarg. Pot ser que a la ciutat aquests contractes estiguin molt bé, que ho dubto, però estan fets per gent amb mentalitat urbana i no amb mentalitat rural. I la vida rural és molt diferent de la urbana”.

En la seva trajectòria laboral, la situació més negativa que s'ha trobat ha estat en tallers mecànics: busquen gent amb experiència i, si no se'n té, el sou és molt baix. “En la resta de feines no m'he sentit discriminat, encara que algú ho hagi intentat perquè soc jove, però he demostrat ser un bon treballador i he aconseguit guanyar-me el respecte dels companys”. Com que la seva dedicació principal, i més vocacional, era al riu, on la feina és estacional, ha anat saltant de feina en feina, i s'ho ha pres com una oportunitat per aprendre. En algunes feines sí que ha estat treballant més d'un any, però en la majoria ho ha fet de forma intermitent. “De totes les feines n'he plegat per ganes de fer alguna cosa diferent o perquè ja havia après tot el que creia necessari i ja no em motivava tant com abans”. També ha treballat a l'estranger —ha estat viatjant i treballant per Europa— algun hivern en espera de l'arribada de l'estiu.

Les dinàmiques a les quals s'ha acostumat treballant estacionalment i temporalment l'han dut a ser reticent als contractes fixos. “A mi les feines fixes em fan pànic. Feina temporal, sí. I si em fan fix, dic que sí, però, després, quan me'n canso, marxo corrents”. La seva preferència per la temporalitat té a veure amb la llibertat de moure's

pel territori i canviar de lloc, i amb les possibilitats d'accedir a prestacions per extinció de contracte. Tot i la seva predisposició a continuar treballant de manera informal o en feines temporals (potser amb la lesió ja no), reconeix els avantatges dels contractes fixos. "Sí que és veritat que les condicions d'un contracte fix són bastant millors. Pots exigir que et retinguin tant d'IRPF, pots fer més mogudes. Després la declaració de la renda potser no et surt tan malament... Clar, treballant amb contractes temporals, si en un any tens sis contractes en diferents llocs, a la declaració de la renda et cauen per tot arreu".

Itinerari residencial. Ha estat movent-se amunt i avall. Per a ell, viure a la muntanya és més car que fer-ho a la ciutat, sobretot per l'augment dels costos en la vida quotidiana. La falta de transport públic, que acaba obligant a tenir vehicle propi, o la disponibilitat limitada de serveis de salut i productes bàsics, i els costos associats al seu abastiment, són exemples de l'encariment del cost de la vida a la muntanya. "Aquí, els 15 quilòmetres tenen molt desnivell, tens més consum, és tot molt més car. Viure a l'entorn rural és bastant més car que viure a la ciutat. A la ciutat més o menys t'ho pots anar muntant. Aquí, per exemple, i més si vius en una zona rural i turística com aquesta, et trobes que la cadena de supermercats CCC, aquest en concret que hi ha aquí, en aquest poble, és el més car de tota la província de Lleida. És molt fort. I és l'únic supermercat més o menys gran que tenim a la comarca. Ara hi ha l'Esclat a Trep, que l'Esclat ja hi ha estat sempre. Quan jo era petit i hi havia l'Intermarché, però és a Trep. Tens 45 quilòmetres fins a Trep, i corbes i desnivell. O te'n vas a Vielha, al Mercadona. O a la Seu".

També es refereix a la situació de les persones residents no empadronades. A ell també li aniria més bé empadronar-se a casa amb la seva mare, però creu que la gent s'ha d'empadronar allà on viu. "Hi ha molta gent que porta molts anys aquí, i jo he arribat a tindre discussions amb gent que em deia 'no, perquè l'ajuntament això i l'ajuntament allò altre'. I jo dir-los 'on estàs empadronat? A Molins de Rei? Quant anys portes vivint aquí? Dotze? Molt bé, doncs ja pots xerrar. Si l'ajuntament em talla l'aigua i no m'avisava, a qui em queixo? Si no estàs empadronat, de què et vols queixar? Ja et pots queixar tot el que vulguis". La realitat és que, en una zona rural i turística, la presència de moltes persones residents no empadronades pot comportar problemes de finançament municipal, manca de serveis i d'infraestructures essencials, així com d'accés als serveis públics, i problemes estadístics que dificulten una planificació adequada. Per exemple, un municipi amb 1.650 persones censades pot arribar a acollir més de 4.000 persones durant els mesos vacacionals. "La Generalitat no dona subvencions, perquè mira el cens d'habitants empadronats i diu 'no, per població no us toca, no podeu tenir tres traumatòlegs a l'hospital comarcal de Trep'. Que s'encarrega d'un munt de comarques. Perquè, com que no hi ha gent empadronada, doncs amb dos ja feu. Clar, després unes cues allà que t'hi cagues. I amb tots els serveis socials igual".

Un cop prenen la decisió d'emancipar-se residencialment, les persones joves topen amb els problemes de la manca d'oferta i del preu, desmesurat a causa de la proliferació d'habitatges d'ús turístic. "Aquí dalt, l'oferta d'habitatges en lloguer és pràcticament nul·la i el preu de compra és desorbitat. La mala gestió d'aquest tipus d'habitatges ha canviat el model de negoci i ha empitjorat les condicions d'aquells que s'hi dedicaven des de feia anys".

Annex 3. Quadres estadístics

QUADRE A3.1. DISTRIBUCIÓ DE LA POBLACIÓ PER GRANDÀRIA
DEL MUNICIPI. PROVÍNCIA DE LLEIDA (2022)

Distribució municipis Lleida (2022)	Valors				Distribució percentual		
	Nombre municipis	Superfície (km ²)	Població	Densitat (hab./km ²)	Municipis	Superfície	Població
500 o menys hab.	122	5.999,1	29.499	5	53,0%	49,5%	6,7%
501 - 1.000 habitants	42	2.006,6	31.577	16	18,3%	16,6%	7,2%
1.001 - 2.000 habitants	28	1.601,0	39.045	24	12,2%	13,2%	8,8%
2.001 - 5.000 habitants	22	1.165,5	60.902	52	9,6%	9,6%	13,8%
5.001 - 10.000 habitants	11	960,4	77.129	80	4,8%	7,9%	17,5%
10.001 - 20.000 habitants	4	168,3	62.261	370	1,7%	1,4%	14,1%
Més de 20.001 hab.	1	212,3	140.797	663	0,4%	1,8%	31,9%
Província Lleida	230	12.113,2	441.210	36	100,0%	100,0%	100,0%

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Idescat.

QUADRE A3.2. MUNICIPIS DE MENYS DE 5.000 HABITANTS. PROVÍNCIA DE LLEIDA (2022)

5.000 o menys hab.	Nombre municipis	Superfície (km ²)	Població	Densitat (hab./km ²)	% s/ la comarca		
					Nombre municipis	Superfície (km ²)	Població
Província de Lleida	214	10.772	161.023	15	93,0%	88,9%	36,5%
Alt Urgell	18	1.432	8.221	6	94,7%	98,9%	40,1%
Alta Ribagorça	3	427	3.958	9	15,8%	29,5%	19,3%
Cerdanya (1)	6	296	3.701	12	100,0%	100,0%	100,0%
Garrigues	23	736	12.763	17	95,8%	92,3%	67,1%
Noguera	29	1.727	21.837	13	96,7%	96,8%	55,6%
Pallars Jussà	13	1.041	7.352	7	92,9%	77,5%	55,7%
Pallars Sobirà	15	1.378	7.181	5	100,0%	100,0%	100,0%
Pla d'Urgell	15	298	22.315	75	78,9%	20,6%	108,9%
Segarra	19	650	6.818	10	90,5%	89,9%	28,9%
Segrià	34	1.006	48.699	48	89,5%	72,0%	22,9%
Solsonès	14	983	4.501	5	93,3%	98,2%	33,0%
Urgell	17	377	8.990	24	85,0%	65,0%	24,0%
Val d'Aran	8	422	4.687	11	88,9%	66,6%	45,6%

Només es comptabilitzen els municipis de la província de Lleida.

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Idescat.

QUADRE A3.3. SÈRIE TEMPORAL 1998-2022 POBLACIÓ JOVE
DE 15 A 29 ANYS. LLEIDA, CATALUNYA I ESPANYA

Període	De 15 a 29 anys		% població jove/població total		
	Població jove Catalunya	Població jove Lleida	Catalunya	Espanya	Lleida
1998	1.439.105	76.534	23,4	23,9	21,4
1999	1.418.766	75.621	22,9	23,5	21,0
2000	1.408.993	75.586	22,5	23,1	20,9
2001	1.406.084	75.158	22,1	22,8	20,6
2002	1.415.429	75.894	21,8	22,4	20,5
2003	1.436.364	76.243	21,4	22,0	20,2
2004	1.424.462	76.686	20,9	21,5	19,9
2005	1.426.772	79.601	20,4	21,0	19,9
2006	1.412.517	79.737	19,8	20,4	19,6
2007	1.378.831	78.643	19,1	19,7	19,0
2008	1.373.899	80.005	18,7	19,3	18,7
2009	1.350.499	79.900	18,1	18,7	18,3
2010	1.301.838	77.553	17,3	18,0	17,6
2011	1.254.864	75.179	16,6	17,3	17,0
2012	1.220.319	72.534	16,1	16,7	16,4
2013	1.181.391	70.043	15,6	16,1	15,9
2014	1.147.556	67.921	15,3	15,8	15,5
2015	1.131.064	66.673	15,1	15,5	15,3
2016	1.130.744	65.866	15,0	15,3	15,2
2017	1.142.486	65.291	15,1	15,2	15,1
2018	1.162.539	65.420	15,3	15,2	15,1
2019	1.196.714	66.375	15,6	15,3	15,3
2020	1.241.355	67.909	16,0	15,5	15,5
2021	1.246.127	68.643	16,1	15,5	15,6
2022	1.265.584	69.871	16,3	15,6	15,8

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE i de l'Idescat.

QUADRE A.3.4. DISTRIBUCIÓ POBLACIONAL PER SEXE I TRAMS D'EDAT
DE JOVES DE 15 A 29 ANYS A LA PROVÍNCIA I COMARQUES DE LLEIDA

Àmbit territorial	Homes joves	Dones joves	Joves/ total joves província Lleida (%)	Joves/total comarques (%)	15-19	20-24	25-29
Lleida	36.937	32.257	100,0	15,8	33,2	33,1	33,6
Alt Urgell	1.647	1.432	4,4	15,2	31,7	32,9	35,4
Alta Ribagorça	305	264	0,8	14,2	30,9	33,7	35,3
Garrigues	1.495	1.201	3,9	14,2	33,6	32,9	33,5
Noguera	3.302	2.737	8,7	15,6	31,5	33,7	34,7
Pallars Jussà	1.010	904	2,8	14,6	30,6	32,8	36,6
Pallars Sobirà	516	496	1,5	14,1	29,7	35,5	34,8
Pla d'Urgell	3.189	2.789	8,6	15,8	33,6	33,6	32,9
Segarra	2.219	1.822	5,8	17,4	33,2	33,7	33,0
Segrià	18.363	15.977	49,6	16,4	33,4	33,9	32,7
Solsonès	1.120	1.032	3,1	15,4	33,9	35,5	30,6
Urgell	3.252	2.882	8,9	16,4	33,7	33,9	32,3
Aran	816	727	2,2	15,1	31,7	33,1	35,2

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat.

QUADRE A3.5. VAB PER COMARQUES DE LLEIDA I SECCIONS D'ACTIVITAT (2020)

	Agricultura	Indústries extractives, energia, aigua i residus	Alimentació, tèxtil, fusta, arts gràfiques, química i cautxú	Metal·lúrgia, maquinària, material elèctric i de transport	Construcció	Comerç	Transport informació i comunicacions	Hostaleria	Act. financeres i assegurances	Act. immobiliàries tècniques i administratives	Administració pública i altres serveis	Total
Alt Urgell	5,4	3,8	5,3	3,8	6,8	14,4	6,4	6,3	2,7	18,8	26,3	100,0
Alta Ribagorça	3,3	14,3	1,6	1,1	7,9	5,6	6,4	12,7	4,7	17,6	24,9	100,0
Aran	0,2	7,4	0,6	1,0	10,8	8,1	2,2	19,9	3,1	18,9	27,8	100,0
Garrigues	24,2	11,6	8,0	5,6	8,2	8,4	1,8	1,8	3,5	11,3	15,5	100,0
Noguera	24,6	3,6	9,2	6,0	6,5	11,5	5,9	2,7	2,7	11,4	15,9	100,0
Pallars Jussà	11,1	9,6	2,3	0,6	8,4	7,6	2,7	6,3	3,2	16,9	31,2	100,0
Pallars Sobirà	3,4	10,7	2,4	0,7	9,4	5,9	4,5	15,9	4,9	17,2	25,1	100,0
Pla d'Urgell	13,2	4,3	23,3	10,6	5,7	11,1	5,1	1,7	2,0	11,7	11,2	100,0
Segarra	9,0	2,1	43,3	10,9	3,5	5,3	3,4	1,5	1,3	9,6	10,1	100,0
Segrià	8,7	1,9	5,7	3,1	6,3	15,7	7,6	3,4	2,6	15,9	29,2	100,0
Solsonès	12,2	2,2	8,2	16,0	7,9	6,2	4,2	4,8	1,7	17,6	19,1	100,0
Urgell	11,2	3,7	18,2	10,4	5,8	13,5	4,0	2,1	2,3	13,2	15,5	100,0
Lleida	10,9	3,4	11,0	5,5	6,4	12,9	6,0	3,8	2,5	14,6	23,1	100,0
Catalunya	1,2	3,0	9,8	6,7	5,2	13,0	8,4	3,6	3,6	23,4	21,9	100,0

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Idescat.

QUADRE A3.6. POBLACIÓ ACTIVA PER INTERVALS D'EDAT. LLEIDA (2022)

Lleida Mitjana anual (milers).	Població activa	De 16 a 19 anys	De 20 a 24 anys	De 25 a 54 anys	55 i més anys
2019	221,4	3,4	13,3	165,4	39,3
2020	218,9	3,3	12,4	161,7	41,6
2021	224	2,8	13,7	163,4	44,1
2022	216,8	3,7	15,1	158,2	39,9
Lleida Mitjana anual (% variació)	Població activa	De 16 a 19 anys	De 20 a 24 anys	De 25 a 54 anys	55 i més anys
2019	4,80%	-15,50%	18,50%	4,70%	3,30%
2020	-1,10%	-3,70%	-6,60%	-2,20%	5,80%
2021	2,30%	-14,50%	10,50%	1,10%	6,00%
2022	-3,20%	30,40%	9,80%	-3,20%	-9,50%
% variació 2022/2019	-2,10%	7,40%	13,30%	-4,40%	1,50%
Lleida Mitjana anual (% distribució)	Població activa	De 16 a 19 anys	De 20 a 24 anys	De 25 a 54 anys	55 i més anys
2019	100%	1,50%	6,00%	74,70%	17,70%
2020	100%	1,50%	5,70%	73,80%	19,00%
2021	100%	1,30%	6,10%	73,00%	19,70%
2022	100%	1,70%	7,00%	73,00%	18,40%

Font: Elaboració pròpia a partir de l'EPA de l'INE.

QUADRE A3.7. DISTRIBUCIÓ DE L'OCUPACIÓ PER SECTORS A LES COMARQUES DE LLEIDA (2020)

Persones ocupades. Sumatori comarques de Lleida	Persones ocupades	% per sectors	% assalariades	% RETA
Comerç a l'engròs i al detall	32.402	18,7%	78,0%	22,0%
Indústries manufactureres	24.903	14,4%	89,3%	10,7%
Adm. pública, defensa i SS obligatòria	15.692	9,0%	99,9%	0,1%
Activitats sanitàries i serveis socials	15.557	9,0%	94,2%	5,8%
Construcció	13.664	7,9%	68,1%	31,9%
Agricultura, ramaderia i pesca	12.702	7,3%	28,2%	71,8%
Hostaleria	11.180	6,4%	70,2%	29,8%
Transport i emmagatzematge	10.114	5,8%	78,7%	21,3%
Activitats administratives i auxiliars	8.760	5,0%	89,2%	10,8%
Activitats professionals i tècniques	6.840	3,9%	67,4%	32,6%
Educació	6.826	3,9%	89,7%	10,3%
Altres serveis	4.250	2,4%	54,8%	45,2%
Informació i comunicacions	2.671	1,5%	82,4%	17,6%
Activitats financeres i d'assegurances	2.502	1,4%	79,4%	20,6%
Activitats artístiques i d'entreteniment	2.437	1,4%	75,9%	24,1%
Aigua, sanejament i gestió de residus	1.465	0,8%	98,2%	1,8%
Activitats immobiliàries	731	0,4%	65,7%	34,3%
Energia elèctrica i gas	514	0,3%	92,3%	7,7%
Indústries extractives	208	0,1%	87,8%	12,2%
Activitats de les llars	119	0,1%	97,5%	2,5%
Sumatori comarques	173.539	100,0%	78,5%	21,5%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Departament d'Empresa i Treball.

QUADRE A3.8. DIMENSIO EMPRESARIAL. PROVINCIA DE LLEIDA (2020)

Activitat econòmica	Total		Activitat econòmica	Total	
	Dimensió empresarial	Treballadors afiliats		Comptes de cotització	Dimensió empresarial
d'1 a 5	17,22%	74,20%	de 501 a 750	2,95%	0,05%
de 6 a 10	9,79%	11,63%	de 751 a 1.000	1,88%	0,02%
d'11 a 25	14,97%	8,29%	de 1.001 a 2.000	4,01%	0,03%
de 26 a 30	2,89%	0,92%	de 2.001 a 3.000	-	-
de 31 a 50	9,91%	2,26%	de 3.001 a 5.000	2,37%	0,01%
de 51 a 100	12,37%	1,56%	més de 5.000	-	-
de 101 a 250	13,74%	0,83%	Sumatori	100,00%	100,00%
de 251 a 500	7,91%	0,21%	Total	137.443	15.474

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Departament d'Empresa i Treball.⁵²

QUADRE A3.9. DISTRIBUCIÓ DE L'OCUPACIÓ PER COMARQUES (2020)

% que aporta cada comarca al sector. RETA I ASSALARIADES. Comarques i Aran (per ordre alfabètic)	Persones ocupades	% per comarques	% assalariades	% RETA
Alt Urgell	5.965	3,4%	71,1%	28,9%
Alta Ribagorça	1.085	0,6%	59,0%	41,0%
Aran	3.579	2,1%	69,7%	30,3%
Garrigues	5.374	3,1%	62,0%	38,0%
Noguera	12.558	7,2%	68,1%	31,9%
Pallars Jussà	3.834	2,2%	65,5%	34,5%
Pallars Sobirà	2.076	1,2%	57,4%	42,6%
Pla d'Urgell	14.383	8,3%	76,4%	23,6%
Segarra	11.027	6,4%	79,1%	20,9%
Segrià	95.682	55,1%	84,0%	16,0%
Solsonès	5.120	3,0%	69,9%	30,1%
Urgell	12.854	7,4%	74,1%	25,9%
Sumatori comarques	173.539	100,0%	78,5%	21,5%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Departament d'Empresa i Treball.

52. https://observatorit treball.gencat.cat/ca/ambits_tematics/treball/afiliacio_ss/mineria_carbo_i_regim_especial_autonomos/.

QUADRE A3.10. ATUR REGISTRAT PER COMARQUES I INTERVALS D'EDAT (2022)

Atur registrat Mitjana 2022	Total	De 29 o menys anys	% 29 o menys anys	De 29 o menys anys	Menors de 20 anys	De 20 a 24 anys	De 25 a 29 anys
Catalunya	354.644	45.137	12,7%	100,0%	12,2%	32,9%	54,9%
Lleida	19.187	2.998	15,6%	100,0%	12,1%	34,0%	53,9%
Alt Urgell	740	111	15,0%	100,0%	16,1%	31,3%	52,6%
Alta Ribagorça	101	15	14,9%	100,0%	10,0%	30,6%	59,4%
Aran	227	34	14,8%	100,0%	7,9%	34,2%	57,8%
Garrigues	716	113	15,8%	100,0%	9,9%	34,1%	56,0%
Noguera	1.853	334	18,0%	100,0%	14,4%	32,6%	53,0%
Pallars Jussà	526	73	13,8%	100,0%	13,4%	26,6%	60,0%
Pallars Sobirà	209	28	13,6%	100,0%	5,6%	41,9%	52,5%
Pla d'Urgell	1.518	210	13,8%	100,0%	7,4%	36,7%	56,0%
Segarra	758	121	16,0%	100,0%	7,6%	34,1%	58,3%
Segrià	10.375	1.628	15,7%	100,0%	12,5%	34,7%	52,7%
Solsonès	463	83	17,9%	100,0%	13,0%	34,2%	52,8%
Urgell	1.610	234	14,5%	100,0%	12,7%	31,4%	55,9%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Observatori del Treball.⁵³

53. <https://observatorideltreball.gencat.cat/ObservatoriDelTreball/servlet/mstrWeb>.

**QUADRE A3.11. ATUR REGISTRAT A LA PROVÍNCIA
DE LLEIDA PER INTERVALS D'EDAT I SEXE (2019-2022)**

Atur registrat	Total (2019)	Total (2022)	% de variació total (2022/2019)	De 29 i menys anys (2019)	Menors de 29 anys (2022)	% de variació total (2022/2019)
Pallars Sobirà	217	209	-3,8%	48	28	-40,4%
Aran	275	227	-17,5%	56	34	-39,9%
Catalunya	380.764	354.644	-6,9%	57.387	45.137	-21,3%
Urgell	1.719	1.610	-6,4%	266	234	-12,0%
Alt Urgell	770	740	-3,9%	123	111	-9,9%
Segrià	10.842	10.375	-4,3%	1.801	1.628	-9,6%
Pallars Jussà	526	526	0,0%	80	73	-9,1%
Lleida	19.626	19.187	-2,2%	3.239	2.998	-7,4%
Pla d'Urgell	1.401	1.518	8,3%	225	210	-6,5%
Segarra	733	758	3,4%	117	121	3,6%
Noguera	1.790	1.853	3,5%	311	334	7,7%
Solsonès	451	463	2,6%	76	83	8,4%
Alta Ribagorça	87	101	16,8%	14	15	10,4%
Garrigues	690	716	3,7%	88	113	28,9%

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Observatori del Treball.⁵⁴

54. <https://observatorideltreball.gencat.cat/ObservatoriDelTreball/servlet/mstrWeb>

QUADRE A3.12. INDICADORS SOCIOECONÒMICS

2020	Població ocupada (%)	2020	Treballadors de baixa qualificació (%)	2020	Població amb estudis baixos (%)
Segarra	71,0	Pla d'Urgell	19,7	Garrigues	19,1
Solsonès	70,4	Noguera	18,7	Pallars Jussà	18,5
Pla d'Urgell	69,2	Garrigues	17,8	Noguera	17,7
Pallars Sobirà	68,6	Urgell	17,5	Segarra	17,7
Garrigues	68,5	Segarra	17,4	Pla d'Urgell	17,6
Urgell	67,0	Solsonès	16,8	Solsonès	17,4
Noguera	65,6	Pallars Jussà	16,4	Urgell	15,8
Alta Ribagorça	64,7	Alt Urgell	15,6	Alt Urgell	15,1
Catalunya	64,0	Segrià	15,1	Segrià	15,0
Pallars Jussà	62,4	Pallars Sobirà	12,1	Alta Ribagorça	14,7
Segrià	61,9	Catalunya	11,8	Catalunya	14,0
Aran	61,2	Alta Ribagorça	9,8	Pallars Sobirà	12,0
Alt Urgell	56,5	Aran	8,4	Aran	8,1
2020	Població jove sense estudis postobligatoris (%)	2020	Estrangers de països de renda baixa o mitjana (%)	2020	Renda mitjana per persona (€)
Noguera	39,2	Segarra	27,2	Aran	14.375
Segarra	38,7	Segrià	18,3	Pallars Sobirà	14.372
Pla d'Urgell	36,2	Pla d'Urgell	18,2	Catalunya	14.152
Segrià	33,9	Urgell	18,2	Alta Ribagorça	14.092
Urgell	31,8	Noguera	17,2	Pallars Jussà	13.804
Garrigues	30,6	Aran	13,6	Segrià	13.057
Alt Urgell	28,0	Garrigues	13,1	Solsonès	12.980
Solsonès	26,8	Catalunya	13,0	Segarra	12.900
Catalunya	26,6	Pallars Jussà	12,6	Pla d'Urgell	12.627
Aran	24,6	Alta Ribagorça	10,9	Noguera	12.293
Pallars Jussà	23,6	Solsonès	10,0	Urgell	12.276
Alta Ribagorça	23,5	Alt Urgell	8,2	Garrigues	12.274
Pallars Sobirà	15,7	Pallars Sobirà	7,4	Alt Urgell	11.698

Font: Idescat, Gencat.⁵⁵

55. <https://www.idescat.cat/pub/?id=ist&n=14036&by=com>

QUADRE A3.13. PREU MITJÀ DE VENDA D'HABITATGES
DE SEGONA MÀ. COMARQUES I ARAN I ÀMBITS

Preu de venda d'habitatge de segona mà (m²)						
Comarques i àmbits territorials	2022	2021	2020	2019	2018	% variació 2018/2022
Alt Urgell	1.133,05	1.108,12	996,69	955,98	997,67	13,6%
Alta Ribagorça	1.313,04	1.312,28	982,53	1.451,41	1.124,58	16,8%
Aran	3.175,27	2.707,62	2.556,51	2.469,70	2.346,75	35,3%
Garrigues	638,93	626,39	501,15	625,97	515,13	24,0%
Noguera	912,46	614,63	685,81	647,00	665,22	37,2%
Pallars Jussà	802,48	759,24	716,32	678,49	700,61	14,5%
Pallars Sobirà	1.522,39	1.376,63	1.158,99	1.298,09	1.196,83	27,2%
Pla d'Urgell	894,44	798,36	667,70	713,48	679,30	31,7%
Segarra	872,48	919,26	851,44	780,11	711,91	22,6%
Segrià	1.122,58	1.024,29	996,96	969,86	838,31	33,9%
Solsonès	1.168,59	1.009,99	1.058,57	938,46	1.091,04	7,1%
Urgell	952,83	758,21	857,26	774,84	723,91	31,6%
Àmbits territorials						
Ponent	1.012,21	910,68	891,06	874,60	771,21	31,2%
Alt Pirineu i Aran	2.305,23	2.098,77	1.881,40	1.970,15	1.874,32	23,0%
Lleida	1.342,57	1.138,11	1.094,65	1.113,80	1.017,34	32,0%
Catalunya	2.376,76	2.226,34	2.171,46	2.171,74	2.067,49	15,0%

Unitats: euros per metre quadrat construït.

Font: Elaboració pròpia i Institut d'Estadística de Catalunya. <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=aec&n=15707>

QUADRE A3.14. PREU MITJÀ DE VENDA D'HABITATGES
D'OBRA NOVA. COMARQUES I ARAN I ÀMBITS

Preu de venda d'habitatge obra nova (m²)						
Comarques i àmbits territorials	2022	2021	2020	2019	2018	% variació 2018/2022
Alt Urgell	953,81	1.008,71	1.202,06	1.154,79	948,73	0,5%
Alta Ribagorça	0,00	692,31	0,00	0,00	0,00	-
Aran	3.022,47	2.957,03	2.436,29	2.274,55	2.370,82	27,5%
Garrigues	848,52	780,59	958,71	815,17	605,47	40,1%
Noguera	1.314,22	764,59	761,47	713,35	875,92	50,0%
Pallars Jussà	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Pallars Sobirà	0,00	0,00	0,00	945,08	0,00	-
Pla d'Urgell	1.072,33	1.036,34	611,71	547,22	604,34	77,4%
Segarra	1.122,65	1.025,31	872,96	820,10	334,88	235,2%
Segrià	1.276,71	1.343,77	1.433,25	909,47	957,60	33,3%
Solsonès	1.120,58	927,18	1.038,36	1.087,86	980,42	14,3%
Urgell	994,04	988,76	952,81	902,30	637,11	56,0%
Àmbits territorials						
Ponent	1.194,40	1.238,26	1.277,51	889,75	840,39	42,1%
Alt Pirineu i Aran	2.540,26	2.988,01	2.569,05	2.284,47	2.480,04	2,4%
Lleida	1.330,87	1.442,56	1.376,56	975,07	926,55	43,6%
Catalunya	2.617,42	2.453,04	2.496,16	2.312,51	2.103,64	24,4%

Unitats: euros per metre quadrat construït.

Font: Elaboració pròpia i Institut d'Estadística de Catalunya. <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=aec&n=15707>

QUADRE A3.15. LLOGUER D'HABITATGES. CONTRACTES
SIGNATS. MUNICIPIS AMB MÉS DE 70.000 HABITANTS

Lloguer d'habitatges	Nombre		Renda mitjana mensual			
	Lleida (municipi)	Catalunya	Lleida (municipi)	Catalunya	LLE/CAT (%)	CAT/LLE
2022	2.600	152.770	505,67	779,84	64,8%	1,54
2021	2.813	167.842	468,06	724,09	64,6%	1,55
2020	2.032	135.509	485,98	734,33	66,2%	1,51
2019	2.592	162.520	458,97	735,36	62,4%	1,60
2018	2.581	167.953	432,32	698,36	61,9%	1,62
%variació 2018/2022	0,74%	-9,04%	16,97%	11,67%		

Unitats: habitatges.

Font: Elaboració pròpia i Institut d'Estadística de Catalunya.

<https://www.idescat.cat/indicadors/?id=aec&n=15708>

QUADRE A3.16. EVOLUCIÓ ANUAL DEL MERCAT DE LLOGUER A CATALUNYA PER ÀMBITS GEOGRÀFICS

Mitjana anual del lloguer contractual (euros/mes)					
Comarques	2022	2021	2020	2019	2022/2019
Alt Urgell	471,09	440,81	411,66	398,18	18,3%
Alta Ribagorça	387,33	368,45	357,18	363,28	6,6%
Garrigues	409,47	401,96	355,64	316,05	29,6%
Noguera	386,47	371,60	360,19	335,84	15,1%
Pallars Jussà	366,62	343,56	328,31	331,18	10,7%
Pallars Sobirà	405,65	381,76	378,01	350,56	15,7%
Pla d'Urgell	410,43	395,22	392,16	364,78	12,5%
Segarra	388,37	370,05	343,86	345,54	12,4%
Segrià	490,63	458,13	466,97	448,26	9,5%
Solsonès	396,17	369,98	378,50	345,47	14,7%
Urgell	412,42	371,41	365,33	360,41	14,4%
Val d'Aran	617,29	579,88	613,50	544,77	13,3%
Àmbits territorials					
Alt Pirineu i Aran	498,88	475,91	462,34	443,04	12,6%
Ponent	453,39	425,24	425,48	407,89	11,2%
Lleida	452,74	424,32	423,19	404,04	12,1%
Catalunya	779,84	724,09	734,33	735,36	6,0%

* distribució comarcal de l'any 2015.

Font: Servei d'Estudis i Documentació d'Habitatge, a partir de les fiances de lloguer dipositades a l'INCASÒL.

https://habitatge.gencat.cat/ca/dades/indicadors_estadistiques/estadistiques_de_construccio_i_mercat_immobiliari/mercat_de_lloguer/lloguers-per-ambits-geografics/

QUADRE A3.17. COMPRA I VENDA D'HABITATGES

Estadística de transmissions de drets de la propietat						
Compravenda d'habitatges, unitats: habitatges						
Anys	Espanya		Catalunya		Lleida	
	Habitatges: total	Habitatges: protegits	Habitatges: total	Habitatges: protegits	Habitatges: total	Habitatges: protegits
2007	775.300	67.054	111.482	5.155	9.201	779
2008	552.080	49.309	62.136	3.220	5.767	349
2009	413.393	42.245	45.686	2.612	3.641	239
2010	439.591	50.554	55.857	2.933	3.483	244
2011	359.824	47.789	47.076	3.219	2.876	225
2012	318.534	38.486	43.015	2.771	2.836	304
2013	312.593	35.162	45.408	4.712	2.579	230
2014	318.830	32.561	47.865	4.711	2.276	249
2015	355.556	36.415	55.373	6.031	2.651	336
2016	405.385	41.559	67.214	7.345	3.071	438
2017	467.644	45.317	77.910	7.714	3.403	474
2018	517.984	49.952	81.685	7.839	3.945	566
2019	505.467	47.976	81.006	7.264	3.750	558
2020	420.238	37.695	65.886	5.351	3.332	392
2021	566.485	48.145	89.175	7.138	5.059	613
2022	649.105	50.695	102.302	7.778	4.936	540
2023M06	315.783	24.907	49.571	3.856	2.685	276

Unitats: Habitatges.

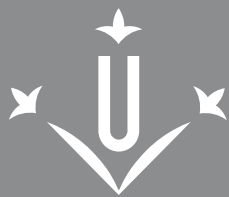
Font: INE: <https://www.ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=6150> i elaboració pròpia.

QUADRE A3.18. COMPRA I VENDA D'HABITATGES. DISTRIBUCIÓ PERCENTUAL

Estadística de transmissions de drets de la propietat					
Compravenda d'habitatges. Unitats: percentatges					
Anys	Espanya	Catalunya	Lleida	% habitatges protegits Lleida s/ Catalunya	% habitatges protegits Lleida s/ Espanya
	% habitatges protegits s/ total				
	Espanya	Catalunya	Lleida		
2007	8,6%	4,6%	8,5%	15,1%	1,2%
2008	8,9%	5,2%	6,1%	10,8%	0,7%
2009	10,2%	5,7%	6,6%	9,2%	0,6%
2010	11,5%	5,3%	7,0%	8,3%	0,5%
2011	13,3%	6,8%	7,8%	7,0%	0,5%
2012	12,1%	6,4%	10,7%	11,0%	0,8%
2013	11,2%	10,4%	8,9%	4,9%	0,7%
2014	10,2%	9,8%	10,9%	5,3%	0,8%
2015	10,2%	10,9%	12,7%	5,6%	0,9%
2016	10,3%	10,9%	14,3%	6,0%	1,1%
2017	9,7%	9,9%	13,9%	6,1%	1,0%
2018	9,6%	9,6%	14,3%	7,2%	1,1%
2019	9,5%	9,0%	14,9%	7,7%	1,2%
2020	9,0%	8,1%	11,8%	7,3%	1,0%
2021	8,5%	8,0%	12,1%	8,6%	1,3%
2022	7,8%	7,6%	10,9%	6,9%	1,1%
2023M06	7,9%	7,8%	10,3%	7,2%	1,1%

Unitats: Percentatges.

Font: INE: <https://www.ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=6150> i elaboració pròpia.

Universitat de Lleida

Diputació de Lleida

La força dels municipis